

INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI

**RZECZNIKA PRAW
DZIECKA**

ZA ROK 2011

**ORAZ UWAGI
O STANIE PRZESTRZEGANIA
PRAW DZIECKA**

Warszawa 2012

*(...) Nierozumną miłością można katować dzieci;
prawo winno je wziąć w opiekę...*

Janusz Korczak

SPIS TREŚCI

I. RZECZNIK PRAW DZIECKA.....	7
II. OCHRONA PRAW DZIECKA.....	11
1. PRAWO DO ŻYCIA I OCHRONY ZDROWIA.....	11
1.1 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka.....	11
1.2 Sprawy indywidualne.....	22
2. PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE.....	27
2.1 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka.....	28
2.2 Sprawy indywidualne.....	42
3. PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH.....	65
3.1 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka.....	65
3.2 Sprawy indywidualne.....	75
4. PRAWO DO NAUKI.....	83
4.1 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka.....	83
4.2 Sprawy indywidualne.....	105
5. PRAWO DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM.....	118
5.1 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka.....	118
5.2 Sprawy indywidualne.....	132
III. SPRAWY SĄDOWE I ADMINISTRACYJNE Z UDZIAŁEM RZECZNIKA PRAW DZIECKA.....	148
IV. DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNA.....	171
V. WSPÓŁPRACA Z ORGANAMI WŁADZY.....	189
VI. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI.....	199
VII. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA.....	206
VIII. UPOWSZECHNIANIE PRAW DZIECKA.....	215
1. Działalność bieżąca.....	215
2. Wydarzenia.....	220
3. Przygotowania do obchodów Roku Janusza Korczaka.....	224
4. Honorowe patronaty.....	228
UWAGI O STANIE PRZESTRZEGANIA PRAW DZIECKA.....	229
ZAŁĄCZNIKI.....	246
Załącznik nr 1 – Wykaz wystąpień generalnych Rzecznika Praw Dziecka w 2011 roku.....	247
Załącznik nr 2 – Sprawy, podjęte przez Rzecznika Praw Dziecka w latach 2005-2011.....	260

Załącznik nr 3 – Sprawy, podjęte przez Rzecznika Praw Dziecka w latach 2008-2011 z podziałem na kategorie	261
Załącznik nr 4 – Kategorie spraw, zgłoszonych do Rzecznika Praw Dziecka w 2011 roku	262
Załącznik nr 5 – Przystąpienia Rzecznika Praw Dziecka do spraw sądowych i administracyjnych.....	263
Załącznik nr 6 – Przystąpienia Rzecznika Praw Dziecka do spraw sądowych i administracyjnych w latach 2009-2011 – wykres	279
Załącznik nr 7 – Wykaz wydarzeń, objętych honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka	280
Załącznik nr 8 – Wybrane konferencje i seminaria	288
Załącznik nr 9 – Wybrane spotkania w ramach promocji praw dziecka	296
Załącznik nr 10 – Społeczny wydzźwięk nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	309
Załącznik nr 11 – Działalność Rzecznika Praw Dziecka w opinii społecznej	324

„Art. 12. 1. Rzecznik przedstawia Sejmowi i Senatowi, corocznie, nie później niż do dnia 31 marca, informację o swojej działalności i uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka”

(Ustawa z 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka, Dz. U. z 2000 r. Nr 6, poz. 69, z późn. zm.)

I. RZECZNIK PRAW DZIECKA

7 lipca 1991 roku Rzeczpospolita Polska ratyfikowała Konwencję o Prawach Dziecka, co stało się dla organizacji pozarządowych i środowisk działających na rzecz praw dzieci asumptem do postulowania utworzenia instytucji Rzecznika Praw Dziecka. Rezultatem tych działań było wprowadzenie do Konstytucji RP z 1997 roku przepisu, dającego podstawy prawne dla powołania Rzecznika. W art. 72 ust. 4 Konstytucja stanowi, iż „Ustawa określa kompetencje i sposób powoływania Rzecznika Praw Dziecka”. Tym samym zapisano Rzecznika Praw Dziecka jako kolejny konstytucyjny organ kontroli państwa.

Ustawa o Rzeczniku Praw Dziecka została przyjęta przez Sejm RP 6 stycznia 2000 roku. Zgodnie z nią, Rzecznik stoi na straży praw dziecka, określonych w Konstytucji RP, Konwencji o Prawach Dziecka i innych przepisach prawa, z poszanowaniem odpowiedzialności, praw i obowiązków rodziców.

W rozumieniu ustawy dzieckiem jest każda istota ludzka od poczęcia do osiągnięcia pełnoletności (art. 2, ust. 1). Rzecznik działa na rzecz ochrony praw dziecka, a w szczególności:

- 1) prawa do życia i ochrony zdrowia,
- 2) prawa do wychowania w rodzinie,
- 3) prawa do godziwych warunków socjalnych,
- 4) prawa do nauki.

Wszystkie podejmowane przez Rzecznika działania mają na celu zapewnienie pełnego i harmonijnego rozwoju dziecka oraz powinny być prowadzone z poszanowaniem jego godności i podmiotowości. Dzieci muszą być chronione przed wszelkimi przejawami przemocy, okrucieństwa, wyzysku, a także przed demoralizacją, zaniedbaniem i innymi formami niewłaściwego traktowania. Szczególną troską Rzecznik otacza dzieci z niepełnosprawnością.

Ustawa nadała Rzecznikowi uprawnienia o charakterze ostrzegawczym, sygnalizacyjnym oraz inicjatywnym. Przyznała mu kompetencje przedstawiania właściwym organom władzy publicznej, organizacjom i instytucjom ocen i wniosków, zmierzających do skutecznej ochrony praw i dobra dziecka oraz usprawniania trybu załatwiania spraw w tym zakresie. Rzecznik może również występować do właściwych organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej, bądź o wydanie lub zmianę innych aktów prawnych.

Ustanowienie Rzecznika Praw Dziecka wraz z przysługującymi mu kompetencjami w sposób istotny wzbogaciło wcześniejsze instrumentarium ochrony praw najmłodszych obywateli. Działalność Rzecznika pozwala na stałą i systemową analizę problemów, dotyczących dziecka i rodziny.

Przyjęta 25 października 2008 roku nowelizacja ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka znacznie wzmocniła jego kompetencje, wyposażając go m.in. w uprawnienia do:

- wszczynania postępowań w sprawach cywilnych i administracyjnych oraz brania w nich udziału na prawach, przysługujących prokuratorowi;
- występowania do właściwych organów o wszczęcie postępowania przygotowawczego oraz z wnioskiem o ukaranie w sprawach o wykroczenia;
- zaskarżenia decyzji administracyjnej;
- zbadania każdej sprawy na miejscu, nawet bez uprzedzenia;
- żądania od organów władzy publicznej, organizacji lub instytucji złożenia wyjaśnień lub udzielenia informacji, a także udostępnienia akt i dokumentów.

Według znowelizowanej ustawy organy, instytucje i organizacje, do których zwróci się Rzecznik, w ramach prowadzonych przez siebie spraw, są zobowiązane do udzielenia informacji w terminie najpóźniej 30 dni¹.

Następnym krokiem w zakresie kształtowania kompetencji Rzecznika było uchwalenie 10 września 2010 roku ustawy o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz niektórych innych ustaw², która rozszerzyła kompetencje poprzez przyznanie Rzecznikowi kolejnych uprawnień procesowych, a mianowicie:

- zgłaszania udziału w postępowaniach przed Trybunałem Konstytucyjnym wszczętych na podstawie wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich lub w sprawach skargi konstytucyjnej, dotyczących praw dziecka oraz brania udziału w tych postępowaniach;

¹ Ustawa z dnia 24 października 2008 roku o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz ustawy o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, Dz. U. Nr 214, poz. 1345.

² Ustawa o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz niektórych innych ustaw Dz. U. Nr 197 poz. 1307

- występowania do Sądu Najwyższego z wnioskami w sprawie rozstrzygnięcia rozbieżności wykładni prawa w zakresie przepisów prawnych dotyczących praw dziecka;
- wnoszenia kasacji albo skargi kasacyjnej od prawomocnego orzeczenia;
- brania udziału w toczącym się już postępowaniu w sprawach nieletnich – na prawach przysługujących prokuratorowi.

Przywołana powyżej ustawa doprecyzowała zadania Rzecznika, polegające na promowaniu i upowszechnianiu praw dziecka oraz metod ich ochrony – tak, aby korespondowały one ze standardami ochrony praw dziecka, w tym szczególnej troski i pomocy, wyrażonym m.in. w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz – zawartym w art. 13 Konwencji o Prawach Dziecka – otrzymywania i przekazywania informacji.

Wykonując wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 19 października 2010 roku, w celu zapewnienia Rzecznikowi pełnej niezależności, nowelizacją z 15 lipca 2011 roku wprowadzono do ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka przepisy stanowiące, iż może on nadawać w drodze zarządzenia statut, który określa organizację pracy Biura oraz powoływać i odwoływać swojego zastępcę.

Rzecznik Praw Dziecka wykonuje swoje zadania przy pomocy Biura, które składa się z następujących jednostek organizacyjnych:

- Zespół Dziecięcego Telefonu Zaufania i Przyjęć Interesantów, do którego należy udzielanie informacji i wsparcia oraz prowadzenie doraźnych interwencji;
- Zespół ds. Edukacji i Wychowania, do którego należy monitorowanie stanu przestrzegania praw dziecka i podejmowanie interwencji w sprawach, związanych z respektowaniem prawa do nauki, opieką nad rodziną i dzieckiem, dostępem do dóbr kultury, rozrywki i wypoczynku, w tym także w sprawach, związanych z działalnością sportową, artystyczną, rozwojem uzdolnień i zainteresowań;
- Zespół Spraw Międzynarodowych i Konstytucyjnych, do którego należy badanie prawa polskiego pod kątem jego zgodności z polskimi zobowiązaniami międzynarodowymi, a w szczególności z Konwencją o Prawach Dziecka oraz konwencjami i rekomendacjami uchwalonymi w ramach Rady Europy, sporządzanie opinii o projektach aktów prawnych w zakresie ich zgodności z wymienionymi dokumentami prawa międzynarodowego, analizowanie nowych instrumentów prawa międzynarodowego, analizowanie rządowych sprawozdań dla międzynarodowych organów kontroli, sporządzanie opinii i wniosków w zakresie

- zgodności ustaw z Konstytucją RP i umowami międzynarodowymi, udzielanie pomocy polskim dzieciom, przebywającym za granicą;
- Zespół Spraw Rodzinnych i Nieletnich, do którego należy monitorowanie stanu przestrzegania praw dziecka i podejmowanie interwencji w sprawach, związanych z wykonywaniem i przestrzeganiem prawa do wychowania w rodzinie, pobytem w rodzinie zastępczej lub całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej oraz ochroną dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją i zaniedbaniem;
 - Zespół Spraw Społecznych i Prawa Administracyjnego, do którego należy monitorowanie stanu przestrzegania praw dziecka i podejmowanie interwencji w sprawach, związanych z przestrzeganiem prawa do godziwych warunków socjalnych i prawa do życia oraz ochrony zdrowia;
 - Gabinet Rzecznika Praw Dziecka, do którego należy merytoryczne i organizacyjne wspieranie zadań realizowanych przez Rzecznika Praw Dziecka;
 - Zespół Administracyjny, do którego należy obsługa organizacyjno-administracyjna i finansowa Biura Rzecznika Praw Dziecka.

Urząd Rzecznika Praw Dziecka od 2000 roku pełnili kolejno: I kadencja – Marek Piechowiak (28 czerwca 2000 roku – 12 października 2000 roku), II kadencja – Paweł Jaros (16 lutego 2001 roku – 7 kwietnia 2006 roku), III kadencja – Ewa Sowińska (7 kwietnia 2006 roku – 30 czerwca 2008 roku), IV kadencja – Marek Michalak – od 25 lipca 2008 roku.

W 2011 roku w badaniach opinii społecznej potrzebę istnienia instytucji Rzecznika Praw Dziecka deklarowało 82% badanych³. (Zestawienie danych statystycznych TNS OBOP dotyczących działalności Rzecznika Praw Dziecka w opinii społecznej przedstawiono w załączniku nr 11).

15 września 2011 roku, polski Rzecznik Praw Dziecka przejął przewodnictwo w Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka – European Network of Ombudspersons for Children (ENOC), organizacji zrzeszającej niezależne instytucje narodowe, regionalne lub lokalne, czuwające nad przestrzeganiem praw dziecka w państwach naszego kontynentu. Obecnie ENOC obejmuje 40 instytucji w 31 krajach.

³ Badanie wykonane na reprezentatywnej próbie 1005 dorosłych mieszkańców Polski w wieku od 15. do 75. roku życia, w dniach 4-12 sierpnia 2011 roku.

II. OCHRONA PRAW DZIECKA

1. PRAWO DO ŻYCIA I OCHRONY ZDROWIA

„Państwa-Strony uznają, że każde dziecko ma niezbywalne prawo do życia.”

(art. 6 Konwencji o Prawach Dziecka)

„Państwa-Strony uznają prawo dziecka do jak najwyższego poziomu zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej”

(art. 24 Konwencji o Prawach Dziecka)

Zgodnie z art. 24 Konwencji o Prawach Dziecka, państwo zobowiązane jest do zapewnienia każdemu dziecku najwyższego poziomu ochrony zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej.

W 2011 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem **585** spraw związanych z prawem do życia i ochrony zdrowia, w tym:

- **214** zgłoszono na piśmie;
- **367** podczas rozmów telefonicznych;
- **4** podczas osobistych wizyt w Biurze Rzecznika.

Rzecznik zwracał się do organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach dotyczących:

- przestrzegania praw małoletnich pacjentów;
- organizacji opieki zdrowotnej nad populacją wieku rozwojowego;
- organizacji i funkcjonowania placówek służby zdrowia;
- kosztów leczenia;
- błędów lekarskich i dochodzenia roszczeń, związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych.

1.1 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka

W roku 2011 wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do życia i ochrony zdrowia dotyczyły:

- **leczenia naczynek – wystąpienie z 2 lutego 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Zdrowia o wsparcie działań zmierzających do dokonania zakupu aparatury, tj. lasera barwnikowo – pulsacyjnego, umożliwiającego wyspecjalizowanym ośrodkom medycznym w Polsce przeprowadzanie zabiegów laseroterapii w znieczuleniu ogólnym. Było to kolejne wystąpienie w sprawie⁴. Bezpośrednim powodem zwrócenia się Rzecznika do Ministra Zdrowia były prośby rodziców noworodków o pomoc w załatwieniu, w trybie natychmiastowym, zgody na leczenie w klinikach zagranicznych, warunkującej życie dzieci. Konieczność wykonania operacji poza granicami kraju wynikała z braku posiadania przez polską klinikę aparatury do laseroterapii⁵.

W odpowiedzi Minister Zdrowia poinformował, że podjęte zostały działania regulujące dostępność dzieci do świadczeń w zakresie leczenia, z użyciem lasera, zmian naczyniowych i malformacji naczyniowych⁶.

- **lecznictwa sanatoryjnego i uzdrowiskowego – wystąpienia z 14 marca i 5 lipca 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka od 2010 roku podnosił problemy związane z lecznictwem sanatoryjnym i uzdrowiskowym dla dzieci. Pomimo, że specjaliści z zakresu pediatrii, balneologii, wysoko oceniają wartość leczenia uzdrowiskowego, kolejne placówki świadczące usługi dla dzieci są likwidowane. Wyjaśnienia, jakie uzyskał Rzecznik wskazują, że podstawowym wyznacznikiem funkcjonowania lecznictwa uzdrowiskowego jest uwzględnianie, przez organ prowadzący, zasad rachunku ekonomicznego. Koszt utrzymania jednego miejsca dla dziecka jest wyższy niż koszt pobytu w sanatorium osoby dorosłej. Wynika to z konieczności zagwarantowania dzieciom dodatkowej opieki i dostępu do nauki. Jednocześnie, badania dotyczące stanu zdrowia populacji wieku rozwojowego, w tym wyniki badań prowadzonych w ramach ogólnopolskiego programu „Olaf” wskazują, że aż u 20% dzieci występuje zagrożenie chorobami cywilizacyjnymi. Dla dzieci chorujących lub zagrożonych np. astmą, otyłością, cukrzycą, leczenie sanatoryjne i uzdrowiskowe z wielu powodów, nie tylko medycznych, jest korzystne i zalecane przez specjalistów.

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się 14 marca 2011 roku do Ministra Zdrowia o podjęcie działań, które będą miały na celu wykorzystanie istniejącej bazy sanatoriów

⁴ poprzednie wystąpienie 9 kwietnia 2010 roku

⁵ ZSS/500/2/2011/EK

⁶ MZ–MD-073-1798-2/BK/11

i uzdrowisk dla dzieci dla poprawy ich stanu zdrowia oraz o wypracowanie mechanizmów uniemożliwiających nieuzasadnioną ich likwidację⁷.

W odpowiedzi Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia wskazał przyczyny zmniejszającej się liczby dzieci korzystających z leczenia uzdrowiskowego. Wymienił zjawisko niżu demograficznego, poprawę wskaźników zdrowotnych populacji wieku rozwojowego, małą liczbę skierowań na leczenie uzdrowiskowe dla dzieci wystawianych przez lekarzy, preferowanie przez rodziców wyjazdu dziecka do sanatorium w okresie wakacji. Poinformował również, że potrzeby dzieci w zakresie leczenia uzdrowiskowego realizowane są na bieżąco, a czas oczekiwania dziecka na wyjazd do sanatorium nie przekracza 3 miesięcy. Zapewnił, że Minister Zdrowia dokona analiz tak, by zminimalizować ryzyko ograniczenia dostępności tego rodzaju leczenia dla dzieci⁸.

Rzecznik Praw Dziecka w dniu 5 lipca 2011 roku wystosował do Sekretarza Stanu, Pełnomocnika Prezesa Rady Ministrów ds. Przeciwdziałaniu Wykluczeniu Społecznemu⁹ wystąpienie uwzględniające dane liczbowe, wskazujące na zmniejszającą się grupę dzieci korzystających z leczenia uzdrowiskowego, obrazujące historię dotychczasowych starań podejmowanych przez Rzecznika w sprawie poprawy sytuacji lecznictwa uzdrowiskowego oraz przedstawił propozycje rozwiązań w tej sprawie. W wystąpieniu Rzecznik podkreślił społeczne i zdrowotne znaczenie potrzeby utrzymania sanatoriów i uzdrowisk dla dzieci. Możliwość uczestniczenia w bezpłatnym turnusie uzdrowiskowym stanowi często dla dzieci z rodzin o trudnej sytuacji finansowej szansę nauczenia się zachowań prozdrowotnych, uzupełnienia braków szkolnych oraz wzmocnienia umiejętności społecznych. Rzecznik podkreślił, że likwidacja sanatoriów i uzdrowisk nieuchronnie pociągnie za sobą likwidację szkół zorganizowanych w tych placówkach, a tym samym zniweczy dorobek wysokokwalifikowanej kadry nauczycieli, przygotowanej do objęcia specjalistyczną opieką, kształceniem i wychowaniem dziecka przewlekle chorego.

W odpowiedzi Sekretarz Stanu Pełnomocnik Prezesa Rady Ministrów do Spraw Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu poinformował Rzecznika, że zwrócił się do Ministra Zdrowia o analizę przyczyn i konsekwencji opisanego zjawiska¹⁰.

⁷ ZSS/500/4/2011/EK

⁸ MZ-OZU-022-24122-1/WS/11

⁹ ZSS/500/9/2011/EK

¹⁰ SBA-570-25 (1)/11/KJ

- **zwolnienia od podatku VAT niektórych usług medycznych – wystąpienie z 1 czerwca 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka, wystąpieniem do Ministra Finansów, poparł wniosek Rzecznika Praw Pacjenta z 13 maja 2011 roku¹¹ o zmianę art. 43 ust. 1 pkt 18 ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług¹², poprzez rozszerzenie katalogu usług medycznych zwolnionych od podatku VAT o usługi związane z pobytem w szpitalu najbliższych pacjenta lub usługi związane z dodatkową opieką pielęgnacyjną¹³.

W odpowiedzi Minister Finansów podniósł, że przepisy składające się na system podatku od wartości dodanej w krajach członkowskich Unii Europejskiej podlegają ścisłej harmonizacji, dlatego też przepisy polskiego prawa muszą być zgodne z przepisami m.in. dyrektywy Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 roku w sprawie wspólnego systemu podatku od towarów i usług. Powołana dyrektywa uniemożliwia państwom członkowskim dowolne kształtowanie wysokości stawek podatkowych i zwolnień od tego podatku. Zgodnie z jej przepisami zwolnieniu od podatku przez państwa członkowskie podlega opieka szpitalna i medyczna oraz ściśle z nimi związane czynności podejmowane przez podmioty prawa publicznego: szpitale, ośrodki medyczne i diagnostyczne oraz inne odpowiednio uznane placówki o podobnym charakterze. Ponieważ charakteru takiego nie mają usługi związane z osobami najbliższymi oraz związane z dodatkową opieką pielęgnacyjną, propozycja zmian legislacyjnych nie może zostać uwzględniona.¹⁴

- **opieki stomatologicznej dla dzieci i młodzieży – wystąpienie z 22 czerwca 2011 roku**

Było to kolejne wystąpienie Rzecznika Praw Dziecka do Ministra Zdrowia dotyczące problematyki dostępności opieki stomatologicznej dla dzieci i młodzieży¹⁵. Rzecznik sprzeciwił się ograniczeniu usług stomatologicznych, świadczonych dzieciom w gabinetach zorganizowanych na terenie szkół. Przedstawił zalety leczenia dziecka w szkolnym gabinecie stomatologicznym oraz poinformował, że liczne samorzady przeznaczyły znaczne środki finansowe na modernizację i zakup nowoczesnego sprzętu do szkolnych gabinetów. Rzecznik dokonał analizy ilości funkcjonujących gabinetów stomatologicznych w trzech miastach wojewódzkich: Lublinie, Krakowie i Wrocławiu. Znaczne różnice w liczbie gabinetów stomatologicznych w szkołach (55 gabinetów w Lublinie i żadnego działającego gabinetu

¹¹ RzPP-ZPR-071-22-1/ED/11

¹² Dz. U. Nr 54, poz. 535 ze zm.

¹³ ZSS/500/7/2011/JZ

¹⁴ PT1/063-33-491/EFU/2011/BMI9-7019

w Krakowie) wskazują, że decyzja o podpisaniu kontraktu na świadczenia stomatologiczne na terenie szkoły uzależniona jest od decyzji dyrektora oddziału Narodowego Funduszu Zdrowia, który jako instytucja kontrolująca prawidłowość wydawania środków finansowych nie uwzględnia w wystarczającym stopniu społecznego aspektu zagadnienia. W wystąpieniu Rzecznik przywołał treści Apelu Nr 2/VI/11 Komisji Stomatologicznej Naczelnej Rady Lekarskiej, w którym podkreślono, że szkoły są bardzo dobrym miejscem do promocji zdrowia, również do zapewnienia warunków wyrównujących różnicę w zakresie dostępności do świadczeń. Rzecznik zwrócił się o podjęcie działań, które zapewnią dalsze funkcjonowanie gabinetów stomatologicznych w szkołach i placówkach oświatowych.

W odpowiedzi na wystąpienie Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia poinformował, że dyrektorzy szkół nie mają obowiązku organizowania gabinetów stomatologicznych, zaś świadczeniodawcy przystępujący do konkursu ofert muszą spełnić warunki udzielania świadczeń stomatologicznych. Tym samym, Minister nie podzielił stanowiska Rzecznika na temat zasadności podejmowania starań dotyczących funkcjonowania gabinetów stomatologicznych w szkołach. Uzasadniając swoje stanowisko poinformował, że stan uzębienia dzieci w Polsce ulega poprawie, a w krajach, w których stan uzębienia dzieci można ocenić jako dobry, świadczenia stomatologiczne udzielane są dzieciom poza placówkami oświatowymi. Minister zgodził się, że należy prowadzić działania edukacyjne dotyczące zapobiegania próchnicy już u dzieci w wieku przedszkolnym¹⁶.

- **uzyskania zgody na leczenie dziecka za granicą – wystąpienie z 26 sierpnia 2011 roku**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwracali się rodzice dzieci, dla których, w ich opinii, jedynym ratunkiem jest wykonanie skomplikowanych operacji poza granicami kraju. Rzecznik, analizując jedną ze zgłoszonych spraw zwrócił się do Ministra Zdrowia o zbadanie, czy aktualnie obowiązujący tryb postępowania przy uzyskiwaniu zgody na leczenie dzieci za granicą jest wystarczająco sprawny, a w przypadku jego niefunkcjonalności, o podjęcie stosownych działań naprawczych¹⁷.

W odpowiedzi Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia przedstawił tryb i przepisy prawa regulujące procedurę rozpatrywania wniosków o leczenie poza granicami kraju oraz odniósł się do przedstawionej w wystąpieniu indywidualnej sprawy dziecka. Podkreślił, że większość pozytywnie rozpatrzonych wniosków o leczenie za granicą odbywa się w czasie

¹⁵ ZSS/500/8/2011/EK

¹⁶ MZ-MD-400-167-113/EHM/11

¹⁷ ZSS/500/17/2011/EK

krótszym niż określony w przepisach prawa. W opinii Ministra procedury są funkcjonalne, niemniej każda sprawa jest rozpatrywana pod silną presją pacjentów, ich rodzin, często mediów, a to nie zawsze pozwala na dokonanie racjonalnej oceny sytuacji¹⁸.

- **zabawek zawierających szkodliwe dla zdrowia substancje – wystąpienie z 26 września 2011 roku**

Tłem wystąpienia do Ministra Gospodarki była zgłoszona Rzecznikowi Praw Dziecka sprawa sprzedaży zabawek dziecięcych zawierających formamid – szkodliwą substancję, która została zaklasyfikowana do *substancji mogących powodować zagrożenie dla płodu i toksycznych dla rozrodczości kategorii 2* (nr indeksowy 616-052-00-8 w tabeli stanowiącej załącznik VI do rozporządzenia [WE] nr 1272/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 grudnia 2008 roku w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniającego i uchylającego dyrektywy 67/548/EG i 1999/45/WE oraz zmieniającego rozporządzenie [WE] nr 1907/2006)¹⁹.

Zgodnie z § 17 ust. 2 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z 14 listopada 2003 roku w sprawie zasadniczych wymagań dla zabawek²⁰ zabawki nie mogą zawierać substancji spełniających kryteria klasy zagrożenia 3.7 – *działanie szkodliwe na funkcje rozrodcze i płodność lub na rozwój potomstwa* – określonych w załączniku I do przywołanego powyżej rozporządzenia nr 1272/2008, w ilościach, które mogą być szkodliwe dla zdrowia użytkowników zabawek. Formamid spełnia kryteria zagrożenia określone dla tej klasy.

Konsekwencją powyższego unormowania jest konieczność przeprowadzania badań naukowych każdej zabawki zawierającej substancję należącą do którejkolwiek klasy zagrożenia wymienionej w § 17 ust. 2 ww. rozporządzenia (np. formamid) celem ustalenia, czy znajdująca się w zabawce ilość tej substancji jest szkodliwa dla zdrowia użytkownika zabawki, co stwarza ogromne utrudnienie dla organów administracji zajmujących się kontrolą produktów w obrocie handlowym. Rzecznik otrzymał informacje, iż Inspekcja Handlowa nie dysponuje ekspertami, którzy mogliby wydawać wiążące opinie naukowe pozwalające na jednoznaczne udowodnienie szkodliwego działania wykrytych w wyrobie ilości substancji. Z tego względu Inspekcja musi współpracować z ośrodkami akademickimi i instytutami naukowymi, a sporządzenie opinii jest poprzedzone wieloletnimi i kosztownymi badaniami naukowymi, co wydatnie wydłuża czas potrzebny na wycofanie z obrotu szkodliwej zabawki.

¹⁸ MZ-UZ-AK-073-25217-2/ET/11

¹⁹ ZSS/500/20/2011/JZ

²⁰ Dz. U. Nr 210, poz. 2046 ze zm.

Do tego samego wniosku prowadzi również analiza działań Inspekcji Handlowej oraz Inspekcji Sanitarnej podjętych w badanej przez Rzecznika sprawie wykrycia formamidu w pewnych zabawkach.

Podstawę wycofania z obrotu zabawki zawierającej substancję zaklasyfikowaną jako rakotwórcza, mutagenna lub działająca szkodliwie na rozrodczość kategorii 1A, 1B lub 2 zgodnie z rozporządzeniem [WE] nr 1272/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 grudnia 2008 roku mogłyby stanowić przepisy rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 5 kwietnia 2011 roku w sprawie zasadniczych wymagań dla zabawek²¹ którego załącznik nr 1 w pkt 3.3 zakazuje używania ww. substancji w zabawkach, częściach składowych zabawek lub w mikrostrukturalnie odrębnych częściach zabawek. Jednakże zgodnie z § 20 ust. 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 5 kwietnia 2011 roku w sprawie zasadniczych wymagań dla zabawek do zabawek wprowadzonych do obrotu w okresie od 20 lipca 2011 roku do 19 lipca 2013 roku nie stosuje się przywołanego pkt 3 załącznika nr 1 do przytoczonego rozporządzenia. Z tego powodu Rzecznik zaproponował dokonanie odpowiedniej zmiany w obowiązującym prawie, aby przepisy § 8 ust. 1 oraz pkt 3 załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 5 kwietnia 2011 roku w sprawie zasadniczych wymagań dla zabawek znajdowały zastosowanie do zabawek wprowadzanych do obrotu znacznie wcześniej, niż 20 lipca 2013 roku.

Minister Gospodarki poinformował, że przesunięcie na dzień 20 lipca 2013 roku daty wejścia w życie przepisów statuujących nowe wymagania dotyczące substancji i mieszanin chemicznych wynika z potrzeby umożliwienia zainteresowanym podmiotom dostosowanie się do nowych przepisów. Przesunięcie tej daty na wcześniejszą naruszyłoby obowiązującą w Unii Europejskiej zasadę swobodnego przepływu towarów zakazującą stwarzania ograniczeń w swobodzie przepływu towarów spełniających zasadnicze wymagania określone w prawie europejskim²².

- **sytuacji dzieci dotkniętych dolegliwością moczenia nocnego – wystąpienie z 18 października 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Zdrowia w sprawie dzieci dotkniętych dolegliwością moczenia nocnego²³. Znacząca liczba dzieci cierpiących na to schorzenie (250 tys.) oraz niska świadomość społeczna następstw schorzenia powodują, że dzieci i ich rodziny znajdują się w trudnej sytuacji. Rzecznik zwrócił się o udzielenie informacji na temat

²¹ Dz. U. Nr 83, poz. 454

²² DRE-I-0780-24/11, DRE/1535/11

²³ ZSS/500/21/2011/EK

rezultatów prac zespołu, który został powołany w Ministerstwie Zdrowia, w celu wypracowania standardu diagnostyki i leczenia moczenia nocnego dzieci oraz wsparcia działań służących poprawie zdrowia i komfortu życia dzieci z rozpoznanym moczeniem nocnym.

W odpowiedzi na wystąpienie Rzecznik otrzymał informację, że zespół powołany do opracowania standardu postępowania diagnostyczno-terapeutycznego z dzieckiem moczącym się w nocy zakończył pracę i projekt rozwiązań został przekazany do kierownictwa Ministerstwa Zdrowia z prośbą o akceptację i skierowanie do dalszych prac legislacyjnych²⁴.

- **dostępu wcześniaków do programu terapeutycznego, chroniącego je przed zakażeniem dróg oddechowych – wystąpienie z 19 października 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Zdrowia w sprawie podjęcia działań zmierzających do tego, by wszystkie dzieci – „ wcześniaki”, z niską wagą urodzeniową i rozpoznaną ciężką postacią dysplazji oskrzelowo – płucnej mogły skorzystać z programu terapeutycznego: „Profilaktyka zakażeń wirusem RS u dzieci z przewlekłą chorobą płuc”²⁵. Dotychczas dostępność do programu uzależniona jest od miesiąca, w którym urodziło się dziecko, co budzi u rodziców dzieci, urodzonych w „ złych” miesiącach poczucie krzywdy i niesprawiedliwości. Rzecznik w powyższej sprawie otrzymał liczne prośby od rodziców dzieci oraz stanowisko Prezesa Elekta Polskiego Towarzystwa Neonatologicznego.

W odpowiedzi udzielonej Rzecznikowi przez Sekretarza Stanu w Ministerstwie Zdrowia²⁶ wskazano przepisy, które regulują świadczenia gwarantowane z zakresu świadczeń zdrowotnych w ramach programów terapeutycznych, do których zaliczony jest program „Profilaktyka zakażeń wirusem RS u dzieci z przewlekłą chorobą płuc (dysplazją oskrzelowo – płucną).” Wskazano także tryb kwalifikowania pacjentów do leczenia w tym programie oraz procedurę, jaka powinna zostać podjęta, aby dokonać zmiany kryteriów kwalifikacji do leczenia w programie lekowym. Tym samym w odpowiedzi nie odniesiono się do głównej tezy wystąpienia Rzecznika, tj. możliwości rozszerzenia dostępu do programu wszystkim potrzebującym przedwcześnie urodzonym dzieciom.

- **opieki psychiatrycznej dla dzieci – wystąpienie z 31 października 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka został poinformowany o zaprzestaniu przyjmowania pacjentów przez jedyny w województwie podlaskim Psychiatryczny Oddział Dziecięcy

²⁴ MZ-MD-073-2484-1/KC/11

²⁵ ZSS/500/22/2011/EK

²⁶ MZ-PLA-460-14525-1/EM/12

w Szpitalu Psychiatrycznym w Choroszczy. Ponieważ stan tymczasowości, tj. przewożenia małoletnich pacjentów do szpitala w Olsztynie przedłużał się, Rzecznik w powyższej sprawie wystąpił do Ministra Zdrowia²⁷. Poinformował, że zabezpieczenie potrzeb w zakresie opieki psychiatrycznej dla populacji wieku rozwojowego z terenu województwa podlaskiego, liczącej 250 tys. osób, jest pozorne. W województwie podlaskim brak jest oddziału psychiatrycznego dla dzieci i młodzieży, w żadnej poradni zdrowia psychicznego dla młodzieży na terenie województwa nie pracuje lekarz – psychiatra na pełnym etacie. Rzecznik zwrócił uwagę, że w innych województwach sytuacja dostępności małoletnich pacjentów do świadczeń z zakresu psychiatrii jest podobnie trudna, choć może nie tak dramatyczna. Rzecznik przypomniał, że zgłaszał wcześniej propozycję, by psychiatrię dzieci i młodzieży uznać za priorytetową dziedzinę i uznał, że postulat ten jest nadal aktualny.

W odpowiedzi²⁸ Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia poinformował, że Podlaski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia zamierza ogłosić kolejne postępowanie konkursowe na udzielanie stacjonarnych świadczeń psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży. Oddział Narodowego Funduszu Zdrowia dokonał zwiększenia ceny jednostkowej ww. świadczeń. Ponadto w Ministerstwie Zdrowia zostały podjęte działania zmierzające do umieszczenia psychiatrii dzieci i młodzieży na liście dziedzin medycyny uznanych za priorytetowe.

Przedstawiono także szereg działań planowanych przez Ministra Zdrowia we współpracy z Konsultantem krajowym w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży, mających na celu poprawę dostępności i jakości świadczeń z zakresu psychiatrii. Zlecono opracowanie programów zdrowotnych dotyczących: wczesnej diagnostyki i interwencji w zaburzeniach rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym, zapobiegania depresji i samobójstwom. Planowane jest również przeprowadzenie ogólnokrajowej kampanii społecznej o zaburzeniach psychicznych, mającej na celu zmniejszanie zjawiska stygmatyzacji osób z zaburzeniami psychicznymi. Planowane działania są zgodne z postulatami, jakie wielokrotnie były zgłaszane w poprzednich wystąpieniach Rzecznika Praw Dziecka.

Kolejne wystąpienie, również dotyczące opieki psychiatrycznej nad małoletnimi pacjentami, Rzecznik Praw Dziecka skierował do Rzecznika Praw Pacjenta²⁹. Wystąpienie to zostało poświęcone funkcjonowaniu w szpitalach psychiatrycznych Rzeczników Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego. Przepisy prawa stanowią, że w każdej placówce

²⁷ ZSS/500/24/2011/EK

²⁸ MZ-ZP-P-073-22102-6/AJ/12

²⁹ ZSS/500/25/2011/EK

sprawującej całodobową opiekę psychiatryczną lub odwykową powinien być zatrudniony Rzecznik. Funkcjonowanie tego organu jest szczególnie ważne w szpitalach, w których organizowane są oddziały dla małoletnich pacjentów, dysponujące warunkami wzmocnionego zabezpieczenia, tzw. oddziały sądowe. Pacjenci tych oddziałów oddzieleni są od rodziców, poddawani określonym rygorom wynikającym ze specyfiki tych oddziałów, dlatego możliwość kontaktu z Rzecznikiem jest nie do przecenienia. Natomiast w jednym z największych szpitali psychiatrycznych w Polsce, Szpitalu dla Nerwowo i Psychicznie Chorych im. Stanisława Kryzana w Starogardzie Gdańskim, stanowisko to nie jest obsadzone.

W odpowiedzi Zastępca Rzecznika Praw Pacjenta poinformował o działaniach, jakie zostały podjęte w celu zapewnienia małoletnim pacjentom szpitala w Starogardzie Gdańskim pełnej informacji o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Ponadto przekazano informacje na temat działań podejmowanych przez Rzecznika Praw Pacjenta w sprawie powołania w szpitalach psychiatrycznych Rzeczników Praw Pacjenta³⁰.

- **barwników z grupy Southampton dodawanych do żywności – wystąpienie z 14 grudnia 2011 roku**

Przyczyną skierowania wystąpienia do Ministra Zdrowia³¹ były niepokojące informacje na temat szkodliwego wpływu na stan zdrowia dzieci niektórych barwników dodawanych przez producentów do żywności, tj. barwników z grupy Southampton, do których należą: tartrazyna (E 102), żółcień chinolinowa (E 104), żółcień pomarańczowa FCF (E 110), azorubina (E 122), czerwień koszenilowa A, pas 4R (E 124), czerwień Allura 2G (E 129). Wymienione substancje są stosowane do barwienia cukierków, lizaków, gum do żucia, żelków i innych słodczy. Prawo unijne nakazuje odpowiednie oznakowanie takich produktów poprzez umieszczenie na nim informacji składającej się z nazwy barwnika spożywczego i ostrzeżenia, że może on mieć szkodliwy wpływ na aktywność i skupienie uwagi u dzieci. Niektóre państwa nie wyraziły zgody na używanie ww. barwników (np. w Belgii, Danii, Francji i Szwecji nie jest dozwolone stosowanie czerwieni Allura – E 129), co łącznie z przewidzianym w prawie unijnym obowiązkiem ostrzegawczego etykietowania takich produktów uzasadnia przypuszczenie, że owe barwniki mogą szkodliwie oddziaływać na stan zdrowia konsumentów – w szczególności dzieci. Rzecznik zaproponował przeprowadzenie przez niezależny instytut badawczy badań naukowych, ustalających wpływ ww. barwników z grupy Southampton na zdrowie dzieci, i późniejsze wykorzystanie

³⁰ RzPP-ZZP-0723-1-2/BW/11

³¹ ZSS/500/28/2011/JZ

wyników badań jako podstawy do ewentualnego ich usunięcia z grupy barwników dozwolonych do stosowania w żywności, wymienionych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 22 listopada 2010 roku w sprawie dozwolonych substancji dodatkowych³².

Minister Zdrowia poinformował Rzecznika Praw Dziecka, iż Komisja Europejska opracowała projekt rozporządzenia zmieniającego załącznik nr II do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1333/2008 zmniejszającego dopuszczalne dawki barwników z grupy Southampton w żywności. Rozporządzenie ukaże się w I kwartale 2012 roku. Ponadto, w 2011 roku w Zakładzie Badania Żywności i Przedmiotów Użytku w Narodowym Instytucie Zdrowia Publicznego – Państwowym Zakładzie Higieny rozpoczęto realizację trzyletniego projektu badawczego mającego na celu oszacowanie akceptowanego dziennego pobrania (ADI) barwników mających wpływ na aktywność i skupienie uwagi u dzieci w Polsce. Wyniki tych badań będą stanowiły polski wkład do prac nad zmianami prawa europejskiego w przedmiotowej dziedzinie. Wskutek zawiadomień, które dotarły do Ministra Zdrowia w sprawie słodczy zawierających przedmiotowe barwniki, zostały podjęte przez Głównego Inspektora Sanitarnego oraz Państwową Inspekcję Sanitarną natychmiastowe działania wyjaśniające. Państwowa Inspekcja Sanitarna przeprowadziła 1 655 kontroli w sklepikach szkolnych, supermarketach, sklepach spożywczych, hurtowniach środków spożywczych, w punktach małej gastronomii zlokalizowanych na terenie szkół, zakładach produkcji cukierniczej, kioskach i bufetach szkolnych³³.

- **planowanej zmiany cen pasków do glukometrów – wystąpienie z 28 grudnia 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Zdrowia w związku z informacją o planowanym wzroście ceny pasków do glukometrów³⁴. Większość dzieci chorujących na cukrzycę musi dokonywać w ciągu doby co najmniej kilkukrotnego pomiaru poziomu cukru za ich pomocą. Wzrost cen pasków może spowodować, że część rodziców odstąpi od wykonywania niezbędnych pomiarów cukru, co może stanowić realne zagrożenie bezpieczeństwa zdrowotnego dzieci.

W odpowiedzi³⁵ Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia poinformował Rzecznika Praw Dziecka, że dla osób chorujących na cukrzycę typu I (tzw. młodzieńcza), wymagających co najmniej 3 wstrzyknięć insuliny na dobę oraz używających w terapii

³² Dz. U. z 2010 r. Nr 232, poz. 1525 ze zm.

³³ MZ-MD-S-073-2458-3/JK/12

³⁴ ZSS/500/29/2011/EK

³⁵ MZ-MD-P-073-2485-6/WS/12

pompy insulinowej, przysługują paski do pomiaru glukozy we krwi za odpłatnością ryczałtową. Ponieważ dzieci chore na cukrzycę mieszczą się w tej grupie, przysługuje im zakup pasków do pomiaru glukozy we krwi w wysokości odpłatności ryczałtowej.

1.2 Sprawy indywidualne

W 2011 roku zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne, związane z prawem dziecka do życia i ochrony zdrowia, dotyczyły m.in.:

- **kosztów leczenia**

Do Rzecznika Praw Dziecka zgłaszane były sprawy dotyczące uzyskania środków finansowych, bądź refundacji kosztów poniesionych na leczenie dziecka, w tym leczenia poza granicami kraju³⁶. Wnioski kierowali rodzice chorych dzieci, przedstawiciele organizacji społecznych, konsultanci różnych dziedzin medycyny, zajmujący się leczeniem dzieci. Zwracano się z prośbą o podjęcie działań zmierzających do uzyskania refundacji ze środków publicznych określonych preparatów bądź programów terapeutycznych³⁷. Rzecznik udzielał informacji o możliwości podjęcia działań i wskazywał tryb postępowania lub występował do właściwych departamentów w Ministerstwie Zdrowia³⁸.

W przypadku, gdy istotny problem zdrowotny dotyczył znacznej, określonej grupy małoletnich pacjentów (np. dzieci chorych na cukrzycę, wcześniaków) Rzecznik kierował do Ministra Zdrowia wnioski o podjęcie działań w sprawie³⁹.

Do Rzecznika w 2011 roku zwróciło się o pomoc kilkoro rodziców dzieci z rozległymi naczyniakami, leczenie których jest utrudnione przez fakt, że klinikom specjalistycznym brakuje odpowiedniego sprzętu⁴⁰. Rzecznik wystąpił w powyższej sprawie do Ministra Zdrowia⁴¹, a w efekcie starań lekarzy, rodziców, wielokrotnego podnoszenia tego problemu przez Rzecznika, jedna z fundacji zakupiła laser pulsacyjno-barwnikowy na potrzeby Kliniki Chirurgii i Onkologii Dziecięcej Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego nr 4 w Łodzi.

Do Rzecznika kierowane były także prośby o wsparcie finansowe dla indywidualnych osób. W takich sytuacjach przekazywano informacje o ustawowym braku możliwości wsparcia finansowego przez Rzecznika Praw Dziecka, a zainteresowanym wskazywano

³⁶ ZSS/401/3/2011/EK; ZSS/401/31/2011/EK; ZSS/401/26/2011/EK

³⁷ ZSS/401/15/2011/EK; ZSS/401/16/2011/EK; ZSS/401/24/2011/EK; ZSS/401/42/2011/EK; ZSS/401/33/2011/EK

³⁸ ZSS/401/15/2011/EK, ZSS/401/16/2011/EK, ZSS/401/37/2011/EK

³⁹ ZSS/500/22/2011/EK; ZSS/500/29/2011/EK

⁴⁰ ZSS/401/8/2011/EK; ZSS/401/11/2011/EK; ZSS/401/12/2011/EK; ZSS/401/13/2011/EK; ZSS/401/2011/EK

⁴¹ ZSS/2/2011/EK

rodzaje oraz adresy instytucji, do których można zwrócić się o pomoc finansową, bądź występowało w imieniu osoby potrzebującej⁴² pomocy w celu uzyskania dla niej wsparcia finansowego.

27 stycznia 2011 roku do Rzecznika Praw Dziecka zwrócili się rodzice przedstawiając problem kosztów turnusów rehabilitacyjnych dla dzieci z niepełnosprawnością, spowodowanych zwiększeniem podatku od towarów i usług⁴³. W celu wyjaśnienia sprawy, Rzecznik wystąpił do Ministra Finansów. W odpowiedzi został poinformowany, że zgodnie z rozporządzeniem Ministra Finansów z 4 kwietnia 2011 roku w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług – turnusy rehabilitacyjne w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych i świadczone na zasadach w niej określonych zostały zwolnione od podatku od towarów i usług.

- **organizacji i funkcjonowania placówek służby zdrowia**

Ta grupa spraw stanowi najczęściej zgłaszane Rzecznikowi problemy z zakresu szeroko rozumianego prawa dziecka do ochrony zdrowia.

Należą do nich sprawy dotyczące: braku dostępności do świadczeń medycznych dla dzieci, wynikające z wielu różnorodnych przyczyn. Najczęstsze z nich to: zmiany organizacyjne, w następstwie których np. przeniesiono placówkę specjalistyczną do większego miasta⁴⁴, podpisywanie przez Narodowy Fundusz Zdrowia kontraktów na świadczenia medyczne w wysokości, która nie zapewnia realnej dostępności do uzyskania wymaganego leczenia⁴⁵, długi czas oczekiwania na świadczenie medyczne⁴⁶, wadliwa organizacja pracy placówek medycznych, nieuwzględniająca potrzeb chorego dziecka oraz jego rodziców⁴⁷.

Przykładem może być sprawa chłopca, zamieszkałego w mieście na terenie województwa podlaskiego. U pacjenta rozpoznano liczne wady i schorzenia, dlatego był on diagnozowany przez lekarzy wielu specjalności. Postawione diagnozy i zastosowane leczenie znacznie różniły się od siebie oraz dotyczyły jedynie części problemów zdrowotnych dziecka. W efekcie, chłopiec po krótkim okresie terapii był odsyłany do kolejnej placówki medycznej. Stan ten był przyczyną zaniepokojenia, dezorientacji i rozgoryczenia rodziców. Na skutek

⁴² ZSS/413/6/2011/EK

⁴³ ZSS/401/7/2011/AB

⁴⁴ ZSS/403/26/2011/EK, ZSS/403/27/2011/EK

⁴⁵ ZSS/403/13/2011/EK, ZSS/403/22/2011/EK, 403/9/2011/EK, ZSS/403/10/2011/EK; ZSS/45/29/2011/EK

⁴⁶ ZSS/403/57/2011/EK, ZSS/403/12/2011/EK, ZSS/403/65/2011/EK

⁴⁷ ZSS/401/19/2011/EK, ZSS/403/2011/EK

interwencji Rzecznika chłopiec trafił do Centrum Zdrowia Dziecka, gdzie podjęto kompleksową diagnostykę jego stanu zdrowia⁴⁸.

W każdej ze zgłaszanych spraw, Rzecznik Praw Dziecka występował m.in. do organów samorządowych prosząc o informacje, dotyczące lokalnych uwarunkowań, analizy stanu zabezpieczenia potrzeb zdrowotnych, analizy zgłaszanych skarg i wniosków. Rzecznik zwracał się również do Narodowego Funduszu Zdrowia, konsultantów krajowych i wojewódzkich z poszczególnych dziedzin medycyny, prosząc o wyjaśnienia lub opinię dotyczącą zaspokojenia określonych potrzeb zdrowotnych dzieci.

- **przestrzeganie praw małoletnich pacjentów**

Zgłaszane prośby o interwencję dotyczyły utrudnień związanych z przebywaniem rodziców dziecka w szpitalu, możliwości obecności rodziców podczas wykonywania dziecku zabiegów medycznych, nieodpowiedniego traktowania dziecka w szpitalu, w tym lekceważenia potrzeby dziecka w zakresie prawa do zachowania intymności⁴⁹. Rzecznik występował do dyrektorów zakładów leczniczych o wyjaśnienia, kierował sprawy do Rzecznika Praw Pacjenta. Ponadto udzielał odpowiedzi rodzicom, wskazywał możliwości postępowania, w tym upowszechniał przepisy zawarte w ustawie z dnia 6 listopada 2008 roku o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. W związku z doniesieniami o możliwości nieprzestrzegania praw małoletnich pacjentów Rzecznik podjął działania kontrolne w dwóch szpitalach, badając na miejscu zasadność postawionych zarzutów⁵⁰.

- **przestrzeganie praw dzieci chorych na cukrzycę**

Rzecznik nadal otrzymuje pisma od rodziców dzieci chorych na cukrzycę. Rodzice informują, że nauczyciele nie chcą podejmować się opieki nad uczniem chorym na cukrzycę, twierdząc, że nie posiadają uprawnień do wykonywania czynności medycznych. Rzecznik udzielał wyjaśnień i wskazywał propozycje rozwiązań, nawiązał współpracę z organizacjami pozarządowymi i naukowymi zajmującymi się problemami dzieci chorych na cukrzycę. Ponadto Rzecznik wystąpił do Ministerstwa Zdrowia i Ministerstwa Edukacji Narodowej wskazując, że dotychczasowe uregulowania prawne w tym zakresie nie mogą zostać uznane za wystarczające. W opinii Rzecznika, konieczne jest przyjęcie rozwiązań precyzyjnie określających zadania dla poszczególnych grup zawodowych opiekujących się dziećmi chorymi na cukrzycę.

⁴⁸ ZSS/403/19/2011/EK

⁴⁹ ZSS/403/16/2011/EK, 403/46/2011/EK, ZSS/441/161/2011/EK, ZSS/441/155/2011/EK, ZSS/441/162/2011/EK, ZSS/403/42/2011/EK

- **błędów lekarskich i dochodzenia roszczeń związanych z udzielaniem świadczeń medycznych**

Sprawy, które wnoszono do Rzecznika dotyczyły przewlekłości procedur diagnostycznych, w efekcie których uniemożliwiono zastosowanie odpowiedniej terapii⁵¹, popełnienia błędów dotyczących procedur medycznych, w tym niestaranności w wykonywaniu zabiegów, co skutkowało powstaniem powikłań⁵². Przykładem takiej sprawy może być zbyt późne rozpoznanie rozszczepu podniebienia u dziecka i wykonanie stosownego zabiegu operacyjnego dopiero w wieku szkolnym, podczas gdy wskazaniem do jego przeprowadzenia jest pierwsze półrocze życia dziecka. Ponadto, matka uzyskała od pracowników służby zdrowia błędną informację, że zabiegi te wykonywane są jedynie w niepublicznych placówkach medycznych. Sprawa ta została przekazana do dalszego procedowania Rzecznikowi Praw Pacjenta, a matka otrzymała obszernie wyjaśnienia, w jaki sposób może dochodzić swoich roszczeń i podjąć stosowne działania⁵³.

Kolejną sprawą, która może być egzemplifikacją tego rodzaju problemów jest przypadek podania dziecku w iniekcji leku, w znacznie przekroczonej dawce. Rzecznik Praw Dziecka po podjęciu działań wyjaśniających, zdecydował o skierowaniu sprawy do Okręgowego Rzecznika Odpowiedzialności Zawodowej Pielęgniarek i Położnych⁵⁴. Inne zgłaszane do Rzecznika sprawy dotyczyły: udzielania niewystarczającej informacji o stanie zdrowia dziecka⁵⁵, utrudnionego dostępu do dokumentacji medycznej, niedoceniań znaczenia przeżyć emocjonalnych pacjenta i uznawanie postępowania „zgodnie z procedurą” – czyli bez słów i wyjaśnień skierowanych do pacjenta – za prawidłowe⁵⁶. Rzecznik informował rodziców o instytucjach, w których mogą dochodzić roszczeń, wskazywał tryb dochodzenia oraz możliwości wyjaśniania spraw. Występował do Rzecznika Praw Pacjenta, Rzecznika Odpowiedzialności Zawodowej Pielęgniarek i Położnych, Narodowego Funduszu Zdrowia, konsultantów krajowych i wojewódzkich z poszczególnych dziedzin medycyny, dyrektorów placówek medycznych. Rzecznik zwracał się o wyjaśnienia konkretnych spraw, w tym o uzasadnienie przyjętych rozwiązań.

W korespondencji, w której rodzice dzieci składają skargi dotyczące błędów medycznych, zawarte jest wiele treści emocjonalnych, w tym żalu i bezradności. W związku

⁵⁰ ZSS/441/18/2011/EK, ZSS/403/35/2011/EK

⁵¹ ZSS/402/15/2011/EK, ZSS/402/20/2011/EK, ZSS/402/4/2011/EK; ZSS/402/9/2011/EK

⁵² ZSS/402/10/2011/EK, ZSS/402/14/2011/EK

⁵³ ZSS/401/28/2011/EK;

⁵⁴ ZSS/402/10/2011/EK;

⁵⁵ ZSS/401/23/2011/EK, ZSS/402/24/2011/EK;

⁵⁶ ZSS/402/11/2011/EK, ZSS/402/8/2011/EK, ZSS/403/40/2011/EK, ZSS/402/12/2011/EK,

z tym często w odpowiedziach, oprócz informacji merytorycznych, konieczne jest udzielenie elementarnego wsparcia psychologicznego lub zaproponowanie odbycia rozmowy z psychologami, zatrudnionymi w Biurze Rzecznika Praw Dziecka.

- **zrozumienia problemów rodziny i dzieci z niepełnosprawnością, potrzeby uzyskania informacji o możliwościach pomocy, przestrzegania spraw dzieci z niepełnosprawnością**

Do Rzecznika zwracali się rodzice dzieci z niepełnosprawnością, bądź instytucje pomagające dzieciom. Wskazywali na konieczność codziennego pokonywania różnego rodzaju barier, w tym dojazdu z dzieckiem na rehabilitację, podejmowania starań o egzekwowanie praw należnych dzieciom, np. w placówkach oświatowych, wskazywali na braki przyjaznej dla osób niepełnosprawnych infrastruktury, brak odpowiednich podjazdów, zbyt małe kontrakty medyczne na świadczenia z zakresu rehabilitacji⁵⁷. Część spraw dotyczyła braku akceptacji przez rodziców dzieci dla rozstrzygnięć zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności.

W odpowiedzi na pisma Rzecznik przekazywał informacje o sposobie dochodzenia do przysługujących dzieciom praw⁵⁸. W przypadku nieskuteczności działań podejmowanych przez opiekunów dzieci, bądź spraw skomplikowanych Rzecznik zwracał się do instytucji pomocowych, bądź szkół, prosząc o podjęcie stosownych działań⁵⁹.

Sprawy, jakie wpływają do Rzecznika, a dotyczą rozwiązywania problemów dzieci z niepełnosprawnością nadal pokazują, że pomoc i wsparcie dla rodziców tych dzieci są niewystarczające.

⁵⁷ ZSS/45/1/2011/EK/EK; ZSS/45/3/2011/EK; ZSS/45/16/2011/EK; ZSS/45/22/2011/EK

⁵⁸ ZSS/45/39/2011/EK

⁵⁹ ZSS/45/21/2011/EK; ZSS/45/30/2011/EK

2. PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE

„(...) Państwa-Strony będą okazywały odpowiednią pomoc rodzicom oraz opiekunom prawnym w wykonywaniu przez nich obowiązków związanych z wychowywaniem dzieci oraz zapewnią rozwój instytucji, zakładów i usług w zakresie opieki nad dziećmi”

(art. 18 Konwencji o Prawach Dziecka)

W 2011 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem **17 481** spraw, związanych z prawem dziecka do wychowania w rodzinie, w tym:

- **2 092** zgłoszono na piśmie;
- **15 038** podczas rozmów telefonicznych;
- **351** podczas osobistych wizyt w Biurze Rzecznika.

Rzecznik zwracał się do organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach, dotyczących m.in.:

- egzekucji prawomocnych wyroków o przymusowym odebraniu małoletniego;
- procedury przymusowego odebrania dziecka;
- upowszechniania mediacji rodzinnych;
- problemu rozwiązywania przysposobień;
- zapewnienia godnych warunków do spotkań dzieci z rodzicami pozbawionymi wolności;
- funkcjonowania sądownictwa rodzinnego;
- przewlekłości postępowań o uregulowanie sytuacji prawnej dzieci, umieszczanych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinach zastępczych;
- systemu pieczy zastępczej nad dzieckiem;
- zapewnienia właściwej opieki dzieciom, które trafiają do placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek resocjalizacyjnych;
- przestrzegania przepisów proceduralnych w sprawach o przysposobienie;
- sprawnej egzekucji orzeczeń sądów opiekuńczych;

W części spraw, spośród kategorii wskazanych powyżej, Rzecznik Praw Dziecka podejmował decyzje o przyłączeniu się do postępowań sądowych (szerzej opisane w rozdziale III – Sprawy sądowe i administracyjne z udziałem Rzecznika Praw Dziecka).

2.1 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka

Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do wychowania w rodzinie w roku 2011 dotyczyły:

- **oszacowania liczby i rodzaju powołanych rodzin zastępczych oraz liczby dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej i instytucjonalnej – wystąpienie z 4 stycznia 2011 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Pracy i Polityki Społecznej Rzecznik zwrócił się o dokonanie analizy skali zjawiska dotyczącego ilości i rodzaju powołanych rodzin zastępczych oraz liczby dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej i w pieczy instytucjonalnej. Rzecznik prosił także o pomoc w dokonaniu analizy kwestii związanych z przysposobieniami, w tym ustaleniu skali zjawiska rozwiązywania przysposobień i powrotu dzieci adopcyjnych do środowisk, w których przebywały przed orzeczeniem Sądu o przysposobieniu, a także o informacje dotyczące liczby i rodzaju orzekanych adopcji⁶⁰.

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej przekazał dane statystyczne dotyczące rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych uwzględniając okres od 2000 roku do roku 2010⁶¹. Jednocześnie wskazał, iż resort nie posiada danych dotyczących liczby dzieci powracających z rodzin zastępczych do rodzin biologicznych i placówek opiekuńczo-wychowawczych⁶².

- **informacji na temat działań podjętych przez Rząd RP w sprawie wycofania zastrzeżeń do Konwencji o Prawach Dziecka – wystąpienie z 8 lutego 2011 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Edukacji Narodowej⁶³ Rzecznik Praw Dziecka ponownie zwrócił się o udzielenie informacji o wynikach działań podjętych przez

⁶⁰ ZSR/500/1/2011/AW

⁶¹ Wg danych MPIPS w okresie I-IV 2010 istniało 34251 rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, 5726 rodzin niespokrewnionych z dzieckiem, zawodowych rodzin zastępczych: wielodzietnych – 808, specjalistycznych -177, o charakterze pogotowia rodzinnego – 538. Łącznie 60 410 dzieci przebywało w opiece zastępczej. W okresie I-IV 2010 w poszczególnych typach placówek opiekuńczo-wychowawczych przebywało: interwencyjnych – 1442, rodzinnych – 2245, socjalizacyjnych – 9387, wielofunkcyjnych – 11615. Łącznie 24 689 dzieci przebywało w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wszystkich typów.

⁶² DSR-I-0712-1-1-TU/11

⁶³ ZSR/500/2/2011/AP

Ministerstwo Edukacji Narodowej w przedmiocie wycofania przez Rzeczpospolitą Polską zastrzeżeń do art. 7 i art. 38 Konwencji o Prawach Dziecka z dnia 20 listopada 1989 roku.⁶⁴

Rzecznik Praw Dziecka podkreślił, że zgłoszone zastrzeżenia w świetle obowiązującego prawa wewnętrznego są nieuzasadnione. Z przepisów ustawy z dnia 25 lutego 1964 roku – Kodeks rodzinny i opiekuńczy⁶⁵ wynika, że osoba przysposobiana powinna być wysłuchana przez Sąd opiekuńczy, po ukończeniu przez nią lat trzynastu oraz, że pełnoletni przysposobiony ma prawo żądać wglądu do akt stanu cywilnego. W świetle powyższego bezprzedmiotowe wydaje się zastrzeżenie do art. 7 Konwencji, wskazujące na potrzebę zachowania procedury adopcyjnej w tajemnicy. Również zastrzeżenie zgłoszone w związku z określeniem granicy wieku dopuszczalnego do powoływania do służby wojskowej lub podobnej oraz uczestnictwa w działaniach zbrojnych wydaje się zbędne. Z treści art. 41 Konwencji wynika wprost, iż jej postanowienia w żaden sposób nie naruszają uregulowań prawa krajowego, o ile te w większym stopniu zabezpieczają prawa dziecka. Polskie prawo chroni w tym zakresie najmłodszych obywateli i nie istnieje niebezpieczeństwo angażowania dzieci w działania wojenne.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował, iż w ramach działań koordynacyjnych, w kwietniu 2010 roku utworzono grupę roboczą ds. realizacji praw dziecka w Polsce, w której uczestniczą reprezentanci: Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Obrony Narodowej, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Sportu i Turystyki, Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W wyniku międzyresortowych konsultacji, dotyczących zmiany zakresu obowiązywania Konwencji i Protokołu fakultatywnego do Konwencji o Prawach Dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne, uzyskano wstępne stanowisko Rządu RP. W styczniu 2011 roku projekt wniosku w sprawie zmiany zakresu obowiązywania Konwencji i Protokołu fakultatywnego był roboczo konsultowany z resortami celem uzyskania potwierdzenia wcześniej deklarowanych stanowisk. Wniosek o wycofanie zastrzeżeń zostanie przekazany Radzie Ministrów niezwłocznie po zakończeniu procedury jego uzgadniania⁶⁶.

⁶⁴ Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526

⁶⁵ Dz. U. Nr 9, poz. 59 z późn zm.

⁶⁶ DWM-III-MSk-045-04/2011

- **uregulowania sytuacji prawnej małoletnich cudzoziemców przebywających w Polsce bez opieki w związku z trwającymi pracami nad ustawą o cudzoziemcach – wystąpienie z 8 marca 2011 roku**

W związku z trwającymi pracami nad ustawą o cudzoziemcach i opracowanym projektem założeń do projektu ustawy o cudzoziemcach, Rzecznik Praw Dziecka przedstawił swoje uwagi i spostrzeżenia dotyczące małoletnich cudzoziemców przebywających w Polsce Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji⁶⁷. Rzecznik zwrócił uwagę na trudności związane z uregulowaniem sytuacji prawnej małoletnich cudzoziemców przebywających w Polsce bez opieki i umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Zdaniem Rzecznika dzieci znajdują się w szczególnej sytuacji nie tylko dlatego, że zostały pozbawione opieki ze strony najbliższych, ale także z uwagi na trudności z uruchomieniem postępowania w celu zalegalizowania ich pobytu w Polsce.

Rzecznik Praw Dziecka w swoim wystąpieniu zwrócił uwagę, że ustawa o cudzoziemcach nie zawiera unormowań dotyczących występowania w imieniu małoletnich cudzoziemców bez opieki z wnioskiem o zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony. Nie posiadają oni bowiem zdolności procesowej, a zatem nie mogą samodzielnie zainicjować postępowania w sprawie wydania takiego zezwolenia. Rozwiązania w tym zakresie wprowadza natomiast ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP, określająca zasady postępowania o nadanie statusu uchodźcy małoletniemu cudzoziemcowi bez opieki. Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu zawnioskował o wprowadzenie analogicznych rozwiązań w odniesieniu do cudzoziemskich dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

W odpowiedzi⁶⁸ udzielonej przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców nie podzielono zdania Rzecznika dotyczącego konieczności wprowadzenia przepisów do ustawy o cudzoziemcach – analogicznych jak w ustawie o nadanie statusu uchodźcy małoletniemu cudzoziemcowi bez opieki – pozwalających lepiej zabezpieczyć ich sytuację prawną.

Mając na uwadze, że nadal trwają prace nad projektem nowej ustawy o cudzoziemcach, Rzecznik Praw Dziecka w dalszym ciągu postuluje konieczność uregulowania sytuacji prawnej cudzoziemskich dzieci przebywających w Polsce bez opieki rodziców, które zostały umieszczone w placówkach opiekuńczo-wychowawczych⁶⁹.

⁶⁷ ZSM/500/1/2011/AJ

⁶⁸ BP-I-0230-396/2011/LK

⁶⁹ ZSM/500/1/2011/AJ

- **upowszechniania wiedzy na temat pozasądowej drogi rozwiązywania sporów rodzinnych związanych z uprowadzeniem dziecka za granicę – wystąpienie z 22 marca 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka ponownie zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości o rozważenie możliwości wprowadzenia praktyki informowania rodziców, którzy składają do organu centralnego wniosek o wydanie dziecka w trybie Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, o roli i znaczeniu mediacji w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych⁷⁰. Zdaniem Rzecznika taka praktyka pozwoliłaby stronom uzyskać niezbędną wiedzę na temat alternatywnego do postępowania sądowego sposobu rozwiązania konfliktu, a także uzyskać informacje na temat tego, gdzie można znaleźć profesjonalnych mediatorów.

W odpowiedzi na powyższe Ministerstwo Sprawiedliwości przygotowało *Informację dotyczącą zastosowania mediacji w sprawach prowadzonych na podstawie Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę*. Powyższa informacja jest przekazywana rodzicom lub opiekunom, którzy składają do Ministerstwa Sprawiedliwości wnioski na podstawie Konwencji haskiej. Informacja przekazywana jest w języku angielskim, niemieckim, francuskim, hiszpańskim i rosyjskim⁷¹.

- **prac nad rządowym projektem ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – wystąpienie z 28 marca 2011 roku**

Wątpliwości Rzecznika Praw Dziecka wzbudził proponowany zapis art. 193 rządowego projektu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (druk sejmowy nr 3378), nowelizujący ustawę z dnia 17 listopada 1964 roku – Kodeks postępowania cywilnego⁷² poprzez wprowadzenie art. 579³, który zakładał automatyczną utratę mocy postanowienia Sądu o umieszczeniu dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej w chwili wydania przez Sąd postanowienia o umieszczeniu tego samego nieletniego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym lub zakładzie poprawczym. W praktyce zapis ten prowadziłby do skreślenia wychowanka z listy podopiecznych placówki opiekuńczo-wychowawczej.

W związku z powyższym Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Przewodniczącego Podkomisji Nadzwyczajnej Sejmu RP do rozpatrzenia poselskiego projektu ustawy o rodzinnej opiece zastępczej oraz rządowego projektu ustawy o wspieraniu rodziny

⁷⁰ ZSM/500/2/2011/AJ

⁷¹ DWM-II-477-120/10

⁷² Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.

i systemie pieczy zastępczej, Przewodniczącego Komisji Polityki Społecznej i Rodziny Sejmu RP, Przewodniczącego Komisji Samorządu Terytorialnego Sejmu RP, przedstawiając argumenty, przemawiające za zrezygnowaniem z przywołanego zapisu, i wniósł o uwzględnienie podczas prac połączonych Komisji⁷³. Stanowisko Rzecznika Praw Dziecka zostało uwzględnione.

- **problemu rozwiązywania przysposobień i powrotu dzieci do środowisk, w których przebywały przed orzeczeniem sądu o przysposobieniu – wystąpienie z 19 kwietnia 2011 roku**

Mając na uwadze szczególne zainteresowanie problematyką dziecka i jego rodziny, jak również udział w pracach legislacyjnych nad projektem ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości o dokonanie analizy skali zagadnienia dotyczącego rozwiązywania przysposobień i powrotu dzieci adopcyjnych do środowisk, w których przebywały przed orzeczeniem Sądu o przysposobieniu⁷⁴.

W odpowiedzi Minister Sprawiedliwości przekazał dane, z których wynika, iż w 2010 roku do sądów wpłynęły 102 wnioski o rozwiązanie przysposobienia. Orzeczono rozwiązanie przysposobienia w 27 sprawach. Przekazano także informacje statystyczne o wykonywaniu orzeczeń sądów w zakresie umieszczenia małoletnich w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i o liczbie małoletnich objętych na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu opieką, kuratelą, nadzorem wynikającym z ograniczenia władzy rodzicielskiej, w latach 1989-2010⁷⁵.

- **uwag do projektu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – wystąpienie z 16 maja 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Przewodniczącego Senackiej Komisji Rodziny i Polityki Społecznej, przedstawiając swoje propozycje zmian do projektu⁷⁶.

Rzecznik wskazywał na potrzebę wprowadzenia w życie ustawy, która nie tylko podkreślałaby prymat rodziny naturalnej, ale także stanowiła narzędzie ułatwiające pracę z rodzinami będącymi w kryzysie. Instytucje, które ustawa powołuje do życia, takie jak asystent rodziny czy też koordynator pieczy zastępczej z pewnością przyczynią się do

⁷³ ZEW/500/13/2011/MT

⁷⁴ ZSR/500/4/2011/AW

⁷⁵ EOD:DO-II-071-11-11/3

⁷⁶ ZSR/500/6/2011/AW

poprawy współpracy zarówno z rodzinami biologicznymi małoletnich, jak i z rodzinami zastępczymi.

Rzecznik w przedmiotowym wystąpieniu wyrażał wątpliwości związane m.in. z obniżeniem wymagań związanych z poziomem wykształcenia asystenta, organizacją rodzin zastępczych i adopcyjnych. Rzecznik poruszał także kwestię uregulowania tzw. adopcji ze wskazaniem. Wskazał, iż istnieje uzasadniona konieczność wprowadzenia zmian prawnych mających na celu ograniczenie adopcji ze wskazaniem do kręgu osób krewnych i powinowatych dziecka. Analiza kierowanych do Rzecznika spraw wskazywała bowiem, iż na gruncie spraw adopcyjnych, w których rodzice biologiczni wskazują przyszłych rodziców adopcyjnych dochodzi do szeregu naruszeń godzących w podstawowe prawa dziecka.

Wystąpienie nie wymagało odpowiedzi.

- **założeń do projektu ustawy o cudzoziemcach umożliwiających umieszczanie małoletnich cudzoziemców bez opieki w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców – wystąpienie z dnia 16 maja 2011 roku**

Zamieszczone w projekcie założeń do projektu ustawy o cudzoziemcach zapisy umożliwiające umieszczanie małoletnich cudzoziemców w ośrodkach detencyjnych, nie są zdaniem Rzecznika Praw Dziecka zgodne z najlepiej pojętym interesem dziecka. W wystąpieniu skierowanym do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzecznik Praw Dziecka zwrócił uwagę, że pobyt dzieci cudzoziemskich w ośrodku typu zamkniętego, może wpłynąć negatywnie na ich rozwój psychofizyczny. Ponadto w strzeżonych ośrodkach małoletni nie mają możliwości korzystania z prawa do edukacji, pomimo że prawo takie gwarantuje Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej⁷⁷.

W odpowiedzi na wystąpienie Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji podzielił obawy Rzecznika i poinformował o zmianach mających na celu ograniczenie stosowania umieszczania w strzeżonych ośrodkach małoletnich bez opieki. W ośrodkach tych będzie mógł przebywać małoletni cudzoziemiec, który ukończył 13 lat. Ponadto do projektu założeń został wprowadzony przepis, zgodnie z którym cudzoziemcy będą umieszczani w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców na możliwie najkrótszy czas, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji małoletnich bez opieki. Jednocześnie Minister poinformował, że projekt założeń zawiera rozwiązanie gwarantujące małoletnim

⁷⁷ ZSM/500/3/2011/AJ

przebywającym w strzeżonych ośrodkach możliwość uczestniczenia w zajęciach edukacyjnych⁷⁸.

- **zapewnienia godnych warunków do spotkań małoletnich z rodzicami przebywającymi w zakładach karnych i aresztach śledczych – wystąpienie z 19 maja 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości z problemem braku w jednostkach penitencjarnych tzw. „pokoi rodzinnych”, w których mogliby się spotykać z dziećmi rodzice małoletnich przebywający w zakładach karnych i aresztach śledczych, w warunkach maksymalnie ograniczających traumatyczne przeżycia, związane z doświadczeniem więzienia i kontaktem z pozostałymi osadzonymi bądź tymczasowo aresztowanymi. Intencją wystąpienia Rzecznika było zagwarantowanie godnych warunków do spotkań w jednostkach penitencjarnych w przypadkach, kiedy kontakt taki jest zgodny z dobrem dziecka i nie narusza jego interesów, w sytuacjach, kiedy na taką formę kontaktów jest zgoda samego dziecka i jego aktualnych opiekunów bądź sądu rodzinnego⁷⁹.

W odpowiedzi Minister Sprawiedliwości podzielił pogląd Rzecznika i zapewnił, że problematyka ta jest przedmiotem wprowadzanych rozwiązań organizacyjnych przez Służbę Więzienną. Przykładem takiego działania jest realizacja projektu „Przyjazne miejsce – dostosowanie pokoi i sal widzeń do kontaktu skazanych z dziećmi” (finansowanego z Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2009-2014) mającego na celu kompleksową poprawę warunków odbywania widzeń osób pozbawionych wolności z dziećmi w jednostkach penitencjarnych w całym kraju⁸⁰.

- **postępu prac nad wprowadzeniem aktów wykonawczych regulujących kwestię przymusowego odebrania dziecka na podstawie Kodeksu postępowania cywilnego – wystąpienie z 7 czerwca 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości o przekazanie informacji odnośnie przebiegu procesu konsultacji z przedstawicielami Komendy Głównej Policji oraz Prokuratury Generalnej, dotyczących wydania aktów wykonawczych regulujących kwestie przymusowego odebrania dziecka⁸¹.

We wcześniejszych odpowiedziach, Minister Sprawiedliwości podkreślał, iż trudnością w skutecznym realizowaniu postanowień o przymusowym odebraniu dziecka jest

⁷⁸ BMP-0791-4-1/11/AR

⁷⁹ ZSR/500/5/2011/AM

⁸⁰ BM-V-051-68/11/3

brak uprawnień Policji, w związku z czym Minister zapowiedział, iż prowadzone są prace z przedstawicielami Policji i Prokuratury Generalnej nad kwestiami związanymi z wydaniem aktów wykonawczych regulujących przymusowe odebranie dziecka i nadających Policji uprawnienia zmierzające do skutecznego realizowania postanowień sądów w tym zakresie.

W odpowiedzi wskazano, że odbyły się dwa spotkania z przedstawicielami Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Komendy Głównej Policji i Prokuratury Generalnej, w trakcie których uznano konieczność zwrócenia się do Międzyresortowego Zespołu ds. Poprawy Skuteczności Wykonania Orzeczeń Sądowych o wprowadzenie regulacji umożliwiających przeszukanie pomieszczeń przez Policję i kuratorów sądowych w celu ujawnienia osoby podlegającej przymusowemu odebraniu. Ustalono również, iż Prokuratura Generalna podejmie pracę nad wydaniem wytycznych dla prokuratorów, w których zostaną określone ich podstawowe zadania związane z treścią art. 598¹¹ k.p.c.

Wynikiem powyższych działań było skierowanie wniosku do Międzyresortowego Zespołu ds. Poprawy Skuteczności Wykonania Orzeczeń Sądowych o podjęcie stosownej inicjatywy ustawodawczej.⁸²

- **podjęcia przez Ministerstwo Edukacji Narodowej działań w celu opracowania i przedłożenia Komitetowi Praw Dziecka ONZ sprawozdania z wykonania Konwencji o Prawach Dziecka oraz przedstawienia informacji odnośnie podjętych działań mających na celu wyposażenie Komitetu Praw Dziecka w mechanizm skargowy – wystąpienie z 16 czerwca 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu skierowanym do Ministra Edukacji Narodowej zwrócił się o poparcie działań mających na celu uchwalenie III Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o Prawach Dziecka, zawierającego propozycję wyposażenia Komitetu Praw Dziecka w możliwość rozpoznawania skarg indywidualnych⁸³. W opinii Rzecznika, w obliczu systematycznego i ciągłego naruszania fundamentalnych praw dziecka w wielu krajach, szczególnego znaczenia nabiera mechanizm skargi indywidualnej. Dzięki niemu, niezależne narodowe instytucje ochrony praw człowieka oraz niektóre organizacje pozarządowe, otrzymałyby narzędzie umożliwiające rzeczywistą ochronę praw dziecka. Ponadto Rzecznik wniósł o przedstawienie informacji o działaniach jakie zostały podjęte w celu opracowania i przedłożenia Komitetowi Praw Dziecka ONZ sprawozdania z wykonania Konwencji o Prawach Dziecka.

⁸¹ ZSR/500/8/2011/AW

⁸² DWOiP III 073-25/10/96

⁸³ ZSM/500/4/2011/AJ

W odpowiedzi na powyższe Minister Edukacji Narodowej poinformował, że w czasie 17 sesji Rady Praw Człowieka przyjęto przez konsensus rezolucję zatytułowaną „Protokół Dodatkowy do Konwencji o Prawach Dziecka dotyczący procedury skargowej”, który następnie został przedłożony do akceptacji Zgromadzeniu Ogólnemu ONZ. Z chwilą zaakceptowania Protokołu przez Zgromadzenie Ogólne ONZ zostanie on przedłożony do podpisu dla państw w 2012 roku⁸⁴. W dniu 19 grudnia 2011 roku Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych uchwaliło III Protokół Fakultatywny.

Sprawozdanie Rzeczypospolitej Polskiej z wykonania Konwencji o Prawach Dziecka, obejmujące lata 1999-2009, jest na etapie technicznej weryfikacji poprzedzającej przetłumaczenie dokumentu na język angielski. Niezwłocznie po zakończeniu ww. prac zostanie wszczęta procedura przekazania dokumentu Komitetowi Praw Dziecka.

- **wprowadzenia do szkół tzw. „praktycznej nauki prawa” – wystąpienie z 6 lipca 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka swoim wystąpieniem kierowanym do Ministra Edukacji Narodowej poparł starania Ministra Sprawiedliwości oraz Krajowej Izby Radców Prawnych, dotyczące wprowadzenia do szkół dodatkowej „lekcji prawa”⁸⁵.

Proponowane rozwiązanie zakładało rozszerzenie podstawy programowej z przedmiotu wiedza o społeczeństwie w gimnazjum i liceum o dodatkowy moduł, poświęcony wyłącznie funkcjonowaniu przepisów prawnych. Uczniowie zdobyliby podstawowe informacje m.in. z prawa cywilnego, rodzinnego czy administracyjnego. Pozwoliłoby to uzyskać młodym ludziom tak potrzebną wiedzę m.in. z zakresu praw i obowiązków rodzicielskich, kwestii związanych z zawarciem małżeństwa, płaceniem podatków, zawieraniem umów, zaciąganiem kredytów, czy też możliwością odwołania się od niekorzystnej decyzji administracyjnej. W ocenie Rzecznika praktyczna wiedza z zakresu prawa – która byłaby przekazywana podczas takich zajęć przez doświadczonych praktyków prawa – wydaje się być niezbędna i konieczna dla podniesienia świadomości prawnej młodych ludzi wchodzących w dorosłe życie.

W odpowiedzi na wystąpienie Rzecznika Praw Dziecka, Ministerstwo Edukacji Narodowej poinformowało, że z zainteresowaniem odnosi się do popieranej przez Rzecznika inicjatywy, jednakże niezależnie od powyższego, obowiązująca od 1 września 2009 roku nowa podstawa programowa zdefiniowana w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej

⁸⁴ DWM-III-MSk-065-KPD-03/2011, DWM-III-MSk-045-08/2011, DWM-III-MSk-KPD-01/2011

⁸⁵ ZSR/500/10/2011/KCH

z dnia 23 grudnia 2008 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół⁸⁶ uwzględnia zagadnienia z zakresu edukacji prawnej w stopniu odpowiednim do wieku oraz potrzeb poznawczych, społecznych i obywatelskich. W związku z tym, w ocenie Ministerstwa, nie ma aktualnie potrzeby rozszerzenia nowej podstawy programowej o moduł poświęcony wyłącznie funkcjonowaniu przepisów prawnych, gdyż oczekuje się, że rzetelna i pełna realizacja obowiązkowych celów kształcenia oraz treści nauczania określonych w dokumencie wyposaży młodych ludzi w odpowiednią praktyczną wiedzę z zakresu prawa⁸⁷.

- **przeprowadzenia szkoleń dla sędziów sądów rodzinnych orzekających w sprawach toczących się na podstawie Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę – wystąpienie z 14 lipca 2011 roku**

Analiza orzeczeń, dotyczących uprowadzenia dzieci za granicę wskazuje, iż przed wydaniem rozstrzygnięcia sądy ograniczają się w wielu przypadkach tylko do ustalenia, czy wywiezienie dziecka nosi cechy uprowadzenia. W wystąpieniu generalnym skierowanym do Ministra Sprawiedliwości Rzecznik Praw Dziecka zwrócił uwagę, że często niewyjaśniona pozostaje kwestia istnienia przesłanek określonych w Konwencji, które zwalniają sąd z obowiązku wydania orzeczenia o powrocie dziecka do miejsca stałego pobytu. Powodem takiego stanu rzeczy są częste oddalenia przez sądy wniosków dowodowych w tej sprawie, składanych przez strony postępowania⁸⁸.

Tymczasem, w ocenie Rzecznika Praw Dziecka, przeprowadzenie dowodów wnioskowanych przez rodzica, który odmawia wydania dziecka, jest niezbędne do właściwego zastosowania przez sądy Konwencji haskiej i wydania rozstrzygnięcia odpowiadającego najlepiej pojętemu interesowi dziecka.

Minister Sprawiedliwości w odpowiedzi na wystąpienie podzielił stanowisko Rzecznika Praw Dziecka i poinformował, że w 2008 roku przeszkolono około 300 sędziów. Z uwagi na ograniczone możliwości finansowe w 2012 roku nie planuje się szkoleń w tym zakresie⁸⁹.

⁸⁶ Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17

⁸⁷ BPN-DP-5000-53/2011

⁸⁸ ZSM/500/5/2011/AJ

⁸⁹ DK-II-1511-24/11/6

- **realizacji zadania nałożonego na marszałków województw na mocy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – wystąpienie z 4 października 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do marszałków województw o informację dotyczącą realizacji zadania nałożonego na marszałków na mocy art. 241 ustawy, gdzie Ustawodawca nałożył na marszałków obowiązek utworzenia do dnia 31 grudnia 2011 roku ośrodków adopcyjnych⁹⁰.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej ośrodki adopcyjne, funkcjonujące dotychczas w powiatach, zostały przeniesione na szczebel województwa. Marszałkom powierzono realizację zadania związanego z organizacją procedur adopcyjnych, w tym prowadzenie ośrodków adopcyjnych. Na mocy przepisów ustawy dotychczas funkcjonujące publiczne ośrodki adopcyjne winny spełnić wymóg przeprowadzenia w 2010 roku 10 adopcji, niepubliczne ośrodki adopcyjne natomiast wymóg 20 adopcji, aby marszałek miał możliwość zlecenia prowadzenia ośrodka adopcyjnego.

W odpowiedzi na pismo Rzecznika, marszałkowie, wszystkich 16 województw wskazali sposób organizacji ośrodków adopcyjnych od dnia 1 stycznia 2012 roku. W większości odpowiedzi podnoszono, iż nie zostały przekazane na ten cel odpowiednie środki finansowe z budżetu Państwa⁹¹.

- **podjęcia działań w celu zmiany przepisów ustawy z 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w sprawach niepublicznych placówek rodzinnych – wystąpienie z 14 listopada 2011 roku**

Rzecznik zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o rozważenie możliwości zmiany ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁹² w zakresie przepisów dotyczących niepublicznych placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego⁹³.

Rzecznik zwrócił uwagę, iż ustawa w obecnym kształcie nie reguluje kwestii dotyczącej funkcjonowania niepublicznych placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego po dniu 1 stycznia 2012 roku. Rzecznik podkreślił, iż niepubliczne placówki opiekuńczo-wychowawcze, prowadzone w większości przez organizacje pozarządowe, stanowią istotny czynnik w systemie opieki zastępczej. W 2011 roku liczba takich placówek

⁹⁰ ZSR/500/14/2011/LP

⁹¹ ROPS-III.9110.2.45.45.2011, MCPS.WG/4111-22/11, ZD-II.9161.8.2011, ROPS-I.9161.13.2011.AS, PS-IV.915.10.2011, SP-I-W.9161.101.2011, DOPS/ND/064-05/11, ROPS.I.9191.2011.KJ, ROPS.IV4126-76/2011, DS.II.9161.29.2011, RCPS.ZPS.8126-4-24/2011, ROPS-KSR 06/13/1/2011, ROPS-916.15.2011

⁹² Dz. U. z 2011 r. Nr 149, poz. 887

⁹³ ZSR/500/15/2011/LP

wynosiła 51, wychowywało się w nich ponad 700 dzieci. Zatem luka prawna powstała w wyniku uchwalenia ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, odnosząca się do tego rodzaju placówek, mogłaby spowodować wysoce krzywdzące skutki dla małoletnich.

Rzecznik zaproponował dwa warianty uregulowania kwestii funkcjonowania placówek po 1 stycznia 2012 roku. W pierwszym wariantcie proponował zmianę przepisów ustawy w sposób, który ureguluje funkcjonowanie istniejących niepublicznych placówek rodzinnych tak, jak istniejących placówek interwencyjnych, socjalizacyjnych i wielofunkcyjnych na zasadach dotychczasowych. Warto podkreślić, iż takie uregulowanie przepisów pozwoli na funkcjonowanie niepublicznych placówek do końca 2012 roku. W drugim wariantcie Rzecznik zaproponował rozwiązanie dalej idące, które pozwoliłoby na funkcjonowanie niepublicznych placówek także po 2012 roku.

W odpowiedzi⁹⁴ udzielonej przez Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej wskazano, że podnoszone w wystąpieniu wnioski Rzecznika są w pełni uzasadnione i zostały uwzględnione w projekcie nowelizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

- **wycofania przez Rzeczpospolitą Polską zastrzeżeń do artykułów 7 i 38 Konwencji o Prawach Dziecka – wystąpienie z 29 listopada 2011 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Edukacji Narodowej Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się o ponowne skierowanie do Rady Ministrów wniosku o wycofanie zastrzeżeń do Konwencji o Prawach Dziecka⁹⁵. Wcześniejszy wniosek Ministra Edukacji Narodowej w tym przedmiocie nie zdążył trafić pod obrady Rządu, gdyż w dniu 8 listopada 2011 roku Prezes Rady Ministrów złożył dymisję Rady Ministrów. Wniosek o wycofanie zastrzeżeń do Konwencji o Prawach Dziecka został odesłany do resortu edukacji narodowej.

Minister Edukacji Narodowej w odpowiedzi na wystąpienie poinformował, że w związku z powołaniem Rady Ministrów w zmienionym składzie, projekt wniosku o wycofanie zastrzeżeń do artykułów 7 i 38 Konwencji i o zmianę treści deklaracji do art. 3 ust. 2 Protokołu fakultatywnego został przekazany do uzgodnień międzyresortowych. Procedura uzgodnieniowa została zakończona 9 grudnia 2011 roku. Wniosek zostanie przedstawiony Stałemu Komitetowi Rady Ministrów w możliwie najkrótszym czasie, celem jego rozpatrzenia⁹⁶.

⁹⁴ DSR-I-078-58-1-KN/11

⁹⁵ ZSM/500/6/2011/AJ

⁹⁶ DWM-III-MSk-045-011/2011

- **wprowadzenia odpowiednich zmian w przepisach dotyczących mediacji rodzinnych – wystąpienie z 19 grudnia 2011 roku**

W wystąpieniu do Ministra Sprawiedliwości, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił uwagę na potrzebę wprowadzenia uregulowań prawnych dotyczących mediacji w sprawach rodzinnych, które zapewniłyby dostępność do tej pozasądowej formy rozwiązywania sporów rodzicom o niskim statusie materialnym⁹⁷. Umożliwiłoby to szersze korzystanie z procedury mediacyjnej w sprawach dotyczących wykonywania władzy rodzicielskiej i opieki nad małoletnimi dziećmi.

W ocenie Rzecznika, większa dostępność stron do mediacji, w wielu przypadkach mogłaby prowadzić do rozwiązania sporu rodzinnego, bez konieczności angażowania wymiaru sprawiedliwości. Należy jednak zauważyć, że Ustawodawca, poprzez brak możliwości zwolnienia stron sporu rodzinnego od kosztów mediacji na zasadach analogicznych, jak w przypadku zwolnienia od kosztów sądowych, stworzył barierę ekonomiczną, zniechęcającą rodziców dziecka do skorzystania z pojednawczego sposobu rozwiązania sporu.

Rzecznik zwrócił również uwagę na pilną potrzebę wprowadzenia obligatoryjnego kierowania spraw rodzinnych do mediacji w przypadku rozwodu i separacji, gdy małżonkowie mają dzieci.

Zasadniczą kwestią pozostaje stworzenie odrębnej – w stosunku do przepisów dotyczących mediacji w sprawach cywilnych – regulacji mediacji rodzinnej. W ocenie Rzecznika, ścisły związek mediacji w sprawach rodzinnych z dynamicznie rozwijającymi się stosunkami rodzinnymi, w tym transgranicznymi, powoduje konieczność ciągłego dostosowania regulacji prawnych z zakresu mediacji do potrzeb jej potencjalnych uczestników. Takie działania są niezbędne w celu zwiększenia efektywności procedury mediacyjnej i jej rozwoju. Konieczność odrębnej regulacji mediacji rodzinnej nakładają zalecenia Rekomendacji Ministrów Rady Europy z dnia 12 stycznia 1998 roku Nr R(98)1, zalecające wprowadzenie mediacji rodzinnych, uregulowanych odrębnie.

W odpowiedzi z dnia 15 marca 2012 roku⁹⁸, Ministerstwo Sprawiedliwości podzieliło pogląd przedstawiony przez Rzecznika o konieczności upowszechniania mediacji w sprawach rodzinnych i usuwania barier na drodze do jak najszerszego jej wykorzystania. Jak podkreślono, mediacja w sprawach rodzinnych powinna zmierzać przede wszystkim do pojednania małżonków, a w przypadku gdyby to nie było możliwe, do wypracowania

⁹⁷ ZSR/500/17/2011/KCH

⁹⁸ DSO-072-8/12

takiego porozumienia, które najpełniej będzie urzeczywistniać dobro rodziny, a w przypadku rozwodu dobro dziecka.

W odniesieniu do poruszanego przez Rzecznika problemu ponoszenia kosztów mediacji, Ministerstwo przyznało, iż mimo relatywnie niskich kosztów związanych z mediacją (w porównaniu do obowiązujących w innych krajach np. w Niemczech, czy we Francji), wciąż zdarzają się sytuacje, w których strona jest w stanie ponieść tych wydatków. Powoduje to, że koszty te mogą być zasadniczym czynnikiem determinującym decyzję stron o poddaniu się mediacji. Zwrócono jednak uwagę, że rozwiązanie polegające na zakwalifikowaniu kosztów mediacji do wydatków spowodowałoby z jednej strony możliwość zwolnienia stron od ich ponoszenia, ale z drugiej – obciążenie nimi Skarbu Państwa. Przyznano jednak, że nie budzi wątpliwości, iż całkowite lub częściowe zwolnienie stron od ponoszenia kosztów mediacji stanowiłoby ważny bodziec ekonomiczny przyczyniający się do znacznie szerszego korzystania z tej instytucji.

Podkreślono również, że w ramach prowadzonych w Ministerstwie Sprawiedliwości prac legislacyjnych nad nowelizacją ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych rozważane jest wprowadzenie przepisu, według którego Skarb Państwa ponosiłby koszt mediacji we wszystkich sprawach rodzinnych i opiekuńczych. Dodano jednak, że z analizy Ministerstwa wynika, iż przybliżone koszty wejścia w życie takiej zmiany oszacowano w połowie 2011 roku, na kwotę przewyższającą 2 miliony złotych, a w chwili obecnej trudna sytuacja finansowa budżetu państwa stanowi istotną barierę dla wprowadzenia w życie takiej regulacji. Analizie poddana została możliwość zaliczenia kosztów postępowania mediacyjnego do kosztów sądowych, co umożliwiłoby stronom ubieganie się o zwolnienie od kosztów. Również jednak i ten zabieg spowodowałby znaczne obciążenie Skarbu Państwa.

W odniesieniu zaś do propozycji Rzecznika, aby obligatoryjnie kierować sprawy rodzinne w przypadku rozwodu lub separacji do mediacji, Ministerstwo podkreśliło, że przed podjęciem decyzji w kwestii ewentualnego obligatoryjnego kierowania do mediacji spraw rodzinnych i w sprawach dotyczących opieki, należy uprzednio rozważyć możliwość ponoszenia kosztów w tych sprawach przez Skarb Państwa albo umożliwić zwolnienie stron od kosztów. W przeciwnym razie obligatoryjność spowodowałaby każdorazowe obciążanie kosztami mediacji stron, które nie mają na ich poniesienie wystarczających środków. Wskazano również, że oparcie mediacji na zasadzie dobrowolności jest wartością przenikającą całe postępowanie, a zgoda strony warunkuje jej skuteczne przeprowadzenie. W celu zwiększenia liczby mediacji należy promować mediację, jako instrument służący pomocy rodzinie w polubownym załatwianiu konfliktów.

Odnosząc się do postulatu przedłużenia czasu trwania mediacji oraz odrębnego uregulowania mediacji rodzinnej, Ministerstwo stanęło na stanowisku, iż z uwagi na możliwość zgodnego wnioskowania przez strony o wyznaczenie dłuższego terminu na jej przeprowadzenie, uregulowanie w tym zakresie jest wystarczające i nie zachodzi potrzeba zmian. W zakresie odrębnego uregulowania mediacji rodzinnej podkreślono, że w polskim systemie prawa mediacja została uregulowana w kodeksie postępowania cywilnego w przepisach o procesie, a w sprawach o rozwód i separację została unormowana w przepisach postępowań odrębnych. Dlatego w tym zakresie nie zachodzi potrzeba dokonywania jakichkolwiek zmian.

2.2 Sprawy indywidualne

Zgłaszane w 2011 roku do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne, związane z prawem do wychowania w rodzinie, dotyczyły:

- **władzy rodzicielskiej i opieki nad dzieckiem**

Sprawy związane z władzą rodzicielską i opieką nad dzieckiem stanowią jedną z najliczniejszych kategorii spraw zgłaszanych do Rzecznika Praw Dziecka w 2011 roku. Kwestie związane z rozstrzygnięciem co do władzy rodzicielskiej i opieki nad dzieckiem wielokrotnie pojawiały się na tle spraw rozwodowych⁹⁹. Wciąż rosnąca liczba wpływających powództw o rozwód, stawiała sądy przed koniecznością dokonywania oceny, które z rodziców daje lepszą gwarancję należytego sprawowania opieki nad dzieckiem.

Analiza wpływających do Rzecznika spraw pozwala stwierdzić, iż konflikt rodziców, w którym dochodzi do złożenia pozwu rozwodowego jest jedną z najtrudniejszych sytuacji, w której może znaleźć się dziecko. Zbyt wielu rodziców wikła dziecko w antagonistyczne sytuacje, traktując je przedmiotowo. Stawiając dziecko w roli koalicjanta jednej ze stron, rodzice w rzeczywistości wykorzystują dziecko do własnych celów i zapominają o przyrodzonej godności dziecka i jego dobru¹⁰⁰. Dlatego Rzecznik starał się uświadamiać zgłaszającym jak ważna jest troska o dobro dziecka i jak istotna jest szeroko pojmowana ochrona dziecka przed negatywnymi konsekwencjami rozpadu rodziny. Rzecznik

⁹⁹ ZSR/410/86/2011/AT, ZSR/410/999/2011/GH, ZSR/410/758/2011/MN, ZSR/410/690/2011/UP, ZSR/410/777/2010/LP, ZSR/410/181/2011/LP, ZSR/410/94/2011/MS, ZSR/410/348/2011/LP, ZSR/410/78/2011/LP, ZSR/410/202/2011/LP, ZSR/410/45/2011/AW, ZSR/410/182/2011/UP, ZSR/410/260/2011/GH, ZSR/410/555/2011/GH, ZSR/410/47/2011/UP, ZSR/410/217/2011/LP, ZSR/410/324/2011/GH

¹⁰⁰ ZSR/410/968/2011/LP, ZSR/410/774/2011/LP, ZSR/410/668/2011/MN, ZSR/410/586/2011/AZ, ZSR/410/614/2011/KCH, ZSR/410/50/2011/MS, ZSR/410/62/2011/GH

wielokrotnie nakłaniał rodziców do skorzystania z pomocy psychologów czy profesjonalnego mediatora¹⁰¹. Rzecznik podkreślał, że w konflikcie okołorozwodowym nadrzędnie powinniśmy traktować uczucia dziecka i pomagać mu odnaleźć się w nowej sytuacji rodzinnej.

W sprawach rozwodowych Rzecznik wielokrotnie spotykał się z sytuacją, gdy małoletni upatrywali przyczyny rozpadu związku rodziców w swoim zachowaniu, co w efekcie powodowało u nich problemy emocjonalne. Przykładem może być sprawa zgłoszona do Rzecznika przez matkę trzech chłopców – Jakuba, Karola i Krzysztofa¹⁰². Narastający konflikt rodziców spowodował w efekcie wyprowadzkę ojca z domu rodzinnego. Chłopcy przez ponad pół roku nie mieli z nim kontaktu. Spowodowało to zaburzenia zachowania u chłopców, które z czasem przerodziły się w zachowania agresywne i autoagresywne. Matka nie radząc sobie z zachowaniem synów, korzystała z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i psychiatrycznej. Rodzice za radą Rzecznika Praw Dziecka skorzystali z pomocy mediatora, który uświadomił ojcu, jak ważne jest utrzymywanie przez niego regularnych kontaktów z synami. W rezultacie chłopcy regularnie spotykają się z ojcem.

Odrębną kategorią spraw zgłaszanych w 2011 roku do Rzecznika Praw Dziecka, były sprawy związane ze sprawowaniem władzy rodzicielskiej. Osoby zgłaszające się do Rzecznika prosiły o pomoc w toczących się postępowaniach sądowych w przedmiocie pozbawienia bądź ograniczenia władzy rodzicielskiej nad małoletnimi¹⁰³. Przykładem może być sprawa zgłoszona do Rzecznika przez rodziców małoletniego Maksymiliana¹⁰⁴. Chłopiec na skutek orzeczenia Sądu Rejonowego w Z. umieszczony został w zastępczym środowisku wychowawczym. Sąd Rejonowy postanowił zabezpieczyć sytuację dziecka poprzez odseparowanie małoletniego od rodziców, gdyż analiza sytuacji opiekuńczo-wychowawczej dziecka wskazywała na bezpośrednie zagrożenie zdrowia i życia dziecka. Warto podkreślić,

¹⁰¹ ZSR/410/299/2011/GH, ZSR/410/679/2011/UP, ZSR/410/864/2011/GH, ZSR/410/54/2011/UP, ZSR/410/32/2011/UP, ZSR/410/525/2011/AT, ZSR/410/770/2011/AW, ZSR/410/108/2011/UP, ZSR/410/519/2011/UP, ZSR/410/555/2011/GH, ZSR/410/634/2011/MN, ZSR/410/36/2011/UP, ZSR/410431/2011/AT

¹⁰² ZSR/410/534/2011/LP

¹⁰³ ZSR/410/325/2011/LP, ZSR/410/34/2011/MS, ZSR/410/140/2011/KCH, ZSR/410/347/2011/LP, ZSR/410/861/2011/AZ, ZSR/410/1020/2011/LP, ZSR/410/268/2011/KCH, ZSR/410/874/2011/UP, ZSR/410/1007/2011/AT, ZSR/410/554/2011/AW, ZSR/410/486/2011/LP, ZSR/410/801/2011/AZ, ZSR/410/784/2011/GH, ZSR/410/699/2011/LP, ZSR/410/363/2011/AT, ZSR/410/552/2011/LP, ZSR/410/563/2011/MS, ZSR/410/617/2011/AW, ZSR/410/484/2011/AT, ZSR/410/998/2011/GH, ZSR/410/499/2011/LP, ZSR/410/398/2011/MN, ZSR/410/44/2011/UP, ZSR/410/162/2011/LP,

¹⁰⁴ ZSR/410/349/2011/LP

że kilka lat wcześniej Sąd Rejonowy w Z. ingerował w sprawowanie władzy rodzicielskiej nad dwoma starszymi synami małżonków S., pozbawiając ich władzy rodzicielskiej nad synami. Główną przyczyną rażącego zaniedbywania obowiązków wynikających z władzy rodzicielskiej obok uzależnienia od alkoholu, była niedojrzałość rodziców, brak podstawowej wiedzy co do potrzeb emocjonalnych i fizycznych dziecka. Ojciec wykazywał zachowania o charakterze despotycznym, niejednokrotnie używając przemocy słownej i fizycznej wobec matki, czego świadkami były dzieci. Zarówno matka jak i ojciec, wielokrotnie podejmowali terapie dla osób uzależnionych od alkoholu, jednak nigdy nie udało im się utrzymać abstynencji. Małżonkowie S. trzykrotnie brali także udział w zajęciach organizowanych przez instytucje zajmujące się pomocą rodzinie. Zajęcia te nie zmieniły postaw małżonków. Rzecznik podejmując interwencję w sprawie małoletniego Maksymiliana zwracał się o wyjaśnienia zarówno do Sądu Rejonowego w Z. jak i do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Maksymilian przybywa obecnie w zawodowej rodzinie zastępczej. Chłopiec rozwija się prawidłowo. Rodzice spotykają się z synem na terenie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, jednak nie wykazują chęci przejęcia opieki nad dzieckiem. Postępowanie w przedmiocie pozbawienia ich władzy rodzicielskiej nad synem toczy się nadal i jest przez Rzecznika monitorowane.

Kolejnym przykładem sprawy zgłoszonej do Rzecznika w 2011 roku i związanej z wykonywaniem władzy rodzicielskiej, była sprawa zgłoszona przez matkę trójki dzieci.¹⁰⁵ Matka prosiła o interwencję, gdyż Sąd rodzinny zdecydował o umieszczeniu rodzeństwa w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Z informacji uzyskanych od zgłaszającej wynikało, iż sprawa była na etapie postępowania odwoławczego od decyzji Sądu Rejonowego w B. Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Sądu o przesłanie akt sprawy. Po ich analizie zwrócił się do Policji, Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Dyrektora Domu Dziecka oraz Prezesa Sądu Rejonowego w B. o dodatkowe informacje dotyczące małoletnich oraz ich matki. Rzecznik pouczył zgłaszającą, iż może ona złożyć nowy wniosek o zmianę postanowienia w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Po założeniu wniosku Rzecznik Praw Dziecka postanowił sprawę monitorować. Sąd Rejonowy w B., po przeprowadzeniu postępowania dowodowego uchylił swoje wcześniejsze postanowienie o umieszczeniu dzieci w placówce. Postanowienie jest prawomocne. Dzieci ponownie zamieszkały z matką.

Dalsza analiza spraw zgłaszanych do Rzecznika, dotyczących sądowych postępowań w zakresie ograniczenia władzy rodzicielskiej, wskazuje, iż wiele z postępowań kończy się postanowieniami stwierdzającymi brak podstaw do ingerencji we władzę rodzicielską.

Przykładem jest sprawa podjęta przez Rzecznika na skutek zawiadomienia przez ojca małoletniego rodzeństwa¹⁰⁶. Sąd Rejonowy w P. wszczął z urzędu postępowanie o ograniczenie rodzicom władzy rodzicielskiej na skutek zawiadomienia o podejrzeniu stosowania przemocy przez rodziców. Rzecznik Praw Dziecka po analizie materiału dowodowego wystąpił o sporządzenie opinii przez biegłego psychologa. Biegły ten wskazał w opinii, iż rodzice prawidłowo wykonują władzę rodzicielską, posiadają również właściwe kompetencje rodzicielskie, które są prawidłowe, dojrzałe i wystarczające, by mogli bez kontroli wykonywać samodzielnie władzę rodzicielską nad małoletnimi. Postępowanie dowodowe nie potwierdziło zarzutów stosowania przemocy względem dzieci. Mając na względzie poczynione ustalenia, Rzecznik Praw Dziecka złożył wniosek o umorzenie postępowania. Postanowieniem z 21 grudnia 2011 roku Sąd Rejonowy w P. stwierdził brak podstaw do ograniczenia rodzicom władzy rodzicielskiej.

Wiele spraw zgłaszanych do Rzecznika dotyczyło próśb o pomoc w odzyskaniu władzy rodzicielskiej nad dziećmi. Rzecznik w tego typu sprawach prowadził postępowania wyjaśniające, mające na celu ustalenie czy rodzice wywiązali się z nałożonych na nich przez sądy obowiązków. Niejednokrotnie okazywało się, że determinacja rodziców związana z ponownym przejęciem opieki nad dziećmi powodowała trwałą zmianę postaw życiowych, co w efekcie pozwalało na powrót dziecka do domu rodzinnego¹⁰⁷. Niestety, analiza części spraw wpływających do Rzecznika wskazuje, iż rodzice dzieci przebywających w zastępczym środowisku wychowawczym, pomimo składanych deklaracji, nie czynią przygotowań na powrót dziecka do domu. Nie starają się znaleźć pracy, pozostają bez odpowiednich warunków higieniczno-sanitarnych oraz nadużywają alkoholu, co uniemożliwia powrót dzieci pod ich opiekę¹⁰⁸.

¹⁰⁵ ZSR/410/790/2011/AZ

¹⁰⁶ ZSR/410/204/2011/UP

¹⁰⁷ ZSR/410/930/2011/GH, ZSR/410/929/2011/MN, ZSR/410/354/2011/LP, ZSR/410/975/2011/AT, ZSR/410/883/2011/GH, ZSR/410/800/2011/AZ, ZSR/410/553/2011/AW, ZSR/410/503/2011/GH, ZSR/410/458/2011/KCH, ZSR/410/668/2011/MN, ZSR/410/371/2011/MN, ZSR/410/357/2011/AW, ZSR/410/661/2011/MN, ZSR/410/146/2011/UP, ZSR/410/42/2011/UP, ZSR/410/696/2011/UP,

¹⁰⁸ ZSR/410/914/2011/GH, ZSR/410/706/2011/MN, ZSR/410/527/2011/GH, ZSR/410/310/2011/GH, ZSR/410/244/2011/MN, ZSR/410/559/2011/AT, ZSR/410/556/2011/MN, ZSR/410/33/2011/UP, ZSR/410/878/2011/UP, ZSR/410/163/2011/AT, ZSR/410/28/2011/UP, ZSR/410/750/2011/UP, ZSR/410/39/2011/UP,

- **kontaktów z dzieckiem i realizacji orzeczeń sądowych ustalających kontakty**

Znaczna ilość spraw podjętych przez Rzecznika dotyczyła kontaktów z dziećmi¹⁰⁹. Przykładem może być sprawa siedmioletniej dziewczynki.¹¹⁰ Sąd Okręgowy w wyroku rozwodowym powierzył wykonywanie władzy rodzicielskiej nad nią matce i ograniczył wykonywanie władzy rodzicielskiej ojcu do współdecydowania o istotnych sprawach związanych z wychowywaniem i wykształceniem córki oraz do kontaktów osobistych z dziewczynką. Matka małoletniej nie wykonywała postanowienia sądu. Wizyty ojca były odwoływane przez matkę ze względu na chorobę lub wyjazdy dziecka. Matka zgłaszała szereg zastrzeżeń do zachowania ojca w trakcie kontaktów, podnosiła, że przedłuża spotkania, wywołuje niepokój u dziecka. Ojciec z kolei wskazywał, że matka małoletniej utrudnia mu kontakty z córką. Z powodu braku porozumienia między rodzicami dziewczynki sprawa ponownie trafiła do sądu.

W opinii wydanej na potrzeby postępowania o zmianę wyroku w zakresie kontaktów ojca z córką, biegli stwierdzili, że matka dziewczynki dążyła do jednoznacznego identyfikowania się małoletniej z obecnym partnerem matki, prowadziła do emocjonalnego oddalenia się dziewczynki od ojca biologicznego, wykorzystując swoją pozycję aby deprecjonować ojca w jej oczach.

Wobec wniosków biegłych, Sąd opiekuńczy ustalił kontakty ojca z córką w neutralnym miejscu w tzw. niebieskim pokoju. Sąd wszczął również postępowanie o ograniczenie władzy rodzicielskiej obojgu rodzicom dziewczynki.

Problemy w sferze kontaktów z dzieckiem pojawiają się także w sprawach dotyczących ustalenia miejsca zamieszkania dziecka.¹¹¹ Za przykład posłużyć może sprawa zgłoszona do Rzecznika Praw Dziecka przez małoletnią Magdalenę¹¹². Z treści jej listu wynikało, iż dziewczynka odmawia jakiegokolwiek kontaktu z matką. Rzecznik zapoznając się z dokumentacją zgromadzoną w Sądzie Rejonowym w W. ustalił, iż zgodnie z orzeczeniem sądu dziewczynka ma ustalone miejsce pobytu u ojca. Kurator sprawujący

¹⁰⁹ ZSR/410/613/2011/AT, ZSR/410/804/2011/GH, ZSR/410/910/2011/AM, ZSR/410/877/2011/MN, ZSR/410/46/2011/UP, ZSR/410/59/2011/AZ, ZSR/410/48/2011/MS, ZSR/410/68/2011/MM, ZSR/410/156/2011/LP, ZSR/410/3/2011/UZ, ZSR/410/450/2011/AW, ZSR/410/504/2011/AT, ZSR/410/690/2011/UP, ZSR/410/931/2011/GH, ZSR/410/654/2011/KCH, ZSR/410/259/2011/LP, ZSR/410/713/2011/MM, ZSR/410/528/2011/AW, ZSR/410/150/2011/LP, ZSR/410/562/2011/MN

¹¹⁰ ZSR/410/311/2011/AT

¹¹¹ ZSR/410/998/2011/GH, ZSR/410/316/2011/UP, ZSR/410/866/2011/MN, ZSR/410/941/2011/LP, ZSR/410/495/2011/UZ, ZSR/410/610/2011/KCH, ZSR/410/282/2011/MS, ZSR/410/989/2011/AZ, ZSR/410/454/2011/AT, ZSR/410/990/2011/AM, ZSR/410/344/2011/AW, ZSR/410/674/2011/MM, ZSR/410/212/2011/MS, ZSR/410/292/2011/LP, ZSR/410/487/2011/MN, ZSR/410/943/2011/AM, ZSR/410/455/2011/UP, ZSR/410/785/2011/GH, ZSR/410/505/2011/UP, ZSR/410/981/2011/LP

nadzór nad wykonywaniem przez ojca władzy rodzicielskiej nad małoletnią informował w sprawozdaniach, iż małoletnia histerycznie reagowała na obecność matki. Matka próbowała nawiązać kontakt z córką, ale na zadawane pytania małoletnia udzielała odpowiedzi „raniących” matkę. Z czasem wystąpiła eskalacja wrogiego nastawienia małoletniej wobec matki. Po przeprowadzeniu postępowania Sąd Rejonowy w W. postanowieniem z 27 października 2010 roku uregulował kontakty małoletniej z matką w miejscu zamieszkania matki. Ustalone kontakty nigdy nie były realizowane, gdyż dziewczynka odmawiała spotkań z matką.

Mając na uwadze wrogość i agresję dziewczynki względem matki, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Sądu Rejonowego w W. o wszczęcie postępowania w przedmiocie zmiany kontaktów małoletniej z matką. Dodatkowo wnioskował o wydanie w trybie zabezpieczenia postanowienia ustalającego kontakty małoletniej z matką w miejscu neutralnym w obecności psychologa. Sąd uwzględnił wnioski Rzecznika. Obecnie dochodzi do realizacji spotkań na terenie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w W. w obecności psychologa.

Rodzice podejmujący decyzję o zamieszkaniu osobno stają przed dylematem, które z małżonków będzie stale opiekować się dzieckiem. W tego typu sytuacjach spotykamy się z wnioskami o ustalenie miejsca pobytu dziecka i tym samym kwestią uregulowania jego kontaktów z rodzicami. Analiza spraw, w których w 2011 roku interweniował Rzecznik wskazuje na znikomy odsetek spraw, w których do ustalenia opieki nad dzieckiem doszło bez ingerencji sądów. Mimo szerokiej kampanii społecznej w zakresie możliwości skorzystania z pomocy mediatora rodzinnego, okazuje się, że rodzice małoletnich nadal wolą rozwiązywać kwestię opieki nad dziećmi na drodze sądowej. Rzecznik wielokrotnie wskazywał osobom zgłaszającym się o pomoc, iż alternatywne metody rozwiązywania sporów, zwłaszcza w sprawach rodzinnych, są efektywniejszym narzędziem służącym zachowaniu pozytywnych relacji i więzi rodzinnych między dziećmi i rodzicami. Rzecznik podkreślał, iż dziecko jako osoba, winno mieć zapewnione niczym nieskrępowane kontakty z każdym z rodziców¹¹³ z wyłączeniem sytuacji, w których kontakty z rodzicem nie są zgodne z dobrem dziecka, tj.

¹¹² ZSR/410/626/2011/UP

¹¹³ ZSR/410/823/2011/GH, ZSR/410/35/2011/UP, ZSR/410/934/2011/AM, ZSR/410/10/2011/MM, ZSR/410/416/2011/UZ, ZSR/410/499/2011/LP, ZSR/410/808/2011/AZ, ZSR/410/212/2011/MS, ZSR/863/2011/MM, ZSR/410/537/2011/MN, ZSR/410/397/2011/AW, ZSR/410/54/2011/UP, ZSR/410/416/2011/UZ, ZSR/410/768/2011/MM, ZSR/410/1041/2011/MS, ZSR/846/2011/MS, ZSR/410/774/2011/LP,

w sytuacjach stosowania wobec dziecka przemocy psychicznej lub fizycznej¹¹⁴. Rzecznik informował, że utrzymywanie wzajemnych kontaktów dziecka i rodziców jest zarówno prawem i obowiązkiem rodziców i dziecka, niezależnym od władzy rodzicielskiej.

Wiele spraw zgłaszanych do Rzecznika Praw Dziecka dotyczyło próśb o interwencję w sprawach o ustalenie kontaktów małoletnich z krewnymi, zwłaszcza z dziadkami¹¹⁵. Rzecznik podkreślał, iż przesłanką do ustalenia kontaktów z dziećmi na podstawie art. 113⁶ Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego jest fakt sprawowania przez dłuższy czas pieczy nad dzieckiem. Przykładem może być sprawa zgłoszona do Rzecznika Praw Dziecka przez dziadków małoletnich Martyny i Kamila, którzy prosili o interwencję w sprawie toczącej się w Sądzie Rejonowym w B. w przedmiocie ustalenia kontaktów z wnukami.¹¹⁶

Rzecznik rozpoznając sytuację opiekuńczo-wychowawczą małoletnich, ustalił, iż dzieci przez cztery lata zamieszkiwały wraz z rodzicami w domu dziadków ojczystych. Z uwagi na pracę zawodową wykonywaną zarówno przez ojca, jak i przez matkę małoletnich, dziadkowie sprawowali faktyczną opiekę nad wnukami. Matka dzieci w połowie 2010 roku złożyła w Sądzie Okręgowym w B. pozew rozwodowy i wyprowadziła się wraz z dziećmi z domu teściów. W ten sposób dzieci zostały pozbawione nie tylko kontaktów z ojcem, ale także z dziadkami, tym bardziej, że matka skutecznie uniemożliwiała jakiegokolwiek próby kontaktu z dziećmi ze strony rodziców swojego męża.

W trakcie trwania postępowania rozwodowego, sprawa z wniosku dziadków o ustalenie kontaktów z wnukami w Sądzie Rejonowym w B. została zawieszona. Ojciec natomiast w trakcie postępowania w Sądzie Okręgowym wnioskował o wydanie postanowienia zabezpieczającego w przedmiocie ustalenia kontaktów z dziećmi. Sąd przychylił się do wniosku ojca, wyznaczając terminy spotkań z dziećmi w co drugi weekend. W wyroku rozwodowym, Sąd rozszerzył kontakty ojca ustalając je również w trakcie świąt, wakacji i ferii. Ponieważ ojciec małoletnich dalej zamieszkuje w domu swoich rodziców, nie

¹¹⁴ ZSR/410/78/2011/LP, ZSR/410/417/2011/AT, ZSR/410/976/2011/AM, ZSR/410/643/2011/MM, ZSR/410/53/2011/MS, ZSR/410/526/2011/UZ, ZSR/410/9/2011/UZ, ZSR/339/2011/AW, ZSR/410/1000/2011/GH, ZSR/410/38/2011/UP, ZSR/410/616/2011/LP, ZSR/410/29/2011/UP, ZSR/410/5/2011/UZ

¹¹⁵ ZSR/410/796/2011/AZ, ZSR/410/652/2011/KCH, ZSR/410/95/2011/MS, ZSR/432/2011/MM, ZSR/410/178/2011/UZ, ZSR/410/459/2011/AT, ZSR/410/700/2011/LP, ZSR/410/920/2011/AM, ZSR/410/810/2011/GH, ZSR/410/296/2011/AW, ZSR/410/40/2011/UP, ZSR/410/353/2011/LP, ZSR/443/2011/MN, ZSR/410/939/2011/AZ, ZSR/410/73/2011/UZ, ZSR/410/913/2011/AM, ZSR/410/655/2011/UP, ZSR/410/777/2011/LP, ZSR/410/954/2011/AM, ZSR/410/423/2011/UP, ZSR/410/562/2011/MN, ZSR/410/313/2011/AW

¹¹⁶ ZSR/410/582/2011/LP

zachodziła potrzeba oddzielnego ustalania kontaktów dziadków z małoletnimi. Dzieci przebywając z ojcem w weekendy mają faktyczną możliwość przebywania z dziadkami.

Do Rzecznika Praw Dziecka licznie zgłaszają się także rodzice dzieci umieszczonych w rodzinnych i instytucjonalnych formach opieki zastępczej. Formułują zarzuty, iż pracownicy placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz osoby prowadzące rodzinne domy dziecka i rodziny zastępcze umyślnie utrudniają kontakty dzieci z rodzicami biologicznymi¹¹⁷. Z reguły jednak okazywało się, iż kontakty z dziećmi nie są realizowane z winy rodziców, którzy nie akceptując regulaminu placówki, nie stawiają się na wyznaczone terminy spotkań. Niestety, większość rodzin nie ma warunków pozwalających na codzienne odwiedzanie dzieci przez rodziców biologicznych. Analiza podobnych spraw dotyczących małoletnich umieszczonych w rodzinach zastępczych wskazuje również, iż w części powiatów regułą są spotkania z dzieckiem w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie. Instytucje te nie dysponują rozbudowanym zapleczem odpowiednio wyposażonych pomieszczeń, co powoduje ograniczenie liczby spotkań z dzieckiem. Przykładem takich trudności może być sprawa małoletniej Renaty¹¹⁸. Dziewczynka przebywa w rodzinie zastępczej od ponad trzech lat. Matka stara się kontaktować z córką jak najczęściej. Niestety z uwagi na niewyrażenie zgody przez rodzinę zastępczą na spotkania w ich miejscu zamieszkania, kontakty z dzieckiem ograniczone są do spotkań w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i odbywają się raz na tydzień. Matka kontaktuje się z córką telefonicznie, w miarę możliwości stara się także spotykać z córką na terenie szkoły. Warto podkreślić, iż matka w trakcie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej zakończyła z powodzeniem zamknięte leczenie odwykowe, znalazła zatrudnienie oraz wyremontowała mieszkanie.

Rzecznik podejmując interwencje w opisanej sprawie zwrócił się do Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ł. o stworzenie warunków umożliwiających częstsze kontakty dziewczynki z matką. Ponieważ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie dysponowało jednym pokojem przystosowanym do spotkań z dzieckiem ustalono, iż matka

¹¹⁷ ZSR/459/2011/AT, ZSR/410/1065/2011/AM, ZSR/410/40/2011/UP, ZSR/410/808/2011/AZ, ZSR/410/197/2011/MS, ZSR/410/605/2011/KCH, ZSR/410/148/2011/MM, ZSR/410/5/2011/UZ, ZSR/410/1023/LP, ZSR/410/385/2011/GH, ZSR/410/273/2011/AT, ZSR/410/538/2011/UP, ZSR/410/846/2011/MS, ZSR/410/978/2011/LP, ZSR/410/232/2011/AW, ZSR/410/686/2011/MM, ZSR/410/107/2011/UZ, ZSR/410395/2011/MS, ZSR/410/1009/2011/GH, ZSR/410/327/2011/AM, ZSR/410/970/2011/LP, ZSR/410/702/2011/UP, ZSR/410/935/2011/MS, ZSR/410/348/2011/MM, ZSR/410/73/2011/UZ, ZSR/410/749/2011/LP, ZSR/410/217/2011/AW, ZSR/410/548/2011/MS, ZSR/410/1002/2011/AM, ZSR/410/923/2011/GH, ZSR/410/505/2011/UP, ZSR/410/699/2011/LP, ZSR/410/384/2011/UP, ZSR/410/517/2011/GH, ZSR/410/502/2011/MN, ZSR/410/345/2011/AT, ZSR/410/220/2011/MS

¹¹⁸ ZSR/413/16/2011/LP

będzie mogła dwa razy w tygodniu spędzać czas z córką na terenie świetlicy szkolnej. Matka złożyła wniosek do Sądu Rejonowego w Ł. o zmianę sposobu ograniczenia jej władzy rodzicielskiej. Rzecznik aktualnie monitoruje przedmiotowe postępowanie.

Osobną kategorią spraw zgłaszanych w 2011 roku w zakresie kontaktów były sprawy związane z realizacją orzeczonych przez sądy kontaktów z dziećmi. W ostatnich latach Rzecznik Praw Dziecka współpracował m.in. z Ministerstwem Sprawiedliwości w celu nowelizacji przepisów Kodeksu postępowania cywilnego mającej na celu zmianę przepisów dotyczących skutecznego egzekwowania kontaktów z dzieckiem. Nowelizacja weszła w życie w sierpniu 2011 roku.

Na mocy nowych przepisów, gdy osoba pod której pieczę dziecko pozostaje, nie wykonuje albo niewłaściwie wykonuje obowiązki, wynikające z orzeczenia albo z ugody przed sądem lub przed mediatorem w przedmiocie kontaktów z dzieckiem, sąd może zagrozić, a później nakazać zapłatę na rzecz osoby uprawnionej do kontaktu z dzieckiem, oznaczonej sumy pieniężnej za każde naruszenie obowiązku wydania dziecka – art. 598¹⁵ Kodeksu postępowania cywilnego.

Sprawy dotyczące realizacji kontaktów z dzieckiem, w sytuacji gdy jedno z rodziców nagminnie uniemożliwia wykonywanie orzeczonych przez sąd kontaktów z dzieckiem, należą do spraw bardzo trudnych. Rzecznik często spotykał się z sytuacjami, gdy rodzice mimo poczucia konsekwencji, uparcie uchylali obowiązkowi wydania dziecka. Rzecznik w sprawach tego typu zwykle wskazywał przepisy prawne pozwalające na skuteczne realizowanie kontaktów z dzieckiem, podkreślał także, iż uporczywe utrudnianie kontaktów drugiego rodzica z małoletnim może zaważyć na dalszym wykonywaniu samodzielnej opieki nad dzieckiem¹¹⁹.

- **rodzin zastępczych**

Wśród spraw związanych z zastępczymi formami opieki rodzinnej, podobnie jak w latach ubiegłych, dominowały sprawy związane z rodzicielstwem zastępczym. Tymczasowy charakter postanowienia o ustanowieniu rodziny zastępczej winien mieć nadrzędne znaczenie dla planowania dalszych działań związanych z wychowaniem dziecka. Analiza spraw zgłaszanych do Rzecznika Praw Dziecka wskazuje natomiast, iż rodzice

¹¹⁹ ZSR/410/392/2011/LP, ZSR/410/1042/2011/AM, ZSR/410/221/2011/AW, ZSR/410/1003/2011/GH, ZSR/410/781/2011/UP, ZSR/410/957/2011/AZ, ZSR/410/209/2011/MS, ZSR/410/97/2011/KCH, ZSR/410/695/2011/MM, ZSR/410/12/2011/UZ, ZSR/410/942/2011/LP, ZSR/410/885/2011/MM, ZSR/410/752/2011/UP, ZSR/410/604/2011/LP, ZSR/410/1011/2011/AM, ZSR/410/776/2011/GH, ZSR/410/1012/2011/MN, ZSR/410/655/2011/UP, ZSR/410/1045/2011/MM, ZSR/410/583/2011/UZ, ZSR/410/314/2011/AT, ZSR/410/517/2011/GH, ZSR/410/114/2011/AW

zastępczy niejednokrotnie utożsamiają się z rodzicami adopcyjnymi¹²⁰, zaś rodzice biologiczni traktują umieszczenie ich dziecka w rodzinie zastępczej jako karę. Rzecznik podkreślał znaczenie współpracy rodziców zastępczych i biologicznych dla dobra dziecka i stworzenia warunków do jego powrotu do rodziny naturalnej¹²¹. Znaczącą trudnością dla realizacji tego założenia są orzeczenia sądów opiekuńczych, które nie zawierają postanowień nakładających na rodziców biologicznych obowiązków, po spełnieniu których, można byłoby zdecydować o powrocie dziecka do domu rodzinnego. W tej sytuacji zabranie dziecka jest traumą dla rodzica, który nie mając określonego przez sąd sposobu postępowania nie widzi szansy na powrót dziecka do domu. Wyniki przeprowadzonego badania wskazują, że rodzicom biologicznym należy wyznaczyć cele i egzekwować ich wykonanie. Takie postępowanie sprzyja poprawie środowiska rozwoju dziecka i niweluje przyczyny kryzysu rodzinnego stwarzając warunki do ponownego umieszczenia dziecka w rodzinie naturalnej.

Pomimo stwierdzonych mankamentów, należy podkreślić, że rodzina zastępcza jest formą opieki najbardziej zbliżoną do naturalnego środowiska wychowawczego dziecka i winna być traktowana priorytetowo.

Następne zagadnienie dotyczyło spraw związanych z finansowaniem pobytu dziecka w rodzinie zastępczej¹²². Sprawy tego rodzaju wpływały do Rzecznika od rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem¹²³. Zgłaszający podnosili, że nie otrzymują dodatkowych środków finansowych, tak jak zawodowe rodziny zastępcze. Rzecznik wyjaśniał przyczyny różnicujące sytuacje obu grup rodzin zastępczych. Wyjaśnienia te były przyjmowane ze zrozumieniem.

Do Rzecznika wpływały także liczne prośby o interwencje w sprawach dotyczących rozwiązania rodzin zastępczych¹²⁴. Rzecznik w sprawach takich niezwłocznie podejmował czynności wyjaśniające, prosząc instytucje nadzorujące o wnikliwe zbadanie sprawy i w przypadku niepotwierdzenia zarzutów o powstrzymanie działań związanych

¹²⁰ ZSR/413/45/2011/LP, ZSR/413/22/2011/LP, ZSR/413/2/2011/LP, ZSR/410/963/2011/AZ, ZSR/413/167/2011/KCH, ZSR/413/18/2011/MS

¹²¹ ZSR/413/26/2011/LP, ZSR/413/113/2011/LP, ZSR/413/88/2011/KCH, ZSR/410/566/2011/MN, ZSR/414/211/2011/GH, ZSR/413/63/2011/AM, ZSR/413/66/2011/AT, ZSR/413/104/2011/LP, ZSR/413/84/2011/LP, ZSR/410/361/2011/MN, ZSR/410/301/2011/GH

¹²² ZSR/413/105/2011/LP, ZSR/413/95/2011/LP, ZSR/413/106/2011/AM, ZSR/413/93/2011/AM, ZSR/4101004/2011/GH, ZSR/410/321/2011/MN, ZSR/413/64/2011/UP, ZSR/413/94/2011/MS, ZSR/413/42/2011/AT, ZSR/413/76/2011/AM

¹²³ ZSR/413/114/2011/LP, ZSR/410/301/2011/GH, ZSR/413/34/2011/AT, , ZSR/413/16/2011/LP, ZSR/413/101/2011/LP

¹²⁴ ZSR/413/80/2011/LP, ZSR/413/99/2011/LP, ZSR/413/108/2011/LP, ZSR/413/103/2011/LP, ZSR/413/75/2011/KCH, ZSR/413/65/2011/MS, ZSR/410/227/2011/MN, ZSR/413/69/2011/AM, ZSR/410/959/2011/GH, ZSR/413/67/2011/LP, ZSR/413/97/2011/LP, ZSR/413/59/2011/LP,

z przeniesieniem dzieci do nowych środowisk wychowawczych. Przykładem może być sprawa zgłoszona do Rzecznika Praw Dziecka przez panią Monikę L., stanowiącą od 2007 roku rodzinę zastępczą dla małoletniej Karoliny E¹²⁵. Pani Monika prosiła o pomoc, bowiem Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w W. nie wyrażał woli ponownego zawarcia z nią umowy o pełnienie funkcji zawodowej, niespokrewnionej specjalistycznej rodziny zastępczej. Toczyło się postępowanie przed Sądem Rejonowym w W. w przedmiocie rozwiązania rodziny zastępczej, jednakże Sąd postanowieniem z kwietnia 2011 roku stwierdził brak podstaw do zmiany opiekuna prawnego.

Sytuacja małoletniej Karoliny E. była bardzo skomplikowana, ponieważ od stycznia 2002 roku dziewczynka była wychowywana w warunkach braku stabilizacji środowiska wychowawczego. Przyczyną było jej niewłaściwe funkcjonowanie i prezentowanie zaburzenia w zachowaniu. Dziewczynka kilkakrotnie umieszczana była w szpitalach psychiatrycznych. U małoletniej stwierdzono znaczne trudności we właściwym funkcjonowaniu społecznym oraz we wchodzeniu w prawidłowe relacje interpersonalne. Były podejmowane próby umieszczenia dziewczynki w rodzinnej pieczy zastępczej, jednakże z uwagi na wysoki stopień zaburzeń zachowania dziewczynki, opiekunowie zastępczy rezygnowali z pełnienia wobec małoletniej funkcji opiekuńczych.

Obecny opiekun dziewczynki, pani Marta L., pomimo licznych trudności wynikających z zachowania małoletniej, ukierunkowana jest na dalsze sprawowanie opieki. Pani Marta L., aby sprostać obowiązkom opiekuna zastępczego zmuszona była zrezygnować z pracy zawodowej. Natomiast umowa z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej przestała obowiązywać 1 stycznia 2011 roku. Od tego momentu pani Marta L. została pozbawiona właściwego wsparcia, koniecznego dla realizacji funkcji opiekuńczych. Niewystarczająca ilość środków niezbędnych do zabezpieczenia podstawowych potrzeb dziecka może zmusić opiekuna do złożenia rezygnacji z dalszego pełnienia swojej funkcji. W konsekwencji może skutkować koniecznością umieszczenia dziewczynki w instytucjonalnej formie opieki. Mając na względzie specyfikę zachowań dziewczynki, zmiana jej miejsca pobytu zburzy z trudem zbudowane poczucie bezpieczeństwa, a jej niekontrolowane, agresywne zachowania mogą stanowić zagrożenie dla innych dzieci.

Rzecznik Praw Dziecka będąc w przekonaniu, iż dziecko dla pełnego i harmonijnego rozwoju powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia, uważając, że dziecko powinno być w pełni przygotowywane do życia w społeczeństwie jako indywidualnie ukształtowana jednostka, wystąpił do Miejskiego

¹²⁵ ZSR/413/112/2011/UP

Ośrodka Pomocy Społecznej w W. o ponowną dokładną analizę sytuacji i rozważenie możliwości zawarcia z panią Martą L. umowy o pełnienie funkcji zawodowej niespokrewnionej specjalistycznej rodziny zastępczej.

Kolejną grupę spraw stanowiły zgłoszenia dotyczące interwencji w toczących się postępowaniach sądowych o ustanowienie rodzin zastępczych¹²⁶. Rzecznik zwracał się o przedstawienie akt sądowych oraz przesłanie opinii dotyczącej kandydata na rodzica zastępczego. Jako przykład posłużyć może sprawa babki małoletniego rodzeństwa Szymona i Kamila¹²⁷. Złożyła ona do Sądu Rejonowego w O. wniosek o ograniczenie rodzicom władzy rodzicielskiej i ustanowienie jej rodziną zastępczą dla wnuków. Kobieta podnosiła, iż rodzice zaniedbują chłopców, nie leczą ich i często pozostawiają bez opieki. W trakcie postępowania okazało się, że babcia małoletnich nie ma predyspozycji do sprawowania opieki nad wnukami, nie spełniała przesłanek przewidzianych w art. 73 ustawy o pomocy społecznej, mając ograniczoną władzę rodzicielską nad swoją najstarszą małoletnią córką. Rzecznik poinformował zgłaszającą, iż w takiej sytuacji nie zachodzi uzasadnione prawdopodobieństwo sprawowania należytej opieki nad małoletnimi braćmi.

- **przysposobienia**

Sprawy dotyczące przysposobienia dotyczyły różnego rodzaju zagadnień i problemów pojawiających się zarówno w procesie kwalifikacji kandydatów na rodziców adopcyjnych, jak i kwalifikacji dziecka.¹²⁸

Prośby także dotyczyły już toczących się postępowań w przedmiocie przysposobienia dziecka¹²⁹. Przykładem takiej sprawy jest sytuacja małoletniego Szymona¹³⁰. O pomoc zwrócili się do Rzecznika państwo Małgorzata i Władysław, prowadzący rodzinny dom dziecka. W 2009 roku decyzją Sądu Rejonowego w T. został w ich placówce umieszczony 5-cio miesięczny Szymon. W lutym 2010 roku rodzice małoletniego zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej i zgłaszający zdecydowali się na złożenie wniosku o przysposobienie małoletniego Szymona. W grudniu 2010 roku Sąd Rejonowy w T. oddalił ich wniosek i jako przyczynę wskazał dużą różnicę wieku między dzieckiem a przysposabiającymi. Sąd uznał

¹²⁶ ZSR/410/921/2011/GH, ZSR/413/51/2011/AM ZSR/413/20/2011/LP, ZSR/413/47/2011/LP, ZSR/412/8/2011/MN, ZSR/413/111/2011/AM ZSR/41396/2011/LP, ZSR/410/137/2011/MN, ZSR/41362/2011/KCH, ZSR/413/92/2011/LP, ZSR/413/98/2011/LP, ZSR/413/58/2011/LP, ZSR/413/61/2011/LP,

¹²⁷ ZSR/41/61/2011/LP

¹²⁸ ZSR/411/6/2011/AW, ZSR/411/11/2011/MM, ZSR/411/41/2011/LP, ZSR/411/9/2011/LP, ZSR/411/37/2011/LP

¹²⁹ ZSR/411/7/2011/LP, ZSR/411/2/2011/LP, ZSR/411/3/2011/LP, ZSR/411/5/2011/AW, ZSR/411/12/2011/AW

¹³⁰ ZSR/411/11/2011/MM,

również za sprzeczne z dobrem dziecka wychowywanie się Szymona z innymi dziećmi wnioskujących. Rzecznik po zapoznaniu się z aktami prowadzonych postępowań, w tym opiniami biegłych zwrócił zgłaszającym uwagę na celowość zaskarżenia omawianego orzeczenia. Sąd odwoławczy po rozpoznaniu apelacji zmienił zaskarżone postanowienie i orzekł o przysposobieniu małoletniego Szymona przez państwa Małgorzatę i Władysława.

Liczną grupę problemową stanowiły sprawy związane z tzw. adopcją kierunkową¹³¹. Dotyczyły one głównie tematyki zabezpieczenia poprzez powierzenie pieczy nad dzieckiem na czas trwania toczącego się postępowania. Wiązała się ona z kierowaniem uczestników postępowania na podstawie art. 586 § 4 Kodeksu postępowania cywilnego na kolejne badania oceniające kwalifikacje osobiste i predyspozycje wychowawcze, w kontekście nielegalnego przejścia opieki nad dzieckiem. W efekcie, wydłużeniu ulegała procedura podejmowania decyzji co do wniosków o powierzenie pieczy nad dzieckiem na czas toczącego się postępowania. Jednakże okres oczekiwania na wykonanie specjalistycznej diagnozy, nie powinien być zbyt długi. Mając na względzie interes dziecka Rzecznik zabiegał o jego skrócenie.

Kolejnym zagadnieniem była przewlekłość procedur kwalifikujących dziecko do przysposobienia¹³². W sprawach tych Rzecznik zwracał się do Ośrodków Adopcyjno-Opiekuńczych o przyspieszenie procedury kwalifikacji dziecka do adopcji, co pozwoliłoby na szybsze umieszczenie dziecka w docelowym środowisku wychowawczym. Podkreślał, że w sytuacjach gdy rodzice pozbawieni władzy rodzicielskiej nie dają gwarancji ponownego przejścia opieki nad dzieckiem, postępowanie adopcyjne winno być przeprowadzone bez zbędnej zwłoki, przedłużającej pobyt dziecka w instytucjonalnych formach opieki zastępczej¹³³. Jako przykład posłużyć może sprawa małoletniego Dawida, którego matka została pozbawiona przez Sąd Rejonowy władzy rodzicielskiej nad małoletnim synem. W trakcie trwania postępowania chłopczyk przebywał w zawodowej rodzinie zastępczej o charakterze pogotowia rodzinnego. Po wnikliwej analizie sytuacji rodzinnej Rzecznik, po uprawomocnieniu orzeczenia o pozbawieniu jej władzy rodzicielskiej, zwrócił się do właściwego ośrodka adopcyjnego o działanie zmierzające do jak najszybszego umieszczenia dziecka w rodzinie preadopcyjnej¹³⁴.

¹³¹ ZSR/413/34/2011/AT, ZSR/410/516/2011/LP, ZSR/411/36/2011/LP

¹³² ZSR/410/516/2011/LP, ZSR/413/77/2011/AZ, ZSR/410/255/2011/LP, ZSR/410/942/2011/LP, ZSR/410/110/2011/AT, ZSR/410/464/2011/GH, ZSR/413/3/2011/UZ, ZSR/411/18/2011/MM, ZSR/411/26/2011/KCH, ZSR/410/277/2011/AT, ZSR/410/116/2011/AT, ZSR/413/34/2011/AT

¹³³ ZSR/411/42/2011/LP, ZSR/411/28/2011/LP, ZSR/411/13/2011/LP, ZSR/413/82/2011/KCH, ZSR/413/12/2011/MM, ZSR/410/21/2011/MS, ZSR/410/34/2011/MS

¹³⁴ ZSR/441/257/2011/LP,

Do Rzecznika zwracali się także rodzice dzieci, które od lat wychowywane były w rodzinach adopcyjnych. Domagali się pomocy w odzyskaniu władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, uzyskaniu informacji odnośnie danych osobowych przysposabiających oraz adresu zamieszkania dziecka. W takich sprawach zgłaszający otrzymywali informacje, o istocie i tajemnicy adopcji oraz prawnych możliwościach rozwiązywania adopcji¹³⁵.

- **pobytu dziecka w placówce**

Rodzice biologiczni kwestionujący decyzje sądów o umieszczeniu ich dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych zwracali się o pomoc w zmianie decyzji sądu¹³⁶. Jako przykład posłużyć może sytuacja małoletniego rodzeństwa Klaudii, Dawida i Weroniki¹³⁷. Sąd Rejonowy w Z. postanowieniem z 10 lipca 2007 roku ograniczył rodzicom wykonywanie władzy rodzicielskiej nad Klaudią, Dawidem i Weroniką poprzez ustanowienie nadzoru kuratora. Następnie Sąd Okręgowy w Z. w 2010 roku rozwiązał małżeństwo rodziców rodzeństwa, powierzając matce opiekę nad małoletnimi. Ze sprawozdań kuratora wynikało, że matka odmawiała współpracy z kuratorem, nie słuchała jego zaleceń, nie stawia się na umówione spotkania. Klaudia i Dawid mieli kłopoty z nauką, sprawiali trudności wychowawcze. Matka natomiast związała się innym mężczyzną, który nie był akceptowany przez dzieci. W miejscu zamieszkania małoletnich odbywały się libacje alkoholowe. Postanowieniem z 8 grudnia 2010 roku Sąd zastosował wobec Klaudii środek wychowawczy w postaci umieszczenia w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii.

Na kolejnej rozprawie 24 maja 2011 roku biegli stwierdzili, że dzieci powinny zostać umieszczone w środowisku zastępczym. Postanowieniem z lipca 2011 roku Sąd nakazał umieścić najmłodsze dziecko pani Jolanty oraz Klaudię, Weronikę i Dawida w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie z uwagi na brak miejsc w placówce umieściło Macieja i Weronikę w pogotowiu opiekuńczym zaś starsze dzieci w instytucjonalnej placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Rzecznik Praw Dziecka w przedmiotowej sprawie nie stwierdził naruszenia praw dziecka. W jego ocenie zgromadzony materiał dowodowy pozwalał na stwierdzenie, że dobro dzieci przemawiało za umieszczeniem ich w środowisku zastępczym. Rzecznik podzielił ocenę Sądu, iż dotychczasowy nadzór kuratora nie doprowadził do pozytywnych zmian

¹³⁵ ZSR/411/41/2011/LP, ZSR/411/36/2011/LP, ZSR/411/16/2011/LP, ZSR/411/30/2011/LP, ZSR/410/516/2011/LP

¹³⁶ ZSR/410/627/2011/LP, ZSR/410/738/2011/GH, ZSR/410/769/2011/GH, ZSR/410/982/2011/LP, ZEW/414/22/2011/ZA, ZEW/414/26/2011/ZA, ZEW/432/11/2011/ZA, ZEW/414/98/2011/ZA

w rodzinie, a postawa matki w dalszym ciągu stanowi zagrożenie niedostosowaniem społecznym dla jej małoletnich dzieci. Sprawa jest przez Rzecznika monitorowana.

Kolejnym przykładem kwestionowania zasadności pobytu dzieci w placówce jest sprawa małoletnich Marty i Patryka zgłoszona przez Dyrektora Rodzinnego Domu Dziecka w K¹³⁷. Sytuacja ta była precedensowa, gdyż podmiotem kwestionującym pobyt dzieci w Rodzinnym Domu Dziecka był Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w K., który wnioskował o umieszczenie dzieci w tej placówce.

Dyrektor prosił Rzecznika o pomoc w sprawie przeniesienia małoletnich Marty i Patryka rodzeństwa M. z kierowanego przez niego rodzinnego domu dziecka do instytucjonalnej placówki.

W toku czynności wyjaśniających okazało się, iż matce biologicznej małoletnich z powodu rażącego zaniedbywania obowiązków i nadużywania alkoholu została ograniczona władza rodzicielska nad dziećmi. Ojciec natomiast został pozbawiony władzy rodzicielskiej. Na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w K. małoletni zostali umieszczeni 1 września 2011 roku w Rodzinnym Domu Dziecka w K.

Na początku października 2011 roku okazało się, iż Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w K., jako organ odpowiedzialny za zapewnienie dzieciom opieki, złożył wniosek do Sądu Rejonowego o zmianę postanowienia w przedmiocie umieszczenia dzieci w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Z analizy dokumentacji wynikało, iż byłaby to czwarta zmiana środowiska wychowawczego dzieci.

Dalsze badanie wykazało, iż Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej umieszczając dzieci w Rodzinnym Domu Dziecka w K. nie dopełnił formalności związanych z umieszczeniem dzieci w placówce, wynikających z rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 października 2007 roku w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych. Rzecznik Praw Dziecka nie znajdując uzasadnienia dla wyżej wymienionego żądania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej zwrócił się do Sądu o oddalenie wniosku MOPS.

Sąd podzielając argumentację Rzecznika oddalił wniosek ośrodka i pozostawił dzieci w rodzinnym domu dziecka.

¹³⁷ ZSR/410/812/2011/GH

¹³⁸ ZSR/414/27/2011/LP

- **skreślenia wychowanków, umieszczonych w młodzieżowym ośrodku wychowawczym lub młodzieżowym ośrodku socjoterapii, z list podopiecznych domów dziecka oraz odmowy przyjęcia dziecka do placówki opiekuńczo-wychowawczej**

Najczęstszą przyczyną omawianej sytuacji była niezajomość aktualnego stanu prawnego ze strony domu dziecka, a zjawisko dotyczyło przede wszystkim nieletnich będących w trakcie procesu usamodzielniania.

Przykładem mogą być dwie sprawy zgłoszone do Rzecznika Praw Dziecka dotyczące wychowanków Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w P. W pierwszym przypadku Rzecznik Praw Dziecka podjął rozmowę z właściwym Centrum Pomocy Rodzinie, uczestniczącym w procesie usamodzielniania dziewczynki. W wyniku podjętych działań wychowanka została ponownie wpisana na listę podopiecznych domu dziecka¹³⁹. W drugim przypadku, skreślenie wychowanki z listy placówki opiekuńczo-wychowawczej nastąpiło w wyniku postanowienia Sądu uchylającego wcześniejsze postanowienie o umieszczeniu dziewczynki w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego. Po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego, Rzecznik skierował pismo do Prezesa właściwego Sądu Rejonowego zawierające uwagi w przedmiotowej sprawie. Z uwagi na budzącą wątpliwość odpowiedź, zwrócił się do Prezesa właściwego Sądu Okręgowego o rozważenie przeprowadzenia, w trybie nadzoru administracyjnego, lustracji doraźnej w zakresie orzekania o środkach wychowawczych oraz wydawania zarządzeń opiekuńczych we wskazanym Wydziale Rodzinnym i Nieletnich oraz o poinformowanie Rzecznika o zajęтым stanowisku w przedmiotowej sprawie. Sprawa obecnie jest w toku.

- **naruszania praw dziecka w placówkach opiekuńczo-wychowawczych**

Przykładem naruszenia praw dziecka w placówkach opiekuńczo-wychowawczych była sprawa zgłoszona do Dziecięcego Telefonu Zaufania Rzecznika Praw Dziecka przez jedną z wychowanek placówki¹⁴⁰. W wyniku zgłoszenia podjęto czynności kontrolne w Domu Dziecka w N¹⁴¹. Przeanalizowano dokumentację dotyczącą wychowanków i wychowawców, w tym karty pobytu wychowanków, dokumentację dyrektora i wychowawców. Ponadto zebrano informacje na temat jakości życia w placówce oraz relacji wychowanków z zatrudnionym personelem. Badania wykazały brak pomocy dla wychowanków ze strony psychologa, pedagoga oraz pracownika socjalnego. Ustosunkowując

¹³⁹ ZEW/414/92/2011/MT

¹⁴⁰ ZEW/414/40/2011/MK

¹⁴¹ ZEW/520/4/2011/MK

się do wyników kontroli dyrektor Domu Dziecka zapewnił, że zostanie zatrudniony psycholog, pedagog oraz pracownik socjalny, którzy będą na bieżąco pomagać dzieciom w rozwiązywaniu ich problemów oraz współpracować z ich rodzinami biologicznymi.

- **rozdzielania rodzeństwa w placówkach opiekuńczo-wychowawczych**

Do Rzecznika wpłynęła skarga na dyrektora placówki, któremu zarzucano, iż rodzeństwo w trakcie pobytu w placówce zostało umieszczone w odrębnych grupach umiejscowionych w przeciwległych częściach budynku, a dzieci miały kontakt ze sobą jedynie podczas spotkań z dziadkami. Kontrola potwierdziła ten fakt. Dyrektorowi wydano zalecenie umieszczenia rodzeństwa w tej samej grupie wychowawczej. Zalecenie to zostało niezwłocznie wykonane. Obecnie dzieci przebywają u dziadków, którzy ubiegają się o status rodziny zastępczej¹⁴².

- **spraw z aspektem międzynarodowym, dotyczących:**

- **małoletnich cudzoziemców przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej**

Sytuacja prawna małoletnich cudzoziemców przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest zróżnicowana w zależności od obywatelstwa dziecka, a w szczególności od tego czy małoletni cudzoziemiec jest obywatelem państwa będącego członkiem Unii Europejskiej, czy też obywatelem innego państwa. Status prawny małoletnich, będących obywatelami jednego z państw Unii Europejskiej został kompleksowo uregulowany, zarówno aktami prawa międzynarodowego (np. rozporządzeniami Rady WE), jak i przepisami prawa polskiego. Tej grupie dzieci zapewniona jest wszechstronna ochrona: korzystają m.in. z prawa do świadczeń zdrowotnych czy pomocy socjalnej ze strony państwa. Zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka sprawy dotyczące małoletnich cudzoziemców, dotyczyły najczęściej toczących się postępowań przed sądem opiekuńczym. Przyjęcie przez Polskę układu z Schengen umożliwiło swobodne przemieszczanie się obywateli krajów członkowskich, co spowodowało, że coraz częściej sądy polskie rozpatrują sprawy z zakresu władzy rodzicielskiej małoletnich cudzoziemców pochodzących z krajów Unii Europejskiej. Jurysdykcja sądów polskich w sprawach dotyczących cudzoziemców wynika z rozporządzenia Rady Wspólnoty Europejskiej nr 2201 z 27 listopada 2003 roku dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej. Powyższy akt nie określa

¹⁴² ZEW/414/94/2011/ZA

natomiast, jakie prawo powinno zostać zastosowane przy rozpatrywaniu postępowań sądowych z udziałem małoletnich cudzoziemców, co powodowało, że w każdej takiej sprawie sądy wykorzystywały regulacje prawne zawarte w bilateralnych umowach międzynarodowych zawartych pomiędzy Polską i krajem pochodzenia dziecka. Wątpliwości co do właściwości prawa, jakie powinno zostać zastosowane przez sąd polski stanowiły przyczynę podejmowanych przez Rzecznika Praw Dziecka interwencji. Przykładem takich działań było przystąpienie do postępowania sądowego toczącego się przed Sądem Rejonowym w W., dotyczącego małoletniej Reginy, 2-letniej dziewczynki posiadającej obywatelstwo rumuńskie¹⁴³.

Ze względu na brak osoby uprawnionej do opieki nad dziewczynką Sąd umieścił Reginę w placówce opiekuńczo-wychowawczej oraz wyznaczył dla niej opiekuna prawnego. Do Sądu Rejonowego w W. zwróciła się pani Wanda ., wnioskując o ustanowienie jej rodziną zastępczą dla dziecka. Sąd oddalił powyższy wniosek powołując się na uregulowania prawa rumuńskiego. Zgłaszając swój udział w postępowaniu Rzecznik wskazał, że umieszczenie dziecka rumuńskiego w rodzinie zastępczej następuje na podstawie art. 1107 Kodeksu postępowania cywilnego w związku z art. 109 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Wątpliwości w tym zakresie ostatecznie rozstrzygnęła ustawa z 4 lutego 2011 roku Prawo prywatne międzynarodowe¹⁴⁴. Uregulowała ona kwestię właściwości prawa stosowanego do dzieci cudzoziemskich przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w sprawach opieki i kurateli, wskazując, że w tych sprawach zastosowanie ma prawo państwa, na którego terytorium dziecko przebywa.

Kolejną grupę cudzoziemców mieszkających w Polsce stanowią obywatele krajów spoza Unii Europejskiej. Są to zazwyczaj osoby małoletnie przebywające na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nielegalnie. Dzieci te znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji z uwagi na fakt, że nie mogą korzystać z szeregu praw przysługujących dzieciom, których sytuacja prawna jest uregulowana. Znaczna część skarg wpływających do Rzecznika Praw Dziecka dotyczyła trudności związanych z legalizacją pobytu cudzoziemców na terytorium RP. W sprawach tych Rzecznik Praw Dziecka wielokrotnie podejmował interwencje w związku z toczącymi się przed Urzędem do Spraw Cudzoziemców postępowaniami o zezwolenie na pobyt czasowy, osiedlenie się oraz o nadanie statusu uchodźcy. W sytuacjach, gdy Rzecznik stwierdził naruszenie praw osoby małoletniej zgłaszał udział w postępowaniu administracyjnym. Jedną z takich spraw dotyczyła rodziny ormiańskiej

¹⁴³ ZSM/470/70/2011/AJ

¹⁴⁴ Dz. U. Nr 80, poz. 432

wobec której Wojewoda wydał decyzję o wydaleniu matki z czwórką dzieci z terytorium RP, która została następnie utrzymana w mocy przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców¹⁴⁵. Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w postępowaniu przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym, wszczętym na skutek skargi matki małoletnich, wnosząc o uchYLENIE decyzji o wydaleniu. W ocenie Rzecznika Praw Dziecka przedmiotowa decyzja została wydana z rażącym naruszeniem postanowień Konwencji o Prawach Dziecka oraz ustawy o cudzoziemcach. Ze zgromadzonej w sprawie dokumentacji wynikało, że spośród czworga dzieci objętych decyzją o wydaleniu troje urodziło się na terytorium Polski. Zdaniem Rzecznika wydalenie dzieci do Armenii naruszałoby ich prawo do nauki, gdyż nie znają języka ormiańskiego. Ponadto powrót dzieci do kraju pochodzenia, w którym nigdy nie były, mógłby spowodować nieodwracalne skutki dla psychiki małoletnich. Wojewódzki Sąd Administracyjny przychylił się do stanowiska Rzecznika Praw Dziecka i uchylił decyzję Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Obecnie rodzina ormiańska przebywa w Polsce na podstawie zgody na pobyt tolerowany.

Mając na uwadze, że obecnie trwają prace nad projektem nowej ustawy o cudzoziemcach, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, sygnalizując konieczność uregulowania sytuacji prawnej cudzoziemskich dzieci przebywających w Polsce bez opieki rodziców, które zostały umieszczone w placówkach opiekuńczo-wychowawczych¹⁴⁶. Szczególny nacisk Rzecznik położył na kwestię braku zdolności procesowej wspomnianych dzieci, co uniemożliwia im uruchomienie postępowania w sprawie o zalegalizowanie ich pobytu w Polsce i uzyskanie zezwolenia na pobyt w naszym kraju. Prace legislacyjne nad projektem ustawy o cudzoziemcach nadal trwają.

Liczną kategorię stanowią sprawy dotyczące pobytu cudzoziemców z małoletnimi dziećmi w strzeżonych ośrodkach. Wśród skarg kierowanych do Rzecznika Praw Dziecka wielokrotnie zgłaszane były problemy z dostępem do edukacji, właściwej opieki zdrowotnej oraz złych warunków bytowych¹⁴⁷. W każdym przypadku, gdy zostało zgłoszone naruszenie praw dziecka, Rzecznik występował do organu nadzoru o wyjaśnienie podnoszonych zarzutów. W przypadku gdy po zbadaniu sprawy, potwierdzono zgłoszone zarzuty, organy nadzoru nakazywały kierownictwu ośrodków strzeżonych dla cudzoziemców

¹⁴⁵ ZSM/470/17/2011/AJ

¹⁴⁶ ZSM/500/1/2011/AJ

¹⁴⁷ ZSM/470/122/2011/AJ; ZSM/470/121/2011/AJ; ZSM/470/98/2011/AJ

wyeliminowanie stwierdzonych nieprawidłowości. Niezależnie od interwencji w sprawach indywidualnych, Rzecznik podejmował także działania w aspekcie generalnym.

W wyniku analizy przepisów Rzecznik Praw Dziecka uznał, że ustawa o cudzoziemcach nie określa w jaki sposób dzieci cudzoziemskie przebywając w strzeżonych ośrodkach mogą korzystać z prawa do nauki. Mając powyższe na uwadze Rzecznik zwrócił się do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o wprowadzenie przepisów regulujących dostęp do edukacji dla małoletnich cudzoziemców¹⁴⁸. Minister przychylił się do stanowiska Rzecznika i poinformował, że w projekcie założeń do nowej ustawy o cudzoziemcach zawarto rozwiązania gwarantujące małoletnim przebywającym w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców uczestniczenie w zajęciach edukacyjnych.

– **obywateli polskich zamieszkałych za granicą**

Rzecznik Praw Dziecka w 2011 roku otrzymywał wiele skarg od obywateli polskich zamieszkałych za granicą. Najczęściej zawierały one prośbę o pomoc w związku z wydaniem przez zagraniczne sądy opiekuńcze niekorzystnych orzeczeń (np. orzeczeń o odebraniu rodzinie dzieci, orzeczeń o umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej) lub wnioski o udzielenie porady prawnej dotyczącej sytuacji dzieci zamieszkałych za granicą. Z uwagi na ograniczone terytorialnie kompetencje, Rzecznik Praw Dziecka zwracał się do polskich placówek konsularnych o monitorowanie tego typu spraw a ponadto kierował do Rzeczników Praw Dziecka w innych krajach wystąpienia, w których prosił o zbadanie problemu i interwencję w sprawie. Rzecznik podejmował również działania w zgłoszonych sprawach, w których doszło do wywiezienia dziecka przez jednego z rodziców z kraju i nie było możliwości ustalenia jego miejsca pobytu. Wspomniane działania polegały zazwyczaj na monitorowaniu czynności poszukiwawczych prowadzonych przez jednostki Policji oraz występowaniu do organów nadzoru w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości ze strony służb poszukujących dzieci. Jako przykład może posłużyć sprawa małoletniej dziewczynki, która na mocy postanowienia sądu została przekazana pod opiekę ojca¹⁴⁹. Z chwilą wydania w powyższej sprawie postanowienia ojciec ukrył się z małoletnią. Sąd Rejonowy zmienił swoje wcześniejsze postanowienie i władzę rodzicielską powierzył matce. Z uwagi na podjęte przez Policję czynności zmierzające do ustalenia miejsca zamieszkania dziecka, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do organów ścigania o informacje o poczynionych ustaleniach, jak

¹⁴⁸ ZSM/500/3/2011/AJ

¹⁴⁹ DTZ/410/149/2011/RR

również do Komendy Głównej Policji o objęcie postępowania nadzorem. Zebrane w sprawie informacje wskazują, że dziewczynka przebywa na terenie Republiki Włoskiej.

Przykładem innej sprawy związanej z toczącym się w sądzie za granicą postępowaniem opiekuńczym jest sprawa małoletniej Nikoli. Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się matka z prośbą o monitowanie postępowania toczącego się w sądzie w Szwecji.¹⁵⁰. Według twierdzeń wnioskodawczyni została ona przez sąd szwedzki pozbawiona władzy rodzicielskiej nad córką. Rzecznik Praw Dziecka celem zbadania przyczyn podjęcia przez sąd szwedzki decyzji w sprawie pozbawienia matki władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, wystąpił do Konsulatu RP w Malmö i Rzecznika Praw Dziecka w Szwecji. Z uzyskanych w przedmiotowej sprawie informacji wynikało, że Sąd Rejonowy w Malmö nie pozbawił matki władzy rodzicielskiej nad córką, lecz ustalił warunki wykonywania władzy rodzicielskiej w związku z ustaleniem jej miejsca zamieszkania w Szwecji.

– **uprowadzenia dziecka poza granice kraju**

Rzecznik Praw Dziecka w 2011 roku otrzymywał coraz więcej spraw od obywateli polskich i cudzoziemców, dotyczących bezprawnego wywiezienia dziecka za granicę. Część ze zgłoszonych spraw związana była z toczącym się w sądzie postępowaniem na podstawie Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę. Pozostała dotyczyła zapytań odnośnie możliwości podjęcia działań w przypadku wywiezienia dziecka za granicę przez rodzica, któremu nie przysługuje wyłączne prawo sprawowania opieki nad dzieckiem. Rodzice, którzy utracili kontakt z dzieckiem w większości przypadków nie mieli wiedzy o możliwości domagania się powrotu dziecka do miejsca stałego pobytu na podstawie Konwencji haskiej. Rzecznik Praw Dziecka w tego typu sprawach informował o możliwości wystąpienia ze stosownym wnioskiem do Ministerstwa Sprawiedliwości oraz o dalszych procedurach zmierzających do odzyskania dziecka. Ponadto osoby zwracające się do Rzecznika otrzymywały przygotowany przez Rzecznika Praw Dziecka we współpracy z Ministerstwem Sprawiedliwości Biuletyn Informacyjny na temat Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, stanowiący poradnik zarówno dla rodziców, jak i pracowników instytucji zajmujących się ochroną praw dzieci i rodziny.

Zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka sprawy dotyczyły zarówno wywiezienia dzieci z Polski do innego państwa, jak również uprowadzenia dzieci zamieszkujących za granicą do

¹⁵⁰ ZSM/471/29/2011/AJ

Polski. W przypadku postępowań o wydanie dziecka toczących się przed sądem polskim, Rzecznik Praw Dziecka po dokonaniu analizy akt sprawy podejmował decyzje o zgłoszeniu udziału w postępowaniu sądowym bądź monitorowaniu sprawy. Analiza orzeczeń dotyczących uprowadzenia dzieci za granicę wskazuje, że przed wydaniem rozstrzygnięcia sądy niejednokrotnie ograniczają się do ustalenia, czy wywiezienie dziecka nosi cechy uprowadzenia. Pominięte zaś zostają wnioski o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłych psychologów, których celem jest ustalenie okoliczności pozwalających sądowi dokonać rzetelnej oceny, czy powrót dziecka jest zgodny z jego dobrem, a w szczególności, czy wyjazd dziecka może negatywnie wpłynąć na jego psychikę i stabilność emocjonalną. W przypadku stwierdzenia powyższych nieprawidłowości, Rzecznik Praw Dziecka zgłaszał udział w postępowaniu a następnie wnioskował o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłych jako niezbędnego dla prawidłowego ustalenia całokształtu stanu faktycznego sprawy.

Do tej kategorii spraw należał przypadek małoletniego chłopca, wywiezionego przez matkę – bez zgody ojca – z USA do Polski¹⁵¹. Ojciec dziecka wszczął postępowanie o wydanie syna na podstawie Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę. Dokonana przez Rzecznika Praw Dziecka analiza akt wykazała, że Sąd I instancji nie uwzględnił składanych przez stronę postępowania wniosków o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków oraz z opinii biegłego psychologa, które miały pomóc w ustaleniu, czy powrót małoletniego bez matki do USA nie narazi go na szkodę psychiczną lub fizyczną. Pomijając ustalenia w powyższym zakresie, Sąd wydał postanowienie, mocą którego nakazał matce wydanie dziecka drugiemu rodzicowi. Od powyższego postanowienia Rzecznik Praw Dziecka złożył apelację, wnosząc o uchylenie postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji. W ocenie Rzecznika aby ponad wszelką wątpliwość wykluczyć możliwość istnienia przesłanek uniemożliwiających wydanie dziecka do USA, konieczne było wydanie przez biegłych opinii na tę okoliczność. Ostatecznie Sąd Okręgowy podzielił stanowisko Rzecznika, uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu powyższego orzeczenia Sąd wskazał na konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego ze szczególnym uwzględnieniem dowodów z opinii biegłego psychologa oraz zeznań świadków.

W sytuacjach uprowadzenia dzieci z Polski za granicę, postępowanie sądu w oparciu o przepisy Konwencji haskiej wszczynane jest przed sądem aktualnego miejsca pobytu dziecka, a więc przed sądem zagranicznym. W takich sprawach Rzecznik Praw Dziecka

monitorował toczące się tam postępowania za pośrednictwem organu centralnego wyznaczonego dla potrzeb Konwencji haskiej, tj. Ministerstwa Sprawiedliwości.

¹⁵¹ ZSM/471/13/2011/AJ

3. PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH

„Państwa-Strony będą uznawać prawo każdego dziecka do korzystania z systemu zabezpieczenia społecznego, w tym ubezpieczeń socjalnych (...)”

(art. 26 Konwencji o Prawach Dziecka)

W 2011 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem **2 328** spraw, związanych z prawem do godziwych warunków socjalnych, w tym:

- **551** zgłoszono na piśmie;
- **1 708** podczas rozmów telefonicznych;
- **69** podczas osobistych wizyt w Biurze Rzecznika.

Rzecznik zwracał się do innych organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach, dotyczących m.in.:

- rent rodzinnych;
- świadczeń z pomocy społecznej;
- świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego;
- problemów mieszkaniowych;
- eksmisji.

W części spraw Rzecznik Praw Dziecka podejmował decyzje o przyłączeniu się do postępowań sądowych (szerzej opisane w rozdziale III – Sprawy sądowe i administracyjne z udziałem Rzecznika Praw Dziecka).

3.1 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka

- **dotatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka – wystąpienie z 11 stycznia 2011 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Rzecznika Praw Obywatelskich¹⁵² zostały przedstawione argumenty przemawiające za niekonstytucyjnością art. 11a ust. 3 i 4 ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych¹⁵³ powoływanej dalej jako „u.ś.r.”. Zgodnie z art. 11a ust. 3 u.ś.r. dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka przysługuje w wysokości 170,00 zł miesięcznie na dziecko, nie więcej jednak niż 340,00 zł na wszystkie dzieci.

¹⁵² ZSS/500/1/2011/JZ

¹⁵³ Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 ze zm.

W myśl art. 11a ust. 4 u.ś.r. w przypadku dziecka legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności kwotę dodatku zwiększa się o 80,00 zł na dziecko, nie więcej jednak niż o 160,00 zł na wszystkie dzieci. Treść obowiązującego unormowania dystrybucji wśród uprawnionych dodatków z tytułu samotnego wychowywania dziecka prowadzi do upośledzenia statusu dzieci w rodzinach, w których wychowuje się więcej niż dwoje dzieci, bowiem *de facto* na trzecie i kolejne dziecko zasiłek nie będzie przysługiwał w pełnej wysokości 170,00 zł, zwiększonej ewentualnie o 80,00 zł w przypadku dziecka legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Tym samym zasadny stał się zarzut niezgodności art. 11a ust. 3 i 4 u.ś.r. z konstytucyjną zasadą równości podmiotów wobec prawa.

Rzecznik Praw Obywatelskich podzielił argumentację przedstawioną w wystąpieniu 28 lipca 2011 roku i złożył do Trybunału Konstytucyjnego wniosek o stwierdzenie niezgodności rzezonych przepisów ze wzorcem konstytucyjnym wskazanym przez Rzecznika Praw Dziecka¹⁵⁴, tj. art. 32 ust. 1 Konstytucji, poszerzonym o związek z przepisami art. 71 ust. 1 i art. 2 Konstytucji oraz o art. 23 ust. 2 w związku z art. 3 Konwencji o Prawach Dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 roku¹⁵⁵

Rzecznik Praw Dziecka zgłosił swój udział¹⁵⁶ w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym wszczętym w powyższej sprawie.

- **dopuszczalności rozpoznawania w postępowaniu uproszczonym spraw o opróżnienie lokalu mieszkalnego będącego przedmiotem najmu – wystąpienie z 14 kwietnia 2011 roku**

W wystąpieniu do Ministra Sprawiedliwości został poruszony temat dopuszczalności rozpoznawania w postępowaniu uproszczonym spraw o opróżnienie lokalu mieszkalnego¹⁵⁷. Analiza akt badanych przez Rzecznika spraw o eksmisję potwierdziła niejednorodność wykładni i stosowania art. 505¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 roku – Kodeks postępowania cywilnego¹⁵⁸ dokonywanych przez sądy. Zakwalifikowanie takiej sprawy do postępowania zwykłego albo uproszczonego stanowi następstwo możliwości alternatywnego jej

¹⁵⁴ Pismo z 2 sierpnia 2011 r., znak: RPO-665402-III/11/LN

¹⁵⁵ Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 ze zm.

¹⁵⁶ Sprawa K 28/11

¹⁵⁷ ZSS/500/5/2011/JZ

¹⁵⁸ Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.

zakwalifikowania do – odpowiednio – sprawy o ochronę prawa własności albo sprawy o roszczenie wynikające z umowy najmu. W tym drugim przypadku sprawa może zostać rozpoznana w postępowaniu uproszczonym, które ogranicza prawa stron procesu w porównaniu do postępowania zwykłego. Jako przykłady tych ograniczeń można podać: nakaz koncentracji materiału dowodowego wyrażony w art. 505⁵ § 1 k.p.c., wprowadzenie sformalizowanych zarzutów w apelacji, zakaz przytaczania dalszych zarzutów apelacyjnych po upływie terminu do wniesienia apelacji. Oddziałują one negatywnie na sferę prawną osób pozwanych o eksmisję z lokali mieszkalnych – najczęściej osób ubogich, nieporadnych życiowo, z niepełnosprawnością, żyjących w rodzinach wielodzietnych. Dlatego też Rzecznik uznał za celowe wyraźne postanowienie ustawowe, iż sprawy o eksmisję z lokali mieszkalnych nie podlegają rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym.

Minister Sprawiedliwości nie dostrzegł potrzeby dokonywania zmiany art. 505¹ k.p.c. albo ustawy o ochronie praw lokatorów (...), ponieważ utrwalony w orzecznictwie pogląd Sądu Najwyższego głosi, iż sprawy objęte reżimem ustawy z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów (...) nie podlegają rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym¹⁵⁹.

- **konieczności podwyższenia kryterium dochodowego, uprawniającego do ubiegania się o świadczenie rodzinne – wystąpienie z 14 kwietnia 2011 roku**

Wystąpienie do Prezesa Rady Ministrów, Rzecznik poprzedził ogólnopolskim badaniem empirycznym zleconym, dotyczącym diagnozy sytuacji dzieci w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem zaspokojenia ich potrzeb w wymiarze materialnym, edukacyjnym i zdrowotnym. Wystąpienie było także kontynuacją wcześniejszych wystąpień Rzecznika skierowanych do Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 6 marca 2008 roku i 4 listopada 2008 roku, jak również do Ministra Finansów z 23 lipca 2009 roku¹⁶⁰.

Rzecznik zwrócił uwagę na konieczność podwyższenia kryterium dochodowego uprawniającego do ubiegania się o świadczenie rodzinne. Wskazał, iż od dnia wejścia w życie ustawy o świadczeniach rodzinnych tj. od dnia 1 maja 2004 roku kryterium dochodowe będące podstawową przesłanką przyznania świadczenia rodzinnego nie uległo zmianie. Niejednokrotnie okazywało się, że rodziny potrzebujące pomocy finansowej przekraczały kryterium dochodowe co dyskwalifikowało je jako beneficjentów tejże pomocy. Brak pomocy finansowej skutkowało w efekcie znacznym obniżeniem standardu życia dzieci.

¹⁵⁹ DL-P-II-072-7/11

¹⁶⁰ ZSR/500/3/2011/AW

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej wskazał, iż dostrzega potrzebę zmian w zakresie wsparcia materialnego rodzin z dziećmi na utrzymaniu, tj. w systemie świadczeń rodzinnych, w tym, zwłaszcza potrzebę podwyższenia wysokości kryterium dochodowego uprawniającego do zasiłku rodzinnego. Projekt założeń nowelizacji ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o świadczeniach pomocy społecznej został przekazany do konsultacji społecznych i międzyresortowych 27 maja 2011 roku. Poinformowano również, że zgodnie z obecnymi przepisami ustawy o świadczeniach rodzinnych, w 2012 roku przypada termin przeprowadzenia ustawowej weryfikacji wysokości kryterium dochodowego i świadczeń rodzinnych. We wstępnym projekcie ustawy budżetowej na rok 2012, przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 5 maja 2011 roku, zostały zaplanowane dotacje celowe z budżetu państwa na realizację świadczeń rodzinnych i świadczeń funduszu alimentacyjnego w łącznej wysokości 10 218 280 tys. zł¹⁶¹.

- **refundacji kosztów wynagrodzeń młodocianych pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego – wystąpienie z 27 kwietnia 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w związku z docierającymi do niego niepokojącymi informacjami dotyczącymi szkolnictwa zawodowego, tj. wypowiedania młodocianym pracownikom zawartych już umów o pracę w ramach przygotowania zawodowego, z powodu nieotrzymywania przez pracodawców refundacji kosztów ich wynagrodzenia. Rzecznik podniósł, że znacznemu obniżeniu uległa kwota zaplanowanych wydatków określonych w planie finansowym Funduszu Pracy, stanowiącym załącznik do ustawy budżetowej na 2011 roku oraz wskazał, że zmniejszenie środków na refundację kosztów może skłaniać do ograniczenia liczby zatrudnionych młodocianych pracowników, a w przyszłości może skutkować niedoborem wykwalifikowanych rzemieślników na rynku pracy¹⁶².

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej w odpowiedzi wskazał, że 12 maja 2011 roku Minister Finansów wyraził zgodę na zwiększenie wydatków z Funduszu Pracy określonych w planie finansowym na rok 2011, co pozwoli na zwiększenie puli środków Funduszu Pracy przeznaczonych dla OHP na refundację wynagrodzeń i składek na ubezpieczenia społeczne młodocianych pracowników o kwotę 80 mln zł. Ponadto ograniczenie środków Funduszu Pracy na refundowanie pracodawcom wynagrodzeń

¹⁶¹ DSR-IV-078-9-1-TW/11

¹⁶² ZSS/500/3/2011/AB

wypłacanych młodocianym pracownikom nie pozbawia młodzieży możliwości kształcenia w formie praktycznej nauki zawodu, gdyż pracodawcy, którzy podpisali z młodocianymi umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego, są tymi umowami związani i powinni je kontynuować¹⁶³.

- **przyjęcia przez Rzeczpospolitą Polską Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych – wystąpienie z 5 maja 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o przedstawienie harmonogramu prac legislacyjnych przygotowujących przyjęcie Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych¹⁶⁴. Jednocześnie Rzecznik uznał za niepokojący fakt, że prace nad przyjęciem Konwencji trwają od lipca 2008 roku i dotychczas nie przyniosły efektu.

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej przekazał informację, że w kwietniu 2011 roku podjęta została decyzja o wszczęciu procedury ratyfikacji Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych. Projekt wniosku w sprawie ratyfikacji został przesłany do konsultacji międzyresortowych. Po uzgodnieniu z resortami oraz partnerami społecznymi wniosek zostanie przedłożony Radzie Ministrów do akceptacji, a następnie skierowany do Sejmu RP celem uzyskania zgody na ratyfikację¹⁶⁵.

- **egzekucji z rachunku bankowego, na który wpływają środki z tytułu alimentów – wystąpienie z 1 czerwca 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka, w wystąpieniu¹⁶⁶ do Ministra Sprawiedliwości, zaproponował wprowadzenie w ustawie Kodeks postępowania cywilnego zmiany pozwalającej na odpowiednie stosowanie art. 890 § 2 i 2¹ k.p.c. w przypadkach, gdy na rachunek bankowy dłużnika wpływają środki pieniężne z tytułu alimentów, do odbioru których dłużnik jest uprawniony na podstawie tytułu wykonawczego stwierdzającego prawo dłużnika do pobierania alimentów należnych innej osobie (np. małoletniemu). Gdyby w takim przypadku powołane przepisy znalazły odpowiednie zastosowanie, bank mógłby za zezwoleniem komornika dokonać uprawnionej osobie wypłaty środków z tytułu alimentów wpływających na zajęty rachunek bankowy.

¹⁶³ DRP-II-4042-25-AR/11

¹⁶⁴ DTZ/500/2/2011/RR

¹⁶⁵ DAE-IV-6401-43-JM/11

¹⁶⁶ ZSS/500/6/2011/JZ

Minister Sprawiedliwości odpowiedział¹⁶⁷, że w opisanej sytuacji małoletni może wnieść na podstawie art. 841 k.p.c. powództwo ekscydencyjne o zwolnienie od egzekucji świadczeń alimentacyjnych wpływających na rachunek bankowy. Niezależnie od tego propozycja Rzecznika zostanie rozważona przy okazji kolejnej nowelizacji przepisów o postępowaniu egzekucyjnym. Wtedy zostanie także przemyślane ewentualne rozszerzenie zakresu środków ochrony prawnej przysługujących osobie uprawnionej do świadczeń alimentacyjnych w razie skierowania egzekucji do tych świadczeń.

- **zwiększenia skuteczności egzekucji alimentów poprzez efektywnie prowadzone postępowanie wobec dłużników alimentacyjnych – wystąpienie z 15 lipca 2011 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Pracy i Polityki Społecznej¹⁶⁸ Rzecznik Praw Dziecka zwrócił uwagę na problem nieefektywnej współpracy i koordynacji działań różnych podmiotów (organów samorządu terytorialnego, komorników sądowych, organów egzekucji administracyjnej) w związku z realizacją ustawy z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Rzecznik podniósł, że w społeczeństwie funkcjonuje duża liczba rodzin, których dochód przekracza minimalnie kwotę uprawniającą do świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Dla rodzin tych koordynacja działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych oraz właściwa współpraca między organami jest niewątpliwie istotnym czynnikiem w egzekucji alimentów.

Odpowiadając na wystąpienie, Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował o podjęciu działań kontrolnych przez Wojewodów w zakresie realizacji przez samorządy ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Jednocześnie dostrzegając, iż skuteczność egzekucji należności alimentacyjnych zależy przede wszystkim od aktywności komorników sądowych. Minister w związku z sygnałami o przejawach opieszałości i beczynności komorników sądowych, zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości o wnikliwe zbadanie sprawy i podjęcie czynności przeciwdziałających temu zjawisku¹⁶⁹.

- **uprawnień pracowniczych związanych z rodzicielstwem – wystąpienie z 28 lipca 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie propozycji zmiany art. 188 Kodeksu pracy, ze szczególnym uwzględnieniem i wsparciem dla

¹⁶⁷ DL-P-II-072-12/11

¹⁶⁸ ZSS/500/10/2011/AK

¹⁶⁹ DSR-IV-078-9-2-TW/11

rodzin wielodzietnych wychowujących więcej niż jedno dziecko w wieku do 14 roku życia¹⁷⁰. Rzecznik podkreślił, że dla rodziców wychowujących więcej niż jedno dziecko w wieku do 14 roku życia aktualnie obowiązujący wymiar dwóch dni zwolnienia od pracy jest niewystarczający, tym samym rodzice ci czują się niesprawiedliwie traktowani przez przepisy prawa pracy.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej¹⁷¹ nie podzielił stanowiska Rzecznika Praw Dziecka. Minister wyjaśnił, że oceny przepisów prawa pracy pod kątem tworzenia warunków do wspierania rodzin wychowujących więcej niż jedno dziecko, należy dokonywać biorąc pod uwagę bogaty wachlarz wszystkich uprawnień gwarantowanych takim pracownikom przepisami Kodeksu pracy. Natomiast dni opieki nad dzieckiem (dziećmi) stanowią jedynie uzupełnienie szerokiego katalogu takich uprawnień. Ponadto Minister nadmienił, że proponowana przez Rzecznika zmiana rodziłaby skutki finansowe dla pracodawców.

- **zapobieżenia tzw. eksmisjom na bruk osób, którym nie przysługuje prawo do lokalu socjalnego lub zamiennego – wystąpienie z 28 lipca 2011 roku**

W związku z upływem odroczonego o dwanaście miesięcy terminu utraty mocy obowiązującej art. 1046 § 4 ustawy z dnia 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego – na mocy wyroku z dnia 4 listopada 2011 roku Trybunału Konstytucyjnego, sygn. akt K 19/06 – od 17 listopada 2011 roku ponownie stały się dopuszczalne eksmisje z lokalu mieszkalnego bez zapewnienia pomieszczenia tymczasowego. W związku z powyższym Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości o podjęcie działań legislacyjnych, których celem będzie dokonanie zmian ustawowych przywracających stan zgodności z Konstytucją, a tym samym zapobieżenie tzw. eksmisjom na bruk¹⁷².

W odpowiedzi Minister Sprawiedliwości poinformował, że w Sejmie RP toczą się prace nad senackim projektem ustawy o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (druk sejmowy nr 3278), w trakcie których złożona została propozycja nowelizacji art. 1046 Kodeksu postępowania cywilnego mająca na celu realizację wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 listopada 2010 roku, sygn. akt K 19/06, a wejście w życie projektowanej regulacji zapobiegnie ewentualnej „eksmisji na bruk” osób, którym nie przysługuje prawo do lokalu socjalnego lub

¹⁷⁰ ZSS/500/11/2011/AB

¹⁷¹ DPR-I-4102-655/JS/11

¹⁷² ZSS/500/12/2011/KT

zamiennego. W sejmowych pracach nad tym projektem aktywnie uczestniczą również przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości¹⁷³.

- **przyznawania dodatku mieszkaniowego – wystąpienie z 29 lipca 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Infrastruktury o wprowadzenie do ustawy z 21 czerwca 2001 roku o dodatkach mieszkaniowych¹⁷⁴ zmiany polegającej na niewliczaniu dodatku z tytułu rehabilitacji i kształcenia dziecka z niepełnosprawnością do dochodu, od którego zależy przyznanie dodatku mieszkaniowego. Zdaniem Rzecznika przemawiają za tym te same argumenty, które uzasadniają na podstawie art. 3 ust. 3 ww. ustawy niewliczanie zasiłku pielęgnacyjnego do dochodu¹⁷⁵.

Minister odpowiedział, iż nie są przewidywane zmiany w ustawie o dodatkach mieszkaniowych, ponieważ dodatki mieszkaniowe są od 2004 roku w całości wypłacane z budżetów gmin, zatem jakiegokolwiek zmiany przepisów, które powodowałyby wzrost tych dodatków, musiałyby mieć pokrycie w dodatkowych środkach w budżecie państwa, bowiem w innym przypadku byłyby one niezgodne z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej¹⁷⁶.

- **podjęcia działań informacyjnych skierowanych do potencjalnych świadczeniobiorców dodatków do świadczeń rodzinnych z tytułu urodzenia dziecka, o konieczności pozostawania kobiety w ciąży pod stałą opieką medyczną – wystąpienie z 1 sierpnia 2011 roku**

Od 1 stycznia 2012 roku prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu urodzenia dziecka oraz jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia żywego dziecka przysługiwać będzie, w przypadku jeżeli kobieta pozostawała pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porodu, a fakt ten potwierdzi zaświadczenie lekarskie lub zaświadczenie wystawione przez położną. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się wobec tego do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o podjęcie – w okresie, który pozostał do końca 2011 roku – stosownych działań informacyjnych skierowanych do świadczeniobiorców¹⁷⁷.

Minister Pracy i Polityki Społecznej w odpowiedzi wskazał, że na stronie internetowej Ministerstwa umieszczono informację, że od 1 stycznia 2012 roku prawo do dodatku z tytułu urodzenia dziecka i jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka ponownie uzależnione będzie od przedstawienia przez osobę ubiegającą się o świadczenie

¹⁷³ DL-P-II-072-17/11

¹⁷⁴ Dz. U. Nr 71, poz. 734 ze zm.

¹⁷⁵ ZSS/500/13/2011/JZ

¹⁷⁶ BS-WUZ-053-K-339/11/2290

¹⁷⁷ ZSS/500/14/2011/KT

zaświadczenia, że matka dziecka pozostawała pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży do porodu. Kolejny komunikat przypominający o zmianach został umieszczony na stronie internetowej Ministerstwa w połowie lipca 2011 roku. Komunikat ten został także indywidualnie rozesłany do wszystkich instytucji samorządowych realizujących w Polsce świadczenia rodzinne¹⁷⁸.

- **podjęcia działań informacyjnych skierowanych do potencjalnych świadczeniobiorców dodatków do świadczeń rodzinnych z tytułu urodzenia dziecka o konieczności pozostawania kobiety w ciąży pod stałą opieką medyczną oraz przygotowania podmiotów leczniczych do udzielania świadczeń zdrowotnych w związku z ciążą w terminie umożliwiającym otrzymanie tych świadczeń – wystąpienie z 1 sierpnia 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Zdrowia o przeprowadzenie działań nastawionych na informowanie potencjalnych świadczeniobiorców o konieczności pozostawania kobiety w ciąży pod stałą opieką medyczną oraz przygotowanie podmiotów leczniczych do udzielenia świadczeń zdrowotnych w związku z ciążą w terminie umożliwiającym otrzymanie świadczeń rodzinnych z tytułu urodzenia dziecka.¹⁷⁹

W odpowiedzi Minister Zdrowia poinformował, że od wiosny 2011 roku resort inicjuje działania zmierzające do podnoszenia świadomości kobiet o korzyściach wynikających z pozostawania pod opieką lekarską, zwłaszcza w okresie ciąży oraz przygotował projekt komunikatu dotyczącego zmiany warunków przyznawania dodatków do świadczeń rodzinnych z tytułu urodzenia dziecka, który będzie rozpowszechniany od około 15 października 2011 roku wśród pracowników ochrony zdrowia oraz świadczeniobiorców, przez samorządy lekarskie, pielęgniarskie i położnych, fachowe czasopisma medyczne, organy założycielskie placówek działalności leczniczej oraz media. Ponadto Minister wskazał, że w związku z możliwością prowadzenia fizjologicznej ciąży przez położną wybraną przez ciężarną, poprawi się dostępność do świadczeń opieki medycznej dla kobiety w ciąży.¹⁸⁰

¹⁷⁸ DSR-IV-078-19-1-TW/11

¹⁷⁹ ZSS/500/15/2011/KT

¹⁸⁰ MZ-MD-073-1504-4/MKA/11

- **dokonywania przez komorników sądowych zajęcia wierzytelności z tytułu zwrotu nadpłaty w podatku dochodowym od osób fizycznych, która powstała na skutek odliczenia tzw. ulgi prorodzinnej – wystąpienie z 17 sierpnia 2011 roku**

Do Rzecznika Praw Dziecka docierały skargi, iż w toku czynności egzekucyjnych w sprawach cywilnych komornicy sądowi dokonują zajęcia wierzytelności z tytułu zwrotu nadpłaty w podatku dochodowym od osób fizycznych, która powstała na skutek odliczenia tzw. ulgi prorodzinnej. Wprowadzenie do polskiego systemu podatkowego ulgi miało wpłynąć na poprawę sytuacji materialnej wielu rodzin, zwłaszcza mających na utrzymaniu kilkoro dzieci. Rzecznik zwrócił się wobec tego do Ministra Sprawiedliwości o rozważenie zasadności podjęcia działań legislacyjnych mających na celu włączenie tej należności do katalogu świadczeń niepodlegających egzekucji¹⁸¹.

Minister Sprawiedliwości zgodził się z twierdzeniem, iż funkcjonowanie obecnych regulacji prawnych w przedstawionym przez Rzecznika Praw Dziecka zakresie może utrudniać realizację założeń ustawy podatkowej wprowadzającej ulgę prorodziną. Z uwagi na doniosłość i charakter zagadnienia, kwestia ta zostanie przedstawiona działającej przy Ministrze Sprawiedliwości Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego z prośbą o rozważenie zasadności podjęcia stosownych działań legislacyjnych¹⁸².

- **rozważenia zasadności podjęcia działań legislacyjnych mających na celu przyznanie dzieciom rodziców, którzy w chwili śmierci mieli ustalone prawo do renty socjalnej, świadczenia o podobnym charakterze do renty rodzinnej – wystąpienie z 27 października 2011 roku**

Dzieci osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do renty socjalnej, nie mają prawa do renty rodzinnej. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o rozważenie zasadności podjęcia działań legislacyjnych mających na celu przyznanie dla dzieci osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do renty socjalnej, świadczenia o podobnym charakterze do renty rodzinnej, na zasadach i w wysokości określonych w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych¹⁸³.

Minister Pracy i Polityki Społecznej wskazał, że dzieci po zmarłych rencistach socjalnych mają prawo do ubiegania się o różne świadczenia, m.in. z zakresu pomocy

¹⁸¹ ZSS/500/16/2011/KT

¹⁸² DWOiP-IV-072-7/11/7

¹⁸³ ZSS/500/19/2011/KT

społecznej, bądź świadczenia rodzinne, jeżeli ich sytuacja dochodowa wymaga takiego wsparcia¹⁸⁴.

- **obliczania dochodu rodziny przy ustalaniu prawa do świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego – wystąpienie z 27 października 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o rozważenie możliwości podjęcia działań legislacyjnych, w wyniku których skorzystanie z ulgi prorodzinnej nie będzie miało wpływu przy obliczaniu dochodu uprawniającego do świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz świadczeń rodzinnych. Ulga odliczana jest od podatku, tym samym wartość podatku należnego pomniejsza się o przysługującą ulgę, co powiększa dochód netto rodziny, na podstawie którego ustalane jest prawo do świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz zasiłku rodzinnego i przysługujących do niego dodatków¹⁸⁵.

Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował, że w przypadku wystąpienia możliwości nieuzyskania prawa do świadczeń rodzinnych lub świadczeń z funduszu alimentacyjnego na skutek skorzystania z ulgi podatkowej z tytułu wychowania dziecka, podatnik musi wybrać, z której z form wsparcia materialnego na rzecz rodziny (czy z systemu świadczeń czy z podatkowej ulgi prorodzinnej) chce skorzystać. Minister nie uznał za konieczne wprowadzenia dodatkowych preferencji przy ustalaniu progu wsparcia wyrażonego w kryterium dochodowym¹⁸⁶.

3.2 Sprawy indywidualne

W dalszym ciągu ochrona praw do godziwych warunków socjalnych nie jest kompleksowa, o czym mogą świadczyć zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka problemy dotyczące:

- **rent rodzinnych**

Do Rzecznika Praw Dziecka kierowane były sprawy dotyczące rent rodzinnych dla dzieci. Zgłoszenia w dużej części dotyczyły decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych odmawiających prawa do renty z uwagi na brak wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego w ostatnim dziesięcioleciu poprzedzającym datę zgonu rodziców dziecka. Po wyczerpaniu środka odwoławczego Rzecznik Praw Dziecka doradził zwrócić się do

¹⁸⁴ DPS.I.076-1-6671-MS/11

¹⁸⁵ ZSS/500/23/2011/AK

¹⁸⁶ DSR-I-0712-10-1-GM/11

Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o przyznanie świadczenia w drodze wyjątku. Informował o możliwości ubiegania się o dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka, a także o inne świadczenia o charakterze socjalnym. Rzecznik zwrócił się również bezpośrednio do właściwych miejscowo ośrodków pomocy społecznej o udzielenie stosownego wsparcia.¹⁸⁷

Przykładem sprawy indywidualnej może być prośba matki dziecka, która zwróciła się do Rzecznika wskazując na przewlekłość postępowania w sprawie o przyznanie renty rodzinnej dla dzieci. Z informacji przekazanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wynikało, że polski staż ubezpieczeniowy zmarłego jest niewystarczający do przyznania renty, a wysyłane ponaglenia do instytucji brytyjskich o potwierdzenie okresów ubezpieczenia przebytych w Wielkiej Brytanii pozostawały bez odpowiedzi.

W następstwie podjętych działań przez Rzecznika, przy udziale Wydziału Konsularnego Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Londynie, uzyskano potwierdzenie okresów składkowych za granicą.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydał decyzję o przyznaniu renty rodzinnej dla dzieci wraz z wyrównaniem od dnia zgonu ojca dzieci.¹⁸⁸

- **świadczeń alimentacyjnych**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się pani Ż.¹⁸⁹, która podała, że organ administracji publicznej w decyzji przyznającej świadczenie z funduszu alimentacyjnego określił inną wysokość świadczenia niż wysokość zasądzonych w wyroku sądowym alimentów. Różnica była związana z tym, że Sąd w wyroku zasądził na rzecz małoletniego kwotę renty alimentacyjnej odpowiadającą równowartości 100 euro, co na dzień wyrokowania stanowiło określoną w wyroku kwotę, tj. 475,86 zł. Natomiast organ administracji publicznej w decyzji o przyznaniu świadczenia z funduszu alimentacyjnego przeliczył kwotę odpowiadającą równowartości 100 euro według kursu walut Narodowego Banku Polskiego z ostatniego dnia roku poprzedzającego rok, w którym została wydana decyzja. Rzecznik Praw Dziecka po zapoznaniu się z aktami administracyjnymi tego postępowania, złożył do Samorządowego Kolegium Odwoławczego w W. wniosek o rozważenie zasadności wszczęcia postępowania o stwierdzenie nieważności decyzji przyznającej świadczenie z funduszu alimentacyjnego dla dziecka. Samorządowe Kolegium

¹⁸⁷ ZSS/400/21/2011/AK, ZSS/400/52/2011/AK, ZSS/400/68/2011/AK, ZSS/400/15/2011/JZ, ZSS/400/17/2011/JZ, ZSS/400/23/2011/JZ

¹⁸⁸ ZSS/400/39/2011/AK

¹⁸⁹ ZSS/400/8/2011/AB

Odwoławcze podzieliło argumentację Rzecznika i wydało decyzję stwierdzającą z urzędu nieważność decyzji wydanej z upoważnienia Burmistrza Ż. o przyznaniu małoletniemu świadczenia z funduszu alimentacyjnego w kwocie 410, 82 zł na okres od 1 stycznia 2010 roku do 30 września 2011 roku. Rzecznik zwrócił się również do właściwego organu o przesłanie nowej decyzji wydanej wskutek stwierdzenia nieważności uprzednio wydanej decyzji i został poinformowany, że 2 listopada 2011 roku została wydana decyzja przyznająca świadczenie z funduszu alimentacyjnego dla osoby uprawnionej w wysokości 475,86 zł miesięcznie w okresie od 1 października 2011 do 30 września 2011 roku, co odpowiadało wysokości kwoty zasądzonych alimentów w wyroku sądowym.

- **ustalania prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego w przypadku przebywania dłużnika alimentacyjnego za granicą**

Rzecznikowi Praw Dziecka została zgłoszona sprawa nieustalenia dwojgu małoletnim prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego¹⁹⁰. Organ – Wójt Gminy P. – uznał, że ustalenie miejsca pobytu dłużniczki alimentacyjnej za granicą powoduje, że egzekucja alimentów nie jest bezskuteczna, więc małoletni nie są osobami uprawnionymi, którym przysługuje prawo do świadczenia z funduszu alimentacyjnego na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2009 Nr 1, poz. 7 ze zm.). W toku dalszego postępowania administracyjnego toczącego się przed Samorządowym Kolegium Odwoławczym w Ł. i Wojewódzkim Sądem Administracyjnym w B. ustawowa przesłanka bezskuteczności egzekucji została poddana analizie formalnej. Stwierdzono, że samo ustalenie miejsca pobytu dłużnika alimentacyjnego za granicą nie pozwala uznać egzekucji za skuteczną, skoro osoby uprawnione podjęły działania w celu wykonania tytułu wykonawczego za granicą i w okresie ostatnich dwóch miesięcy nie wyegzekwowano pełnej należności z tytułu zaległych i bieżących zobowiązań alimentacyjnych. Rzecznik Praw Dziecka na bieżąco monitorował tok postępowania w ww. sprawie i ostatecznie małoletnim zostało przyznane świadczenie z funduszu alimentacyjnego.

- **kryterium dochodowego uprawniającego do świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego**

W tej kategorii spraw najczęściej zgłoszeń dotyczyło określenia wysokości dochodu rodziny, na podstawie którego ustalane jest prawo do świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Prawo do świadczeń przysługuje tylko osobom, których dochód

¹⁹⁰ ZSS/420/13/2011/JZ

rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza ściśle określonej kwoty. Przekroczenie progu dochodowego choćby o niewielkie kwoty pozbawia wnioskodawcę prawa do świadczeń na dzieci.

W jednej ze spraw do Rzecznika zwróciły się babcia i matka małoletnich dzieci, prosząc o interwencję. Pracownik Ośrodka Pomocy Społecznej poinformował zainteresowane, że na podstawie przedstawionych dokumentów zostanie wydana decyzja odmawiająca przyznania świadczeń z funduszu alimentacyjnego, z uwagi na przekroczenie kryterium dochodowego. Kwestią sporną pozostawała kwestia utraty dochodu spowodowana utratą zatrudnienia za granicą.

Po interwencji Rzecznika, w przedmiotowej sprawie zastosowano przepisy o utracie dochodu z tytułu zatrudnienia i wydano decyzję przyznającą świadczenia dla dzieci¹⁹¹.

- **świadczeń z pomocy społecznej**

Rzecznik podejmował wiele interwencji w zakresie świadczeń z pomocy społecznej.

Przykładem jest sprawa pani Sylwii. Zainteresowana wskazała na problemy zdrowotne dzieci i męża, które w znaczny sposób przekładają się na sytuację materialną rodziny i stan emocjonalny dzieci.

W następstwie podjętych przez Rzecznika działań, rodzina została objęta pomocą w zakresie specjalistycznej pomocy psychologicznej. Jednocześnie dyrektor ośrodka pomocy społecznej przyznał zainteresowanej zasiłek celowy specjalny w wysokości 1 055,20 zł na dofinansowanie do zakupu kuchenki gazowej oraz zakup leków¹⁹².

W innej ze spraw Dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej odmówił pani Ewie przyznania pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

W wyniku podjętej interwencji Rzecznika, Samorządowe Kolegium Odwoławcze uchyliło zaskarżoną decyzję i przekazało sprawę do ponownego rozpatrzenia organowi I instancji¹⁹³.

- **egzekucji z nadpłaty w podatku dochodowym od osób fizycznych**

Wielokrotnie zgłaszano Rzecznikowi Praw Dziecka problemy związane z dokonywaniem przez komorników sądowych w toku czynności egzekucyjnych zajęcia wierzytelności z tytułu nadpłaty w podatku dochodowym od osób fizycznych, która powstała

¹⁹¹ ZSS/412/84/2011/AK

¹⁹² ZSS/420/57/2011/AK

¹⁹³ ZSS/420/42/2011/AK

na skutek odliczenia tzw. ulgi prorodzinnej.¹⁹⁴ Wprowadzenie do systemu prawnego ulgi podatkowej na dziecko miało przyczynić się do poprawy sytuacji materialnej polskich rodzin, zapewniając im dodatkowe środki finansowe służące zaspokojeniu potrzeb związanych z wychowaniem dzieci. Prowadzona przez komornika egzekucja z nadpłaty w podatku dochodowym, która powstała na skutek odliczenia tej ulgi, celu tego nie realizuje. Jest jednak – w świetle obowiązujących przepisów – dopuszczalna. W kwestii tej Rzecznik wystąpił do Ministra Sprawiedliwości o podjęcie działań legislacyjnych mających na celu włączenie wierzytelności z tytułu nadpłaty w podatku dochodowym od osób fizycznych, która powstała po odliczeniu ulgi prorodzinnej do katalogu świadczeń niepodlegających egzekucji.¹⁹⁵

- **problemów mieszkaniowych**

Liczną grupą spraw w kategorii „Prawo do godziwych warunków socjalnych” zgłaszanych Rzecznikowi Praw Dziecka w 2011 roku były sprawy lokalowe¹⁹⁶.

W listach kierowanych do Rzecznika zainteresowani najczęściej prosili o pomoc i interwencję w przyspieszeniu terminu przydzielenia mieszkania komunalnego lub socjalnego, ewentualnie o jego zamianę. Sprawy te zgłaszane były przez osoby z małymi dziećmi, nie posiadające własnego mieszkania, zamieszkujące u swoich rodziców lub bezdomne. W wielu sytuacjach powodem podjęcia działań w sprawie uzyskania lokalu komunalnego był problem występującego w rodzinach uzależnienia alkoholowego, mającego niekorzystny wpływ na dzieci. Istotnym czynnikiem motywującym zainteresowanych do podejmowania działań jest niski standard i zły stan techniczny mieszkań, w których mieszkają rodziny z małymi dziećmi. Zawilgocenie pomieszczeń i związane z tym ich zagrzybienie, zniszczona stolarka okienna, brak wentylacji mieszkań, brak dostępu do wody zdatnej do picia, brak centralnego ogrzewania, wspólne dla wielu mieszkań sanitarium – to najczęściej wymieniane przez piszących do Rzecznika czynniki powodujące zagrożenie dla zdrowia i bezpieczeństwa dzieci. W wielu zgłaszanych przypadkach o pomoc w uzyskaniu mieszkania ubiegają się rodziny z dziećmi całkowicie niezdolnymi do samodzielnej egzystencji lub z niepełnosprawnością, wymagającymi stałej opieki osób dorosłych. Stworzenie takim rodzinom właściwych warunków lokalowych wpływa na wyniki rehabilitacji zdrowotnej dzieci. Rodzice zwracający się do Rzecznika Praw Dziecka podkreślają, że zamieszkują w lokalach o niskim standardzie, w środowiskach patologicznych. Czynniki takie jak brak

¹⁹⁴ ZSS/441/123/2011/KT; ZSS/441/202/2011/KT

¹⁹⁵ ZSS/500/16-1/2011/KT

¹⁹⁶ ZSS/422/61/GR, ZSS/422/71/2011/GR, ZSS/422/76/2011/GR, ZSS/422/99/2011/GR, ZSS/422/109/2011/GR, ZSS/422/123/2011/GR

pracy jednego lub obojga rodziców, niepełnosprawność uniemożliwiająca podjęcie pracy, konieczność sprawowania ciągłej opieki nad dziećmi, samotność w wychowywaniu dzieci – w sposób istotny wpływają na kondycję finansową osób zwracających się do Rzecznika. Osoby te ze względów finansowych nie mają możliwości poprawy sytuacji mieszkaniowej swoich rodzin we własnym zakresie. Nie stać ich na najem innych, większych i technicznie lepiej wyposażonych mieszkań ani też na kupno własnego lokum.

Rzecznik zgodnie z zakresem swoich kompetencji ustawowych rozpoznawał zgłaszane mu sprawy. Zwracał się do organów władz samorządowych o wyjaśnienia okoliczności tych problemów, o ich przeanalizowanie oraz o pomoc zainteresowanym, poprzez stworzenie im odpowiednich warunków mieszkaniowych, zgodnie z ich ustawowym zakresem zadań własnych, określonych w zapisach ustawy o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591) i ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2005 Nr 31, poz. 266), które jednoznacznie wskazują gminę jako organ odpowiedzialny za zaspokajanie potrzeb lokalowych mieszkańców oraz rozwój komunalnego budownictwa mieszkaniowego i gospodarowanie nim.

Istotnym, z uwagi na tempo i możliwość załatwienia tego typu spraw – jest miejski lub wiejski charakter gminy, w której zamieszkuje osoba starająca się o mieszkanie komunalne lub o jego zamianę. O wiele więcej takich problemów występuje na terenach gmin typowo miejskich, gdzie znaczny odsetek ludności zamieszkuje w komunalnych budynkach wielorodzinnych. Często są to budynki stare i zdekapitalizowane, niewyposażone w media, wymagające natychmiastowych remontów. Wieloletnie zaniedbania gmin w realizacji ustawowego zadania własnego, jakim jest rozwój gminnego budownictwa mieszkaniowego w powiązaniu z brakiem zapewnienia środków na odtworzenia zdekapitalizowanej substancji mieszkaniowej lub budowę nowych, komunalnych mieszkań socjalnych sprawia, że skala tego problemu wcale się nie zmniejsza. Sytuacji tej nie poprawiło powołanie Towarzystw Budownictwa Społecznego. Otrzymanie mieszkania z TBS wymaga od zainteresowanych znacznego, własnego wkładu finansowego, którego zgromadzenie dla zgłaszających się do Rzecznika osób – jest niemożliwe i nieosiągalne. Problem ten pojawia się także na terenach gmin wiejskich. Gminy te, w przeważającej liczbie przypadków nie posiadają lub posiadają w bardzo ograniczonym zakresie, własny, komunalny zasób mieszkaniowy. Z reguły są to nieprzystosowane na potrzeby mieszkaniowe – lokale usytuowane w opuszczonych budynkach użyteczności publicznej, po zlikwidowanych instytucjach dotychczas je zajmujących (szkołach, ośrodkach zdrowia, posterunkach policji lub mieszkania po byłych

pracownikach tych jednostek). Chociaż osoby zgłaszające się do Rzecznika w sprawach mieszkaniowych, wskazują na tego typu, niezagospodarowane pomieszczenia na terenie ich macierzystych gmin, to ich władze tłumaczą się brakiem środków na adaptację i remonty.

Zainteresowani wielokrotnie informowali Rzecznika, że podejmowane przez niego interwencje spowodowały przyśpieszenie decyzji o umieszczeniu ich na listach osób oczekujących na przydział lub zamianę mieszkania komunalnego lub też wystawienie skierowania do zawarcia umowy najmu takiego mieszkania.

Do Rzecznika Praw Dziecka wpłynęło pismo mieszkanki jednej z warszawskich dzielnic¹⁹⁷, która wraz z 15-letnim synem zamieszkiwała w zreprezantowanym budynku wielorodzinnym, który decyzją administracyjną został uznany za zagrażający bezpieczeństwu lokatorów. Ekipa budowlana wynajęta przez nowych właścicieli, nie zważając na fakt, że w budynku nadal zamieszkuje niewykwaterowani i nieprzesiedleni lokatorzy, przystąpiła do jego generalnego remontu, uniemożliwiając w praktyce zainteresowanej i jej dziecku zamieszkiwanie w lokalu. Rodzinie obiecano wpisanie na dodatkową listę oczekujących na lokal od Gminy. Tymczasowo zamieszkali w przyczepie kempingowej ustawionej na podwórzu remontowanej posesji, oczekując na decyzję o przydzieleniu im komunalnego lokalu mieszkalnego. Po interwencji Rzecznika w tej sprawie władze samorządowe dzielnicy zaoferowały zainteresowanej najem lokalu, którego remont zostanie wykonany przez nią we własnym zakresie, w porozumieniu z Zakładem Gospodarowania Nieruchomościami. W związku z zaaprobowaniem takiego rozwiązania, Zarząd Dzielnicy podjął uchwałę o skierowaniu zainteresowanej do zawarcia umowy najmu tego lokalu poza kolejnością.

Innym przykładem jest przypadek pani Bożeny mieszkanki W., która z uwagi na znaczną niepełnosprawność dziecka ubiegała się o przydział lokalu komunalnego, usytuowanego na parterze, przystosowanego do potrzeb chorego dziecka¹⁹⁸. Po interwencji Rzecznika władze samorządowe W. przychyliły się do wniosku zainteresowanej i umieściły ją w trybie szczególnym na liście osób oczekujących na przydział odpowiedniego lokalu.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się ojciec dwojga małoletnich dzieci¹⁹⁹, przedstawiając problem mieszkaniowy, który polegał na nieprzedłużeniu przez najemcę umowy dotychczas zajmowanego lokalu. W związku z trudną sytuacją materialną i lokalową rodziny, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Starostwa Powiatowego w W. z prośbą o przekazanie informacji w zakresie dalszej możliwości przedłużenia umowy najmu lokalu.

¹⁹⁷ ZSS/422/57/2011/GR

¹⁹⁸ ZSS/422/106/2011/GR

¹⁹⁹ ZSS/422/99/2011/AB

Rzecznik został poinformowany o fakcie udzielenia rodzinie stosowanej pomocy w postaci przedłużenia umowy najmu lokalu do 31 września 2012 roku jak również o zawarciu z rodziną kontraktu socjalnego przez Ośrodek Pomocy Społecznej w W. i Z.

- **eksmisji**

W kierowanych do Rzecznika sprawach dotyczących eksmisji rodzin z dziećmi, zainteresowani najczęściej wskazywali na niski standard i mały metraż przydzielanych im przez gminy lokali socjalnych lub prosili o interwencje dotyczące długiego okresu oczekiwania na ich przydział.

Do Rzecznika zwróciła się mieszkanka O., matka samotnie wychowująca 11-letnią córkę, prosząc o interwencję w sprawie grożącej jej rodzinie eksmisji z lokalu komunalnego, po zmarłej babce²⁰⁰. Zainteresowanej odmówiono wstąpienia w stosunek najmu lokalu po poprzedniczce, wskazując, że nie należy ona do ustawowego grona osób uprawnionych do kontynuacji najmu mieszkania. Po interwencji Rzecznika w tej sprawie, w lipcu 2011 roku Prezydent O. poinformował Rzecznika, że z uwagi na szczególny charakter tej sprawy, uwzględniając trudną sytuację życiową zainteresowanej i jej dziecka, władze samorządowe miasta przydzieliły jej przedmiotowy lokal na czas nieoznaczony.

²⁰⁰ ZSS/421/3/2011/GR

4. PRAWO DO NAUKI

„Państwa-Strony uznają prawo dziecka do nauki (...) na zasadzie równych szans (...)”.

(art. 28 Konwencji o Prawach Dziecka)

W 2011 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem **2 829** spraw, związanych z prawem do nauki, w tym:

- **907** zgłoszono na piśmie;
- **1 892** podczas rozmów telefonicznych;
- **30** podczas osobistych wizyt w Biurze Rzecznika.

Rzecznik zwracał się do organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach, dotyczących m.in.:

- zasad rekrutacji dzieci do przedszkoli publicznych;
- liczebności uczniów w oddziałach szkolnych;
- dowozu dzieci do szkół i przedszkoli;
- niewłaściwego zachowania nauczycieli bądź dyrektora przedszkola/szkoły wobec dzieci;
- realizacji obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, w tym przez dzieci z niepełnosprawnością;
- uczniów z chorobami przewlekłymi;
- uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- likwidacji szkół;
- wyrównywania szans edukacyjnych;
- zmiany ośrodka socjoterapii;
- szkolnego punktu konsultacyjnego za granicą;
- dotacji dla uczniów nieposiadających polskiego obywatelstwa.

4.1 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka

Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do nauki w roku 2011 dotyczyły:

- **aktów wykonawczych do ustawy o opiece nad dziećmi do lat 3 – wystąpienia z 3 stycznia i 22 marca 2011 roku**

Podobnie jak ustawa o opiece nad dzieckiem w wieku do lat 3, bardzo ważne są towarzyszące jej akty wykonawcze, które kontynuują i uszczegóławiają zagadnienia dotyczące bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu dzieci w żłobkach, klubach dziecięcych, a także opieki sprawowanej przez dziennego opiekuna oraz nianię.

Dlatego też Rzecznik Praw Dziecka, w wystąpieniu do Ministra Pracy i Polityki Społecznej, przedstawił swoje sugestie dotyczące projektowanych uregulowań prawnych. Wskazał potrzebę złagodzenia obecnie funkcjonujących restrykcyjnych przepisów, oraz odniósł się do problemu kwalifikacji zawodowych osób podejmujących pracę w tych placówkach²⁰¹.

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej przekazał, iż wszystkie uwagi, które nie generowały nadmiernych kosztów dla podmiotów tworzących instytucje opieki nad dziećmi do lat 3, bądź nie zastrzały przepisów zostały uwzględnione. Jednocześnie zaznaczył, że jeżeli pojawią się istotne problemy interpretacyjne, bądź okaże się, że przepisy rozporządzenia w niewystarczający sposób chronią interes czy bezpieczeństwo dzieci przebywających w tych instytucjach, zostaną podjęte działania w celu ich zmiany²⁰².

Rzecznik spotkał się także²⁰³, z przedstawicielami Ministerstwa Zdrowia, Głównego Inspektora Sanitarnego, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Wypracowano stanowisko w sprawie warunków sanitarnych, które powinny spełniać miejsca opieki nad dziećmi²⁰⁴.

- **braku uregulowań prawnych w zakresie standardów higieniczno-sanitarnych dotyczących przedszkoli – wystąpienia z 12 stycznia, 16 lutego, 18 kwietnia, 31 sierpnia i 26 października 2011 roku**

W związku z brakiem w przepisach prawa norm dotyczących wielkości powierzchni sali przypadającej na dziecko w przedszkolu oraz właściwej liczby urządzeń sanitarnych, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej o wprowadzenie do przepisów prawa oświatowego stosownych uregulowań. Rzecznik zwrócił uwagę, iż odpowiednie standardy zostały wprowadzone jedynie w stosunku do innych form wychowania przedszkolnego – nie zagwarantowano ich jednak w odniesieniu do przedszkoli.

²⁰¹ ZEW/500/1/2011/MWG

²⁰² DSR-II-0712-2-1-ES/11

²⁰³ DSR-II-0712-1-1-ES/11

²⁰⁴ ZEW/500/1/2011/MK

W konsekwencji standardy warunków higieny i bezpieczeństwa w przedszkolach są zróżnicowane²⁰⁵.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej stwierdził, że przepisy prawa oświatowego nie określają minimalnej powierzchni przypadającej w przedszkolu na jedno dziecko. Minister wskazał natomiast, iż według zalecanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną norm, na jedno dziecko w przedszkolu powinno przypadać ok. 2,5-3 m² powierzchni²⁰⁶.

W związku z powyższym, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Zastępcy Głównego Inspektora Sanitarnego o opinię w zakresie przedstawionego stanowiska resortu edukacji²⁰⁷.

W odpowiedzi Zastępca Głównego Inspektora Sanitarnego podzielił stanowisko Rzecznika o potrzebie precyzyjnego określenia w przepisach prawa m.in. powierzchni pomieszczeń przeznaczonych na zbiorowy pobyt dzieci w przedszkolu. Wymogi sanitarno-higieniczne przy prowadzeniu wszelkich form edukacji i opieki nad dziećmi powinny zostać określone w jednym akcie prawnym. Taki akt prawny powinien obejmować normy powierzchniowe oraz wymagania sanitarno-higieniczne i zdrowotne, a także dotyczące bezpieczeństwa wszystkich urządzeń i zabawek²⁰⁸.

Rzecznik Praw Dziecka przedstawił Ministrowi Edukacji Narodowej stanowisko Zastępcy Głównego Inspektora Sanitarnego i ponownie zwrócił się o wypracowanie standardów higieniczno-sanitarnych dla przedszkoli publicznych i niepublicznych, analogicznie do innych form wychowania przedszkolnego²⁰⁹.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował, iż w resorcie edukacji prowadzone są w przedmiotowej sprawie, w „trybie roboczym”, konsultacje i uzgodnienia z przedstawicielami Głównego Inspektoratu Sanitarnego²¹⁰.

W związku z ww. odpowiedzią Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej o informacje o przebiegu i zakresie prac oraz planowanym terminie ich zakończenia²¹¹.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował Rzecznika, iż przeprowadził konsultacje z Głównym Inspektorem Sanitarnym, które dotyczyły „Poradnika do oceny higieny procesu nauczania – uczenia się w szkole podstawowej” oraz arkuszy oceny

²⁰⁵ ZEW/500/3-1/2011/MP

²⁰⁶ DZSE-3-ER-045-2/11

²⁰⁷ ZEW/500/3-4/2011/MP

²⁰⁸ GIS-BI-073-90/JO/11

²⁰⁹ ZEW/500/3-6/2011/MP

²¹⁰ DZSE-3-ER-045-7/11

²¹¹ ZEW/500/3-9/2011/MP

sanitarno-higienicznej (OSH). Jednocześnie Minister wyjaśnił, iż w chwili obecnej resort edukacji nie projektuje prawnych zmian w zakresie standardów higieniczno-sanitarnych dla przedszkoli publicznych i niepublicznych²¹².

- **przestrzegania bezpieczeństwa zdrowotnego dzieci w placówkach oświatowych oraz miejscach wypoczynku zimowego dzieci i młodzieży – wystąpienie z 13 stycznia 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej o spowodowanie, aby zalecenia Głównego Inspektora Sanitarnego w sprawie bezpieczeństwa zdrowotnego dzieci z uwzględnieniem wytycznych na temat profilaktyki grypy były przestrzegane w placówkach oświatowych oraz miejscach wypoczynku zimowego dzieci i młodzieży²¹³.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej przekazał informację, że Ministerstwo wzorem roku ubiegłego podjęło współpracę z Głównym Inspektorem Sanitarnym w tym zakresie. Przekazał, że zwrócił się do Kuratorów Oświaty z prośbą o zamieszczenie na stronach internetowych kuratoriów oświaty, a także rozesłanie drogą elektroniczną za pośrednictwem organów prowadzących, pism skierowanych do dyrektorów przedszkoli, szkół oraz placówek, w sprawie upowszechnienia informacji na temat niezbędnych działań profilaktycznych, a także zapewnienia odpowiednich warunków higienicznych w przedszkolach, szkołach i placówkach. Nadto Minister zapewnił, że resort edukacji będzie monitorował działania, podjęte przez Kuratorów Oświaty w związku z przedmiotową problematyką²¹⁴.

- **pracy nad ustawą o opiece nad dziećmi do lat 3 – wystąpienia z 24 stycznia i 31 stycznia 2011 roku**

Projekt ustawy o opiece nad dziećmi do lat 3 określał jakość sprawowanej opieki nad najmłodszymi Obywatelami RP. Wniesione przez senacką Komisję Rodziny i Polityki Społecznej poprawki dotyczące uregulowań umożliwiających funkcjonowanie na podstawie dotychczasowych przepisów podmiotom prowadzącym do dnia wejścia w życie tzw. „ustawy żłobkowej” działalność gospodarczą, polegającą na sprawowaniu opieki nad dziećmi (pkt. 21 uchwały Senatu) oraz umożliwienie tworzenia nowych form opieki nad dziećmi na innych zasadach, nieprzewidzianych uchwaloną ustawą, zaniżały standardy opieki.

²¹² DZSE-3-ER-045-15/11

²¹³ ZEW/500/4/2011/MK

²¹⁴ DZSE-3-JS-045-3/11

Rzecznik, zwrócił się do senatora sprawozdawcy z Komisji Rodziny i Polityki Społecznej²¹⁵ oraz Przewodniczących sejmowych komisji: Polityki Społecznej i Rodziny oraz Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej²¹⁶ o uwzględnienie jego stanowiska i odrzucenie poprawek wniesionych przez Senat RP. Komisje wniosły o odrzucenie ww. poprawek. 4 lutego 2011 roku Sejm RP uchwalił ustawę w formie uwzględniającej stanowisko Rzecznika Praw Dziecka.

- **ochrony danych osobowych – wystąpienie z 2 lutego 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka otrzymywał od rodziców liczne sygnały dotyczące naruszania przez szkoły praw dziecka wynikających z nienależytej ochrony danych osobowych. Rodzice prosili o interwencję, gdy podczas klasowych spotkań z rodzicami rozmawiano publicznie o ich dziecku, jego chorobach, a nawet sposobie leczenia, czy terapii. W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do wszystkich Kuratorów Oświaty o podjęcie działań przypominających szkołom i placówkom oświatowym o bezwzględnej konieczności przestrzegania przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, ustawy o ochronie danych osobowych i Konwencji o Prawach Dziecka oraz o wspomaganie dyrektorów szkół w tym zakresie²¹⁷.

Wystąpienie Rzecznika nie wymagało odpowiedzi.

- **ograniczonego dostępu do edukacji przedszkolnej dzieci, które kończą 3 lata po 1 września 2011 roku – wystąpienie z 16 lutego 2011 roku**

W związku ze zbliżającym się okresem rekrutacji dzieci do przedszkoli publicznych oraz z uwagi na sygnały z lat ubiegłych od rodziców dzieci trzyletnich, Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu do Kuratorów Oświaty zwrócił uwagę na problem z przyjęciem do przedszkoli dzieci z rocznika 2008, które kończą 3 lata po 1 września 2011 roku Rzecznik apelował o zmobilizowanie dyrektorów przedszkoli do równego traktowania wszystkich trzylatków w procesie rekrutacji na rok szkolny 2011/2012²¹⁸.

W odpowiedzi Kuratorzy Oświaty pozytywnie odnieśli się do apelu Rzecznika Praw Dziecka i zwrócili uwagę dyrektorom przedszkoli na przedmiotowy problem²¹⁹.

²¹⁵ ZEW/500/5/2011/MK

²¹⁶ ZEW/500/6/2011/AM

²¹⁷ ZEW/500/7/2011/AM

²¹⁸ ZEW/500/8/2011/MP

²¹⁹ KO-WWR-DK/0615/50/11, WKWiO-071/21/11, KO.WWE.5534.7.2011.ZL, KO.I-020-34/11, WKW.571.7.2011, SE.WR.JK.0711/6/11, WSP.5534.4.2011, KO-I-MK-4017/6/2011, KO.WRE.550.21.2011, KO.III.571.1.2011.IB, WR.021.34.2011.BW, KOSiW.557.2.1.2011, KO.WKS.5534.54.2011.PS, NP.570.202011.WW, WEP.571.1.2011.AW

- **likwidacji, przekształcenia lub łączenia w zespoły szkół i przedszkoli – wystąpienie z 3 marca 2011 roku**

Wiele spraw kierowanych do Rzecznika Praw Dziecka dotyczyło likwidacji szkół. Rodzice prosili o pomoc, gdy uchwały intencyjne rad gmin podejmowane były przede wszystkim ze względów ekonomicznych. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do samorządów, by uznać konsultacje społeczne jako niezbędny element poprzedzający podjęcie decyzji, które powinny być motywowane przede wszystkim dobrem dziecka. Rzecznik apelował by w procesie decyzyjnym uwzględniały czas jaki jest potrzebny rodzicom na ewentualne przygotowanie się do przejścia szkół przez inny podmiot. Wnosił także²²⁰, by rady gmin, które podjęły już uchwały intencyjnie, ponownie dokonały analizy potrzeb oświatowych dzieci²²¹.

- **zapewnienia uczniom bezpieczeństwa podczas wycieczki zimowej – wystąpienie z 24 marca 2011 roku**

Mając na uwadze dobro dzieci, Rzecznik Praw Dziecka przeprowadził kontrole form i placówek wycieczki zimowej. We wszystkich skontrolowanych placówkach realizowano ciekawy i atrakcyjny program. Każdy z programów zawierał bogate treści wychowawcze. Na uwagę zasługuje fakt, że w żadnej placówce nie zgłoszono aktów przemocy, agresji, sięgania po alkohol i/lub narkotyki. Stwierdzono natomiast brak odpowiednich warunków sanitarno-higienicznych. Przykładem może być wycieczkę zorganizowaną dla 101 uczestników w budynku szkoły zapewniającą im tylko 3 kabiny natryskowe. Ponadto stwierdzono brak znajomości przepisów przez niektórych kierowników wycieczki. Rzecznik zaapelował do Kuratorów Oświaty, żeby przed wycieczką letnią uważnie analizowano warunki zaproponowane przez organizatorów. Rzecznik zwrócił się do kuratorów o podjęcie niezbędnych działań informacyjnych mających na celu pogłębienie znajomości przepisów prawa obowiązujących organizatorów, kierowników i wychowawców wycieczki dzieci i młodzieży²²².

W odpowiedzi Kuratorzy Oświaty²²³ przekazali informacje o planowanych działaniach mających na celu poprawę bezpieczeństwa dzieci i młodzieży podczas wycieczki, zapewnili o zamieszczaniu komunikatów dotyczących przepisów prawa oraz

²²⁰ ZEW/500/10/2011/AM

²²¹ Wpłynęło 14 odpowiedzi, w tym 4 numeru: WE.0717/41/2011, KE.4424.2.16, WEP.571.2.2011.AW, OŚ.0123.1.2011.AK, OKSiT.4424.2.2011, Oś. 5315.13.2011, Oś.4430.5.11, OSW.4323.28.2011, OK.4400.14.2011, OW.4317-7/11;

²²² ZEW/500/11/2011/MK

²²³ NP.III.5551.324.2011.GP, KO-I-BG-4290/17/11, KO.WRE.550.22.2011, KOSiW.5551.5.2011

zorganizowaniu szeregu konferencji tematycznych. Jednym z planowanych działań będzie zdiagnozowanie potrzeb ze strony organizatorów w zakresie szkoleń.

- **zdrowego żywienia dzieci w przedszkolach – wystąpienie z 25 marca 2011 roku**

W związku z otrzymywanymi sygnałami, iż w niektórych przedszkolach posiłki dla dzieci są mało urozmaicone, że brak jest w nich dodatków owocowo-warzywnych oraz że mało jest produktów o wysokiej zawartości węglowodanów złożonych, i że zbyt duży jest udział słodczy w komponowaniu posiłków, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Zastępcy Głównego Inspektora Sanitarnego z propozycją podjęcia działań o charakterze informacyjno-edukacyjnym, które wpłynęłyby na poprawę świadomości i stanu wiedzy w zakresie żywienia dzieci. Rzecznik zwrócił uwagę na potrzebę skierowania ww. działań nie tylko do pracowników przedszkoli, ale również szkół i instytucji opiekuńczych dla dzieci do 3 roku życia, a także rodziców²²⁴.

W odpowiedzi Zastępcy Głównego Inspektora Sanitarnego podzielił stanowisko Rzecznika w sprawie żywienia dzieci i poinformował o działaniach, jakie w tym zakresie podejmują stacje sanitarno-epidemiologiczne²²⁵.

- **współpracy między placówkami resocjalizacyjnymi a placówkami opiekuńczo-wychowawczymi – wystąpienia z 15 kwietnia i 1 sierpnia 2011 roku**

Dyrektorzy placówek opiekuńczo-wychowawczych informowali Rzecznika Praw Dziecka o problemie zapewnienia dzieciom mieszkającym w domach dziecka odpowiedniej ochrony przed negatywnym wpływem wychowawczym oraz przemocą ze strony wychowanków, wykazujących przejawy demoralizacji, wobec których sądy rodzinne orzekły umieszczenie ich w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych. Mając na uwadze dobro każdego wychowanka placówki opiekuńczo-wychowawczej, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej o stworzenie regulacji prawnych usprawniających proces komunikacji pomiędzy młodzieżowymi ośrodkami wychowawczymi, a macierzystymi placówkami opiekuńczo-wychowawczymi w celu zapewnienia należytej opieki i poczucia bezpieczeństwa wszystkim przebywającym w nich dzieciom²²⁶.

²²⁴ ZEW/500/12/2011/MP

²²⁵ GIS-BI-073-91/JO/11

²²⁶ ZEW/500/15-1/2011/MT

Podsekretarz Stanu Ministerstwa Edukacji Narodowej podzielił pogląd Rzecznika Praw Dziecka, iż przedstawiona kwestia jest istotna dla zapewnienia właściwej jakości procesu resocjalizacji grupy wychowanków będących równocześnie podopiecznymi młodzieżowego ośrodka wychowawczego i placówki opiekuńczo-wychowawczej. Przekazał, iż Ministerstwo Edukacji Narodowej do końca maja 2011 roku dokona analizy skali problemu, przedstawionego przez Rzecznika²²⁷. Podsekretarz Stanu przedstawił wyniki „Raportu o liczbie urlopowań wychowanków młodzieżowych ośrodków wychowawczych” (sporządzonych na podstawie danych zebranych z 73 spośród 74 młodzieżowych ośrodków wychowawczych funkcjonujących w kraju). Wskazywały one, iż wychowankowie placówek resocjalizacyjnych, którzy jednocześnie są podopiecznymi placówek opiekuńczo-wychowawczych, byli sześciokrotnie rzadziej urlopowani, w okresie badania, niż wychowankowie pochodzący z rodzin. Pomimo, iż poruszona kwestia nie dotyczy dużego odsetka młodzieży, zasadne jest podjęcie współpracy, zmierzającej do usprawnienia procesu komunikacji i współpracy między młodzieżowymi ośrodkami wychowawczymi, a placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, których podopieczni zostali umieszczeni w ośrodku²²⁸.

Widząc konieczność zintegrowanego działania, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił zarówno do Ministra Edukacji Narodowej, jak i Ministra Pracy i Polityki Społecznej o rozważenie możliwości wprowadzenia przedstawionych przez Rzecznika zmian w rozporządzeniach, zobowiązujących do współpracy oraz określających sposób jej prowadzenia²²⁹.

W odpowiedzi²³⁰ Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji przekazał, iż w związku ze zmianami legislacyjnymi, będącymi konsekwencją przyjęcia ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej Ministerstwo w 2011 roku zobowiązało się przygotować nowelizację rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2004 roku w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodkach socjoterapii²³¹. Natomiast, Minister Pracy i Polityki Społecznej na podstawie materiałów zebranych w województwach wskazał dobre i złe praktyki dotyczące współpracy obu instytucji. Zaznaczył jednocześnie, że z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu

²²⁷ DZSE-2-EM-040-66/2011

²²⁸ DZSE-2-EM-040-92/2011

²²⁹ ZEW/500/15-6/2011/MT, ZEW/500/15-7/2011/MT

²³⁰ DZSE-2-EM-040-102/2011

²³¹ Dz. U. Nr 178, poz. 1833 z późn. zm.

rodziny i systemie pieczy zastępczej²³² wynika obowiązek współpracy wszystkich instytucji, osób i organizacji w celu skutecznej ochrony dzieci i pomocy dla nich²³³.

- **uwzględnienia w planach badań prowadzonych przez Instytut Badań Edukacyjnych tematyki dostępności do edukacji dzieci z niepełnosprawnością – wystąpienie z 15 kwietnia 2011 roku**

Mając na uwadze, że wyniki badań podejmowanych przez Instytut Badań Edukacyjnych są wykorzystywane przez resort edukacji w celu kształtowania polityki i praktyki edukacyjnej, Rzecznik Praw Dziecka, po przeprowadzonej analizie spraw zgłaszanych przez rodziców dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych, zwrócił się do dyrektora wymienionego Instytutu o uwzględnienie w planach placówki badań dotyczących dostępu do edukacji dzieci z niepełnosprawnością²³⁴.

Dyrektor Instytutu Badań Edukacyjnych poinformował, że podejmie starania o ujęcie w planach badawczych tej problematyki²³⁵.

- **komisji dyscyplinarnych dla nauczycieli – wystąpienie z 19 maja 2011 roku**

Analiza skarg oraz wyniki przeprowadzonych kontroli w szkołach i placówkach oświatowych potwierdzały coraz częściej naruszanie przez nauczycieli godności osobistej dzieci oraz stosowanie wobec nich przemocy fizycznej i psychicznej. Rozmowy z rodzicami, rzecznikami dyscyplinarnymi powołanymi przez Wojewodów, organami prowadzącymi sugerowały konieczność dokonania zmian w przepisach dotyczących odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli oraz zmian w pracy komisji dyscyplinarnej. Rzecznik Praw Dziecka przedstawił Ministrowi Edukacji Narodowej uwagi i wnioski dotyczące funkcjonujących obecnie przepisów oraz zwrócił się o ich analizę oraz wprowadzenie takich zmian w przepisach, aby dobro dziecka było chronione w najwyższym stopniu²³⁶.

Odpowiadając na wystąpienie Rzecznika, Podsekretarz Stanu zadeklarował, że argumenty Rzecznika Praw Dziecka będą wzięte pod uwagę w trakcie dalszych prac legislacyjnych²³⁷.

²³² Dz. U. Nr 149, poz. 887

²³³ DSR-I-0712-9-1-TU/11

²³⁴ ZEW/500/16/2011/ESn

²³⁵ ZBI/1212/JB/11

²³⁶ ZEW/500/20/2011/AM

²³⁷ ZS.-WPZN-RD-401/04/2011

- **pogryzień dzieci przez psy – wystąpienia z 20 maja, 19 lipca i 25 listopada 2011 roku**

W wystąpieniu do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzecznik Praw Dziecka zwrócił uwagę na potrzebę doprecyzowania uregulowań prawnych dotyczących ochrony dzieci przed pogryzieniami, m.in. odnoszących się do obowiązków ciążyących na właścicielach zwierząt domowych. Rzecznik podkreślił konieczność podnoszenia świadomości społecznej na temat odpowiedzialności ponoszonej przez właściciela za zachowanie psa²³⁸.

W odpowiedzi Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji przedstawił Rzecznikowi Praw Dziecka informacje o obowiązujących regulacjach prawnych w przedmiotowej sprawie oraz działaniach profilaktycznych, jakie podejmuje Policja, zmierzając do zmniejszenia liczby przypadków pogryzień dzieci przez psy oraz uświadomienia społeczeństwu rzeczywistych przyczyn niebezpiecznych zdarzeń z udziałem psów. Jednocześnie powiadomił, że organami właściwymi do wprowadzenia zmian w przepisach prawa właściwi są: Minister Infrastruktury, Minister Sprawiedliwości i Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi²³⁹.

Ponadto, Rzecznik zwrócił się do Prezesa Telewizji Publicznej z prośbą o uwzględnienie w ofercie programowej – skierowanej zarówno do najmłodszych odbiorców, jak i dorosłych – kwestii bezpieczeństwa dzieci w kontaktach ze zwierzętami²⁴⁰.

Prezes Telewizji Polskiej poinformował Rzecznika Praw Dziecka o programach telewizyjnych, które podnoszą problematykę bezpieczeństwa dzieci w kontaktach ze zwierzętami²⁴¹.

W opinii Rzecznika Praw Dziecka ważnym zadaniem jest uwrażliwienie wszystkich rodziców i wszystkich właścicieli psów. W związku z tym, za pośrednictwem Kuratorów Oświaty – wystosował list otwarty do rodziców i opiekunów. Zwrócił się również do Kuratorów Oświaty, by zachęcili dyrektorów szkół i przedszkoli do przeprowadzenia w placówkach zajęć na temat zasad bezpieczeństwa dzieci w kontakcie z psami²⁴².

²³⁸ ZEW/500/17/2011/MP

²³⁹ BMP-0791-4-2/11/AR

²⁴⁰ ZEW/500/18/2011/MP

²⁴¹ TVP/JB-910/2011

²⁴² ZEW/500/19/2011/MP

W odpowiedzi Kuratorzy Oświaty pozytywnie odnieśli się do apelu Rzecznika Praw Dziecka i podjęli stosowne działania w ramach swoich kompetencji²⁴³.

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił uwagę na problem zjawiska pogryzień dzieci przez psy w wystąpieniach do: Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi²⁴⁴, Ministra Infrastruktury²⁴⁵ oraz Komendanta Głównego Policji²⁴⁶.

W odpowiedzi Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi poinformował, iż wprowadzenie ewentualnych zmian do ustawy o ochronie zwierząt, nie związanych bezpośrednio z ochroną zwierząt i mających charakter przepisów porządkowych związanych z bezpieczeństwem publicznym, wykracza poza jej zakres merytoryczny²⁴⁷.

Minister Infrastruktury poinformował Rzecznika Praw Dziecka o pracach sejmowych nad poselskim projektem ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. W opinii Ministra istniejące rozwiązania prawne oraz ww. propozycje zmian, mogą stanowić wystarczające instrumentarium prawne w przeciwdziałaniu pogryzieniom przez psy, jeżeli zostanie zapewnione właściwe egzekwowanie tych norm prawnych w praktyce²⁴⁸.

Komendant Główny Policji przedstawił Rzecznikowi Praw Dziecka wybrane inicjatywy, realizowane w jednostkach Policji w obszarze zapobiegania pogryzieniom dzieci przez psy²⁴⁹.

W związku z ww. odpowiedzią Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Komendantów Wojewódzkich Policji i Stołecznego Komendanta Policji o informacje na temat aktualnie realizowanych w jednostkach Policji danego województwa programów profilaktycznych, skierowanych zarówno do dzieci, jak i dorosłych oraz planowanych inicjatywach na rok 2012. Ponadto, Rzecznik zwrócił się z pytaniem, czy w Komendach Wojewódzkich Policji prowadzona jest statystyka pogryzień dzieci przez psy²⁵⁰.

Komendanci Wojewódzcy Policji i Komendant Stołeczny Policji poinformowali Rzecznika Praw Dziecka o programach profilaktycznych związanych z bezpieczeństwem

²⁴³ KOSiW.576.3.2011, KO-I-TK-400/8/2011, ŁKO.WWE.5534.26.2011.BT, WEP.571.7.2011.MNB, SE-WR.535.44.2011.ARD, WR.021.67.2011.BW, WSP.966.24.2011, KO.I.020.141.2011.RW, KO.III.571.2.2011.IB, WWR.571.15.2011.JJ, KO.WRE.020.71.2011, WKWiO-0620/125/11, WKS.5534.144.2011.AW, NP.5563.8.10.2011.PA

²⁴⁴ ZEW/500/31/2011/MP

²⁴⁵ ZEW/500/32/2011/MP

²⁴⁶ ZEW/500/33/2011/MP

²⁴⁷ ŻW SDP/MJ-070-11/2011(2525)

²⁴⁸ BS-WGKjh-053-50/11/2220

²⁴⁹ ENP-657/2011

²⁵⁰ ZEW/500/46/2011/MP

dzieci w kontaktach z psami. Z uzyskanych informacji wynika, iż tylko w trzech Komendach Wojewódzkich Policji prowadzona jest statystyka pogryzień dzieci przez psy²⁵¹.

Jednocześnie Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do wójtów, burmistrzów i prezydentów miast o analizę przepisów w regulaminach gmin, dotyczących obowiązków właścicieli psów i ich ewentualną zmianę tak by stanowiły wystarczający instrument przeciwdziałania pogryzieniom. Rzecznik zwrócił również uwagę na znaczenie podnoszenia świadomości mieszkańców gmin w zakresie bezpieczeństwa dzieci w kontakcie z psami²⁵².

- **zapewnienia odpowiedniej i dostosowanej do potrzeb dzieci pomocy psychologiczno-pedagogicznej wychowankom placówek opiekuńczo-wychowawczych – wystąpienie z 24 czerwca 2011 roku**

Wyniki kontroli przeprowadzonych przez Rzecznika Praw Dziecka w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz analiza spraw napływających do Rzecznika, wskazują, iż sposób organizowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz jej zakres jest niedostateczny. W wystąpieniu skierowanym do Wojewodów, Rzecznik zwrócił się o zaplanowanie i przeprowadzenie kontroli problemowych w podległych placówkach opiekuńczo-wychowawczych, w zakresie sposobu organizowania oraz jakości wsparcia i pomocy psychologiczno-pedagogicznej, udzielanej dzieciom tam umieszczonym²⁵³.

Wojewodowie przesłali odpowiedzi, przedstawiające sytuację danego województwa. Poruszyli kwestie, które uważają za problematyczne, tj.: umieszczanie w placówkach dzieci niezgodnie z ich potrzebami, dużą rotację wychowawców i specjalistów, niską skuteczność podejmowanych działań oraz występowanie u dzieci wielu deficytów jednocześnie. Wyrazili potrzebę powstania placówek specjalistyczno-terapeutycznych oraz zapewnili o przeprowadzeniu wspomnianych kontroli w 2011 i 2012 roku²⁵⁴.

²⁵¹ Pr-1926/2011, WP-1211/1225/2011, E-1770/11/0151/MK, E-1722/1657/11, E-PK-0151/42/11, E-502-29/2011, E-S-075-76/11, EIN.0151.29.2011ZW-II-0151-738/3523/11, AP-0151/2011/WCh, E-678/11, E-II-4701/2011, E-1113/11, PR-6586/6050/11

²⁵² ZEW/500/45/2011/MP

²⁵³ ZEW/500/21/2011/MT

²⁵⁴ Lubelski PS-II.9421.13.2011, Opolski PS.II.002.25.2011.AN, Podkarpacki S.I.9421.5.3.2011.AL, Mazowiecki WPS-II.9421.2.34.2011.ES, Dolnośląski PS-KNPS2.9421.54.2011, Warmińsko-Mazurski PS-IV-OL.002.1.1.MP, Kujawsko-Pomorski WPS.III.9421.3.39.2011.BG/DS, Świętokrzyski PS.II.9421.1.39.2011, Wielkopolski PS.II-7.9421-6-26/11, Zachodniopomorski PS-1.9421.3.44.2011[IJ-B], Pomorski PS-VI.9421.13.2011, Śląski PS.II.0711.19.11, Lubuski PS-I.9421.2.30.2011.AKra, Małopolski WP-IV.9421.21.2011, Łódzki PS.II.9421.1.13.2011, Podlaski PS-V.9421.1.18.2011.MO

- **bezpieczeństwa dzieci na placach zabaw – wystąpienie z 1 lipca 2011 roku**

W związku z informacjami o wypadkach dzieci na placach zabaw i boiskach, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do wójtów, burmistrzów i prezydentów miast z apelem o podjęcie zdecydowanych działań, które zapewnią dzieciom bezpieczeństwo na placach zabaw zarządzanych przez samorządy²⁵⁵. O działania w tej sprawie Rzecznik zwrócił się także do Głównego Inspektora Sanitarnego²⁵⁶, Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego²⁵⁷ oraz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów²⁵⁸.

W odpowiedzi Zastępca Głównego Inspektora Sanitarnego poinformował Rzecznika, że skierował do wszystkich stacji sanitarno-epidemiologicznych apel o wzmożenie nadzoru w okresie wakacyjnym m.in. nad stanem sanitarnym placów zabaw i boisk²⁵⁹.

Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego poinformował Rzecznika Praw Dziecka, że zwrócił się do wojewódzkich inspektorów nadzoru budowlanego z prośbą o podejmowanie działań sprawdzających wykonanie przez właścicieli i zarządców nieruchomości ustawowych obowiązków w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa placów zabaw oraz innych miejsc rekreacji²⁶⁰.

Jednocześnie Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego przedstawił Rzecznikowi Praw Dziecka wyniki kontroli stanu placów zabaw i innych miejsc rekreacji dla dzieci przeprowadzonych przez organy nadzoru (stan na koniec sierpnia 2011 roku)²⁶¹.

Natomiast Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów poinformował Rzecznika Praw Dziecka o działaniach podejmowanych z Inspekcją Handlową w zakresie swoich kompetencji, które przyczyniają się do poprawy bezpieczeństwa dzieci, w szczególności o stałych i okresowych kontrolach poszczególnych grup produktów. Przedstawił również wyniki kontroli Inspekcji Handlowej, przeprowadzonej w III kwartale 2009 roku. Poinformował, iż przekazane w wystąpieniu sugestie Rzecznika Praw Dziecka zostaną uwzględnione w planie kontroli Inspekcji Handlowej w 2012 roku²⁶².

²⁵⁵ ZEW/500/22/2011/MP

²⁵⁶ ZEW/500/24/2011/MP

²⁵⁷ ZEW/500/23/2011/MP

²⁵⁸ ZEW/500/25/2011/MP

²⁵⁹ brak sygnatury

²⁶⁰ DPR/Inn/074/47/11

²⁶¹ DPR/Inn/074/47/2011

²⁶² DNR-70-8(34)11/KS

- **problemu subwencji oświatowej przekazywanej gminie na edukację dzieci z niepełnosprawnościami – wystąpienie z 1 lipca 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka otrzymywał informacje, że dzieci z niepełnosprawnościami nie otrzymują w szkołach pomocy, zgodnej z zaleceniami zawartymi w orzeczeniach poradni psychologiczno-pedagogicznych. Rodzice kierując uwagi do właściwych dyrektorów szkół uzyskiwali odpowiedź, że przyczyną takiego stanu jest brak środków finansowych na zatrudnienie specjalistów lub też brak możliwości przeznaczenia odpowiedniej ilości godzin na pomoc dziecku. Środki z subwencji oświatowej państwa przekazywane były do gmin, które nie zawsze przekazywały je do szkół, w których uczyły się dzieci z niepełnosprawnościami. Rzecznik wniósł do Ministra Edukacji Narodowej, by rozważył możliwość wprowadzenia takich uregulowań, które dawałyby właściwym organom prawo kontroli gmin w zakresie zarządzania środkami, które otrzymują one tytułem subwencji oświatowej przekazywanej na edukację dzieci z niepełnosprawnościami²⁶³.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował, że zapewnienie w przepisach prawnych prawa do kontrolowania określonych wydatków gmin wymagałoby wyłączenia ich z części subwencji oświatowej i przekazania bezpośrednio do szkół i placówek w formie dotacji celowej. Dokonanie takiej zmiany jest obecnie niemożliwe, gdyż wymaga to zmian w przepisach Konstytucji RP²⁶⁴.

- **odpowiedzialności zawodowej psychologów – wystąpienie z 4 lipca 2011 roku**

W wyniku przeprowadzonych kontroli w szkołach i placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz z analizy skarg, dotyczących jakości udzielanej dzieciom pomocy psychologicznej, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o jak najszybsze uregulowanie kwestii odpowiedzialności zawodowej psychologów, tak by dobro korzystających z ich pomocy dzieci było chronione w najwyższym stopniu²⁶⁵.

Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował, że zgodnie z zapowiedzią wygłoszoną przez Prezesa Rady Ministrów w exposé, Rząd rozpoczął prace nad przeglądem listy zawodów regulowanych. Międzyresortowy Zespół pod kierownictwem Ministra Sprawiedliwości dokonuje oceny zasadności i potrzeb regulacji poszczególnych zawodów, w tym zawodu psychologa.²⁶⁶

²⁶³ ZEW/500/27/2011/AM

²⁶⁴ DKOW-WJST-BN-337-259/11

²⁶⁵ ZEW/500/26/2011/ZA

²⁶⁶ DDP-I-4321-2-MKG/12

- **dłożenia starań przez jednostki samorządu terytorialnego, by działania podejmowane na rzecz realizacji wieloletniego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” były skuteczne i trafiały do wszystkich dzieci potrzebujących wsparcia – wystąpienie z 12 lipca 2011 roku**

Analiza informacji z realizacji programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” za lata 2006, 2007, 2008 i 2009 skłoniła Rzecznika do przekazania wniosków i uwag prezydentom miast, burmistrzom i wójtom. Dotyczyły one przede wszystkim zagadnień organizacyjnych w zakresie dożywiania na terenie szkół. Rzecznik zwrócił również uwagę na podnoszony problem niewielkiego udziału w programie, uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Skierował ponadto prośbę o podejmowanie działań na rzecz rozwoju bazy żywieniowej szkół. Problem niedożywienia niesie bowiem za sobą poważne skutki zdrowotne. Ma nie tylko wymiar jednostkowy w postaci gorszego rozwoju dzieci, ale jest również powodem występowania nierówności edukacyjnych, co może być widoczne w bieżącym funkcjonowaniu dzieci w szkole i osiąganiu przez nie słabszych wyników w nauce²⁶⁷.

Wystąpienie nie wymagało odpowiedzi.

- **wypoczynku dla dzieci i młodzieży – list otwarty do rodziców i opiekunów dzieci z 12 lipca 2011 roku**

Z uwagi na dużą ilość doniesień o wypadkach, jakim ulegają dzieci podczas letniego wypoczynku, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do rodziców i opiekunów dzieci z apelem, aby dokładnie zapoznawali się z informacjami o koloniach i obozach, na które ma pojechać dziecko, jak również kontrolowali czy dany wypoczynek został zarejestrowany w Kuratorium Oświaty. Jednocześnie Rzecznik zapewnił rodziców i opiekunów, o dokładaniu wszelkich starań, by poprawić bezpieczeństwo dzieci korzystających z różnych form wypoczynku poprzez, między innymi, przeprowadzanie kontroli w okresie wakacji²⁶⁸.

- **podjęcia działań, które przyczynią się do wzrostu aktywności fizycznej i zwiększenia frekwencji uczniów na zajęciach wychowania fizycznego – wystąpienie z 20 lipca 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka pozyskał informacje, iż zmniejsza się zainteresowanie uczniów aktywnością ruchową na zajęciach wychowania fizycznego. Stan taki wpływa bardzo niekorzystnie na rozwój fizyczny dzieci, o czym świadczy chociażby liczba uczniów z wadami postawy. Wielu rodziców zawiadamiało o niewłaściwym ocenianiu uczniów przez

²⁶⁷ ZEW/500/28/2011/ESn

²⁶⁸ ZEW/500/30/2011/MK

nauczycieli wychowania fizycznego (zaniżanie ocen, nieuwzględnianie predyspozycji), co skutkowało niechęcią do udziału w zajęciach wychowania fizycznego. W związku z powyższym, Rzecznik wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej o podjęcie działań, które przyczynią się do wzrostu aktywności fizycznej i zwiększenia frekwencji uczniów na zajęciach wychowania fizycznego²⁶⁹.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował, iż 9 sierpnia 2011 roku w porozumieniu z Ministrem Sportu i Turystyki podpisał rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego, w wymiarze określonym w art. 13a ust. 2 ustawy z dnia 7 września o systemie oświaty. Zgodnie z powyższą regulacją zajęcia z wychowania fizycznego będą realizowane jako zajęcia klasowo-lekcyjne i zajęcia do wyboru przez uczniów jako tzw. alternatywna forma wychowania fizycznego i mogą być organizowane np. w grupie międzyklasowej, jako kilkugodzinne zajęcia odbywające się poza szkołą. Ponadto, jako jedno z planowanych priorytetowych zadań, Minister Edukacji Narodowej w roku szkolnym 2011/2012 przyjął kontrolowanie zgodności organizacji zajęć wychowania fizycznego realizowanych w formie zajęć klasowo-lekcyjnych z rozporządzeniem w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych²⁷⁰.

- **promocji wolontariatu w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej – wystąpienie z 1 sierpnia 2011 roku**

Dostrzegając korzyści płynące z angażowania wolontariuszy w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz domach pomocy społecznej, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Pracy i Polityki Społecznej prośbą o szczegółowe uregulowanie wykonywania świadczeń przez wolontariuszy w domach pomocy społecznej oraz o podjęcie działań zmierzających do promocji wolontariatu, tak, aby z jego dobrodziejstw mogli korzystać podopieczni placówek opiekuńczo-wychowawczych i domów pomocy społecznej, a jednostki te stały się bardziej transparentne dla społeczeństwa oraz bezpieczniejsze dla dzieci²⁷¹.

W odpowiedzi Sekretarz Stanu przekazał, iż w rozporządzeniu Ministra Polityki Społecznej w sprawie domów pomocy społecznej praca wolontariuszy została uwzględniona przy mechanizmie wyliczania wskaźnika zatrudnienia. Stwierdził również, że jednostki organizacyjne pomocy społecznej są otwarte na środowiska zewnętrzne i współpracę ze

²⁶⁹ ZEW/500/35/2011/ZA

²⁷⁰ DKOW-WOKW-AS-043/60/11

²⁷¹ ZEW/500/34/2011/MT

środowiskiem lokalnym. Zaznaczył, że obecne uregulowania prawne są wystarczające i nie wymagają na chwilę obecną zmian²⁷².

- **działań związanych z promowaniem na antenie Telewizji Polskiej, Telewizji TVN oraz Telewizji Polsat idei Janusza Korczaka – wystąpienia z 25 sierpnia i 7 września 2011 roku**

W związku uchwaleniem przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej roku 2012 – Rokiem Janusza Korczaka, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Prezesa Zarządu TVP S.A, Prezesa Zarządu TVN S.A oraz Prezesa Zarządu Telewizji Polsat Sp. z o.o. z prośbą o przygotowanie i wyemitowanie programów edukacyjnych promujących idee korczakowskie oraz upowszechniających prawa dziecka, które byłyby skierowane nie tylko do dzieci, ale również do ich rodziców, pedagogów, lekarzy, prawników i innych osób dorosłych mających wpływ na jakość życia dzieci²⁷³.

Prezes Zarządu TVP S.A. poinformował Rzecznika, iż Telewizja Polska wspiera pomysł ogłoszenia roku 2012 – Rokiem Janusza Korczaka. Przekazał, że już w roku 2011 zostanie zainicjowane codzienne trzygodzinne pasmo edukacyjne oraz szereg programów kulturalnych, publicystycznych i reportaży. Telewizja Polska wykorzysta znajdujący się w jej zasobach zbiór filmów dokumentalnych i fabularnych poświęconych Januszowi Korczakowi²⁷⁴.

- **rozwiązania problemu przeciążonych uczniowskich tornistrów – wystąpienie z 26 sierpnia 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się ponownie do Ministra Edukacji Narodowej w sprawie dotyczącej przeciążenia uczniów tornistrami. Kierowane do Rzecznika listy rodziców w tej sprawie oraz analiza oceny higieny procesu nauczania/uczenia się w szkołach w kolejnym roku szkolnym (w dalszym ciągu pracownicy stacji sanitarno-epidemiologicznych wydają dyrektorom szkół zalecenia dotyczące kwestii wydzielenia miejsca lub zorganizowania w inny sposób pozostawiania pomocy i podręczników szkolnych przez uczniów) wskazują, że pomimo uregulowania podnoszonego od wielu lat problemu, regulacje te nie we wszystkich szkołach są stosowane. Rzecznik uznał, że konieczne jest wypracowanie skutecznych rozwiązań. W propozycji skierowanej do Ministra Edukacji

²⁷² DPS-VII-073-4731-ZG-14/11

²⁷³ ZEW/500/36/2011/MT, ZEW/500/38/2011/MT, ZEW/500/39/2011/MT

²⁷⁴ TVP/JB-1624/2011

Narodowej wskazał na możliwość przygotowywania podręczników o zmniejszonej objętości tj. w częściach przeznaczonych na 2, 3 miesiące nauki²⁷⁵.

Minister Edukacji Narodowej nie podzielił zdania Rzecznika, uzasadniając, że proponowane zmiany wiązałyby się ze wzrostem cen podręczników. Minister przywołał w odpowiedzi obowiązujące regulacje prawne umożliwiające pozostawienie części przyborów i podręczników w szkole. Powołał się również na przepisy rozporządzenia umożliwiające upowszechnienie podręcznika w formie elektronicznej. Minister wskazał, że tego typu podręczniki są dopuszczane do użytku od 2009 roku. Niemniej poinformował również, że w wykazie podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego, przeznaczonych do kształcenia ogólnego, uwzględniających podstawę programową, znajduje się 18 tytułów w formie tradycyjnej i elektronicznej oraz 13 tytułów wyłącznie w formie multimedialnej. Wskazał również na zalecenia Głównego Inspektora Sanitarnego, których stosowanie może odciążyć tornistry dzieci i młodzieży²⁷⁶.

- **opłat za pobyt dziecka w przedszkolu publicznym – wystąpienia z 8 września i 7 listopada 2011 roku**

W związku ze wzrostem opłat za pobyt dziecka w przedszkolach publicznych, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej o informacje na temat podejmowanych działań, jak również w kwestii rozwiązania problemu nierównego dostępu dzieci do edukacji przedszkolnej²⁷⁷.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej przedstawił przepisy prawa, które regulują kwestię opłat pobieranych przez samorzady gminne za świadczenia udzielane przez przedszkola oraz poinformował Rzecznika, iż nie może ingerować w postanowienia prawa miejscowego²⁷⁸.

W kolejnym wystąpieniu w sprawie wzrostu opłat za pobyt dziecka w przedszkolu publicznym, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił uwagę Ministra Edukacji Narodowej na pilną potrzebę wypracowania skutecznych rozwiązań prawnych, które regulowałyby kwestię maksymalnej wysokości opłaty za przedszkole ustalonej przez samorząd. W opinii Rzecznika takie rozwiązanie pozwoliłoby z jednej strony skutecznie wpłynąć na ograniczenie wzrostu

²⁷⁵ ZEW/500/40/2011/ESn

²⁷⁶ DPN-II-MT-50701-5/11

²⁷⁷ ZEW/500/41/2011/MP

²⁷⁸ DZSE-3-ER-045-8/11

opłat za przedszkole, a z drugiej – umożliwiłoby wyrównywanie dostępu dzieci do edukacji przedszkolnej²⁷⁹.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował, iż organ prowadzący przedszkole, ustalając wysokość opłat, musi uwzględnić rzeczywiste koszty ponoszone przez dziecko w danym przedszkolu. W opinii Ministra nie jest zasadne ustawowe uregulowanie maksymalnej wysokości opłat za przedszkole²⁸⁰.

- **dostępności oferty programowej telewizji publicznej dla dzieci z niepełnosprawnością sensoryczną (wznowienia emisji cyklu bajek dla dzieci niesłyszących) – wystąpienie z 13 września 2011 roku**

Z uwagi na brak technik wspierających (napisów oraz tłumaczeń migowych), odbiór programów telewizyjnych przez niesłyszących jest niemożliwy, a tym samym większość propozycji programowych jest niedostępna dla tej grupy dzieci. Dlatego też Rzecznik zwrócił się do Prezesa Telewizji Polskiej S.A. o informację na temat planów zwiększenia dostępności programów telewizyjnych skierowanych do tej części dziecięcej publiczności, która z powodu swej niepełnosprawności jest pozbawiona korzystania z oferty mediów publicznych na równej zasadzie z innymi dziećmi²⁸¹.

Prezes Zarządu Spółki Telewizja Polska S.A. poinformował, że sytuacja finansowa mediów publicznych zmusza Telewizję Polską do oszczędnego i racjonalnego wykorzystywania środków na realizację zadań misyjnych. Prezes powiadomił także Rzecznika Praw Dziecka, że rozpatrzy możliwości wykorzystania poszczególnych bajek w blokach programowych dla dzieci, jak również w ofercie TVP, udostępnianej widzom za pośrednictwem Internetu²⁸².

- **wniosków z kontroli miejsc wypoczynku dzieci, realizowanego w ramach Programu „Lato w mieście” przez Miasto Stołeczne Warszawa – wystąpienie z 8 października 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka przedstawił Prezydentowi m.st. Warszawy informacje z działań kontrolnych w miejscach letniego wypoczynku dzieci. Jednocześnie Rzecznik wniósł o zwrócenie szczególnej uwagi kierownikom wypoczynku na ich obowiązki dotyczące opracowania i wprowadzenia jednolitego wzoru karty kwalifikacyjnej uczestnika wypoczynku, wraz z informacją o stanie zdrowia dziecka, rozszerzenia dostępu do opieki

²⁷⁹ ZEW/500/41/2011/MP

²⁸⁰ DZSE-3-ER-045-16/11

²⁸¹ ZEW/500/40/2011/ESn

pielęgniarskiej oraz zapewnienia dzieciom z niepełnosprawnością szerszego dostępu do oferty wypoczynku²⁸³.

Prezydent m.st. Warszawy poinformował, iż z uwagą zapoznał się z wnioskami z kontroli przeprowadzonej przez Rzecznika Praw Dziecka w miejscach wypoczynku dzieci oraz zapewnił, iż przedstawione wnioski zostaną wykorzystane w realizacji kolejnych edycji Programu „Lato w mieście”²⁸⁴.

- **braku przepisów prawnych określających normy żywieniowe dla dzieci w żłobkach (klubach dziecięcych), przedszkolach i szkołach – wystąpienia z 28 października 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministrów: Pracy i Polityki Społecznej, Edukacji Narodowej oraz Zdrowia o wprowadzenie regulacji prawnych, określających normy żywieniowe dzieci w żłobkach (klubach dziecięcych), przedszkolach i szkołach.

O konieczności podjęcia działań legislacyjnych w tej sprawie świadczyły sygnały o nieprawidłowościach w żywieniu dzieci i młodzieży w placówkach oświatowych, docierające do Rzecznika Praw Dziecka, a także wyniki badań, przeprowadzonych przez Państwową Inspekcję Sanitarną. Rzecznik podkreślił, iż odpowiednia dieta, szczególnie w okresie przedszkolnym i szkolnym, jest kluczowa dla prawidłowego rozwój fizycznego i umysłowego²⁸⁵.

W opinii Ministra Edukacji Narodowej nie ma potrzeby uregulowania przedmiotowego problemu, gdyż skuteczniejsze niż regulacje prawne, wydaje się być odwołanie się do świadomości społecznej i promowanie zdrowego stylu życia²⁸⁶.

Minister Pracy i Polityki Społecznej stanął na stanowisku, iż zasadnym jest ustalenie norm żywieniowych w instytucjach opieki nad małymi dziećmi. Jednakże, w opinii Ministra, w tym celu nie jest konieczna zmiana ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, a jedynie zatrudnienie w żłobku dietetyka, który będzie czuwał nad jakością żywienia i na bieżąco ustalał jadłospis zawierający zbilansowane posiłki w zależności od wieku dzieci²⁸⁷.

W opinii Ministerstwa Zdrowia, skuteczniejsze efekty w zakresie poprawy żywienia dzieci w placówkach oświatowych można osiągnąć poprzez promocję zdrowia i edukację

²⁸² TVP/JB-1739/2011

²⁸³ ZEW/500/42/2011/MP

²⁸⁴ BE/WEP/EMA/062/7/1/11

²⁸⁵ ZEW/500/43/2011/MP

²⁸⁶ DZSE-3-JS-045-12/11

²⁸⁷ DSR-II-0712-1-1-ES/12

zdrowotną, które będą skierowane do organizatorów żywienia w tych placówkach, rodziców oraz samych dzieci, niż poprzez wdrożenie restrykcyjnych przepisów prawa²⁸⁸.

- **przygotowania szkół podstawowych na przyjęcie uczniów sześciolletnich – wystąpienie z 31 października 2011 roku**

W wystąpieniu do Ministra Edukacji Narodowej, Rzecznik Praw Dziecka wskazał na kluczowe warunki, jakie powinny spełnić szkoły, czyli zorganizowanie w salach odpowiednio wyposażonych części edukacyjnej i rekreacyjnej, a także zapewnienia nauki w klasach do 26 osób. Rzecznik zwrócił również uwagę na potrzebę zbadania organizacji opieki świetlicowej – powierzchni i wyposażenia sal, liczby uczniów korzystających jednocześnie z tej formy oraz dostępności opieki świetlicowej dla wszystkich dzieci²⁸⁹.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował, iż w celu lepszego przygotowania szkół do spełnienia obowiązku szkolnego przez dzieci sześciolletnie, został przygotowany projekt ustawy zmieniającej ustawę o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw, który zakłada, iż zostanie przedłużony – o 2 lata – czas potrzebny niektórym samorządom na odpowiednie przygotowanie szkół²⁹⁰.

- **podjęcia działań upowszechniających prawa dziecka oraz idee korczakowskie na terenie wszystkich województw oraz przez prezydentów miast, burmistrzów i wójtów – wystąpienia z 3 listopada 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do marszałków województw oraz do prezydentów, burmistrzów i wójtów o podjęcie działań upowszechniających prawa dziecka oraz idee korczakowskie na terenie każdego województwa. Zwrócił się, by pod patronatem władz samorządowych odbyły się konkursy, konferencje, wystawy, spotkania uświadamiające dorosłym potrzebę podmiotowego traktowania najmłodszych. Ponadto, Rzecznik wyraził nadzieję, że oprócz wsparcia informacyjnego i promocyjnego marszałkowie oraz prezydenci,

²⁸⁸ MZ-MD-P-073-2481-1/WS/12

²⁸⁹ ZEW/500/44/2011/MP

²⁹⁰ DKOW-WOKW-AS-043/79/2011

burmistrzowie i wójtowie udzielą pomocy w praktycznym wymiarze podmiotom chętnym do współpracy w tym zakresie²⁹¹.

Wystąpienie nie wymagało odpowiedzi, jednakże Marszałkowie Województw Dolnośląskiego oraz Pomorskiego zapewнили, iż będą podejmować różnorodne działania w związku z Obchodami Roku Janusza Korczaka²⁹².

- **promocji roku 2012 jako Roku Janusza Korczaka – wystąpienie z 9 listopada 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka – za pośrednictwem Kuratorów Oświaty – przekazał dyrektorom przedszkoli, szkół i placówek oświatowych list, w którym zwrócił się z prośbą o podjęcie działań promujących uchwalony przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Rok Janusza Korczaka wśród społeczności przedszkolnej/szkolnej²⁹³.

- **wzrostu opłat za świadczenia udzielane przez żłobki, których organem prowadzącym są gminy – wystąpienie z 23 listopada 2011 roku**

Wysokie koszty ponoszone przez rodziców za pobyt dziecka w żłobku powodują nierówny dostęp dzieci do opieki i edukacji żłobkowej. Mając na uwadze zaistniały problem Rzecznik zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o przeanalizowanie zaistniałej sytuacji i ograniczenie wzrostu opłat za żłobki, jak również o wyrównanie dostępu dzieci do opieki i edukacji²⁹⁴.

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował, iż ustalanie maksymalnej wysokości opłat ponoszonych przez rodziców za korzystanie ich dzieci ze żłobka, mogłoby być przedmiotem regulacji ustawowych, gdyby budżet państwa współfinansował np. w postaci dotacji celowej, koszt pobytu każdego dziecka w żłobku, co w obecnej trudnej sytuacji kryzysu nie jest możliwe. W tej sytuacji kwestia maksymalnej wysokości opłaty budzi wątpliwości natury konstytucyjnej. Wysokość opłat w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3 oraz sposobu ich finansowania leży w kompetencji władz

²⁹¹ Dolnośląski ZEW/500/47/2011/MT, Kujawsko-Pomorski ZEW/500/48/2011/MT, Lubelski ZEW/500/49/2011/MT, Lubuski, ZEW/500/50/2011/MT, Łódzki ZEW/500/51/2011/MT, Małopolski ZEW/500/52/2011/MT, Mazowiecki ZEW/500/53/2011/MT, Opolski ZEW/500/54/2011/MT, Podkarpacki ZEW/500/55/2011/MT, Podlaski ZEW/500/56/2011/MT, Pomorski ZEW/500/57/2011/MT, Śląski ZEW/500/58/2011/MT, Świętokrzyski ZEW/500/59/2011/MT, Warmińsko-Mazurski ZEW/500/60/2011/MT, Wielkopolski ZEW/500/61/2011/MT, Zachodniopomorski ZEW/500/62/2011/MT, Prezydenci, Burmistrzowie i Wójtowie ZEW/500/63/2011/MT

²⁹² DS.-E.545.27.SZ.2011, ROPS-P.9161.343.2011

²⁹³ ZEW/500/64/2011/MP

²⁹⁴ ZEW/500/65/2011/MK

samorządowych i jest ograniczona poprzez działanie nadzoru wojewódzkiego nad aktami prawa miejscowego²⁹⁵.

- **zmian w przepisach dotyczących wieku rozpoczęcia obowiązku szkolnego – wystąpienie z 24 listopada 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej o informacje na temat zapowiadanych zmian w przepisach prawa, dotyczących wieku rozpoczęcia obowiązku szkolnego²⁹⁶.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował Rzecznika o projekcie ustawy zmieniającej ustawę o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw, który zakłada wprowadzenie od 1 września 2014 roku obowiązku szkolnego dla dzieci sześciolatków²⁹⁷.

4.2 Sprawy indywidualne

W 2011 roku zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne, związane z prawem dziecka do nauki, dotyczyły m.in.:

- **procesu rekrutacji dzieci do przedszkola**

Rzecznik Praw Dziecka otrzymał od rodziców dzieci z K. informację o problemie w organizacji oddziałów przedszkolnych dla dzieci objętych w roku szkolnym 2011/2012 rocznym obowiązkowym przygotowaniem przedszkolnym w Gminnym Przedszkolu w K. Ze skargi wynikało, iż rodzice podczas rekrutacji zgłosili dzieci do ww. przedszkola, w celu dokończenia w tej placówce edukacji przedszkolnej. Po zakończonej rekrutacji, tj. po wywieszeniu list przyjętych dzieci, dowiedzieli się, że ich dzieci nie będą mogły kontynuować edukacji przedszkolnej w oddziałach Gminnego Przedszkola w K., tylko w nowo utworzonych w Szkole Podstawowej w tej samej miejscowości. Wyrazili zaskoczenie tą decyzją i zdziwienie brakiem stosownych informacji przed rozpoczęciem rekrutacji.

W związku z powyższym, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się o wyjaśnienie problemu do właściwego Kuratora Oświaty oraz Wójta Gminy C.²⁹⁸

W odpowiedzi Wójt wyjaśnił, iż decyzja o organizacji w szkole oddziałów przedszkolnych dla dzieci objętych rocznym obowiązkowym przygotowaniem przedszkolnym

²⁹⁵ DSR-II-0712-4-1-ES/11

²⁹⁶ ZEW/500/68/2011/MP

²⁹⁷ DKOW-WOKW-AS-043/8/11

²⁹⁸ ZEW/430/258/2011/MP

została podjęta w związku z brakiem miejsc w przedszkolach dla 3 i 4-latków, a rodzice zostali zapoznani z ww. sytuacją²⁹⁹.

Na wniosek Rzecznika Praw Dziecka Kurator Oświaty podjął w przedmiotowym przedszkolu kontrolę doraźną. W trakcie działań kontrolnych stwierdzono następujące nieprawidłowości: brak w statucie przedszkola zapisu dotyczącego terminu rekrutacji dzieci oraz fakt, iż dyrektor przedszkola, przeprowadzając rekrutację, przekroczył swoje kompetencje, przyjmując dzieci do oddziału przedszkolnego funkcjonującego od 1 września 2011 roku w Szkole Podstawowej. Ponadto, Kurator Oświaty zwrócił uwagę na potrzebę doprecyzowania zasad przepływu informacji na linii dyrektor – nauczyciel – rodzic. W związku z powyższym Dyrektorowi Gminnego Przedszkola w K. wydano stosowne zalecenia. Nowo zatrudniony dyrektor przedszkola, od 1 września 2011 roku podjął działania naprawcze, których realizację, na wniosek Rzecznika Praw Dziecka, monitoruje Kurator Oświaty³⁰⁰.

- **realizacji edukacji przedszkolnej przez dziecko z niepełnosprawnością**

Do Rzecznika Praw Dziecka zgłosiła się siostra 4-letniej dziewczynki, cierpiącej na autyzm, informując o problemie z realizacją prawa dziecka z niepełnosprawnością do edukacji przedszkolnej w roku szkolnym 2011/2012. W związku z powyższym, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Burmistrza Miasta i Gminy w D. o pomoc w rozwiązaniu tego problemu³⁰¹.

W odpowiedzi Burmistrz poinformował Rzecznika, iż dziewczynka od 2 stycznia 2012 roku będzie uczęszczać do przedszkola oraz zostanie jej przydzielony asystent podczas zajęć przedszkolnych³⁰².

- **przyjmowania dzieci do szkół**

Opiekun dziecka poprosił Rzecznika Praw Dziecka o pomoc w przyjęciu chłopca do szkoły w obwodzie, której mieszka. Chłopiec ma specyficzne trudności w uczeniu się. Ukończył klasę piątą z dwiema ocenami niedostatecznymi i naganną oceną zachowania w Szkole Podstawowej w W. Opiekun chłopca uznał, że pozostawienie go w tejże szkole negatywnie wpłynie na jego rozwój ze względu na środowisko rówieśnicze. W związku z tym zwrócił się do dyrektora innej szkoły – szkoły rejonowej – z prośbą o przyjęcie chłopca do

²⁹⁹ SO.1510.2.2011

³⁰⁰ WKWiO-0711/36/11

³⁰¹ ZEW/45/44/2011/MP

³⁰² brak sygnatury

szkoły, lecz dyrektor odmówił³⁰³. W wyniku podjętych przez Rzecznika działań chłopiec został przyjęty do szkoły rejonowej³⁰⁴.

W innej sprawie z prośbą o pomoc zwróciła się matka dziewczynki, która ukończyła edukację w oddziale przedszkolnym i od nowego roku szkolnego powinna uczęszczać do klasy I szkoły podstawowej. Ponieważ jednak dziecko nie posiadało stałego miejsca zameldowania, szkoła poinformowała matkę, iż jej dziecko nie zostanie przyjęte do Szkoły Podstawowej w P. Nawiązano kontakt z matką oraz wyjaśniono, że w zgłoszonej sprawie znaczenie ma miejsce zamieszkania, a nie miejsce zameldowania dziecka. Podano, iż § 4 rozporządzenia Ministra Edukacji i Sportu z dnia 20 lutego 2004 roku w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych (Dz. U. z 2004 r. Nr 26, poz. 232 z późn. zm.) stanowi, że do klasy pierwszej szkoły podstawowej ogólnodostępnej prowadzonej przez gminę przyjmowane są z urzędu dzieci zamieszkałe w obwodzie danej szkoły podstawowej. Przekazana informacja posłużyła matce dziewczynki do pozytywnego rozwiązania zgłoszonego problemu³⁰⁵.

W kolejnym przypadku chłopiec posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego z uwagi na niepełnosprawność sprzężoną w postaci uszkodzenia wzroku i niepełnosprawności ruchowej po ukończeniu szkoły podstawowej w klasie integracyjnej wybrał na kolejnym etapie edukacji oddział ogólnodostępny w Gimnazjum z Oddziałami Integracyjnymi w P. Komisja Rekrutacyjna zakwalifikowała go jednak do oddziału integracyjnego ze względu na dostępność w nim nauczyciela współorganizującego kształcenie uczniów z niepełnosprawnością, którego chłopiec wymagał. Uczeń był niezadowolony z takiego rozwiązania, ponieważ wybierając to gimnazjum, kierował się przede wszystkim możliwością spełnienia swoich marzeń – nauką w klasie z innowacją pedagogiczną z zakresu nauk przyrodniczych, co zapewniał mu wybrany przez niego oddział ogólnodostępny. Matka chłopca zwróciła się do dyrektora, aby umożliwił jej synowi naukę w wybranej klasie. Takie rozwiązanie wiązało się jednak z koniecznością zatrudnienia dodatkowego nauczyciela współorganizującego kształcenie chłopca w tym oddziale, na co – jak poinformował matkę dyrektor – nie wyrażał zgody organ prowadzący szkołę. Matka chłopca zwróciła się więc do Rzecznika Praw Dziecka z prośbą o pomoc w uzyskaniu zgody ww. organu na zatrudnienie nauczyciela współorganizującego jego kształcenie w oddziale ogólnodostępnym ww. szkoły.³⁰⁶ W wyniku podjętych przez Rzecznika działań Władze Miasta P. wyraziły zgodę na

³⁰³ ZEW/430/397//2011/JF

³⁰⁴ koG.552.165.2011.ZO

³⁰⁵ ZEW/430/342/2011/MT

³⁰⁶ ZEW/430/381/2011/JF

zatrudnienie nauczyciela wspomagającego w wybranej przez chłopca klasie ogólnodostępnej.³⁰⁷

Kolejny problem dotyczył rekrutacji do szkoły ponadgimnazjalnej. Przyjęte zasady rekrutacji w Liceum Ogólnokształcącym w S. stawiały w pozycji uprzywilejowanej – względem innych uczniów starających się o przyjęcie do tegoż Liceum – absolwentów Gimnazjum, które wraz z ww. Liceum Ogólnokształcącym wchodziło w skład Zespołu Szkół Ogólnokształcących Nr 1 w S.³⁰⁸ Zasady rekrutacji umożliwiały przyjęcie absolwentów ww. Gimnazjum poza postępowaniem rekrutacyjno-kwalifikacyjnym, warunkując je: uzyskaniem przez tych uczniów na świadectwie ukończenia gimnazjum średniej ocen minimum 4,5; otrzymaniem co najmniej oceny dobrej z zachowania; uzyskaniem z trzech części egzaminu gimnazjalnego nie mniej niż 120 punktów. Zastosowane przez dyrektora Zespołu rozwiązanie skutkowało więc nieprzyjęciem kandydatów z zewnątrz, mimo uzyskania przez nich wyższej punktacji niż absolwenci Gimnazjum wchodzącego w skład Zespołu Szkół Ogólnokształcących Nr 1. W związku z powyższym, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do właściwego Kuratora Oświaty o podjęcie działań zgodnie z kompetencjami. Kurator Oświaty wskazał, że poinformował władze miasta S. o wystosowaniu pism do dyrektorów liceów ogólnokształcących, wzywających do natychmiastowego usunięcia uchybień w zakresie nierównego traktowania uczniów gimnazjów podczas rekrutacji do publicznych szkół ponadgimnazjalnych³⁰⁹.

- **dowożenia dzieci do szkół, w tym dzieci z niepełnosprawnością**

Do Rzecznika Praw Dziecka w 2011 roku wpływało wiele spraw dotyczących organizacji dowożenia dzieci do szkół lub odmowy realizacji tego zadania oraz zwrotu kosztów związanych z jego realizacją. Były wśród nich pytania dotyczące uregulowań prawnych. Zgłaszane skargi w tej sprawie nie zawsze były efektem naruszania praw dziecka. Często ich podstawą był brak woli porozumienia pomiędzy rodzicami dziecka a gminą.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócili się rodzice z prośbą o pomoc w zorganizowaniu bezpiecznej drogi ze szkoły uczniom zamieszkującym w Ł., gdyż dzieci musiały pokonywać niebezpieczne odcinki drogi pozbawionej pobocza, po której poruszały się samochody ciężarowe. Rodzice bezskutecznie prosili Burmistrza Ł. o pomoc. W wyniku podjętych interwencji w przedmiotowej sprawie, Burmistrz przychylił się do prośby rodziców.

³⁰⁷ WEK-I.4424.52.4.2011

³⁰⁸ ZEW/430/324/2011/ESn

³⁰⁹ KO-I.4210.1.2011.IR

Dowożenie zostało zorganizowane w taki sposób, iż autobus jest podstawiany pod szkołę i po zajęciach odwozi uczniów do domu, za częściową odpłatnością rodziców.³¹⁰

Drugi przypadek dotyczył problemu bezpieczeństwa dzieci podczas dowozu do Szkoły Podstawowej w W. 5-letnia dziewczynka od 1 września 2011 roku była objęta rocznym obowiązkowym przygotowaniem przedszkolnym. Z uwagi na fakt, iż Szkoła Podstawowa w W., przy której zorganizowany został oddział przedszkolny, oddalona była o 5,5 km od domu, gmina zorganizowała dowóz autokarem wraz z osobą sprawującą opiekę nad dziećmi.

Z relacji rodziców 5-latki wynikało, iż 1 grudnia 2011 roku autokar przyjechał bez opiekunki. W związku z czym, matka podjęła działania wyjaśniające przyczynę braku opieki nad dziećmi podczas dowozu do szkoły. W Urzędzie Gminy w U. uzyskała informację, iż autokar, którym jeżdżą dzieci nie jest autobusem szkolnym, lecz – komunikacji publicznej. Przekazano, iż gmina zakupiła dzieciom bilety miesięczne na ten autobus, ale jedynie w okresie wrzesień-listopad Władze Gminy zorganizowały opiekę nad dziećmi podczas dowozu.

Rzecznik Praw Dziecka w piśmie do Wójta Gminy w U. wyraził zaniepokojenie warunkami bezpieczeństwa dzieci podczas dowozu do Szkoły Podstawowej w W.³¹¹ W odpowiedzi Wójt Gminy zapewnił Rzecznika Praw Dziecka, iż od 2 stycznia 2012 roku będzie kontynuował realizację umowy w zakresie zapewnienia dzieciom opiekuna podczas dowozu do Szkoły Podstawowej w W.³¹²

W innej sprawie o interwencję Rzecznika poprosiła matka dziecka z niepełnosprawnością z miejscowości Ż. Organ prowadzący zorganizował dowożenie dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego do szkoły specjalnej. Matka kwestionowała jednak warunki dowozu, a przede wszystkim brak opiekuna.

Przewoźnik, wyłoniony w drodze przetargu, zaczął stawiać matce dziecka warunki, których spełnienie miało decydować o tym, czy przewoźnik będzie zabierał dziecko. Rzecznik wystąpił z pismem do Władz Miasta Ż., informując je o zaistniałej sytuacji i prosząc o jak najszybsze podjęcie działań zmierzających do rozwiązania problemu, podkreślając, że brak opiekuna może zagrażać bezpieczeństwu dzieci³¹³. Władze Miasta podjęły działania. W odpowiedzi wyjaśniono, że dowóz prowadzony jest przez uprawnionego kierowcę,

³¹⁰ ZEW/430/229/2011/ZA

³¹¹ ZEW/430/689/2011/MP

³¹² ZOEAS.0310.21.2011

³¹³ ZEW/45/36/2011/AM

a opiekę sprawuje opiekun posiadający kwalifikacje zgodne z umową³¹⁴. W rozmowie telefonicznej matka potwierdziła, że dzieciom została zapewniona właściwa opieka.

W kolejnej sprawie jedna z matek z miejscowości G., zwróciła się do Rzecznika Praw Dziecka z problemem odmowy dowożenia jej dziecka z niepełnosprawnością do szkoły specjalnej. Poinformowała, że problem dotyczy większej liczby dzieci. Jako powód podawano, iż zorganizowany w mieście system przekroczył zaplanowane na ten cel środki finansowe. Rzecznik, stając w obronie dzieci z niepełnosprawnością, zwrócił się w przedmiotowej sprawie do Władz Miasta. Poprosił o przekazanie informacji, w jaki sposób gmina realizuje obowiązek nałożony na nią w art. 17 ust. 3a ustawy o systemie oświaty. Rzecznik zwrócił się również do właściwego Kuratora Oświaty o podjęcie działań wynikających z zadań nadzoru pedagogicznego³¹⁵.

Władze miasta, na skutek interwencji zorganizowały dla uczniów, którzy wcześniej nie byli objęci zorganizowanym dowożeniem na zajęcia do szkoły i z powrotem dowóz transportem taksówkowym³¹⁶. Fakt ten potwierdził Kurator Oświaty³¹⁷.

Z kolejną prośbą o pomoc zwróciła się do Rzecznika matka chłopca z niepełnosprawnością zamieszkałego w Gminie N. Chciała, aby Gmina N. dowoziła jej dziecko do szkoły. Wójt nie wyrażał jednak zgody na zorganizowanie dziecku transportu, proponując rodzicom podpisanie umowy i zwrot kosztów przejazdu, na co nie wyrażali oni zgody. Z uzyskanej przez Rzecznika Praw Dziecka interpretacji Ministerstwa Edukacji Narodowej przepisów dotyczących m.in. tego problemu wynikało, że rodzic ma prawo wyboru, czy korzysta z transportu zorganizowanego, czy też organizuje dowóz we własnym zakresie. Wykorzystując przedstawione stanowisko, w wyniku interwencji Rzecznika, w roku szkolnym 2011/2012 chłopiec został objęty bezpłatnym transportem do szkoły³¹⁸.

- **realizacji obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, w tym przez dzieci z niepełnosprawnością**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się matka dziewczynki, posiadającej opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej o dostosowaniu wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych oraz orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym. Poprosiła o pomoc w rozwiązaniu sytuacji, w której dyrektor Liceum Ogólnokształcącego w G. wywierał na nią presję, aby zabrała

³¹⁴ OW.III.4461-1/11

³¹⁵ ZEW/45/37/2011/AM

³¹⁶ WE/I/4464/11/MKK

³¹⁷ WR.570.98.2011.HS

dokumenty córki ze szkoły. Matka uległa naciskom. Następnie okazało się, iż jej córka, w okresie od stycznia do marca 2011 roku, nie została zapisana do żadnej innej szkoły, nie realizując w ten sposób obowiązku nauki.

Rzecznik Praw Dziecka podjął rozmowy z dyrektorem liceum, do którego dziewczynka uczęszczała, dyrektorem Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej działającej na tym terenie oraz z dyrektorem innego liceum w miejscowości G. W wyniku podjętych działań dziewczynka została przyjęta do liceum znajdującego się blisko jej miejsca zamieszkania. Dziewczynka w nowej szkole bardzo szybko odnalazła się w gronie rówieśników i osiągała dobre wyniki w nauce³¹⁹.

W innym przypadku ojciec zwrócił się do Rzecznika Praw Dziecka w sprawie uzyskania zgody dyrektora Szkoły Podstawowej w K. na realizację przez córkę obowiązku szkolnego poza szkołą. Dziewczynka pozostawała pod opieką matki. W roku szkolnym 2010/2011 dziewczynka nie uczęszczała do szkoły. Matka uczyła córkę w domu, ponieważ obawiała się ją posłać do szkoły ze względu na jej zdrowie – podejrzenie zmiany naczyniowej w mózgu. Matka dziewczynki nie podejmowała jednak działań mających na celu zdiagnozowanie jej stanu zdrowia w celu ustalenia, na ile choroba jest dla niej zagrożeniem oraz czy może z rówieśnikami chodzić do szkoły. Dyrektor szkoły, po upomnieniach rodziców dziewczynki, poinformował Urząd Gminy o nierealizowaniu przez dziecko obowiązku szkolnego oraz skierował wniosek do Sądu Rejonowego w C. o wgląd w sytuację rodzinną. Jednocześnie, mając na uwadze dobro dziewczynki, umożliwił jej przystąpienie do egzaminów klasyfikacyjnych. Dziewczynka uzyskała promocję do klasy programowo wyższej. Sąd postanowił przed wakacjami ustalić biegłego neurologa dziecięcego, celem wykonania badania dziecka, lecz okazało się, iż na tym terenie nie udało się powołać ww. specjalisty.

W wyniku działań podjętych przez Rzecznika Praw Dziecka w ciągu tygodnia wyznaczono termin badania dziewczynki w Klinice Neurochirurgii Centrum Zdrowia Dziecka i uzyskano zgodę ww. Sądu na zwrot kosztów przejazdu matki z córką do szpitala oraz pobytu rodzica w hotelu przyszpitalnym na czas trwania badań dziewczynki. Wyniki badań wykazały, iż dziewczynka jest zdrowa. W konsekwencji wróciła ona do szkoły po ponad rocznej przerwie³²⁰.

³¹⁸ ZEW/432/4/2011/ZA

³¹⁹ ZEW/45/7/2011/MT

³²⁰ ZEW/430/506//2011/JF

- **wyboru szkoły lub specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego w przypadku dzieci z niepełnosprawnością**

Innym problemem związanym także z dowożeniem dzieci z niepełnosprawnością jest wybór szkoły lub ośrodka dla dziecka z orzeczeniem do kształcenia specjalnego. Konflikty powstające na tej płaszczyźnie wynikają z różnicy między oczekiwaniami rodziców dziecka dotyczącymi realizacji zaleceń poradni psychologiczno-pedagogicznej zawartych w orzeczeniach i wyboru takiej szkoły czy ośrodka, które zabezpieczą w pełni potrzeby ich dziecka, a gminą, która odmawia dowożenia lub zwrotu kosztów dowożenia do szkoły (nie znajdującej się najbliżej miejsca zamieszkania) ze względu na troskę o właściwe wydatkowanie środków z budżetu gminy.

Przykładem takiej sprawy może być, odmowa przez Wójta Gminy J. organizacji dowożenia dzieci, spowodowaną tym, że na terenie gminy i powiatu są szkoły ogólnodostępne, specjalne, integracyjne, które jego zdaniem, są w stanie zapewnić dziecku właściwą edukację. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się dwukrotnie do Wójta, wystąpił do właściwego Kuratora Oświaty oraz Wojewody. Wojewoda poinformował, że jest w trakcie rozpoznawania problemu. Sprawa pozostaje w toku³²¹.

- **oceniań, klasyfikowania i promowania**

Rodzice zwrócili się do Rzecznika Praw Dziecka w sprawie niepromowania ich syna do klasy drugiej w Publicznej Szkole Podstawowej w Z. Chłopiec posiadał orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, które wydano mu na czas pobytu w przedszkolu ze względu na słabowidzenie. Wynik badania psychologicznego chłopca wskazywał na prawdopodobieństwo występowania u niego Zespołu Aspergera. Zarówno w jednym, jak i drugim dokumencie zostały określone wskazówki do pracy z dzieckiem. Wychowawca chłopca, nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej, nie uwzględnił ich w pracy z dzieckiem, gdyż, jak przekazali rodzice, nie były one podstawą – w myśl obowiązujących przepisów – do dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono zaburzenia i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w uczeniu się, uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom. Rodzice informowali wychowawcę, że podjęli działania w celu uzyskania stosownej opinii z poradni psychologiczno-pedagogicznej, ale jest to proces, który wymaga czasu. Na miesiąc przed zakończeniem zajęć edukacyjnych rodzice zostali pisemnie poinformowani przez szkołę o niepromowaniu ich syna do klasy programowo wyższej. Wyrazili negatywną opinię w tej

³²¹ ZEW/45/42/2011/AM

sprawie. Na posiedzeniu rady pedagogicznej dotyczącej promocji uczniów, wychowawca chłopca przedstawił wniosek o jego niepromowanie do klasy drugiej. Tego samego dnia do szkoły wpłynęła opinia w jego sprawie, wydana przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną, w której m.in. zapisano, że pozostawienie dziecka na drugi rok w tej samej klasie negatywnie wpłynie na jego rozwój emocjonalno-społeczny.³²² W wyniku podjętych przez Rzecznika działań stwierdzono szereg uchybień dotyczących zasad wewnątrzszkolnego oceniania uczniów, mających wpływ na klasyfikację i promowanie ww. ucznia. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami dotyczącymi trybu ustalania rocznej oceny klasyfikacyjnej dyrektor szkoły powołał komisję, która w drodze sprawdzianu wiadomości i umiejętności, ustaliła uczniowi roczną ocenę klasyfikacyjną z zajęć edukacyjnych, stanowiącą podstawę promowania chłopca do klasy programowo wyższej.³²³

- **skreślenia dzieci z listy wychowanków przedszkola lub listy uczniów szkoły**

Rzecznik Praw Dziecka otrzymał skargę od mamy 5-letniego chłopca, dotyczącą skreślenia jej syna z listy wychowanków Przedszkola Nr 4 w S. Dyrektor pisemnie poinformował rodziców o tej decyzji, uzasadniając ją tym, iż nieobecność dziecka w Przedszkolu trwała powyżej 30 dni, oraz że na liście dzieci oczekujących na przyjęcie są dzieci obojga rodziców pracujących. Mama chłopca wyjaśniła Rzecznikowi, iż przekazała dyrektorowi informacje o chorobie swojego dziecka we wskazanym okresie oraz przedstawiła mu zaświadczenie lekarskie. W opinii rodzica bezpośrednią przyczyną skreślenia jej syna był fakt, iż nie uiszcza ona opłaty stałej w wysokości 170 zł. Mama chłopca przy przyjęciu do przedszkola zadeklarowała, że chce, aby syn przebywał w Przedszkolu tylko przez 5 godzin dziennie. Stąd uważała, że za pobyt jej dziecka nie należy pobierać opłaty. W związku z powyższym, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się o wyjaśnienie tej sprawy do Dyrektora Przedszkola Nr 4 w S. oraz właściwego Kuratora Oświaty³²⁴.

W odpowiedzi dyrektor przedszkola podkreślił, iż przyczyną skreślenia chłopca z listy z dniem 1 stycznia 2011 roku była jego długa nieusprawiedliwiona nieobecność. Ponadto, dyrektor poinformował, iż zaproponował rodzicowi, aby ponownie złożył kartę zapisu dziecka do Przedszkola Nr 4. Powyższą informację przekazano rodzicowi, który taką kartę złożył. Od 1 marca 2011 roku dziecko zostało ponownie przyjęte do przedszkola³²⁵.

³²² ZEW/430/351/2011/JF

³²³ SiW-0551/64/11

³²⁴ ZEW/430/61/2011/MP

³²⁵ P.IV.074-1/11

Kurator Oświaty poinformował Rzecznika Praw Dziecka, iż z uwagi na skreślenie dziecka z listy w ww. przedszkolu przeprowadzono kontrolę doraźną. W wyniku tych działań Kurator Oświaty potwierdził, iż rodzice chłopca w karcie zgłoszenia zadeklarowali 5-godzinny pobyt w placówce. Jednakże, stwierdzono również nieprawidłowości w procedurze skreślenia dziecka z listy wychowanków. Okazało się, iż podane przez dyrektora przyczyny skreślenia nie znalazły bowiem odzwierciedlenia w statucie przedszkola. Brakowało również informacji o działaniach, mających na celu zdiagnozowanie przyczyny nieobecności dziecka, a dyrektor wydał decyzję o skreśleniu dziecka bez pouczenia o możliwości i trybie odwołania się rodziców. Zapisy w statucie przedszkola w zakresie skreślenia okazały się niezgodne z przepisami prawa. W związku z powyższym, Kurator Oświaty wydał dyrektorowi Przedszkola Nr 4 stosowane zalecenia, w tym przywrócenie możliwości uczęszczania chłopca do przedszkola³²⁶.

W innym przypadku do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się matka z prośbą o pomoc dla syna, który został skreślony z listy uczniów za palenie papierosów na terenie szkoły w Zespole Szkół w N. W wyniku interwencji, Szkoła zbadała sytuację rodzinną chłopca i uchyliła decyzję o skreśleniu go z listy uczniów oraz podjęła działania wspierające chłopca. W wyniku przeprowadzonych działań wyjaśniających okazało się, że uczeń w ten sposób chciał zwrócić na siebie uwagę. Miał on bardzo trudną sytuację rodzinną (brak kontaktu z ojcem, chora matka, trudna sytuacja materialna – musiał pracować, aby zarabiać pieniądze i pomóc matce)³²⁷.

- **likwidacji lub reorganizacji szkół**

Rok 2011 był kolejnym rokiem, który obfitował w uchwały podejmowane przez samorządy w sprawie likwidacji szkół, ich przekształceń, a także przenoszenia siedziby i łączenia w zespoły szkół. Problem ten coraz częściej zaczął dotyczyć szkół ponadgimnazjalnych.

Dużo listów od rodziców zawierających prośbę o pomoc lub interwencję Rzecznika dotyczyło likwidacji małych szkół. Rodzice podnosili problem dowożenia dzieci, wydłużenia czasu pobytu małego dziecka poza domem, oczekiwania na dowóz w nieprzystosowanych świetlicach szkolnych, zagrożenia dla ich bezpieczeństwa. Coraz częściej podnoszony był też problem braku konsultacji z rodzicami dzieci, których likwidacja szkoły bezpośrednio dotyka. We wszystkich przypadkach Rzecznik zwracał się indywidualnie do samorządów, by

³²⁶ KNT.5533.5.2011

³²⁷ ZEW/431/16/2011/ZA

podejmowane w danej sprawie działania miały na względzie przede wszystkim dobro dziecka. Pomimo, że czynnik finansowy nadal ma znaczenie przy wprowadzaniu zmian restrukturyzacyjnych, to po interwencjach Rzecznika niejednokrotnie władze samorządowe ponownie analizowały problem i odstępowano od zamiaru likwidacji szkoły³²⁸.

W sprawie likwidacji szkoły do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się również Rada Rodziców małej, wiejskiej szkoły w S. Delegacja rodziców przedstawiła Rzecznikowi argumenty w obronie szkoły oraz poinformowała o braku konsultacji ze społeczeństwem. Rzecznik podjął rozmowy z władzami gminy, wystąpił do Wójta z prośbą o ponowne przeanalizowanie problemu i podjęcie takich decyzji, które będą uwzględniały przede wszystkim dobro dziecka i możliwości jego rozwoju. Wójt Gminy G. przekazał Rzecznikowi, że w roku szkolnym 2011/2012 sieć szkół nie ulegnie zmianie. Jednocześnie, zobowiązał się, że jeżeli w przyszłości będą podejmowane decyzje w takich kwestiach, będą one poprzedzone konsultacjami społecznymi ze wszystkimi zainteresowanymi³²⁹.

Wiele spraw dotyczących likwidacji lub reorganizacji szkoły, dzięki interwencjom Rzecznika oraz dobrej woli i chęci współpracy organu prowadzącego, dyrektora szkoły oraz rodziców uczniów, udało się rozwiązać w sposób satysfakcjonujący każdą ze stron³³⁰.

Z zaniepokojeniem Rzecznik Praw Dziecka odnotowuje, że do konsultacji społecznych nie są zapraszane dzieci.

- **dożywiania uczniów**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się mieszkanka W. z prośbą o pomoc w sprawie odmowy przez szkołę podstawową bezpłatnego dożywiania jej dzieci, z uwagi na niespełnianie kryterium dochodowego. W związku z zaistniałą sytuacją poinformowano dyrektora szkoły o zasadach funkcjonowania systemu dożywiania w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” i o funduszach, które miasto W. posiadało z tego tytułu. W wyniku interwencji Rzecznika, dyrektor szkoły objął dzieci bezpłatnym dożywianiem³³¹.

Była to jedyna w 2011 roku prośba o interwencję w sprawie dożywiania dzieci.

³²⁸ ZEW/430/304/2011/AM

³²⁹ OR.033.19.201

³³⁰ ZEW/430/84/2011/MT, ZEW/430/91/2011/MT, ZEW/430/353/2011/MT

³³¹ ZEW/420/1/2011/ZA

- **inicjatywy rodziców w sprawie żłobków**

Do Rzecznika Praw Dziecka w 2011 roku wpływały prośby rodziców o poparcie ich dążeń mających na celu budowę żłobków przez gminy³³², między innymi w miejscowościach N. i G. Rzecznik zwrócił się do burmistrzów tych miast o przeanalizowanie argumentów przedstawianych przez rodziców i podjęcie takich decyzji, które będą miały na względzie dobro najmłodszych. Ponadto, Rzecznik zwrócił uwagę, że każde dziecko ma prawo do opieki, wychowania i edukacji, a obowiązkiem władz jest stworzenie gwarancji, iż będzie ono mogło korzystać ze swoich praw.

Skargi składane do Rzecznika dotyczyły również projektów uchwał rad miejskich w sprawie ustalenia opłat za pobyt i wyżywienie dzieci objętych opieką w żłobkach³³³ oraz uchwał w sprawie statutów żłobków³³⁴. Przykładem może być tu sprawa, w której Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Przewodniczącego Rady Miejskiej w G. z prośbą o ponowną analizę wysokości opłat. Ponadto, zwrócił uwagę, że wysoka kwota opłaty może okazać się niemożliwa do uiszczenia przez rodziców, co spowodowałoby ograniczenie dostępu dzieci do opieki i edukacji. Podjęte działania przyczyniły się do zmian przepisów uchwał, a tym samym uwzględnienia stanowiska Rzecznika oraz rodziców.

W przypadku uchwały dotyczącej statutu żłobka w miejscowości O., po analizie dokumentu, Rzecznik zwrócił uwagę na przepisy zawierające znamiona dyskryminacji dzieci z niepełnosprawnością. Zwrócił się do właściwego Wojewody jako organu nadzoru. W wyniku interwencji rada miasta zmieniła przepisy statutu.

- **kwestii zakazu używania lub posiadania telefonów komórkowych przez uczniów na terenie szkoły lub podczas imprez organizowanych przez szkołę**

Problem, który uczniowie i ich rodzice zgłaszali w 2011 roku do Rzecznika Praw Dziecka dotyczył sytuacji, w której dyrektor szkoły wprowadzał uregulowania, zakazujące uczniom posiadania lub używania telefonów komórkowych na terenie szkoły lub podczas imprez organizowanych przez szkołę. Wszystkim zgłaszającym została udzielona odpowiedź, iż zgodnie z § 16b ust. 2 Załącznika Nr 2, § 18b ust. 2 Załącznika Nr 3, § 19 ust. 2 Załącznika Nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 roku w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. Nr 61, poz. 624 z późn. zm.) statuty szkół podstawowych, gimnazjów, czy liceów określają m.in. obowiązki uczniów w zakresie warunków korzystania z telefonów komórkowych i innych urządzeń

³³² ZEW/48/14/2011/MK, ZEW/12/2011/MK

³³³ ZEW/48/11/2011/MK

³³⁴ ZEW/48/8/2011/MK

elektronicznych na ich terenie. Szkoła ma więc prawo ograniczyć korzystanie z telefonów, np. podczas zajęć lekcyjnych. Jednocześnie podkreślono, iż pojęcie korzystania z telefonu zakłada prawo do jego posiadania. Ustanowienie więc zakazu posiadania telefonów komórkowych w szkole lub podczas wyjazdów szkolnych nie znajduje uzasadnienia w przepisach prawa i może naruszać prawo dziecka do kontaktu z rodzicami³³⁵.

³³⁵ ZEW/430/400/2011/MT, ZEW/430/413/2011/MT, ZEW/430/458/2011/MT, ZEW/430/489/2011/MT

5. PRAWO DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM

„Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki (...) dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych (...)”.

(art. 19 Konwencji o Prawach Dziecka).

W 2011 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem **3 448** spraw, związanych z prawem do ochrony przed złym traktowaniem, w tym:

- **1 278** zgłoszono na piśmie;
- **2 037** podczas rozmów telefonicznych;
- **133** podczas osobistych wizyt w Biurze Rzecznika.

Rzecznik zwracał się do organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach, dotyczących m.in.:

- przemocy wobec dzieci w środowisku domowym;
- przemocy seksualnej;
- naruszania praw wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, włącznie ze stosowaniem wobec nich przemocy;
- przemocy rówieśniczej w przedszkolu/szkole.

W niektórych ze spraw z tego zakresu Rzecznik Praw Dziecka podejmował też decyzje o przyłączeniu się do postępowań sądowych (szerzej opisane w rozdziale III – Sprawy sądowe i administracyjne z udziałem Rzecznika Praw Dziecka).

5.1 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka

Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem dotyczyły:

- **postępu prac legislacyjnych nad rozporządzeniem dotyczącym procedury „Niebieskie Karty” – wystąpienie z 14 marca 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Prezesa Rady Ministrów z prośbą o udzielenie informacji dotyczącej postępu prac legislacyjnych oraz terminu, w jakim Rada Ministrów

wyda rozporządzenie dotyczące procedury „Niebieskie Karty”. W przedmiotowym wystąpieniu Rzecznik podkreślił, że istotnym jest, aby instytucje zobowiązane do podejmowania określonych działań otrzymały jak najszybciej instrumentarium prawne, na podstawie którego będą mogły podejmować skuteczne działania³³⁶.

Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował, że projekt rozporządzenia w kwietniu zostanie przekazany pod obrady Komitetu Stałego Rady Ministrów. Rozporządzenie zostało wydane 13 września 2011 roku.

- **informacji na temat wydania rozporządzenia, określającego procedurę postępowania Policji przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka – w sytuacji zagrożenia jego życia lub zdrowia – wystąpienie z 31 marca 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o informacje odnośnie terminu wydania rozporządzenia, określającego procedurę postępowania Policji przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka w sytuacji zagrożenia jego zdrowia lub życia³³⁷.

W odpowiedzi Podsekretarz Stanu poinformował Rzecznika, iż Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji 28 marca 2011 roku podpisał rozporządzenie w sprawie procedury postępowania przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie.

Na mocy przepisów przywoływanego powyżej rozporządzenia policjant, przede wszystkim ma za zadanie zapewnić osobiste bezpieczeństwo dziecku, pracownikowi socjalnemu i innym uczestnikom postępowania, a w razie potrzeby udzielić pierwszej pomocy i wezwać pogotowie ratunkowe. Decyzję o odebraniu dziecka z rodziny podejmuje pracownik socjalny wspólnie z policjantem, lekarzem lub ratownikiem medycznym czy pielęgniarką, co jest zgodne z uwagami Rzecznika Praw Dziecka do projektu rozporządzenia, który zakładał pierwotnie, że decyzję podejmuje pracownik socjalny. Przesłanką odebrania dziecka z rodziny jest bezpośrednio zagrożenie dla jego życia lub zdrowia.

Warto pokreślić, iż rozporządzenie określa sposób dokumentowania czynności i zakres niezbędnych informacji, jakie zawarte zostaną w notatce urzędowej oraz jej obieg³³⁸.

³³⁶ GAB/500/2/2011/BS

³³⁷ GAB/500/3/2011/BS

³³⁸ DAiN-VI-0661-4/11

- **włączenia treści dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie do programu kształcenia określonych grup zawodowych – wystąpienie z 1 kwietnia 2011 roku do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócili się reprezentanci organizacji pozarządowych i instytucji działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, prosząc o wsparcie inicjatywy na rzecz zmian w sposobie kształcenia m.in. pedagogów szkolnych, policjantów, pracowników służby zdrowia i pracowników socjalnych. Jak wynika z badań – m.in. realizowanych w 2007 roku na zlecenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej – nie posiadają oni wystarczającej wiedzy, narzędzi i doświadczenia, by właściwie uruchamiać działania pomocowe wobec ofiar przemocy. W związku z powyższym Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego o rozważenie włączenia treści dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie – w tym szczególnie wobec dzieci – do programu kształcenia na poziomie wyższym wszystkich grup zawodowych, mających styczność z takimi przypadkami³³⁹.

W udzielonej odpowiedzi Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego poinformował, że zmiany ustawy o szkolnictwie wyższym zwiększyły autonomię programową uczelni, co oznacza, że podstawowe jednostki organizacyjne uczelni mogą samodzielnie uruchamiać i określać proces kształcenia dla kierunków studiów – decyzja o włączeniu treści kształcenia dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym wobec dzieci, należy do autonomii władz jednostki podstawowej uczelni³⁴⁰.

- **nadużywania umieszczania nieletnich w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym lub izbie przejściowej w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich – wystąpienie z 26 maja 2011 roku**

W związku z wnioskami wyciągniętymi po kontrolach zleconych przez Rzecznika Praw Dziecka w 2010 roku w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, Rzecznik wystąpił do Ministra Sprawiedliwości o wzmoczenie nadzoru nad dostosowaniem oddzielnych pomieszczeń mieszkalnych lub izb przejściowych w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, do standardów określonych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 roku w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich³⁴¹.

Rzecznik Praw Dziecka zaapelował także o podjęcie działań legislacyjnych, mających na celu określenie maksymalnego czasu, na jaki nieletni dla zapewnienia bezpieczeństwa

339 ZEW/500/14/2011/ESn

340 MNiSW-DNS-WUP-622-13376-7/MD/11

³⁴¹ Dz. U. Nr 124 poz. 1359, ze zm.

i porządku w zakładzie może zostać umieszczony w izbie przejściowej lub oddzielnym pomieszczeniu przez dyrektora zakładu. W opinii Rzecznika rozporządzenie to powinno określać 7 dniowy termin, z możliwością jego przedłużenia, nie dłużej jednak niż 14 dni, z zastrzeżeniem w takim przypadku warunku zasięgnięcia opinii psychologiczno-psychiatrycznej³⁴².

W odpowiedzi Rzecznik został poinformowany, że w ramach dostępnych środków budżetowych, na bieżąco poprawia się standard tych izb. Natomiast odnosząc się do oznaczenia czasu umieszczenia ww. pomieszczeniach Ministerstwo Sprawiedliwości podzieliło pogląd Rzecznika, że okres umieszczenia nieletnich w izbach przejściowych powinien być oznaczony i ograniczony do niezbędnego minimum. Jednakże podkreślono, że w przypadku umieszczenia nieletniego w izbie na podstawie 25 ww. rozporządzenia, należy mieć na uwadze brak możliwości dokonania z góry precyzyjnej oceny co do czasu, w jakim mogą ustąpić przesłanki do jego stosowania, a ustalenie sztywnych ram czasowych, może spowodować niebezpieczeństwo dla pozostałych wychowanków lub personelu placówki. Stosowanie przez dyrektorów cyt. rozporządzenia, w tym §25, jest na bieżąco monitorowane przez Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji Ministerstwa Sprawiedliwości, a problemy z tym związane będą przedmiotem szerokiej dyskusji sędziów, wizytatorów oraz dyrektorów zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich. Ich wnioski i opinie będą w przyszłości podstawą do podjęcia przez Departament prac zmierzających do nowelizacji wyżej wymienianego rozporządzenia³⁴³.

- **potrzeby szczególnej ochrony interesów małoletnich i ich najbliższych, których dotyczą treści przekazywane opinii publicznej – wystąpienie z 6 lipca 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Przewodniczącego Rady Etyki Mediów o zwrócenie uwagi na potrzebę szczególnej ochrony interesów małoletnich i ich najbliższych, których dotyczą treści przekazywane opinii publicznej w przestrzeni medialnej³⁴⁴. W swoim wystąpieniu Rzecznik podniósł kwestię posługiwania się w prasie i telewizji sformułowaniami o zabarwieniu pejoratywnym, określającymi czy opisującymi dzieci i rodziny znajdujące się w sytuacjach kryzysowych. Rzecznik poruszył również konieczność ochrony najmłodszych przed konsekwencjami podawania przez media informacji na ich temat, które nie znajdują następnie potwierdzenia. Rzecznik zaapelował również do

³⁴² ZSR/500/7/2011/MS

³⁴³ DWOiP-III-072-8/11/4

³⁴⁴ ZSR/500/11/2011/AW

środowiska dziennikarskiego o szczególne wyczulenie na złożoność problematyki rodzinnej i ochronę interesów dzieci oraz wyraził prośbę o rozważenie możliwości zaangażowania mediów w promowanie pozytywnych postaw społecznych ukierunkowanych na wspieranie rodziny oraz zastępczych form opieki nad dziećmi.

- **wprowadzenie zmian w procedurze karnej w zakresie przesłuchiwania małoletnich świadków – wystąpienie z 30 listopada 2011 roku**

W wystąpieniu do Ministra Sprawiedliwości, Rzecznik Praw Dziecka przedstawiając aktualne uwagi dotyczące zagadnienia przesłuchiwania dziecka w procedurze karnej, zwrócił się o podjęcie działań oraz wprowadzenie odpowiednich zmian w przepisach dotyczących przesłuchiwania małoletnich świadków³⁴⁵.

W wystąpieniu Rzecznik wskazał, że w sprawach karnych, zarówno w toku postępowania przygotowawczego, jak i sądowego, dobro dziecka i jego prawo do harmonijnego rozwoju są szczególnie narażone na uszczerbek oraz, że występuje duże niebezpieczeństwo wiktyimizacji. Zastrzeżenia dotyczące procedury przesłuchiwania dzieci obejmują zwłaszcza problem wielokrotności przesłuchiwania dziecka, przesłuchiwanie w warunkach traumatycznych dla dziecka, niekorzystanie z możliwości przesłuchania w warunkach przyjaznych, brak realizacji zasady rejestracji przesłuchania dziecka przy pomocy specjalistycznej aparatury oraz brak odpowiedniej reprezentacji.

Rzecznik zwrócił uwagę, iż przepisy art. 185a i art. 185b Kodeksu postępowania karnego są niewystarczające dla ochrony nieukształtowanej jeszcze osobowości każdego dziecka – pokrzywdzonego/świadka i jego psychiki przed negatywnymi skutkami kontaktu z organami ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Istotny pozostaje również problem nieodpowiedniej reprezentacji małoletniego w procesie karnym, gdyż mimo istnienia wyraźnej podstawy prawnej kuratorzy procesowi powoływani są zbyt rzadko. Organy procesowe zbyt rzadko korzystają z rozwiązań przyjaznych dziecku.

W związku z powyższym Rzecznik podkreślił iż, mając na celu wzmocnienie standardów ochrony dziecka przed wiktyimizacją, co stanowi jeden z priorytetów działalności Rzecznika, konieczna pozostaje zmiana obowiązujących przepisów m.in. w taki sposób, by w postępowaniu przygotowawczym i sądowym w sprawach karnych stosować tryb przewidziany w art. 185a k.p.k. także do postępowań dotyczących innych, niż przewidziane tymi przepisami, przestępstw oraz by zagwarantować szerszą ochronę pokrzywdzonym

³⁴⁵ ZSR/500/16/2011/KCH

dzieciom, zwłaszcza poprzez objęcie nią wszystkich małoletnich do osiemnastego roku życia, a także by zapewnić dzieciom odpowiednią reprezentację w procesie karnym.

W odpowiedzi Minister Sprawiedliwości podzielił stanowisko Rzecznika, uznając przedstawione uwagi za słuszne. Zgodził się, że przesłuchanie dziecka-świadka powinno odbywać się poza salą sądową, w odpowiednich warunkach i w specjalnie wyposażonych pomieszczeniach. Podkreślił, że przedstawione postulaty zwłaszcza ws. ustawowego zagwarantowania jednorazowego przesłuchania, w dużej mierze zostały uwzględnione w projekcie nowelizacji Kodeksu Postępowania Karnego, opracowanego przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Karnego, który pod koniec stycznia został przesłany do uzgodnień międzyresortowych. Ministerstwo za słuszną uznało również uwagę Rzecznika dotyczącą konieczności wyznaczania kuratora.³⁴⁶

W związku z nałożonym na Rzecznika Praw Dziecka obowiązkiem przedstawienia Sejmowi RP i Senatowi RP informacji o skutkach obowiązywania ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie³⁴⁷ Rzecznik wystąpił do przedstawicieli administracji rządowej i samorządowej z wnioskiem o przekazywanie informacji na temat realizacji zadań wynikających z wymienionej ustawy:

- **wystąpienie z 31 marca 2011 roku do Ministra Pracy i Polityki Społecznej**

Rzecznik zwrócił się o przekazanie informacji odnośnie postępu prac legislacyjnych i terminu, w jakim przewidywane jest wydanie rozporządzeń do w/w ustawy, określających m.in. standard podstawowych usług świadczonych przez ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacje osób zatrudnionych w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, a także szczegółowe kierunki prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacje Wojewódzkiego Koordynatora Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie³⁴⁸.

W odpowiedzi Rzecznik otrzymał informacje, iż prace legislacyjne nad rozporządzeniami do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie wymagają skrupulatnych uzgodnień zarówno ze stroną rządową, jak i z partnerami pozarządowymi, co powoduje, że proces ich opracowywania wydłuża się.

³⁴⁶ DPC-IV-072-5/11/3

³⁴⁷ Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.

³⁴⁸ GAB/500/4/2011/BS

Minister wskazał także przewidywane terminy wydania poszczególnych rozporządzeń, o których mowa w art. 5 oraz art. 107 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie³⁴⁹.

- **wystąpienie z 14 kwietnia 2011 roku do marszałków województw**

Rzecznik zwrócił się do marszałków województw o przekazanie informacji odnośnie realizacji zadań i kompetencji wynikających z nowelizacji ustawy³⁵⁰.

Z uzyskanych przez Rzecznika odpowiedzi wynikało, że na terenie poszczególnych województw podejmowane są zintensyfikowane działania w celu realizacji zadań własnych wynikających z art. 6 pkt. 6 powołanej wyżej ustawy. W województwach: dolnośląskim, lubelskim, łódzkim, mazowieckim, podkarpackim, podlaskim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim, wielkopolskim zadania te są realizowane przez regionalne ośrodki polityki społecznej. Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego zadania te realizowane są w kompetencjach, powołanego przy Marszałku Województwa, Rzecznika Praw Ofiar. W województwach lubelskim, lubuskim, łódzkim, mazowieckim, śląskim, podkarpackim ramy prawne podejmowanych działań stanowią przyjęte uchwałą przez sejmiki województw – wojewódzkie programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie na lata 2011-2013.

W województwach dolnośląskim, opolskim, pomorskim, świętokrzyskim, wielkopolskim podejmowane są czynności (prace zespołów ekspertów, konsultacje społeczne) w celu opracowania i przyjęcia wojewódzkich programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie na lata 2011-2013. Z informacji wynikało nadto, że samorządy województw czynnie i aktywnie włączają się w różnego rodzaju kampanie ogólnopolskie poświęcone przemocy, organizują konferencje i szkolenia. W szczególności celem organizowanych szkoleń było wzmocnienie potencjału merytorycznego pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej. Samorządy współpracowały z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami działającymi w sferze działalności pożytku publicznego. Współpraca ta polegała m.in. na ogłaszaniu otwartych konkursów ofert na realizację w formie wspierania zadań publicznych z dziedziny wspierania grup najbardziej potrzebujących³⁵¹.

³⁴⁹ DPS-IIA-0700-518

350 GAB/500/5/2011/BS

³⁵¹ DOPS/DWA/AP/064-15/11; OZ-i.915.33.2011.MW; DS.II.9111.3.2011; RCPS.DU.0723-29/11; MCPSS.I/KK/4320-5/11; ROPS/OPA/0612/11/11; DZD-II.9111.2.2011.SM; ROPS.II.0724-34/11; ROPS.P.8111.1.11; ROPSZ.I.9070.13.2011.BN; ROPS.VI.9111.33.2011; ROPS.I/070/08/11

- **wystąpienie z 11 maja 2011 roku do Wojewodów**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Wojewodów o informację dotyczącą realizacji zadań i kompetencji wynikających z art. 7 ust. 1 ww. ustawy, to jest:

- 1) opracowywania materiałów instruktażowych, zaleceń, procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach kryzysowych związanych z przemocą w rodzinie dla osób realizujących te zadania;
- 2) monitorowania zjawiska przemocy w rodzinie;
- 3) powoływania i odwoływania Wojewódzkiego Koordynatora Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
- 4) monitorowania realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy pomocy Wojewódzkiego Koordynatora Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
- 5) nadzoru nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowanych przez samorząd gminny, powiatowy i województwa;
- 6) kontroli realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wykonywanych przez podmioty niepubliczne na podstawie umów z organami administracji rządowej i samorządowej³⁵².

Z uzyskanych odpowiedzi wynika, iż na terenie poszczególnych województw podejmowane były zintensyfikowane działania na rzecz stworzenia sprawnie funkcjonującego systemu przeciwdziałania przemocy rodzinie³⁵³.

- **wystąpienie z 1 czerwca 2011 roku do Ministra Zdrowia**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się o następujące informacje:

- 1) ile odnotowano spraw dotyczących przemocy wobec dziecka w rodzinie w statystykach Ministerstwa Zdrowia w okresie po 1 sierpnia 2010 roku, a ile w poszczególnych latach w okresie 2006-2009;
- 2) jaką liczbę dzieci rozpoznano jako ofiary przemocy w rodzinie (zespół dziecka maltretowanego T74 nr NFZ 1386) w poszczególnych latach w okresie 2006-2009 i po 1 sierpnia 2010 roku;
- 3) ilu dzieciom udzielono pomocy lekarskiej oraz ile poddano hospitalizacji z powodu wypadków i obrażeń w okresie po 1 sierpnia 2010 roku, a ile

³⁵² GAB/500/7/2011/BS

³⁵³ PS-II-9452.11.2011.ES; PS.III.9452-9/11; PS.Z.9452.8.2011; WP.IV.9453-15-11; PS.1.9452-11/11-1[RK]; PS-I.9452.1.2011.WMik

w poszczególnych latach okresu 2006-2009 z podziałem na kategorie wiekowe (0-7, 8-13,14-18);

- 4) jaka jest śmiertelność wśród dzieci do 5 roku życia w poszczególnych latach w okresie 2006-2009 i po 1 sierpnia 2010 roku;
- 5) jaka jest liczba wypełnień/zgłoszeń „Niebieskie Karty” do placówek ochrony zdrowia ³⁵⁴;

Minister Zdrowia przekazał dane statyczne dotyczące poszczególnych kategorii przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych z wyszczególnieniem rodzajów przestępstw zgromadzonych w systemie informatycznym Ministerstwa Sprawiedliwości. Minister wskazał, że liczby sprawozdanych przez świadczeniodawców w ramach realizacji umów w rodzaju leczenie szpitalne jako świadczenia 5.06.00.0001386 – zespół dziecka krzywdzonego (w okresie od 1 stycznia 2006 do 30 czerwca 2008) lub z rozpoznaniem T74 – zespół maltretowania, w poszczególnych latach przedstawiają się następująco: 2006 rok – 124, 2007 rok – 91, 2008 rok – 70, 2009 rok – 49, po 1 sierpnia 2010 roku – 37.

Minister Zdrowia udzielił Rzecznikowi Praw Dziecka następujących informacji dotyczących danych statystycznych odnoszących się do wypadków i obrażeń dzieci w poszczególnych latach, z uwzględnieniem wieku dzieci:

- 2006 rok – 144 508 (dzieci w przedziale wiekowym 0-7 roku życia), 195 138 (dzieci w przedziale wiekowym od 8-13 roku życia), 234 241 (dzieci w przedziale wiekowym od 14-18 roku życia);
- 2007 rok – 124 058 (dzieci w przedziale wiekowym 0-7 roku życia), 130 263 (dzieci w przedziale wiekowym od 8-13 roku życia), 168 014 (dzieci w przedziale wiekowym od 14-18 roku życia);
- 2008 rok – 101 843 (dzieci w przedziale wiekowym 0-7 roku życia), 121 303 (dzieci w przedziale wiekowym od 8-13 roku życia), 155 098 (dzieci w przedziale wiekowym od 14-18 roku życia);
- 2009 rok – 108 589 (dzieci w przedziale wiekowym 0-7 roku życia), 120 330 (dzieci w przedziale wiekowym od 8-13 roku życia), 150 428 (dzieci w przedziale wiekowym od 14-18 roku życia);
- 2010 rok (od 1 sierpnia) – 59 806 (dzieci w przedziale wiekowym 0-7 roku życia), 66 918 (dzieci w przedziale wiekowym od 8-13 roku życia), 83 745 (dzieci w przedziale wiekowym od 14-18 roku życia).

Rzecznik Praw Dziecka otrzymał następujące dane statystyczne dotyczące liczby zgonów dzieci w wieku do 5 roku życia w poszczególnych latach: 2006 rok – 2 626 zgonów, 2007 rok – 2 688 zgonów, 2008 roku – 2 729 zgonów, 2009 rok – 2 656 zgonów.

Ponadto Minister Zdrowia przekazał Rzecznikowi Praw Dziecka dane zgromadzone przez Komendę Główną Policji, zawierające szczegółowe informacje dotyczące wypełnień tzw. „Niebieskiej Karty” oraz liczby przeprowadzonych przez Policję interwencji w domach³⁵⁵.

- **wystąpienie z 1 czerwca 2011 roku do Prokuratora Generalnego**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Prokuratora Generalnego z prośbą o udzielenie następujących informacji:

- 1) ile zgłoszono do prokuratur przestępstw z art. 207 k.k. dotyczących przemocy w rodzinie, w tym wobec dziecka po 1 sierpnia 2010 roku, a ile w poszczególnych latach w okresie 2006-2009;
- 2) ile zgłoszeń dotyczących podejrzenia wystąpienia przemocy wobec dziecka w rodzinie miało miejsce po 1 sierpnia 2010 roku, a ile w poszczególnych latach w okresie 2006-2009 i kto najczęściej dokonywał tych zgłoszeń;
- 3) ile spraw dotyczących przemocy wobec dziecka w rodzinie skierowały prokuratury do sądów po 1 sierpnia 2010 roku, a ile w poszczególnych latach w okresie 2006-2009.³⁵⁶

W odpowiedzi Prokurator Generalny wskazał, że ilość zgłoszeń do prokuratur przestępstw z art. 207 k.k. dotyczących przemocy w rodzinie, w tym wobec dziecka w poszczególnych latach w okresie 2006-2009 oraz po 1 sierpnia 2010 roku przedstawia się następująco: w 2006 – 50 263 zgłoszeń, w tym wobec dziecka – 8 075; w 2007 – 48 670 zgłoszeń, w tym wobec dziecka – 7 866; 2008 – 55 541 zgłoszeń, w tym wobec dziecka – 7 701; w 2009 – 51 320 zgłoszeń, w tym wobec dziecka – 7 653; po 1 sierpnia 2010 roku – 41 181 zgłoszeń, w tym wobec dziecka – 6 896. Ilość zgłoszeń dotyczących podejrzenia wystąpienia przemocy wobec dziecka w rodzinie w okresie w poszczególnych latach 2006-2009 oraz w terminie po 1 sierpnia 2010 roku przedstawia się następująco: w 2006 – 7.055 zgłoszeń, w 2007 – 6 992 zgłoszeń, w 2008 – 7 031 zgłoszeń, po 1 sierpnia 2010 roku – 5 689 zgłoszeń.

³⁵⁴ GAB/500/10-2/2011/BS

³⁵⁵ MZ-MD-073-2102-3/MKA/11

³⁵⁶ GAB/500/10-5/2011/BS

Ilość spraw dotyczących przemocy wobec dziecka w rodzinie zakończonych skierowaniem do sądu aktu oskarżenia w okresie od 2006 do 2009 roku oraz w terminie po 1 sierpnia 2010 roku przedstawia się następująco: w 2006 – 4 479, w 2007 – 4 139, w 2008 – 4 017, w 2009 – 3 917, po 1 sierpnia 2010 roku – 2 842.

Jednocześnie Prokurator Generalny poinformował, że najczęściej zgłoszeń o przemoc wobec dzieci dokonywały osoby najbliższe dziecku, zawiadomienia takie były również składane przez administrację szpitali, Policję, kuratorów sądowych, pracowników szkół i przedszkoli, pracowników ośrodków pomocy społecznej, oraz inne osoby³⁵⁷.

- **wystąpienie z 1 czerwca 2011 roku do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o następujące informacje:

- 1) ile odnotowano spraw dotyczących przemocy wobec dziecka w rodzinie w statystykach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji po 1 sierpnia 2010 roku i w poszczególnych latach w okresie 2006-2009;
- 2) ile spraw dotyczących przemocy wobec dziecka w rodzinie zgłoszono do Policji w poszczególnych latach w okresie 2006-2009 i po 1 sierpnia 2010 roku;
- 3) jaka jest liczba odnotowanych przez Policję zatrzymań sprawców przemocy w rodzinie (w tym wobec dziecka) w okresie po 1 sierpnia 2010 roku, i w poszczególnych latach od 2006-2009;
- 4) ile postępowań przygotowawczych w sprawach o przemoc wobec dziecka w rodzinie prowadziła Policja w poszczególnych latach w okresie 2006-2009 i po 1 sierpnia 2010 roku³⁵⁸.

W odpowiedzi Rzecznik Praw Dziecka otrzymał informacje dotyczące sposobu reagowania funkcjonariuszy Policji na zawiadomienia związane ze zgłoszeniem podejrzenia wystąpienia przemocy. Jednocześnie poinformowano Rzecznika Praw Dziecka, iż policyjne bazy danych nie gromadzą informacji dotyczących ww. zgłoszeń.

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji przekazał dane statystyczne dotyczące przestępstw stwierdzonych ogółem, w tym, w których pokrzywdzonymi były osoby małoletnie, jak również postępowań wszczętych z art. 207 Kodeksu karnego – z podziałem na

³⁵⁷ PG II P 074/11/11

³⁵⁸ GAB/500/10 - 1/2011/BS

poszczególne lata w okresie od 2006 do 2009 roku z uwzględnieniem okresu od sierpnia do grudnia 2010 roku.

Minister przekazał także Rzecznikowi Praw Dziecka dane statystyczne dotyczące łącznej liczby podejrzanych zatrzymanych w związku z przestępstwem z art. 207 Kodeksu karnego w okresie od 2006 do 2009 roku oraz w okresie od sierpnia do grudnia 2010 roku. Rzecznik uzyskał również informacje dotyczące liczby osób odnotowanych w procedurze „Niebieskie Karty” jako osoby pokrzywdzone przemocą w okresie od 2006 roku do 2009 roku – z podziałem na poszczególne lata i grupy wiekowe pokrzywdzonych³⁵⁹.

- **wystąpienie z 1 czerwca 2011 roku do Komendanta Głównego Policji**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Komendanta Głównego Policji³⁶⁰ o udzielenie następujących informacji:

- 1) ile zgłoszeń dotyczących podejrzenia wystąpienia przemocy wobec dziecka w rodzinie miało miejsce po 1 sierpnia 2010 roku, a ile w poszczególnych latach w okresie 2006-2009 i kto najczęściej dokonywał tych zgłoszeń;
- 2) ile postępowań przygotowawczych w sprawie przestępstw z art. 207 k.k. dotyczących przemocy w rodzinie, w tym wobec dziecka, w poszczególnych latach w okresie 2006-2009 i po 1 sierpnia 2010 roku prowadziła Policja;
- 3) ile zatrzymań sprawców przemocy w rodzinie (w tym wobec dziecka) dokonali policjanci w poszczególnych latach, w okresie 2006-2009 i po 1 sierpnia 2010 roku;
- 4) ile dzieci i młodzieży zarejestrowano w procedurze „Niebieskie Karty” jako ofiary przemocy w rodzinie w poszczególnych latach w okresie 2006-2009 i po 1 sierpnia 2010 roku.

Na przedmiotowe wystąpienie odpowiedzi udzielono łącznie w piśmie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji.

- **wystąpienie z 1 czerwca 2011 roku do Ministra Pracy i Polityki Społecznej**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o szczegółowe informacje dotyczące m.in. liczby „Niebieskich Kart” zarejestrowanych w pomocy społecznej; w szczególności ilości rodzin, którym udzielono pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa

³⁵⁹ BMP-0791-5-1/11/MK/KP

³⁶⁰ GAB/500/10-6/2011/BS

domowego; liczby dzieci powierzonych rodzinom zastępczym – w poszczególnych latach w okresie 2006-2009, a ile po 1 sierpnia 2010 roku³⁶¹

W odpowiedzi Sekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej wskazał, iż w 2006 rok wypełniono – 18 589 Niebieskich Kart, w 2007 roku wypełniono – 14 291 Niebieskich Kart, w 2008 roku – wypełniono 15 638 Niebieskich Kart, w 2009 roku wypełniono – 15 771 Niebieskich Kart, natomiast w 2010 roku wypełniono 14 647 Niebieskich Kart.

W 2010 roku udzielono pomocy 69 088 rodzinom. Natomiast liczba dzieci w rodzinach zastępczych z roku na rok jest coraz wyższa i wynosiła: w 2006 roku – 61 470 dzieci, w 2007 roku – 64 995 dzieci, w 2008 roku – 65 624 dzieci, w 2009 roku – 65 590 dzieci, natomiast w 2010 roku – 65 950 dzieci. Jednocześnie wskazano, iż Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej realizuje szereg zadań mających na celu wypełnianie obowiązków wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w odniesieniu do wszystkich kategorii ofiar, co utrudnia udzielenie odpowiedzi na pytania w zakresie dot. tylko dzieci³⁶².

- **wystąpienie z 1 czerwca 2011 roku do Ministra Sprawiedliwości**

Rzecznik zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości o informacje dotyczące m.in. liczby zarejestrowanych oraz liczby rozpoznanych spraw z art. 207 k.k., które wpłynęły do Sądów Rejonowych; liczby oraz rodzaju środków karnych zastosowanych wobec sprawców przemocy w rodzinie; liczby spraw, w których zobowiązano sprawcę do opuszczenia lokalu na podstawie art. 11a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie; ilości odnotowanych w statystykach Ministerstwa Sprawiedliwości spraw dotyczących przemocy wobec dziecka w rodzinie?³⁶³

W odpowiedzi Zastępca Dyrektora Departamentu Organizacyjnego w Ministerstwie Sprawiedliwości wskazał, iż Ministerstwo Sprawiedliwości nie dysponuje danymi statystycznymi o liczbie spraw, jakie do sądów powszechnych wpłynęły z aktem oskarżenia z art. 207 k.k. Przedstawiono tabelę prezentującą liczbę osób skazanych w pierwszej instancji sądów powszechnych na podstawie art. 207 k.k. w latach 2006-2010, w której wskazano również rodzaj i wymiar orzeczonej kary, liczbę osób tymczasowo aresztowanych przed wyrokiem, liczbę osób wobec których zastosowano umorzenie postępowania, a także liczbę poszkodowanych małoletnich i liczbę poszkodowanych kobiet.

³⁶¹ GAB/500/10-4/2011/BS

³⁶² DPS-IIA-073-3335-50MB/11

³⁶³ GAB/500/10-3/2011/BS

Prowadzona statystyka wskazuje, iż liczba skazanych z tytułu popełnianych przestępstw z art. 207 § 1 k.k. z roku na rok jest coraz mniejsza, np. w 2006 roku było to 17 171 skazanych, natomiast w 2010 roku 13 569 skazanych. Spada również liczba poszkodowanych małoletnich pokrzywdzonych przestępstwem znęcania z art. 207 § k.k., która w 2010 roku wynosiła 3 003 osoby, zaś w 2009 roku – 3 526.

Zobowiązanie sprawcy do opuszczenia lokalu na podstawie art. 11a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie – orzeczono w co najmniej 138 przypadkach³⁶⁴. Poinformowano, iż Ministerstwo Sprawiedliwości nie dysponuje danymi pozwalającymi na wyodrębnienie liczby środków karnych orzeczonych za przestępstwa z użyciem przemocy wobec dziecka oraz danymi o liczbie orzeczonych środków karnych i probacyjnych w postaci zakazu kontaktowania się sprawcy z dzieckiem – ofiarą przemocy. W odpowiedzi wskazano, iż w 2010 roku środek probacyjny w postaci zobowiązania sprawcy do poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu albo oddziaływaniom terapeutycznym orzeczono w 1 914 przypadkach, natomiast środek probacyjny w postaci zobowiązania sprawcy do uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych orzeczono w 253 przypadkach³⁶⁵.

- **informacji na temat realizacji zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie m.in. w ramach prac zespołu interdyscyplinarnego – oraz o przekazanie dokumentów regulujących organizację pracy zespołów – wystąpienia z 1 i 7 czerwca 2011 roku**

Rzecznik Praw Dziecka skierował do Prezydentów³⁶⁶ m.in. Częstochowy, Świdnicy i Bolesławca oraz burmistrzów i wójtów³⁶⁷ m.in.: Boguchwały, Chełmna, Białego Boru, Chojnowic, Biskupca, Bralina, Bogdańca, Gierłatowic, Bytnicy prośbę o informację dotyczącą realizacji zadań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie wynikających z art. 9a oraz 9b ww. ustawy.

Prezydenci, burmistrzowie oraz wójtowie przekazali informacje dotyczące powstania zespołów interdyscyplinarnych na terenie swoich samorządów³⁶⁸.

³⁶⁴ dane za okres od 1 sierpnia do 31 grudnia 2010 roku

³⁶⁵ DO-II-072-03/11/2

³⁶⁶ GAB/500/9/2011/BS

³⁶⁷ GAB/500/8/2011/BS

³⁶⁸ PZS-II.8131.9.2011, DS.511.20-2.2011, SP.I.8141.2.2.2011, MOPS/0601-11/11, MGOPS-PS.8112.959.2011, MOPS 0717-279/2011, AL.8135.37.2011.BS, MOPS/R/50/11, MOPS.0600.5.2011.DP, SK. 8135.1.2011, OR.033.21.2011, ZW.810.1.2011/2, OPS.8120.48.2011, OR.0300.24.2011, KO.8120.2.2011, KS.033.1.1.2011, GOPS. 812.35.2011, GOPS.070/206/2011, OPS.8120.79.2011

5.2 Sprawy indywidualne

W 2011 roku sprawy podjęte przez Rzecznika Praw Dziecka dotyczyły m.in.:

- **zaniedbywania i przemocy w środowisku domowym**

Przykładem³⁶⁹ dzieci, które doświadczyły drastycznego zaniedbania ze strony najbliższych są dwaj małeletni bracia, z których jeden podczas alkoholowej libacji w domu rodzinnym, wypadł z okna mieszkania znajdującego się na pierwszym piętrze. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Sądu Rejonowego w S. o przesłanie dokumentacji zgromadzonej w sprawach opiekuńczych dotyczących braci Bartosza i Adriana C. Interweniował także w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w S. oraz Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w S., wnosząc o objęcie dzieci stosowną pomocą pedagogiczno-psychologiczną i motywowanie rodziców biologicznych do podjęcia terapii odwykowej, poszukiwania pracy i uczestniczenia w warsztatach podnoszących kwalifikacje rodzicielskie. Po przeprowadzeniu analizy dokumentacji dotyczącej rodziny okazało się, że rodzice małeletnich już wcześniej mieli ograniczoną władzę rodzicielską nad synami poprzez nadzór kuratora. Kilkuletnia praca kuratora z rodziną nie przyniosła spodziewanych rezultatów. Rodzice małeletnich Bartosza i Adriana nadal nadużywali alkoholu. Nie korzystali z pomocy terapeutycznej mimo, iż wielokrotnie motywowani byli do tego przez kuratora. Dzieci były zaniedbane higienicznie, brakowało ciepłego posiłku. Po wydarzeniu, podczas którego niedopilnowany przez matkę będącą pod wpływem alkoholu, małeletni Bartosz wypadł z okna, Sąd umieścił małeletnich w zawodowej rodzinie zastępczej o charakterze pogotowia rodzinnego. Rzecznik Praw Dziecka zwracał się kilkakrotnie do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w S. żądając udzielenia aktualnych informacji o sytuacji opiekuńczo – wychowawczej braci, zwłaszcza efektów rehabilitacji małeletniego Bartosza, który w wyniku wypadku miał stłuczone płuca, wątrobę i śledzionę oraz pęknięte kręgi w okolicach klatki piersiowej. W trakcie okazało się, że dzieci wykazują głębokie zaniedbania środowiskowe. Miały bardzo ograniczony zasób

³⁶⁹ ZSR/440/238/2011/MS, ZSR/440/189/2011/MS, ZSR/441/82/2011/MS, ZSR/441/27/2011/MS, ZSR/441/22/2011/MS, ZSR/441/20/15/2011/MS, ZSR/441/15/2011/MS, ZSR/411/3/2011/MS, ZSR/460/1/2011/MS, ZSR/410/766/2011/GH, ZSR/410/584/2011/GH, ZSR/440/331/2011/GH; ZSR/410/1013/2011/GH, ZSR/410/595/2011/GH, ZSR/410/930/2011/GH, ZSR/410/921/2011/GH, ZSR/410/783/2011/GH, ZSR/410/769/2011/GH, ZSR/410/653/2011/GH, ZSR/441/50/2011/MN, ZSR/441/35/2011/MN, ZSR/441/16/2011/MN, ZSR/441/56/2011/MN, ZSR/440/8/2011/UP, 440/13/2011/UP, ZSR/441/58/2011/UP, ZSR/441/26/2011/UP, ZSR/441/11/2011/UP, ZSR/441/4/2011/UP, ZSR/440/244/2011/UP, ZSR/440/176/2011/UP, ZSR/440/201/2011/KCH, ZSR/440/203/2011/KCH, ZSR/410/1002/2011/AM, ZSR/410/927/2011/AM, ZSR/410/913/2011/AM, ZSR/410/884/2011/AM, ZSR/440/146/2011/AT, ZSR/440/144/2011/AT, ZSR/441/63/2011/LP, ZSR/441/37/2011/LP, ZSR/441/34/2011/LP, ZSR/441/32/2011/LP, ZSR/441/18/2011/LP, ZSR/441/2/2011/UZ, ZSR/441/85/2011/AZ

słów, nie znały podstawowych zasad zachowania, często moczyły się w nocy, a na widok nietrzeźwego człowieka reagowały lękiem. W związku z treścią opinii biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego stwierdzającą, iż biologiczni rodzice nie rokują szans na zmianę swoich postaw życiowych i nie dają gwarancji prawidłowego sprawowania opieki nad dziećmi, Sąd pozbawił ich władzy rodzicielskiej. Aktualnie rodzeństwo rozwija się prawidłowo, mały Bartosz ukończył rehabilitację i jest w pełni zdrowym chłopcem. Dzieci znajdują się w trakcie przygotowania do adopcji³⁷⁰.

Wśród licznych spraw prowadzonych przez Rzecznika Praw Dziecka nadużywanie alkoholu przez rodziców lub opiekunów jest najczęstszą przyczyną zaniedbań zagrażających życiu i zdrowiu ich potomstwa³⁷¹.

Przykładem jest monitorowana przez Rzecznika sytuacja opiekuńczo-wychowawcza 17-miesięcznego chłopca, którego pijana matka zabrała na libację alkoholową. W następstwie podjętych przez Rzecznika czynności wyjaśniających ustalono, iż w Sądzie Rejonowym w W. wszczęto postępowanie o zmianę orzeczenia w przedmiocie władzy rodzicielskiej rodziców w stosunku do Aleksandra S. W konsekwencji zaistniałych zdarzeń, rodziców małoletniego pozbawiono władzy rodzicielskiej, a chłopiec został przysposobiony³⁷².

W podobnej sprawie dotyczącej dwuletniej córki, nad którą opiekę sprawował pijany ojciec, Rzecznik zwrócił się do Prokuratury o udzielenie informacji o stanie postępowania dotyczącego narażenia małoletniej na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. W odpowiedzi uzyskał informację, iż materiały wraz z wnioskiem o ograniczenie władzy rodzicielskiej zostały przekazane do Sądu Rejonowego. W związku z brakiem zarejestrowania sprawy w Sądzie opiekuńczym, Rzecznik ustalił, iż mimo wcześniejszych zapewnień Prokuratura nie przekazała dokumentów do właściwego sądu. Na wyraźne wskazanie Rzecznika, Prokuratura przesłała materiały do Sądu. Postanowieniem z czerwca 2011 roku Sąd Rejonowy w L. ograniczył rodzicom małoletniej

ZSR/441/87/2011/AZ

³⁷⁰ ZSR/441/30/2011/LP

³⁷¹ ZSR/440/56/2011/MS, ZSR/441/21/2011/MS, ZSR/440/118/2011/GH, ZSR/414/11/2011/GH, ZSR/414/24/2011/GH, ZSR/410/773/2011/GH, ZSR/410/972/2011/GH, ZSR/410/464/2011/GH, ZSR/441/23/2011/MN, ZSR/441/56/2011/MN, ZSR/441/83/2011/MN, ZSR/441/67/2011/MN, ZSR/441/70/2011/UP, ZSR/441/41/2011/UP, ZSR/441/12/UP, ZSR/441/9/2011/UP, ZSR/441/8/2011/UP, ZSR/441/6/2011/UP, ZSR/440/251/2011/UP, ZSR/441/72/2011/KCH, ZSR/410/826/2011/AM, ZSR/410/663/2011/AM, ZSR/410/66/2011/AM, ZSR/413/90/2011/AM, ZSR/440/33/2011/AT, ZSR/440/107/2011/AT, ZSR/440/210/2011/AT, ZSR/440/101/2011/AT, ZSR/440/58/2011/AT, ZSR/440/325/2011/AT, ZSR/440/271/2011/AT, ZSR/440/192/2011/AT, ZSR/440/337/2011/LP, ZSR/440/156/2011/LP, ZSR/441/30/2011/LP, ZSR/414/16/2011/UZ,

³⁷² ZSR/440/118/2011/GH

władzę rodzicielską poprzez ustanowienie nadzoru kuratora nad wykonywaniem tejże władzy³⁷³.

Inną prowadzoną przez Rzecznika sprawą, gdzie liczne zaniedbania dzieci przez rodziców zakończyły się wszczęciem postępowania w zakresie władzy rodzicielskiej była sytuacja opiekuńcza małoletniego rodzeństwa K. W maju 2010 roku do Rzecznika zwrócił się przebywający w areszcie ojciec małoletnich z prośbą o interwencję w sprawie sygnalizowanych mu zaniedbań dzieci przez ich matkę. Analiza akt postępowań dotyczących dzieci wykazała, że Sąd rodzinny zabezpieczył ich sytuację postanowieniem z kwietnia 2010 roku o umieszczeniu w placówce. Z uwagi na dobro dzieci Rzecznik monitorował ich sytuację, dlatego zwracał się do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie oraz do sprawujących bezpośrednią opiekę nad małoletnimi. Z ich opinii wynikało, iż sytuacja dzieci w placówce jest prawidłowo zabezpieczona. Dzieci nadrabiały zaniedbania edukacyjne, społeczne i emocjonalne, a dla ich prawidłowego rozwoju potrzebna jest stabilizacja i pozytywnie funkcjonujące środowisko rodzinne, z którego mogłyby czerpać pozytywne wzorce zachowań społecznych. Ojciec dzieci – Krystian K. (z uwagi na popełniony względem matki dzieci czyn z art. 148 § 1 w związku z 13 § 1) przebywał w Areszcie Śledczym w L., a matka dzieci – Monika P. nie zmobilizowała się do podjęcia działań umożliwiających powrót dzieci do domu rodzinnego i pozostawała bezkrytyczna wobec siebie, za wszelkie niepowodzenia obwiniając inne osoby i instytucje. Rzecznik, celem zasięgnięcia informacji dotyczącej ewentualnych pozytywnych zmian w sposobie postępowania matki małoletnich takich jak: uzyskanie zatrudnienia, dokonanie remontu mieszkania, podjęcie terapii odwykowej, zwrócił się do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w M. o dokonanie wywiadu środowiskowego. W odpowiedzi został poinformowany, że kobieta nie zgłosiła się na leczenie, od października 2010 roku nie odwiedzała dzieci, sporadycznie kontaktowała się z małoletnimi telefonicznie. Jak podkreślali opiekunowie, wcześniejsze spotkania matki z dziećmi destabilizowały ich psychikę. W opinii Rzecznika, przeprowadzona analiza sytuacji opiekuńczo-prawnej małoletnich pozwoliła stwierdzić, iż rodzice nie dają gwarancji prawidłowego zabezpieczania dobra małoletnich. W związku z powyższym, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił w maju 2011 roku do Sądu rodzinnego o wszczęcie postępowania dotyczącego pozbawienia władzy rodzicielskiej rodziców małoletnich. W czerwcu 2011 roku do Rzecznika Praw Dziecka wpłynęła informacją o wszczęciu takiego postępowania z urzędu³⁷⁴.

³⁷³ ZSR/441/7/2011/UP

³⁷⁴ ZSR/440/78/2011/MS

Inną sprawę, o skomplikowanym charakterze, Rzecznik podjął w następstwie zgłoszonych przez ojca małoletniego zastrzeżeń, co do sprawowania opieki przez matkę. Chłopiec urodził się w kontakcie z wirusem cytomegalii, miał problemy z równowagą, nie słyszał i nie mówił. Cierpiał na niedowagę. W ocenie ojca na stan zdrowia małoletniego miał wpływ sposób leczenia przez matkę dziecka tj. wyłącznie przy pomocy medycyny niekonwencjonalnej – leków homeopatycznych. Z uzyskanych informacji wynikało, iż ojciec dzieci w 2007 roku zwrócił się do Sądu opiekuńczego o rozstrzygnięcie dotyczące leczenia chłopca. Sąd zobowiązał matkę do leczenia dziecka przez zastosowanie zasad medycyny konwencjonalnej. Mając na względzie dobro chłopca, Rzecznik zwrócił się do właściwego miejscowo ośrodka pomocy rodzinie o przeprowadzenie wywiadu środowiskowego oraz ustalenie czy dziecko jest leczone zgodnie z postanowieniem Sądu opiekuńczego. Z ustaleń ośrodka wynikało, że rodzina mieszka w czystym domu o wysokim standardzie, a w rozmowie z matką pracownicy socjalni ustalili, że dzieci pozostają pod kontrolą lekarską, posiadają wymagane szczepienia, aktualne bilanse i badania. Z uwagi na utrzymującą się niedowagę chłopca, Rzecznik monitoruje sytuację rodziny³⁷⁵.

W 2011 roku, Rzecznik Praw Dziecka prowadził sprawy dzieci dla których dom rodzinny był miejscem niebezpiecznym, w którym regularnie doznawały przemocy fizycznej³⁷⁶.

W takiej sytuacji znalazło się małoletnie rodzeństwo, które stało się ofiarą ataku ojca, który wielokrotnie bił je kijem. Ojciec ten został zatrzymany przez funkcjonariuszy Policji i przekazany do dyspozycji Prokuratury Rejonowej w Ł. Przedstawiono mu zarzut znęcania się. Prokuratura Rejonowa wystąpiła również do Sądu Rejonowego z wnioskiem o zastosowanie środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania. Sąd uwzględnił przedmiotowy wniosek. Ponadto przed sądem opiekuńczym toczyło się z urzędu

³⁷⁵ ZSR/441/28/2011/AT

³⁷⁶ ZSR/440/59/2011/MN, ZSR/440/306/2011/UP, ZSR/440/300/2011/UP, ZSR/440/293/2011/UP, ZSR/440/170/2011/UP, ZSR/440/50/2011/UP, ZSR/413/63/2011/AM, ZSR/413/51/2011/AM, ZSR/413/51/2011/AM, ZSR/410/530/2011/AM, ZSR/410/280/2011/AM, ZSR/440/259/2011/AM, ZSR/440/352/2011/AT, ZSR/440/38/2011/AT, ZSR/440/33/2011/AT, ZSR/440/107/2011/AT, ZSR/440/210/2011/AT, ZSR/440/101/2011/AT, ZSR/440/58/2011/AT, ZSR/440/325/2011/AT, ZSR/440/271/2011/AT, ZSR/440/192/2011/AT, ZSR/440/156/2011/LP, ZSR/440/65/2011/UZ, ZSR/440/116/2011/UZ, ZSR/440/180/2011/UZ, ZSR/440/280/2011/AZ, ZSR/440/317/2011/AZ, ZSR/440/319/2011/AZ, ZSR/410/883/2011/GH, ZSR/410/598/2011/GH, ZSR/410/959/2011/GH, ZSR/441/57/2011/KCH, ZSR/440/104/2011/KCH, ZSR/440/250/2011/KCH, ZSR/440/254/2011/KCH, ZSR/440/282/2011/KCH, ZSR/410/43/2012/GH, ZSR/413/13/2011/UZ, ZSR/410/269/2011/UZ, ZSR/410/225/2011/UZ, ZSR/440/14/2011/MS, ZSR/460/34/2011/MS, ZSR/410/555/2011/GH, ZSR/440/283/2011/GH, ZSR/410/595/2011/GH, ZSR/410/784/2011/GH, ZSR/440/171/2011/MS, ZSR/440/60/2011/MS, ZSR/440/35/2011/MS

postępowanie zakończone ograniczeniem ojcu małoletniego rodzeństwa władzy rodzicielskiej poprzez ustanowienie nadzoru kuratora. Wyrokiem ze stycznia 2011 roku Sąd skazał Mirosława K. na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania. Rodzinie małoletniego rodzeństwa zostało udzielone niezbędne wsparcie finansowe oraz psychologiczne. Z uzyskanych informacji wynika, iż Mirosław K. odbywa karę pozbawienia wolności do maja 2012 roku, w związku z tym Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Sądu Rejonowego oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej o objęcie małoletniego rodzeństwa szczególnym nadzorem po opuszczeniu przez ojca małoletnich Zakładu Karnego³⁷⁷.

Kolejnym przykładem jest sprawa (nagłośniona przez prasę lokalną) półrocznego Dawida, który był maltretowany przez ojca. Mężczyzna oprócz tego, że bił niemowlę, wystawiał je na noc na podwórko w czasie, gdy panowała sroga zima. Rzecznik zwrócił się do Sądu Rejonowego w Ł. o szybkie uregulowanie sytuacji wychowawczo-opiekuńczej małoletniego. W toku postępowania okazało się, że matka małoletniego nadużywa alkoholu, w związku z czym nie jest w stanie przejąć opieki nad dzieckiem. Chłopiec został umieszczony w zawodowej rodzinie zastępczej. Następnie matce ograniczono władzę rodzicielską, a ojca władzy tej pozbawiono, a następnie wyrokiem Sądu karnego został on skazany na bezwzględną karę pozbawienia wolności. Obecnie chłopiec przebywa w zawodowej rodzinie zastępczej, gdzie jego rozwój psychoruchowy przebiega prawidłowo³⁷⁸.

W innym przypadku Rzecznik zajął się sprawą śmiertelnego pobicia dwuletniej Wiktorii. Kompleksowe wyjaśnienie przyczyn tej tragedii było istotne w związku z docierającymi informacjami, z których wynikało, że pomimo licznych wcześniejszych sygnałów o nadużywaniu przez opiekunów władzy rodzicielskiej, sytuacja dziewczynki nie została prawidłowo zabezpieczona. W związku z powyższym, Rzecznik dokonał szeregu czynności między innymi: zwrócił się do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ż. o natychmiastowe przesłanie informacji na temat rodzajów pomocy udzielanej rodzinie i czynności podjętych w ramach kontroli środowiska rodzinnego; Komendanta Powiatowego o poinformowanie o aktualnym stanie toczącego się postępowania w sprawie pobicia, a w szczególności o wynikach sekcji zwłok dziewczynki; do Sądu Rejonowego w Ż. i Prokuratury Rejonowej w S. o przekazanie akt dotyczących postępowania, w związku z wnioskiem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej o wgląd w sytuację rodzinną. Analiza zgromadzonej dokumentacji ujawniła istotne uchybienia. Rzecznik zwrócił się do Ministra

³⁷⁷ ZSR/440/63/2011/UP

³⁷⁸ ZSR/410/20/2011/LP

Sprawiedliwości o zbadanie w trybie nadzoru administracyjnego prowadzonej w 2009 roku z urzędu sprawy o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią, łącznie z rozważeniem odpowiedzialności dyscyplinarnej osób, których zaniechanie przyczyniło się do zagrożenia życia dziecka oraz do Prokuratora Generalnego o zbadanie prowadzonych przez Prokuraturę Rejonową postępowań dotyczących dziewczynki oraz o rozważenie przekazania śledztwa do Prokuratury Okręgowej. Ponadto na skutek zainteresowania Rzecznika sytuacją opiekuńczo-wychowawczą małoletniej siostry oraz brata zmarłej Wiktorii, Sąd Rejonowy w Ż. wszczął z urzędu postępowanie o sprawdzenie ich sytuacji opiekuńczo – wychowawczej a następnie o ograniczenie władzy rodzicielskiej matce małoletnich. W kwietniu 2011 roku Prokuratura Generalna poinformowała Rzecznika o dokonanych ustaleniach oraz zapewniła o dalszym monitorowaniu działań podległej Prokuratury w niniejszej sprawie a w czerwcu do Sądu Rejonowego w Ż. przesłany został akt oskarżenia przeciwko ojcu małoletniej³⁷⁹.

Jeżeli w trakcie analizy zgłoszonej sprawy Rzecznik dostrzeże nieprawidłowości w sposobie prowadzenia przez organy postępowań, obok zwrócenia się o podjęcie stosownych działań, często decyduje się na jej stałe monitorowanie³⁸⁰. Nierzadko również dostrzegając ewidentne sygnały o stosowanej przemocy Rzecznik zwraca się do Prokuratury z wnioskiem o wszczęcie postępowania przygotowawczego³⁸¹.

Należy zauważyć, że postępowania z zakresu przemocy domowej mają skomplikowany charakter i mimo sygnałów świadczących o jej stosowaniu, a nawet istniejących orzeczeniach zakazu zbliżania oraz zakazu kontaktów³⁸² czy nakazu opuszczenie lokalu³⁸³, sprawcę trudno jest odizolować od jego ofiar.

Z takim przypadkiem, Rzecznik Praw Dziecka zetknął się podejmując sprawę małoletniego Michała K. – ofiary przemocy fizycznej i psychicznej ze strony ojca. Rzecznik zapoznał się z aktami dotyczącymi małoletniego, z których wynikało, iż rozwód rodziców chłopca został orzeczony z winy ojca, a z uwagi na jego rażąco naganne zachowanie orzeczono eksmisję. Nadto Janusz K. został skazany za znęcanie się fizyczne i psychiczne nad rodziną na karę pozbawiania wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Tymczasem Barbara K. zwróciła się do komornika sądowego o wszczęcie egzekucji w celu

³⁷⁹ ZSR/440/94/2011/MS

³⁸⁰ ZSR/440/247/2011/MN, ZSR/440/328/2011/MN, ZSR/440/133/2011/KCH, ZSR/440/285/2011/KCH, ZSR/440/305/2011/KCH, ZSR/440/253/2011/AZ, ZSR/440/256/2011/AZ, ZSR/440/351/2011/AZ

³⁸¹ ZSR/440/355/2011/MS, ZSR/440/212/2011/UP, ZSR/410/242/2011/AM, ZSR/413/51/2011/AM, ZSR/440/345/2011/AM, ZEW/440/75/2011/ESn

³⁸² ZSR/440/209/2011/MS, ZSR/440/245/2011/GH, ZSR/410/750/2011/UP, ZSR/410/687/2011/AM, ZSR/410/560/2011/AM, ZSR/440/332/2011/AT, ZSR/410/270/2011/UZ, ZSR/440/257/2011/AZ, ZSR/440/204/2011/AZ

opuszczenia lokalu przez Janusza K. Komornik dwukrotnie wzywał Urząd Miejski do wskazania lokalu tymczasowego. Z uwagi na brak takiego lokalu, komornik nie mógł przeprowadzić eksmisji. Janusz K. w dalszym ciągu nadużywał alkoholu, pod wpływem którego wszczynął awantury oraz stosował przemoc. Rzecznik Praw Dziecka zaniepokojony sytuacją panującą w rodzinie małoletniego zwrócił się do Burmistrza w L., a w odpowiedzi uzyskał informację, iż został wyznaczony termin podpisania umowy najmu lokalu³⁸⁴.

Tak jak w wyżej opisanym przypadku, Rzecznik Praw Dziecka po uzyskaniu informacji o stosowaniu przemocy domowej zwracał się do właściwych organów o udzielenie rodzinie pomocy i wsparcia³⁸⁵.

W sprawie zgłoszonej przez małoletnią Monikę, która poprosiła o pomoc, gdyż jej ojciec nadużywał alkoholu, pod którego wpływem wszczynął awantury oraz stosował przemoc fizyczną. Rzecznik zwrócił się do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w N. o wyjaśnienie sytuacji dziecka i udzielenie niezbędnego wsparcia psychologicznego. W odpowiedzi wskazano, że po podjęciu stosownych działań, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w N. skierowała wniosek o przymusowe badania lekarskie w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu dotyczący ojca dziewczynki. Z aktualnego wywiadu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w N. wynika, iż sytuacja w domu dziewczynki uległa poprawie³⁸⁶.

Przedstawiona wyżej sprawa dowodzi, iż podstawą do podjęcia działań zaradczych jest identyfikacja rodzin wymagających wsparcia i zmotywowanie ich do szukania pomocy³⁸⁷. Zdarza się jednak, że informacje o złym traktowaniu dzieci nie znajdują potwierdzenia³⁸⁸.

W jednej z takich spraw Rzecznik badał sytuację dzieci, które – według zapewnień anonimowych autorów listów i telefonów – były zaniegdbywane przez uzależnioną od alkoholu matkę. Celem zweryfikowania przekazanych informacji, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ż. Z poczynionych ustaleń wynikało, iż matka ma ograniczoną władzę rodzicielską poprzez nadzór kuratora sądowego.

³⁸³ ZSR/410/634/2011/MN, ZSR/410/798/2011/GH, ZSR/440/308/2011/AM, ZSR/413/2/2011/AM

³⁸⁴ ZSR/440/16/2011/UP

³⁸⁵ ZSR/410/527/2011/GH, ZSR/440/331/2011/GH, ZSR/431/1/2011/AM, ZSR/440/214/2011/UZ, ZSR/410/752/2011/UP

³⁸⁶ ZSR/440/268/2011/UP

³⁸⁷ ZSR/440/245/2011/GH, ZSR/440/347/2011/AM, ZSR/440/345/2011/AM, ZSR/440/143/2011/AT, ZSR/440/6/2011/UZ, ZSR/440/17/2011/UZ, ZSR/440/157/2011/UZ

³⁸⁸ ZSR/440/320/2011/MS, ZSR/440/242/2011/MS, ZSR/441/49/0/2011/MS, ZSR/440/46/2011/GH, ZSR/440/283/2011/GH, ZSR/441/60/2011/KCH, ZSR/441/65/2011/KCH, ZSR/440/202/2011/KCH, ZSR/440/223/2011/KCH, ZSR/440/100/2011/MS, ZSR/441/31/2011/UZ, ZSR/440/5/2011/UZ, ZSR/440/34/2011/UZ

Jednak aktualnie utrzymuje ona abstynencję i prawidłowo wywiązuje się z obowiązków wynikających ze sprawowanej opieki a sytuacja w rodzinie jest stabilna. Podjęła pracę zarobkową oraz w sposób wzorowy współpracuje z pracownikami socjalnymi i kuratorami³⁸⁹.

- **przemocy w środowisku pozarodzinnym**

Obok spraw dotyczących przemocy domowej do Rzecznika Praw Dziecka wpływają sprawy małoletnich krzywdzonych przez osoby, którzy nie posiadają zdolności rozwiązywania konfliktów i radzenia sobie z frustracją³⁹⁰.

Jako przykład takiej sytuacji można wskazać zgłoszenie matki małoletnich Piotra i Magdy. Kobieta podała, że obawia się agresji swojego sąsiada. Mężczyzna niedawno opuścił Zakład Karny, groził jej rodzinie, a przede wszystkim dopuścił się napaści na jej 4,5 letniego synka. Rzecznik zwrócił się do Ośrodka Pomocy Społecznej w W. o zweryfikowanie zgłoszenia oraz do Komendanta Powiatowego Policji w W. o podjęcie działań i zawiadomienie Rzecznika o ich wynikach. Na tej podstawie Policja przeprowadziła dwie interwencje u matki oraz agresywnego sąsiada. Z notatek sporządzonych na okoliczność tych interwencji wynikało, że obecnie między ww. nie dochodzi do awantur. Nadto pracownik socjalny monitoruje sytuację rodzinną by w razie potrzeby podjąć stanowcze działania zapobiegające eskalacji konfliktu sąsiedzkiego³⁹¹.

Szczególne zaniepokojenie Rzecznika Praw Dziecka wzbudza łamanie praw małoletnich przez funkcjonariuszy władz publicznych³⁹².

Jedną z takich spraw podjęto na skutek prośby dziadka małoletniego Krystiana. Mężczyzna odbywający karę pozbawienia wolności złożył skargę na sposób przeprowadzenia rewizji osobistej przez funkcjonariuszy Służby Więziennej. Skarżący podnosił, że funkcjonariuszki przeprowadziły rewizję osobistą jego małżonki w obecności 4-letniego wnuka, czym naraziły chłopca na prezentowanie treści niewłaściwych dla jego wieku rozwojowego. Rzecznik Praw Dziecka uznał, że przeprowadzenie kontroli osobistej Jolanty Ź. w obecności małoletniego. stanowiło naruszenie § 5 ust. 4 rozporządzenia Rady Ministrów

³⁸⁹ ZSR/441/10/2011/UP

³⁹⁰ ZSR/440/342/2011/MS, ZSR/441/84/2011/MS, ZSR/440/161/2011/GH, ZSR/440/265/2011/GH, ZSR/440/57/2011/GH, ZSR/440/115/2011/MN, ZSR/440/69/2011/MN, ZSR/440/147/2011/MN, ZSR/440/287/2011/UP, ZSR/440/2/2011/UP, ZSR/440/321/2011/AT, ZSR/440/253/2011/AT, ZSR/440/338/2011/AT, ZSR/440/173/2011/AT, ZSR/440/240/2011/MS, ZSR/440/108/2011/UZ, ZSR/440/109/2011/UZ, ZSR/440/124/2011/UZ, ZSR/440/138/2011/UZ, ZSR/441/86/2011/AZ

³⁹¹ ZSR/440/265/2011/GH

³⁹² ZSR/440/258/2011/MS, ZSR/440/188/2011/MS, ZSR/441/76/2011/MS, ZSR/460/51/2011/MS, ZSR/460/52/2011/MS, ZSR/460/14/2011/MS, ZSR/440/260/2011/GH, ZSR/440/310/2011/KCH, ZSR/440/178/2011/AT, ZSR/460/16/2011/AT,

z 4 sierpnia 2010 roku w sprawie szczegółowego trybu działań funkcjonariuszy Służby Więziennej. W związku z powyższym zażądał zastosowania sankcji służbowych w stosunku do funkcjonariuszy Służby Więziennej. Przełożony funkcjonariuszy po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego uznał, że doszło do naruszenia procedur i zastosował sankcje służbową. Nadto dyrektor Zakładu podjął szereg działań, zmierzających do uniknięcia podobnych sytuacji w przyszłości, m.in.: przeprowadzono szkolenie dla funkcjonariuszek pełniących służbę przy obsłudze widzeń osadzonych, w trakcie którego omówiono zasady kontroli osób ubiegających się o wstęp na teren zakładu karnego, sposoby sprawdzania odzieży i obuwia, sposób przeprowadzania kontroli osobistej; określono miejsce przeprowadzania kontroli osobistych oraz szczegółowo omówiono sposób postępowania w przypadku konieczności przeprowadzenia kontroli osoby przybyłej na widzenie do osadzonego z dzieckiem. Dodatkowo kierownik działu ochrony Zakładu Karnego przeprowadził szkolenie wewnątrzdziałowe i zwrócił uwagę dowódcom zmian, bramowym i pozostałym funkcjonariuszom działu ochrony na sposób postępowania w przypadku konieczności przeprowadzania kontroli osobistej osoby ubiegającej się o wstęp na teren jednostki, a w szczególności na sposób postępowania w przypadku konieczności przeprowadzenia kontroli osoby przybyłej na widzenie do osadzonego z małoletnim. Zagadnienia związane z przeprowadzaniem kontroli osobistej są cyklicznie omawiane podczas szkoleń wewnątrzdziałowych działu ochrony³⁹³.

- **przemocy seksualnej**

Najczęściej ofiarami przestępstw na tle seksualnym, dzieci stają się poprzez działania lub zaniechania rodziców³⁹⁴.

Wyjątkowo trudnym przykładem należącym do tej grupy spraw jest monitorowane przez Rzecznika postępowanie karne dotyczące molestowania przez ojca małoletnich Kamili i Klaudii. Dziewczynki trafiły pod opiekę ojca, gdyż ich matka w rażący sposób je zaniedbywała. Ojciec prawidłowo zabezpieczał potrzeby bytowe, jednak przez cztery lata

³⁹³ DTZ/440/56/2011/RR

obcował płciowo z obiema córkami i zmuszał je do uprawniania seksu z kolegami. Jedna z dziewczynek w wieku 13 lat urodziła dziecko ojca, które zmarło na skutek wad genetycznych. Postępowanie zakończyło się wydaniem wyroku skazującego. Natomiast postępowanie opiekuńcze dotyczące małoletnich jest w toku³⁹⁵.

Równie trudną okazała się sprawa 8-letniej Alicji P, która wpłynęła do Rzecznika Praw Dziecka pod koniec marca 2011 roku w związku z powiadomieniem przez pełnomocnika rodziców niepokojącej sytuacji opiekuńczo-wychowawczej oraz alarmującym stanie zdrowia małoletniej. Dziewczynka była wówczas hospitalizowana na Oddziale Psychiatrii Dziecięcej Szpitala w J., gdzie została przeniesiona po ponad miesięcznym pobycie na Oddziale Pediatrycznym innego szpitala. Lekarze opiekujący się dzieckiem w wyniku niejasnej etiologii choroby dziewczynki poinformowali o jej sytuacji Prokuraturę Rejonową w W. oraz Sąd Rejonowy w W. Sąd postanowił umieścić małoletnią w placówce opiekuńczo-wychowawczej oraz wyłączyć możliwość odwiedzin rodziców dziecka w okresie jej hospitalizacji. Z uwagi na wzbudzający niepokój burzliwy przebieg leczenia szpitalnego małoletniej oraz bogatą symptomatologię objawów prezentowanych przez dziecko, Rzecznik od kwietnia 2011 roku bierze udział w tym postępowaniu. Ustosunkowując się do wniosku pełnomocnika uczestników o przekazanie dziewczynki pod bezpośrednią opiekę rodziców, Rzecznik stanął na stanowisku, iż decyzja taka byłaby przedwczesna. Wobec delikatnego charakteru sprawy, Rzecznik analizował również akta postępowania przygotowawczego i zwrócił się do Prokuratora Okręgowego o zbadanie w trybie nadzoru służbowego tego postępowania. W odpowiedzi Prokurator Okręgowy w W. poinformował Rzecznika, iż badanie akt pozwoliło na stwierdzenie nieprawidłowości w toku prowadzonego śledztwa. Od czerwca 2011 roku stan psychiczny małoletniej powoli stabilizował się, a Sąd Opiekuńczy zmienił postanowienie o zabezpieczeniu umieścił ją najpierw w rodzinie zastępczej zobowiązanej do zapewnienia małoletniej udziału w zaleconej przez lekarzy terapii, kontynuowania leczenia farmakologicznego, a następnie w domu rodzinnym i ustanowił

³⁹⁴ ZSR/440/344/2011/MS, ZSR/440/340/2011/MS, ZSR/440/174/2011/MS, ZSR/440/172/2011/MS, ZSR/440/117/2011/MS, ZSR/440/111/2011/MS, ZSR/440/75/2011/MS, ZSR/440/48/2011/MS, ZSR/440/18/2011/MS, ZSR/440/64/2011/GH, ZSR/410/937/2011/GH, ZSR/410/385/2011/GH, ZSR/410/503/2011/GH, ZSR/440/20/2011/MN, ZSR/440/29/2011/MN, ZSR/440/255/2011/UP, ZSR/440/222/2011/UP, ZSR/440/129/2011/UP, ZSR/440/130/2011/KCH, ZSR/440/135/2011/KCH, ZSR/440/141/2011/KCH, ZSR/440/289/2011/KCH, ZSR/440/341/2011/KCH, ZSR/440/166/2011/AM, ZSR/440/162/2011/AM, ZSR/440/149/2011/AM, ZSR/440/77/2011/AT, ZSR/440/89/2011/AT, ZSR/440/80/2011/AT, ZSR/410/253/2011/AT, ZSR/440/145/2011/AT, ZSR/440/248/2011/MS, ZSR/440/246/2011/MS, ZSR/440/216/2011/MS, ZSR/440/248/2011/MS, ZSR/440/246/2011/MS, ZSR/440/216/2011/MS,

³⁹⁵ ZSR/440/262/2011/AZ

nadzór kuratora nad sprawowaniem władzy rodzicielskiej. W opinii Rzecznika okoliczności sprawy nakazywały dogłębne zbadanie ewentualnych przyczyn niepokojących zachowań dziewczynki, i w związku z powyższym Rzecznik w dalszym ciągu ją monitoruje³⁹⁶.

Rzecznik Praw Dziecka w 2011 roku prowadził również sprawy dzieci, wobec których przemoc seksualna stosowana była przez osoby spoza środowiska domowego.

Wśród takich spraw znajdują się przestępstwa, których sprawcami są osoby duchowne. Sytuacja ofiar tych przestępstw komplikuje się w wyniku nieadekwatnej postawy środowiska lokalnego. Ofiary i ich rodziny są stygmatyzowane, a sprawy te z uwagi na osobę sprawcy są szeroko komentowane w mediach, które do publicznej wiadomości podają informacje pozwalające zidentyfikować osobę nie tylko sprawcy, ale także jej ofiar. W tego typu sprawach Rzecznik monitoruje toczące się postępowania karne do momentu ich prawomocnego zakończenia, występuje do szkół, ewentualnie właściwych ośrodków pomocy społecznej o otoczenie pokrzywdzonych wsparciem psychologicznym i prawnym³⁹⁷.

Rzecznik obserwuje niepokojący wzrost liczby przypadków stosowania przemocy seksualnej wśród rówieśników³⁹⁸.

Jedną z nich, Rzecznik Praw Dziecka podjął po ukazaniu się artykułu prasowego opisującego 13-latkę, który zgwałcił 9-letniego chłopca podczas gdy jego 15-letni kolega nagrywał zajście telefonem komórkowym. Wobec treści artykułu, Rzecznik zwrócił się do Sądu o udzielenie informacji dotyczących postępowania prowadzonego w sprawie. Z odpowiedzi wynikało, iż pokrzywdzony został umieszczony w rodzinie zastępczej dziadków, a rodzinę zobowiązano do uczęszczania na terapię wskazaną przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w S. Rzecznik monitorował postępowanie prowadzone przez Sąd Rejonowy w S., który ograniczył władzę rodzicielską rodzicom biologicznym małoletniego pokrzywdzonego i pozostawił go w rodzinie zastępczej dziadków. Natomiast wobec sprawców czynu karalnego Sąd zastosował nadzór kuratora. Postępowanie jest w toku³⁹⁹.

Kolejnym przykładem potwierdzającym problem przemocy seksualnej wśród dzieci była sprawa podjęta na skutek listu Małgorzaty i Artura, którzy wskazali, że ich przebywające w Domu Dziecka dzieci Agata i Dawid stały się ofiarami molestowania seksualnego przez starszego wychowanka tej placówki. W maju 2011 roku Sąd Rejonowy w S. wszczął postępowanie wyjaśniające wobec Mateusza celem ustalenia, czy dopuścił się on czynu

³⁹⁶ ZSR/410/557/2011/MS

³⁹⁷ ZSR/440/124/2011/UZ, ZSR/440/138/2011/UZ, ZSR/440/108/2011/UZ

³⁹⁸ ZSR/440/299/2011/GH, ZSR/440/343/2011/UP, ZSR/440/74/2011/UP, ZSR/440/340/2011/MS, ZSR/440/164/2011/MS

³⁹⁹ ZSR/440/213/2011/AZ

karalnego przewidzianego w art. 200 § 1 k.k. W sprawie przeprowadzono wywiad środowiskowy, przesłuchano pedagoga i wysłuchano nieletniego, który przyznał się do poddania małoletniej innym czynnościami seksualnym. Agata i jej siostra Aneta oraz Mateusz przebywają w dalszym ciągu w Domu Dziecka w S. Dawid przebywa aktualnie w Ośrodku Rehabilitacyjno-Leczniczym w K. Dziewczynki, jak zapewniła dyrektor Domu Dziecka w S., otoczone są opieką psychologiczną. Rzecznik zwrócił się do Sądu Rejonowego w S. o udzielenie informacji, jakie czynności zostały podjęte w celu rozpoznania wniosku dyrektora o zmianę zarządzeń opiekuńczych, w ten sposób by odizolować domniemanego sprawcę czynów od swych ofiar. Nadto zwrócił się o udzielenie informacji, jakie czynności zostały podjęte w związku z postępowaniem dotyczącym kierowania względem Dawida i Agaty gróźb pobicia za ujawnienie okoliczności związanych z ich molestowaniem⁴⁰⁰.

- **przemocy psychicznej i fizycznej w szkole**

Ilość oraz analiza prowadzonych przez Rzecznika Praw Dziecka spraw wskazuje, że pedagodzy zatrudnieni w szkole nie są zdecydowani w swoich reakcjach na obserwowaną przemoc. W badanych przypadkach szkoły nie podejmowały właściwych działań w celu wyjaśnienia zaistniałych sytuacji oraz nie planowały pracy z uczniami wymagającymi zmiany zachowania. Nie włączano w te działania rodziców uczniów i nie planowano dla nich wsparcia⁴⁰¹.

Dyrektor szkoły w T. zbagatelizował zgłoszenie rodzica o stosowanej przez rówieśników przemocy wobec dziecka. Powstały z tego tytułu konflikt między rodzicem a dyrektorem szkoły, nie pozwalał na konstruktywne rozwiązanie problemu. Rodzice skierowali sprawę do Sądu, który uznał uczniów winnych przemocy wobec chłopca. Natomiast dyrektor szkoły skierował do Sądu Opiekuńczego wnioski o wgląd w sytuację rodzinną ofiary przemocy. Rzecznik Praw Dziecka podjął próbę wyjaśnienia konfliktu. Dzięki jego interwencji udało się rozwiązać zaistniały problem – obecnie współpraca szkoły z rodzicami układa się poprawnie, z korzyścią dla dziecka. Podkreślenia wymaga, że sytuacja chłopca została zabezpieczona dopiero po włączeniu do niej innych państwowych organów, podczas gdy ofiara przemocy powinna niezwłocznie otrzymać pomoc⁴⁰².

⁴⁰⁰ ZSR/440/299/2011/GH

⁴⁰¹ ZEW/440/113/2011/JF, ZEW/440/138/2011/AM; ZEW/440/105/2011/AM; ZEW/440/73/2011/AM, ZEW/440/16/2011/ZA, ZEW/440/17/2011/ZA, ZEW/440/23/2011/ZA, ZEW/440/25/2011/ZA, ZEW/440/81/2011/ZA, ZEW/440/89/2011/ZA ZEW/440/109/2011/ZA, ZEW/440/118/2011/ZA, ZEW/440/128/2011/ZA, ZEW/440/15/2011/ZA, ZEW/440/18/2011/ZA, ZEW/440/19/2011/ZA, ZEW/440/111/2011/ZA

⁴⁰² ZEW/431/18/2011/AM

Przykładem właściwej reakcji wobec przemocy rówieśniczej są działania podjęte przez Gimnazjum w B. Sprawa dotyczyła konfliktu między uczennicami tej szkoły. Dyrektor nawiązał natychmiastową współpracę z ich rodzicami, a także z poradnią psychologiczno-pedagogiczną i radą pedagogiczną, która w trybie pilnym dokonała analizy programu wychowawczego szkoły i dokonała w nim zmian, przystosowując go do aktualnych potrzeb tej placówki. Konflikt między dziewczętami został zażegnany, a szkoła kontynuuje działania wynikające z założeń opracowanego programu wychowawczego i profilaktycznego⁴⁰³.

W kolejnej opisywanej sprawie z prośbą o interwencję Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się matka Patryka, który doznawał przemocy ze strony rówieśnika. Dyrektor szkoły po rozmowie ze skierowanym przez Rzecznika do zbadania sprawy wizytatorem wycofał wniosek o przeniesienie sprawcy przemocy do innej szkoły. Rzecznik we współpracy z właściwym Kuratorem Oświaty zaplanował działania wychowawcze ukierunkowane na zmianę zachowania chłopca. Dyrektor szkoły został zobowiązany do systematycznego przekazywania informacji. W bieżącym roku szkolnym obaj chłopcy zostali objęci dodatkowymi zajęciami z psychologiem.⁴⁰⁴

Problemem, który eskaluje jest przemoc stosowana wobec uczniów przez nauczycieli i innych pracowników szkół i przedszkoli⁴⁰⁵.

Jedna ze spraw dotyczących takiej przemocy, wszczęta została przez Rzecznika na podstawie doniesień prasowych. Uczeń nie uważał na lekcji, rozmawiał, nie reagował na zwracaną przez nauczyciela uwagę. Reakcją nauczyciela na niewłaściwe zachowanie chłopca było kilkakrotne uderzenie dziecka w twarz w obecności pozostałych uczniów klasy. W toku wyjaśniania zaistniałego zdarzenia okazało się, że szkoła nie udzieliła pokrzywdzonemu uczniowi żadnego wsparcia. Winą za zachowanie nauczyciela usiłowano obciążać chłopca, a jego matce zasugerowano konieczność ponownego przebadania ucznia w poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz zorganizowania spotkania z funkcjonariuszem Policji. Po stwierdzeniu nieprawidłowości w postępowaniu szkoły ujawnionych podczas kontroli

⁴⁰³ ZEW/440/138/2011/AM

⁴⁰⁴ ZEW/440/96/2011/ZA

przeprowadzonej przez Kuratora Oświaty, dyrektor szkoły otrzymał zalecenia i wnioski z wyznaczonym terminem realizacji. Dyrektor szkoły zawiesił nauczyciela w pełnieniu obowiązków. Fakt nagannego zachowania nauczyciela został zgłoszony Rzecznikowi Dyscyplinarnemu dla Nauczycieli. Komisja Dyscyplinarna uznała nauczyciela winnym dopuszczenia się agresywnych zachowań w stosunku do uczniów. Postanowiła wymierzyć karę zwolnienia z pracy z zakazem przyjmowania ukaranego do pracy w zawodzie nauczycielskim w okresie 3 lat od ukarania. Prokuratura Rejonowa w N. prowadziła postępowanie wyjaśniające w sprawie omawianego pobicia. Akt oskarżenia przeciwko nauczycielowi został skierowany do Sądu Rejonowego w N. Sprawa jest w toku⁴⁰⁶.

Podobną sytuację ucznia Rzecznik badał po otrzymaniu informacji o stosowaniu przemocy fizycznej wobec małoletniego przez nauczyciela Szkoły Podstawowej w S. W jej efekcie dyrektor zawiesił nauczyciela w czynnościach i skierował sprawę do Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli oraz do Prokuratury. Sprawa czeka na rozstrzygnięcie⁴⁰⁷. W innej sprawie, gdzie zasygnalizowano stosowanie przemocy psychicznej przez nauczyciela wobec uczniów, Rzecznik poinformował organ prowadzący, właściwego Kuratora Oświaty, a także Ministra Edukacji Narodowej, wnosząc o podjęcie przez nich odpowiednich działań, zgodnych z posiadanymi kompetencjami. Rodzice chłopca wystąpili do Rzecznika Dyscyplinarnego dla Nauczycieli o ukaranie kilku nauczycieli. Postępowanie dyscyplinarne w powyższej sprawie nie zostało zakończone⁴⁰⁸.

W oparciu o doniesienia prasowe Rzecznik Praw Dziecka podjął sprawę dotyczącą wydarzeń z lat 2005-2010, kiedy to w Szkole Podstawowej w C. stosowano przemoc fizyczną i psychiczną w postaci bicia i słownego poniżania. Sytuacja w szkole została ujawniona przez jej dyrektora, który o przypadkach nagannego zachowania nauczyciela powiadomił Rzecznika Dyscyplinarnego dla Nauczycieli oraz właściwą Prokuraturę. Obydwa postępowania zostały umorzone. Dopiero po doniesieniach medialnych i interwencji Rzecznika Praw Dziecka,

⁴⁰⁵ ZEW/440/122/2011/JF, ZEW/440/121/2011/JF, ZEW/440/152/2011/JF, ZEW/440/75/2011/ESn, ZEW/440/58/2011/MP, ZEW/440/136/2011/MP ZEW/440/101/2011/MP ZEW/440/38/2011/MP ZEW/440/36/2011/MP; ZEW/440/28/2011/AM, ZEW/440/21/2011/ZA, ZEW/440/43/2011/ZA, ZEW/440/12/2011/ZA, ZEW/440/47/2011/ZA, ZEW/440/24/2011/ZA, ZEW/440/7/2011/ZA, ZEW/440/13/2011/ZA, ZEW/440/14/2011/ZA, ZEW/440/22/2011/ZA, ZEW/440/26/2011/ZA, ZEW/440/130/2011/ZA, ZEW/440/40/2011/ZA, ZEW/440/74/2011/ZA, ZEW/440/85/2011/ZA, ZEW/440/90/2011/ZA, ZEW/440/97/2011/ZA ZEW/440/108/2011/ZA, ZEW/440/110/2011/ZA, ZEW/440/125/2011/ZA, ZEW/440/127/2011/ZA, ZEW/440/95/2011/MT, ZEW/440/82/2011/MT, ZEW/440/128/2011/MT, ZEW/440/63/2011/MT, ZEW/440/4/2011/MT, ZEW/440/66/2011/MT, ZEW/440/20/2011/ZA, ZEW/440/75/2011/ESn

⁴⁰⁶ ZEW/440/75/2011/ESn

⁴⁰⁷ ZEW/440/28/2011/AM

⁴⁰⁸ ZEW/440/44/2011/AM

Rzecznik Dyscyplinarny, na polecenie właściwego Kuratora Oświaty, ponownie wszczął postępowanie dyscyplinarne wobec nauczycielki, a w jego wyniku kobiecie wymierzono karę nagany z ostrzeżeniem. W omawianej szkole przeprowadzono kontrolę, której wyniki ujawniły niepokojące dane. Połowa ankietowanych – zapytanych o występowanie w szkole zachowań agresywnych – stwierdziła, iż była narażona na przemoc słowną ze strony uczniów i nauczycieli, 13% badanych potwierdziło również fakt wyzywania i upokarzania ich przed klasą przez nauczycieli, a ponad 84% uczniów nie posiadało wiedzy na temat miejsc, gdzie mogą zwrócić się o pomoc w sytuacji przemocy. Dyrektor szkoły został zobowiązany do realizacji zaleceń wydanych przez organ nadzoru pedagogicznego. Ponadto Prokuratura ponownie wszczęła dochodzenie w sprawie fizycznego i psychicznego znęcania się nad uczniami przez nauczycielkę, które zaowocowało skierowaniem aktu oskarżenia. Obecnie sprawa jest przedmiotem postępowania w Sądzie Rejonowym w K.⁴⁰⁹.

- **przemocy w placówkach oświatowych, opiekuńczo-wychowawczych i resocjalizacyjnych**

Rzecznik Praw Dziecka wnikliwie bada sygnały o ewentualnej przemocy stosowanej przez opiekunów dzieci⁴¹⁰.

Sprawę, gdzie zobligowany do zapewnienia opieki i bezpieczeństwa wychowawca dopuścił się złamania praw dziecka, zgłosił Rzecznikowi kurator społeczny. Poinformował, iż wychowawca w Domu Dziecka w R. stosuje wobec małoletnich kary cielesne. Rzecznik wystąpił do dyrektora tej placówki o dokonanie całościowej oceny stanu przestrzegania praw dziecka. W efekcie tej interwencji wobec wychowawcy zastosowano karę dyscyplinarną oraz złożono doniesienie do Prokuratury. Sprawa jest w toku⁴¹¹.

Swoją trudną sytuację za pośrednictwem Dziecięcego Telefonu Zaufania Rzecznika Praw Dziecka przedstawił wychowanek Schroniska dla Nieletnich w S. Chłopiec twierdził, że został pobity w placówce oraz wskazał na stosowanie przemocy fizycznej i psychicznej wobec innych wychowanków. Pracownicy Biura Rzecznika skontrolowali placówkę. W jej funkcjonowaniu wykazano liczne nieprawidłowości oraz naruszenia praw dziecka. W związku z powyższym, Rzecznik przekazał dyrektorowi tej placówki zalecenia mające na celu wyeliminowanie niewłaściwych zjawisk. Po powzięciu wiadomości o powtarzających się nieprawidłowościach Rzecznik zgłosił wniosek do Prokuratury o wszczęcie postępowania

⁴⁰⁹ ZEW/440/77/2011/MT

⁴¹⁰ ZSR/460/49/2011/AT, ZEW/440/23/2011/MO, ZEW/461/3/2011/MO, ZEW, /441/52/2011/MO, ZEW/461/9/2011/MO, ZEW/461/13/2011/MO, ZEW, /461/26/2011/MO, ZEW/414/113/2011/MO, ZEW/414/106/2011/MO, , ZEW/414/27/2011/ZA

przygotowawczego. W efekcie postępowania dyrektorowi Schroniska dla Nieletnich oraz stosującej przemoc wychowawczynie tej placówki postawiono zarzuty. Dyrektora zawieszono w pełnieniu jego funkcji⁴¹².

Kolejną placówką, w której Rzecznik Praw Dziecka podjął interwencję był Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczego w J. Informacje przekazane Rzecznikowi wskazywały, że dyrektor tej placówki naruszył nietykalność cielesną jednego z wychowanków, a postępowanie dyscyplinarne wobec niego zostało umorzone. Prokuratura Rejonowa prowadząca postępowanie w ww. sprawie także wydała postanowienie o umorzeniu postępowania. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Prokuratury Okręgowej o analizę tej sprawy. W odpowiedzi otrzymał informacje, iż Prokuraturze Rejonowej w J. zlecono dokonanie niezbędnych czynności dowodowych w sprawie ustalenia czy doszło do nadużycia karcenia. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się również do Ministra Edukacji Narodowej z wnioskiem o zbadanie prawidłowości podejmowanych decyzji przez właściwe komisje dyscyplinarne dla nauczycieli. W odpowiedzi Minister poinformował, że komisje zgodnie z przepisami Karty Nauczyciela są niezawisłe. Organem, który może weryfikować prawidłowość rozstrzygnięć Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli jest Sąd Apelacyjny. Z informacji uzyskanych przez Rzecznika wynika, że wydana w sprawie dyrektora Ośrodka decyzja Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli przy Ministrze Edukacji Narodowej została uchylona wyrokiem Sądu Apelacyjnego. Tym samym postępowanie dyscyplinarne prowadzone od grudnia 2009 roku nadal jest w toku⁴¹³.

⁴¹¹ ZEW/440/124/2011/MO

⁴¹² ZEW/461/19/2011/MO

⁴¹³ ZEW/440/122/2011/JF

III. SPRAWY SĄDOWE I ADMINISTRACYJNE Z UDZIAŁEM RZECZNIKA PRAW DZIECKA

Rok 2011 był pierwszym rokiem obowiązywania znowelizowanej 24 września 2010 roku ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka, która weszła w życie 9 listopada 2010 roku i rozszerzyła kompetencje Rzecznika Praw Dziecka o następujące uprawnienia:

- zgłaszanie udziału w postępowaniach przed Trybunałem Konstytucyjnym wszczętych na podstawie wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich lub w sprawach skargi konstytucyjnej, dotyczących praw dziecka oraz udział w tych postępowaniach,
- występowanie do Sądu Najwyższego z wnioskami w sprawie rozstrzygnięcia rozbieżności wykładni prawa w zakresie przepisów prawnych dotyczących praw dziecka,
- wnoszenie kasacji albo skargi kasacyjnej od prawomocnego orzeczenia,
- wzięcie udziału w toczącym się już postępowaniu w sprawach nieletnich – na prawach przysługujących prokuratorowi.

Korzystając ze swoich nowych uprawnień Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Sądu Najwyższego z wnioskiem o rozstrzygnięcie rozbieżności wykładni prawa. Skierowane do Sądu Najwyższego pytanie prawne dotyczyło wyjaśnienia, czy zgodne ustalenie kontaktów rodziców z dzieckiem w sprawie o rozwód, w tym także w porozumieniu „zatwierdzonym” przez sąd, zwalnia sąd z obligatoryjnego orzekania o kontaktach z dzieckiem na zgodny wniosek rodziców o zaniechanie orzekania o kontaktach. Z wykładni językowej art. 58 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego wynika jednoznacznie, że w każdym orzeczeniu o rozwodzie musi być zawarte rozstrzygnięcie o sposobie utrzymywania kontaktów z dzieckiem. W sądowej praktyce, literalne zastosowanie wskazanej normy prawnej, wywołuje niekiedy zastrzeżenia. Podnosi się bowiem, że w ten sposób dochodzi do „uszcześliwiania na siłę” rozwodzających się rodziców i niepotrzebnej ingerencji sądu w stosunki rodzinne, które takiej ingerencji nie wymagają ze względu na zgodny wniosek stron w tym zakresie. Na tej podstawie odstępuje się niekiedy od orzekania o kontaktach z dzieckiem na zgodny wniosek rodziców w tym względzie. Mamy więc obecnie w sądowej praktyce dwa, przeciwstawne nurty na tle stosowania art. 58 § 1 k.r.o. – jeden literalny, a drugi natury celowościowej. Postawiony problem prawny wywołuje poważne wątpliwości interpretacyjne i bez wątpienia jest istotny z punktu widzenia realizowania praw dziecka

w procesie o rozwód. Przedstawione pytanie prawne zostało zarejestrowane w Sądzie Najwyższym pod sygnaturą III CZP 72/11 i oczekuje na rozstrzygnięcie składu 7 sędziów.

Na początku 2011 roku Rzecznik Praw Dziecka skorzystał również z możliwości zgłoszenia udziału w postępowaniu toczącym się przed Trybunałem Konstytucyjnym. W wystąpieniu z 11 stycznia 2010 roku skierowanym do Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznik Praw Dziecka przedstawił argumenty przemawiające za niekonstytucyjnością art. 11a ust. 3 i 4 ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych⁴¹⁴ powoływanej dalej jako „u.ś.r.”⁴¹⁵.

Zgodnie z art. 11a ust. 3 u.ś.r. dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka przysługuje w wysokości 170,00 zł miesięcznie na dziecko, nie więcej jednak niż 340,00 zł na wszystkie dzieci. W myśl art. 11a ust. 4 u.ś.r. w przypadku dziecka legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności kwotę dodatku zwiększa się o 80,00 zł na dziecko, nie więcej jednak niż o 160,00 zł na wszystkie dzieci. Treść obowiązującego unormowania dystrybucji wśród uprawnionych dodatków z tytułu samotnego wychowywania dziecka prowadzi do upośledzenia statusu dzieci w rodzinach, w których wychowuje się więcej niż dwoje dzieci, bowiem *de facto* na trzecie i kolejne dziecko zasiłek nie będzie przysługiwał w pełnej wysokości 170,00 zł zwiększonej ewentualnie o 80,00 zł w przypadku dziecka legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Tym samym zasadny stał się zarzut niezgodności art. 11a ust. 3 i 4 u.ś.r. z konstytucyjną zasadą równości podmiotów wobec prawa.

Rzecznik Praw Obywatelskich podzielił argumentację przedstawioną przez Rzecznika Praw Dziecka w wystąpieniu i 28 lipca 2011 roku i złożył do Trybunału Konstytucyjnego wnioski o stwierdzenie niezgodności rzeczonych przepisów z art. 32 ust. 1 Konstytucji, poszerzonym o związek z przepisami art. 71 ust. 1 i art. 2 Konstytucji oraz o art. 23 ust. 2 w związku z art. 3 Konwencji o Prawach Dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 roku⁴¹⁶ Odpowiadając na przesłane przez Prezesa Trybunału Konstytucyjnego zawiadomienie o wszczęciu przed Trybunałem postępowania we wskazanej sprawie, Rzecznik Praw Dziecka zgłosił w nim swój udział⁴¹⁷. Obecnie sprawa oczekuje na rozstrzygnięcie Trybunału.

⁴¹⁴ Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 ze zm.

⁴¹⁵ ZSS/500/1/2011/JZ

⁴¹⁶ Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 ze zm.

⁴¹⁷ Sprawa K 28/11

W 2011 roku Rzecznik Praw Dziecka szeroko korzystał z przyznanych mu uprawnień i zgłaszał swój udział w charakterze strony lub uczestnika postępowania sądowego, w przypadku jeżeli istniało zagrożenie dla dobra dziecka w toczącym się procesie.

Kierunki działań Rzecznika w sprawach, do których zdecydował się przystąpić zmierzały przede wszystkim do sprawnego przeprowadzenia wszystkich czynności procesowych z poszanowaniem praw małoletnich, wyczerpującego wyjaśnienia stanu faktycznego poprzez koncentrację materiału dowodowego oraz zajęcia końcowego stanowiska merytorycznego. Rzecznik pełnił specyficzną rolę „pełnomocnika” dziecka, którego interesy nie zawsze są należycie reprezentowane w toczących się postępowaniach. Warto bowiem zauważyć, że wprawdzie ustawowymi przedstawicielami najmłodszych w procesie są ich rodzice lub prawni opiekunowie, jednak z uwagi na brak wiedzy prawniczej lub środków finansowych, nie zawsze są w stanie skutecznie reprezentować dziecko w postępowaniu sądowym. Ideą działań Rzecznika podejmowanych na gruncie sądowym, szczególnie w wielowątkowych postępowaniach rozwodowych, jest priorytetowe traktowanie praw służących ochronie interesów i dobra dziecka. Treść kierowanych do Rzecznika skarg i analiza akt sądowych wskazuje, że zwłaszcza w tego typu sprawach ujawnia się potrzeba ingerencji Rzecznika w toczące się postępowanie i skorzystania z posiadanych uprawnień.

W 2011 roku Rzecznik podjął decyzję o przystąpieniu do 111 postępowań. Ponadto kontynuowano czynności procesowe w 46 sprawach podjętych w 2010 roku oraz 14 sprawach podjętych w 2009 roku. Łącznie w 2011 roku Rzecznik Praw Dziecka był uczestnikiem lub stroną 171 postępowań sądowych. W 7 postępowaniach występował w charakterze obserwatora.

Wśród zgłaszanych spraw można wyróżnić kilka grup z uwagi na charakter praw dziecka będących przedmiotem postępowania sądowego.

- **Sprawy z zakresu władzy rodzicielskiej**

W ciągu ostatniego roku Rzecznik wielokrotnie przystępował do toczących się postępowań związanych z umieszczeniem dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej i podejmował działania zmierzające do powrotu dziecka do środowiska rodzinnego. Należy zwrócić uwagę, że działania te znajdują oparcie ustawowe w art. 1 ust. 3 ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka, który stanowi, iż *„Rzecznik przy wykonywaniu swoich uprawnień kieruje się dobrem dziecka oraz bierze pod uwagę, że naturalnym środowiskiem jego rozwoju jest rodzina.”*

Sprawę prawie 17-letniego Bartosza K. i 15-letniego Jakuba K.⁴¹⁸ zgłosił telefonicznie do Rzecznika pedagog szkolny chłopców, wskazując że zapadłe w marcu 2011 roku postanowienie o braku podstaw do przywrócenia matce małoletnich władzy rodzicielskiej i utrzymanie w mocy postanowienia o umieszczeniu chłopców w placówce opiekuńczo-wychowawczej, jest krzywdzące dla dzieci. W związku z powyższym Rzecznik szczegółowo przeanalizował akta wszystkich postępowań dotyczących małoletnich. Z ich treści wynikało m.in., że Sąd wydał wskazane postanowienie opierając je na wnioskach wydanej rok wcześniej, w innym postępowaniu, opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego. Sąd opiekuńczy nie wziął pod uwagę kompleksowego sprawozdania kuratora dotyczącego aktualnej sytuacji małoletnich, a także nie zasięgał opinii pedagoga szkolnego czy pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej. Natomiast z posiadanych przez Rzecznika informacji wynikało, że postępowanie sądowe stało się impulsem do zmiany postaw rodzicielskich matki. Matka zaczęła korzystać z pomocy ośrodka pomocy społecznej, gdzie uczęszczała na warsztaty umiejętności rodzicielskich oraz właściwie współpracowała ze szkołą oraz kuratorem sądowym. Zdaniem Rzecznika, podejmowane przez matkę wysiłki w celu zmiany dotychczasowych postaw świadczyły o autentycznej trosce o dobro małoletnich, a w ich efekcie winna nastąpić stopniowa poprawa zachowania małoletnich. Ponadto należy zaznaczyć, że w opinii Rzecznika, z uwagi na wiek chłopców, ewentualny okres, w jakim małoletni mieli faktycznie przebywać w zinstytucjonalizowanej formie opieki, nie rokował zmiany ich niewłaściwych zachowań. W związku z powyższym, Rzecznik zdecydował o przystąpieniu do postępowania sądowego, poparł apelację wnioskodawczyni. W czerwcu 2011 roku Sąd Okręgowy w Sz. postanowił zmienić zaskarżone postanowienie i przywrócić Elżbiecie K. wykonywanie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Jakubem K. oraz Bartoszem K.

Działania Rzecznika nakierowane na wsparcie rodziny i pozostawienie dziecka pod opieką rodziców, były podejmowane również w sprawie młodej Róży, której losami interesowała się cała Polska. W 2011 roku zakończone zostało postępowanie sądowe dotyczące pozbawienia władzy rodzicielskiej matki Wioletty W. nad małoletnią Różą W.⁴¹⁹ Sprawę prowadził Sąd Rejonowy w Sz., który w dniu 27 lipca 2009 roku wydał postanowienie o odebraniu małoletniej Róży rodzicom i umieszczeniu jej w rodzinie zastępczej. W przekonaniu Rzecznika umieszczenie dzieci w rodzinie zastępczej, jako środek drastyczny i najdalej ingerujący w więzi rodzinne, w tym przypadku był decyzją

⁴¹⁸ ZSR/410/587/2011/MS

⁴¹⁹ ZSR/410/323/2011/AM

przedwczesną i nieuzasadnioną. Sąd Rejonowy w Sz. rozpoznawał łącznie sprawy o pozbawienie władzy rodzicielskiej Wioletty W. nad małoletnią Różą Sz. oraz o zmianę formy ograniczenia władzy rodzicielskiej nad dziećmi Natalią, Tomaszem i Anią – rodzeństwem Sz. W wyniku przystąpienia Rzecznika do postępowania, Sąd Rejonowy w Sz. postanowieniem z dnia 30 września 2011 roku jedynie ograniczył władzę rodzicielską Wioletty W. nad małoletnią Różą przez nadzór kuratora sądowego oraz zobowiązanie pracowników socjalnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej we W. do ścisłej współpracy z kuratorem sądowym w zakresie pomocy udzielanej rodzinie Sz. Sprawa dotycząca Róży była jedną z pierwszych, do których przystąpił Rzecznik Praw Dziecka.

W wielu sprawach trafiających do Rzecznika przyszłość dzieci wciąż pozostaje niepewna. Zbigniew N., ojciec małoletniego Korneliusza F., zwrócił się do Rzecznika Praw Dziecka z wnioskiem o interwencję w sprawie przywrócenia władzy rodzicielskiej. Została ona ograniczona poprzez umieszczenie małoletniego w rodzinie zastępczej u Anny F., siostry matki dziecka⁴²⁰. Podstawą takiej decyzji Sądu Rejonowego były wnioski z opinii biegłych Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego, którzy wskazali, że uczestnicy postępowania – tj. matka, ojciec i Anna F, która sprawowała pieczę zastępczą – nie posiadają zadowalających kompetencji do sprawowania pieczy nad dzieckiem. Jednak wobec braku innych możliwości dziecko powinno pozostać w rodzinie zastępczej. Taka sytuacja wzbudziła zastrzeżenia Rzecznika Praw Dziecka, głównie ze względu na postawę małoletniego, który nie chciał przebywać już w rodzinie zastępczej, skarżąc się na stosowanie niewłaściwych metod wychowawczych przez rodzica zastępczego. Z pozyskanych informacji można było również wywnioskować, że osoba sprawująca pieczę zastępczą nie radzi sobie z opieką nad dzieckiem, małoletni zaczął bowiem sprawiać problemy wychowawcze w szkole. Dodatkowo należy wskazać, że biegli we wnioskach opinii nie wypowiedzieli się, co do zasadności umieszczenia małoletniego w rodzinie zastępczej u jego babci ze strony ojca, mimo, że w części wstępnej opinii wskazali, że posiada ona prawidłowe kwalifikacje wychowawcze. Z uwagi na powyższe zastrzeżenia dotyczące opinii biegłych, Rzecznik Praw Dziecka przystąpił do przedmiotowego postępowania oraz złożył wniosek o dopuszczenie dowodu z uzupełniającej opinii biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego. W uzasadnieniu wskazał, że istnieje konieczność uregulowania w sposób trwały sytuacji opiekuńczej małoletniego, mając na względzie fakt, że to rodzice, co do zasady powinni sprawować pieczę nad swoimi dziećmi i w przypadku jakichkolwiek problemów to im w pierwszej kolejności należy udzielić pomocy w sprawowaniu pieczy nad dzieckiem.

Rzecznik wyraźnie podkreślił, że biegli powinni zadać sobie trud wskazania systemowych form wsparcia rodziców biologicznych wpływających na korektę sposobu sprawowania przez nich pieczy nad dzieckiem. Wniosek Rzecznika Praw Dziecka został uwzględniony, sąd zlecił biegłym sporządzenie szczegółowej opinii, w której biegli mają wypowiedzieć się, czy przy systemowych formach wsparcia matka bądź ojciec (niemieszkający razem) mogą w prawidłowy sposób sprawować pieczę nad dzieckiem, wraz ze wskazaniem form tego wsparcia. Ponadto opinia ma uwzględniać kandydaturę babki małoletniego ze strony ojca na ustanowienie jej rodziną zastępczą – w przypadku braku możliwości przejęcia pieczy przez rodziców. Jak wspomniano wyżej, biegli wskazali, że ma ona pozytywne predyspozycje wychowawcze, ale we wnioskach poprzedniej opinii jej kandydatura na rodzinę zastępczą została pominięta. Sprawa pozostaje w toku.

Rzecznik Praw Dziecka niejednokrotnie staje przed koniecznością rozważenia potrzeby złożenia wniosku o pozbawienie rodzica władzy rodzicielskiej. Pojawiające się w takich przypadkach wątpliwości co do zasadności i moralnej oceny takiego postępowania zawsze muszą być rozpatrywane indywidualnie. Niestety, rzeczywistość pokazuje, że nie zawsze najlepszym rozwiązaniem dla dobra dziecka jest pozostawienie go w rodzinie biologicznej. Przykładem takiej sytuacji jest sprawa małoletniego Dawida C.⁴²¹, który jedyną szansę na rozwój upatrywać może w rodzinie przysposabiającej, albowiem jego niewydolna wychowawczo rodzina biologiczna, nie jest i prawdopodobnie nigdy nie będzie w stanie zaspokoić jego potrzeb emocjonalno-rozwojowych i bytowych, stwarzając dziecku jedynie warunki wychowawcze o charakterze patologicznym. Sprawę do Rzecznika zgłosiła 18 stycznia 2011 roku matka małoletniego Agnieszka C. Matka prosiła o pomoc w sprawie o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad synem Dawidem, urodzonym w grudniu 2010 roku. Postanowieniem Sądu Rejonowego w Z. chłopiec umieszczony został w Rodzinnym Pogotowiu Opiekuńczym. Umieszczenie noworodka w Pogotowiu Rodzinnym w uzasadnieniu postanowienia podyktowane było przede wszystkim złymi warunkami higienicznymi i niewydolnością wychowawczą oraz zaburzeniami psychicznymi matki. Fakt zabrania noworodka matce spowodował szerokie zainteresowanie mediów. Podkreślić przy tym należy, że Sąd Rejonowy w Z. prowadząc wobec Agnieszki C. postępowanie wykonawcze w zakresie sprawowania władzy rodzicielskiej nad jej starszym dzieckiem – Weroniką C., monitorował na bieżąco sytuację rodziny, a co za tym idzie miał wiedzę na temat możliwości zaopiekowania się przez matkę dwójką małych dzieci.

⁴²⁰ ZSR/410/371/2011/MN

⁴²¹ ZSR/410/257/2011/LP

Po przeprowadzeniu analizy dokumentacji dowodowej zgromadzonej na przestrzeni kilku lat przez Sąd Rejonowy w Z., a także weryfikując informacje na temat rodziny przekazane z innych instytucji, Rzecznik Praw Dziecka podjął decyzję o wstąpieniu do toczących się w Sądzie postępowań. Stanowiska Rzecznika, co do pozbawienia władzy rodzicielskiej matki w odniesieniu do każdego z dzieci były odmienne i podyktowane przede wszystkim więziami emocjonalnymi małoletnich z matką. W ocenie Rzecznika niezgodne z dobrem dziecka byłoby umieszczenie małoletniej Weroniki w obcym środowisku wychowawczym, tym bardziej, że jak wynikało z opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego ważną rolę w rozwoju dziecka stanowi głęboka więź emocjonalna istniejąca pomiędzy małoletnią, a jej matką. Natomiast w odniesieniu do Dawida Rzecznik uznał za zasadne, z punktu widzenia dobra małoletniego oraz najlepiej pojętego interesu dziecka, pozbawienie matki władzy rodzicielskiej i w efekcie danie szansy dziecku na znalezienie rodziny adopcyjnej. Nadto, w sprawie dotyczącej małoletniej Weroniki Rzecznik wniósł o zobowiązanie matki do uczestniczenia w warsztatach dla rodziców oraz stałej współpracy z asystentem rodziny. Sąd, przychylając się do stanowiska Rzecznika, 14 czerwca 2011 roku zakończył oba postępowania, orzekając pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Dawidem i pozostawiając ograniczoną poprzez nadzór kuratora władzę rodzicielską nad małoletnią Weroniką. Chłopczyk został przysposobiony, rozwija się prawidłowo, ma zapewnione stabilne warunki do rozwoju, pełne rodzicielskiej odpowiedzialności, ciepła i miłości.

Sąd Rejonowy w Z. w grudniu 2011 roku wszczął kolejne postępowanie o pozbawienie władzy rodzicielskiej Agnieszki C. nad małoletnią Weroniką. W ramach tego postępowania na mocy postanowienia zabezpieczającego dziewczynka została umieszczona w zawodowej rodzinie zastępczej o charakterze pogotowia opiekuńczego. Powodem ponownej ingerencji Sądu w sprawowanie władzy rodzicielskiej nad małoletnią było bezpośrednie zagrożenie życia i zdrowia dziecka. Sprawa nadal pozostaje w zainteresowaniu Rzecznika Praw Dziecka.

Wiele interwencji Rzecznika podejmowanych jest również na skutek informacji uzyskanych z przekazów medialnych. Sprawa małoletnich Leona, Romy i Matyldy podjęta została przez Rzecznika we wrześniu 2010 roku⁴²². Rzecznik o sytuacji małoletnich dzieci dowiedział się z reportażu telewizyjnego, w którym opisywano zabranie dzieci matce i umieszczenie ich w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym. Ustalono, że małoletnie dzieci wychowywane były tylko przez matkę. Ojciec zamieszkiwał osobno, utrzymując

sporadyczne kontakty z dziećmi i ich matką. Ojcostwo ojca potwierdzone było jedynie, co do starszych dzieci – Leona i Romy, jednak według oświadczenia matki dzieci Łukasz G. jest także biologicznym ojcem najmłodszej córki Matyldy. Rodzina przez ponad 5 lat pozostawała w zainteresowaniu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, cyklicznie korzystając z pomocy finansowej. Ośrodek wielokrotnie proponował matce pomoc psychologiczno-pedagogiczną, oraz udział w różnego rodzaju zajęciach podnoszących predyspozycje wychowawcze. Matka jednak nigdy nie wyraziła zgody na skorzystanie z tego typu pomocy. Niepokojącą sytuację małoletnich zgłosił do Sądu Rejonowego w P. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Pracownicy socjalni podnosili, że z uwagi na niewydolność wychowawczą matki małoletnich, a także bezpośrednie niebezpieczeństwo dla życia i zdrowia dzieci, spowodowane zamieszkiwaniem z rodziną chorego psychicznie wuja, należy w trybie natychmiastowym umieścić dzieci w zastępczym środowisku wychowawczym. Sąd przychylił się do wniosku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej we wrześniu 2010 roku wydał postanowienie zabezpieczające i z uwagi na brak miejsc w rodzinnych formach opieki zastępczej umieścił dzieci w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym prowadzonym przez siostry zakonne. Weryfikując sytuację małoletnich oraz biorąc pod uwagę szczególny charakter sprawy, Rzecznik postanowił interweniować w sprawie małoletnich bezpośrednio w ich środowisku wychowawczym. W tym celu wydelegowany został zespół pracowników Biura Rzecznika Praw Dziecka złożony z psychologa i prawnika, które to osoby na miejscu badały sytuację dzieci. Pracownicy Rzecznika oprócz wizyty w Sądzie oraz w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej, odwiedzili także matkę małoletnich w jej miejscu zamieszkania, rozmawiali z dyrektorem i wychowawcą Leona w Przedszkolu Miejskim, udali się także do placówki, w której umieszczono dzieci.

Okazało się, że matka małoletnich nie wykonywała dzieciom podstawowych badań lekarskich. Pozostawiała dzieci pod opieką chorego wuja. Dzieci wykazywały głębokie zaniedbania wychowawcze. Ponadto zachowania dzieci wskazywały na występowanie poważnych problemów zdrowotnych. Leon mający siedem lat miał poważne problemy z wymową, chłopiec prawie wcale nie porozumiewał się za pomocą mowy. W przedszkolu dziecko korzystało z zajęć z logopedą, jednak matka w domu nie wykonywała zaleceń logopedy i nie pracowała z dzieckiem. Co do młodszych dziewczynek istniało podejrzenie zespołu FAS, autyzmu oraz chorób genetycznych. Mimo wielokrotnych skierowań dzieci do specjalistów, matka nie wykonała dziewczynkom zalecanych badań mogących wykluczyć w/w choroby.

⁴²² ZSR/410/139/2011/LP

Rzecznik przyłączył się do postępowania toczącego się w Sądzie Rejonowym w P. w przedmiocie pozbawienia władzy rodzicielskiej, wnosząc o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego, skierowanie dzieci na specjalistyczne badania, a także zobowiązanie rodziców do podjęcia pracy nad podniesieniem predyspozycji i kwalifikacji wychowawczych oraz do współpracy z asystentem rodziny.

Sąd uwzględnił wnioski Rzecznika w części. Okazało się, że nie było potrzeby kierowania dzieci na specjalistyczne badania, gdyż te kompleksowo zostały wykonane przez siostry ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego. Okazało się, że dziewczynki mają zespół FAS. Warto przy tym zaznaczyć, że w chwili przyjęcia dzieci do placówki, dzieci nie nawiązywały kontaktu z otoczeniem, nie potrafiły same jeść, nie znały podstawowych zasad zachowania. Dziewczynki wykazywały zachowania sugerujące chorobę sierocą, Leon zaś wykazywał zachowania agresywne i auto agresywne.

Aktualnie postępowanie sądowe zmierza ku końcowi.

- **Sprawy o kontakty z dzieckiem i egzekucję kontaktów**

Nadal aktualne pozostają uwagi Rzecznika Praw Dziecka podnoszone w poprzednich latach, dotyczące problematyki egzekucji ustalanych sądownie kontaktów dziecka z rodzicem, w przypadku gdy drugi z rodziców lub opiekunów nie respektuje zapadłego w tym przedmiocie orzeczenia.

Sąd Rejonowy w M. prowadził sprawę z wniosku Sławomira K. o zmianę kontaktów z małoletnim Dawidem W. Ojciec wniósł, o rozszerzenie kontaktów ustalonych ugodą sądową. Sprawa była kilkakrotnie odraczana przez Sąd, a składane przez ojca wnioski nie były uwzględniane. W listopadzie 2010 roku do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się Sławomir K. z prośbą o pomoc w sprawie kontaktów z synem⁴²³. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Prezesa Sądu Rejonowego w M. o przesłanie akt sprawy dotyczącej małoletniego Dawida W. Z opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego wynikało, że małoletni Dawid W. wykazuje potrzebę bezpośredniego kontaktu z ojcem, okazuje przywiązanie oraz chęć spędzania z nim czasu. Nadto, biegli wskazali, że obecnie nie istnieją przeciwwskazania dla spotkań Sławomira K. z małoletnim Dawidem W. poza miejscem zamieszkania dziecka. Z konkluzji przedmiotowej opinii wynika, że istnieje potrzeba podniesienia kompetencji rodzicielskich ojca małoletniego. Rzecznik Praw Dziecka po zapoznaniu się z aktami sprawy stwierdził, że matka małoletniego utrudniając przebieg

⁴²³ ZSR/410/158/2011/AZ

dotychczasowych kontaktów oraz wykazując negatywną postawę wobec drugiego rodzica, może mieć niewłaściwy wpływ na budowanie przyszłych relacji ojca z małoletnim Dawidem W. Mając zatem na uwadze dobro dziecka Rzecznik Praw Dziecka w lutym 2011 roku przystąpił do toczącego się postępowania i wniósł o ustalenie kontaktów Sławomira K. z małoletnim Dawidem W, poza miejscem zamieszkania małoletniego Dawida W. i bez uczestnictwa matki Izabeli W. oraz zobowiązanie matki do wydawania małoletniego Dawida W. na czas ustalonych kontaktów, a ojca do odprowadzania dziecka po zakończeniu spotkania do miejsca zamieszkania. Ponadto Rzecznik Praw Dziecka wniósł o skierowanie rodziców małoletniego Dawida W. na terapię dla rodziców w celu poprawy kompetencji rodzicielskich. Sąd uwzględnił w całości wnioski Rzecznika przy wydawaniu orzeczenia w niniejszej sprawie.

Analiza spraw kierowanych do Rzecznika Praw Dziecka wskazuje jednak, że nie w każdym przypadku realizacja prawa dziecka do kontaktu z rodzicem leży w interesie małoletniego.

Z taką sytuacją Rzecznik spotkał się w sprawie małoletniego Jana M., którą zgłosił do Rzecznika Praw Dziecka lekarz psychiatra z Oddziału Psychiatrii Dziecięcej Szpitala w J., gdzie przebywało dziecko⁴²⁴. Zdaniem lekarzy stan psychiczny chłopca pogarsza się na skutek poczucia lęku i zagrożenia ze strony ojca. Z uzyskanych informacji wynikało, że w Sądzie Rejonowym w W. toczy się postępowanie z wniosku matki dziecka o pozbawienie ojca władzy rodzicielskiej oraz z wniosku ojca o ustalenie kontaktów ojca z dzieckiem. Postanowieniem z 27 listopada 2009 roku ojciec ma orzeczony zakaz kontaktów z synem. Jak wynika z akt sądowych rodzice pozostają w bardzo silnym konflikcie. Ojciec pod wpływem alkoholu nęka matkę chłopca, zaczepia na ulicy, nachodzi w domu oraz został skazany na karę bezwzględnego pozbawienia wolności za groźby karalne. Konflikt potęguje fakt, że rodzice małoletniego mieszkają przy tej samej ulicy. W aktach znajduje się również informacja, że małoletni próbował popełnić samobójstwo. Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w obu postępowaniach. W sprawie o ustalenie kontaktów dziecka z ojcem, Rzecznik wniósł o oddalenie wniosku o ich ustalenie. Stanowisko swoje Rzecznik oparł w szczególności na wnioskach biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego, którzy stwierdzili, że małoletni Jan M. czuje się przeciążony trudną sytuacją rodzinną, ponieważ niejednokrotnie był świadkiem agresywnych zachowań ojca wobec matki i starszego przyrodniego brata. Reagował wówczas silnym napięciem, niepokojem, obawą o własne bezpieczeństwo. Chłopiec postrzega ojca przez pryzmat

kojarzonego z nim poczucia zagrożenia dla siebie i najbliższych mu osób. Nie wyraża zainteresowania nawiązaniem z nim kontaktu. W ocenie biegłych narzucanie chłopcu kontaktów z ojcem może doprowadzić do pogorszenia się jego stanu emocjonalnego i zaburzeń jego więzi z ojcem. Sąd przychylił się do stanowiska Rzecznika i oddalił wniosek Jana M. o ustalenie kontaktów z synem. Natomiast w postępowaniu z wniosku matki dziecka Rzecznik wnosił m.in. o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego na okoliczność predyspozycji opiekuńczo-wychowawczych Jana M. oraz wskazania, czy sprawowanie władzy rodzicielskiej przez Jana M. może stwarzać zagrożenie dla stanu emocjonalnego i zdrowia psychicznego małoletniego Jana M. Postępowanie jest w toku.

Jedną z interwencji Rzecznika, którą warto w tym miejscu wskazać jest sprawa podjęta na skutek listu Edyty K., która zwróciła się o pomoc w odzyskaniu córki Weroniki L.⁴²⁵. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Sądu Rejonowego w Ś. z wnioskiem o udostępnienie akt sprawy. Materiał dowodowy zgromadzony w sprawie w sposób jednoznaczny ujawnił rażące zaniedbania obowiązków rodzicielskich Edyty K. i Henryka L. względem małoletniej Weroniki. Swoje stanowisko Rzecznik Praw Dziecka oparł w szczególności na wnioskach biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego, którzy stwierdzili, że obserwacja zachowania małoletniej wskazuje na istnienie zgeneralizowanych nieprawidłowości w dotychczasowym rozwoju dziecka, które wydają się być rezultatem braku oddziaływań wychowawczych przy jednoczesnym skrajnym ubóstwie podniet środowiskowych i sztucznym ograniczaniu aktywności własnej dziecka. Więzy małoletniej z rodzicami są skrajnie rozluźnione oraz nie mają waloru więzi bezpiecznych. Uczestnicy postępowania prezentowali rażąco niskie, niewystarczające kompetencje opiekuńczo-wychowawcze, które poważnie zagrażają dobru małoletniej. Wobec powyższego zasadne było wystąpienie przez Rzecznika o pozbawienie Edyty K. i Henryka L. władzy rodzicielskiej nad małoletnią Weroniką L. Postępowanie jest w toku.

- **Sprawy z zakresu opieki zastępczej**

W sytuacji, gdy żadne z rodziców nie jest w stanie sprawować bezpośredniej opieki, konieczne staje się zapewnienie dziecku pieczy zastępczej. W takim wypadku działania Rzecznika zmierzają w pierwszej kolejności do poszukiwania kandydatów na rodzinę zastępczą wśród krewnych i powinowatych dziecka. Takie postępowanie znajduje podstawę

⁴²⁴ ZSR/440/245/2011/GH

⁴²⁵ ZSR/410/527/2011/GH

prawną nie tylko w cytowanym już art. 1 ust. 3 ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka, ale również w art. 73 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej, który stanowi, że przy doborze rodziny zastępczej dla dziecka uwzględnia się osoby spokrewnione lub spowinowaczone z dzieckiem, jeżeli dają gwarancję poprawy sytuacji dziecka.

Sprawą małoletniego Oliwiera W.⁴²⁶ Rzecznik zainteresował się po bulwersującej informacji odnośnie ogłoszenia, które matka dziecka Monika W. wywiesiła na słupach wysokiego napięcia i przystankach. Na napisanym odręcznie ogłoszeniu przeczytać mogliśmy – „*oddam dziecko w dobre ręce do adopcji otwartej*”. Rzecznik podjął natychmiastową interwencję w sprawie. Okazało się, że decyzja matki podyktowana była trudną sytuacją finansową. Matka tłumaczyła, że nie mając środków finansowych na zakup jedzenia dla syna zdecydowała się oddać dziecko do rodziny adopcyjnej.

Weryfikując informacje przekazane przez matkę małoletniego, okazało się, że matka pozostawała w zainteresowaniu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Na skutek wstrzymania wypłaty z Funduszu Alimentacyjnego, w przeddzień wywieszenia ogłoszenia, pracownik socjalny odwiedził Monikę W. w miejscu zamieszkania w celu sporządzenia wywiadu na okoliczność sytuacji bytowej. Podczas tej wizyty matka została zapewniona, iż zostanie jej przyznany zasiłek celowy m.in. na zakup żywności dla niej i dla jej synka. Rzecznik przyłączył się do postępowania wszczętego przez Sąd Rejonowy w S. w przedmiocie ograniczenia matce władzy rodzicielskiej nad synem. Sąd postanowieniem zabezpieczającym poddał wykonywanie władzy rodzicielskiej nad małoletnim nadzorowi kuratora. Rzecznik wnioskował przede wszystkim o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych – psychologa i psychiatry na okoliczność predyspozycji wychowawczych i kwalifikacji osobistych matki do sprawowania bezpośredniej i samodzielnej opieki nad synem. Rzecznik wnioskował także o specjalistyczną ocenę psychologiczno-psychiatryczną matki z uwagi na zamieszczenie przez nią przedmiotowego ogłoszenia. Dopuszczona przez Sąd opinia biegłych, wykazała, że matkę charakteryzuje niedojrzałość psychiczna. Jej zachowania często są infantylne i nieprzemysłane. Matka działa impulsywnie, nie dostrzega prawdziwych potrzeb dziecka, jednocześnie sposób opieki nad synem nie budzi poważnych zastrzeżeń. Przedmiotowe postępowanie nadal się toczy.

Umiejętności wychowawcze opiekunów dziecka były również podstawą do podjęcia działań przez Rzecznika w sprawie trzyletniej Marty R. Sprawa trafiła do Rzecznika Praw Dziecka na skutek prośby państwa J., małżeństwa któremu dziewczynka została

⁴²⁶ ZSR/411/662/2011/LP

przedstawiona w Ośrodku Adopcyjnym⁴²⁷. Marta od kilku miesięcy przebywała w Rodzinnym Pogotowiu Opiekuńczym, a pracownicy Ośrodka Adopcyjnego zapewnili państwa J., że sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej jest w toku. Państwo J. złożyli w Sądzie Rejonowym w W. wniosek o ustanowienie ich rodziną zastępczą. Sąd Rejonowy w W. nie mógł jednak rozpoznać wniosku, ponieważ matka Marty w tym samym czasie złożyła wniosek o przywrócenie jej pełni praw rodzicielskich. Marta bowiem od urodzenia przebywała u dziadków, którzy stanowili dla niej rodzinę zastępczą, a matka miała ograniczone prawa rodzicielskie w stosunku do córki. Niestety dziadkowie, z uwagi na chorobę alkoholową, również okazali się być niewydolni wychowawczo i Marta została w trybie pilnym umieszczona w placówce. Rzecznik Praw Dziecka przystąpił do toczącego się postępowania sądowego, które obejmowało połączone sprawy dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnią, rozwiązania rodziny zastępczej w osobach dziadków oraz ustanowienia dla dziewczynki rodziny zastępczej w osobach państwa J. Do chwili przystąpienia Rzecznika postępowanie sądowe było skutecznie przedłużane przez matkę małoletniej. Wydaje się, że zdecydowana postawa Rzecznika wsparta wnioskami dowodowymi, które skutecznie wykazały potrzebę stworzenia dla Marty bezpiecznego i stabilnego środowiska rozwojowego, skłoniły matkę małoletniej do zmiany swojego stanowiska. Matka dziewczynki złożyła w Sądzie pisemne oświadczenie o zrzeczeniu się praw rodzicielskich i wyrażeniu zgody na przejęcie opieki nad córką przez państwa J. Podobną postawę przyjęli dziadkowie małoletniej. Sąd Rejonowy w W. uwzględnił w całości wnioski Rzecznika Praw Dziecka, a państwo J. mając kwalifikacje na rodzinę adopcyjną, w dalszej kolejności będą występować o przysposobienie Marty R. Sytuacja życiowa Marty nadal pozostaje w zainteresowaniu Rzecznika.

W 2009 roku Rzecznik Praw Dziecka przystąpił do toczącego się przed Sądem Rejonowym w W. postępowania w przedmiocie wydania zarządzeń tymczasowych dotyczących małoletniego chłopca narodowości rumuńskiej Andrei B⁴²⁸. Wniosek o wgląd w sytuację opiekuńczo-wychowawczą skierował do Sądu Naczelnik Sekcji ds. Nietletnich i Patologii Komendy Rejonowej Policji po zatrzymaniu kobiety podającej się za matkę chłopca (ze względu na fakt, że zebrała, wykorzystując do tego dziecko). Mając na uwadze, iż małoletni nie był otoczony właściwą opieką oraz fakt, że był on narażony na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia, Sąd Rejonowy w W. w dniu 1 sierpnia 2008 roku wydał postanowienie, na mocy którego małoletni obywatel Rumunii został umieszczony

⁴²⁷ ZSR/411/15/2011/MM

⁴²⁸ ZEW/440/11/2011/MT

w trybie natychmiastowym w zawodowej rodzinie zastępczej o charakterze pogotowia rodzinnego. Następnie, w kwietniu 2009 roku małoletni został skierowany do Rodzinnego Domu Dziecka do czasu wyjaśnienia kwestii powrotu chłopca do Rumunii. Dyrektora placówki zaniepokoiło zachowanie chłopca (sugerujące, iż dziecku w przeszłości mogły być podawane środki psychoaktywne) i wyniki badań lekarskich (np. badanie wieku szkieletowego) oraz konsultacji psychologicznej i antropologicznej, z których wynikało, iż chłopiec mógł być innym dzieckiem, niż mówiła o tym przedstawiona kserokopia paszportu. Dyrektor wystąpił do Sądu o ustalenie tożsamości chłopca, którym się opiekował w Rodzinnym Domu Dziecka. Sąd Rejonowy wystąpił do Ministerstwa Sprawiedliwości, Departamentu Współpracy Międzynarodowej i Prawa Europejskiego o zwrócenie się do rumuńskiego organu centralnego o nadesłanie oryginału odpisu aktu urodzenia chłopca wraz z tłumaczeniem go na język polski.

Problem Andrei B. zgłosiła Rzecznikowi Praw Dziecka Katarzyna M., która jako wolontariuszka zajmowała się chłopcem, gdy przebywał on w placówce typu rodzinnego. Rzecznik złożył wniosek o zaprzeczenie macierzyństwa kobiety, która podawała się za matkę dziecka. Katarzyna M. przez cały czas trwania postępowania żywo interesowała się dzieckiem, a także ukończyła szkolenie dla kandydatów na rodziny zastępcze i adopcyjne. Następnie, 10 października 2010 roku, wystąpiła do Sądu z wnioskiem o ustanowienie jej rodziną zastępczą. 29 listopada 2010 roku Sąd postanowił zmienić postanowienie z 1 sierpnia 2008 roku i pieczę nad małoletnim powierzył Katarzynie M. W styczniu 2011 roku Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Sądu o jak najszybsze rozpatrzenie wniosku w przedmiocie ustanowienia rodziny zastępczej oraz poparł kandydaturę Katarzyny M. do pełnienia tej roli. Od 2009 roku sprawa chłopca była na bieżąco monitorowana przez Rzecznika. Ostatecznie Sąd wydał postanowienie o pozbawieniu matki władzy rodzicielskiej i postanowił umieścić chłopca w rodzinie zastępczej ustanowionej w osobie Katarzyny M zgodnie z wnioskiem Rzecznika. Postanowienie jest prawomocne.

- **Sprawy o przysposobienie**

W czerwcu 2011 roku do Rzecznika Praw Dziecka zgłosili się państwo O. z prośbą o interwencję w toczące się postępowania o przysposobienie małoletnich W.⁴²⁹ Głęboki niepokój Rzecznika wzbudziły informacje o dopuszczeniu z urzędu do udziału w postępowaniu – pozbawionej władzy rodzicielskiej matki małoletnich. W konsekwencji czego matka biologiczna została uprawniona do składania wniosków dowodowych,

⁴²⁹ ZSR/410/718/2011/MS

środków odwoławczych, a tym samym do niezasadnego przedłużania postępowania sądowego.

Sytuacja opiekuńczo-wychowawcza rodzeństwa była już wcześniej znana Rzecznikowi z uwagi na artykuł prasowy z 2010 roku, który wskazywał, że matka małoletnich czyni wszelkie starania, aby odzyskać umieszczone w Domu Dziecka rodzeństwo. Wówczas Rzecznik przeprowadził analizę akt toczących się postępowań sądowych, z której to wynikało, że jeszcze we wrześniu 2006 roku Sąd Rejonowy w Z. postanowił ograniczyć władzę rodzicielską państwa W. nad ich wówczas czteromiesięczną córką Marceliną poprzez ustanowienie nadzoru kuratora, a następnie analogiczne postanowienie wydał w stosunku do małoletniego Mariusza. Zaniedbania rodziców oraz wysoce nieprawidłowo sprawowana opieka nad dziećmi (między innymi pozostawanie niespełna rocznego i dwuletniego dziecka pod opieką będącego pod wpływem alkoholu ojca) skłoniły Sąd opiekuńczy do wydania postanowienia we wrześniu 2008 roku o pozbawieniu władzy rodzicielskiej obojga rodziców małoletnich. W związku z powyższym dzieci zostały umieszczone w Domu Dziecka. W przeciągu kolejnych trzech lat, pomimo toczących się postępowań o przywrócenie władzy rodzicielskiej, sądy poszczególnych instancji oraz opiniujące Rodzinne Ośrodki Diagnostyczno-Konsultacyjne nie dały wiary zapewnieniom rodziców, co do sprawowania przez nich właściwej pieczy nad dziećmi. W związku z uregulowaną sytuacją prawną małoletni W. zostali zgłoszeni do ośrodka adopcyjnego celem znalezienia rodziny, która będzie w stanie zapewnić dzieciom bezpieczny dom i kochających rodziców. Za pośrednictwem Publicznego Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego małoletni zostali zapoznani z małżeństwem O. W kwietniu 2011 roku państwo O. złożyli wniosek o przysposobienie pełne małoletnich W. W czasie zarządzonej przez Rzecznika wizyty jego pracowników w Domu Dziecka uzyskano informacje o bardzo dobrej kontakcie między wnioskodawcami a dziećmi. Rzecznik stanął na stanowisku, że w najlepiej rozumianym interesie dzieci będzie zakończenie trwającego prawie trzy lata pobytu w Domu Dziecka i przysposobienie małoletnich przez rodzinę państwa O. Rzecznik Praw Dziecka zgłosił swój udział w postępowaniu dotyczącym małoletnich formułując jednocześnie wniosek o wydanie postanowienia w trybie zarządzenia tymczasowego w przedmiocie ustalenia, że na czas trwania przedmiotowego postępowania miejscem pobytu małoletnich W. będzie miejsce zamieszkania państwa O. Ponadto będąc w przekonaniu, że dopuszczenie do udziału w niniejszym postępowaniu biologicznej matki małoletnich zagraża anonimowości

adopcji, Rzecznik złożył wniosek o wydanie matce zakazu wglądu do akt tej sprawy. We wrześniu 2011 roku postępowanie sądowe zakończyło się orzeczeniem przysposobienia pełnego.

We wrześniu 2011 roku do Rzecznika Praw Dziecka zgłosił się pełnomocnik rodziców małoletniego Mikołaja B.⁴³⁰ z prośbą o interwencję w sprawie toczącej się w Sądzie Rejonowym w L. w przedmiocie ustalenia ojcostwa.

Rzecznik korzystając z ustawowej delegacji zwrócił się do Prezesa Sądu Rejonowego w L. o przedstawienie akt przedmiotowego postępowania. Analiza akt wykazała, że matka biologiczna małoletniego Mikołaja w 2008 roku została przez Sąd Rejonowy w L. pozbawiona władzy rodzicielskiej. Ojcostwo nie było ustalone. Następnie w 2009 roku Mikołaj został przysposobiony przez małżonków B. W momencie orzekania adopcji małoletni miał rok i cztery miesiące. W czerwcu 2011 roku do Sądu Rejonowego w L. wpłynął wniosek Jana B. o ustalenie ojcostwa małoletniego Mikołaja. Należy nadmienić, że Sąd w trakcie trwania postępowania dopuścił m.in. dowód z badań DNA na okoliczność ustalenia czy małoletni Mikołaj jest biologicznym synem wnioskodawcy. Ponadto Sąd zobowiązał uczestników postępowania, pod rygorem wszczęcia postępowania o ograniczenie władzy rodzicielskiej do stawienia się z małoletnim na wyznaczony termin przeprowadzenia badania. Zobowiązanie to wywołało oburzenie uczestników i ich pełnomocnika, a w świetle wcześniejszego odrzucenia przez Sąd wniosku o oddalenie powództwa wnioskodawcy, stało się asumptem do wystosowania prośby o pomoc do Rzecznika Praw Dziecka.

Rzecznik przystąpił do przedmiotowego postępowania w grudniu 2011 roku. Na posiedzeniu 16 grudnia wniosek Jana B. w całości został przez Sąd oddalony, co w efekcie zakończyło ponad pół roczną gehennę rodziców małoletniego Mikołaja B. Rzecznik Praw Dziecka w swoim stanowisku przedstawionym Sądowi podkreślił, że przyjęcie, iż po konstytutywnym orzeczeniu przysposobienia pełnego domniemany ojciec ma prawo wystąpić z powództwem o ustalenie ojcostwa godzi w zasadę tajemnicy przysposobienia. Tajemnica przysposobienia pełnego dotyczy nie tylko rodziców przysposobionego, ale także osób trzecich. Tajemnica przysposobienia spełnia społeczną funkcję adopcji, która z punktu widzenia dziecka i adopcyjnych rodziców jest niezwykle istotna. Sąd podzielił stanowisko Rzecznika.

⁴³⁰ ZSR/411/27/2011/LP

- **Sprawy dotyczące nieletnich**

Rzecznik Praw Dziecka od 9 listopada 2010 roku posiada uprawnienie do wzięcia udziału w toczącym się już postępowaniu w sprawach nieletnich – na prawach przysługujących prokuratorowi.

Od 2009 roku Rzecznik prowadzi sprawę małoletniej Sary J.⁴³¹, wobec której przestępstwa gwałtu dopuścili się koledzy ze szkoły. W początkowym okresie w sprawie nieletnich: Patryka B., Mateusza Sz., Kamila P., którym przedstawiono zarzuty popełnienia czynów karalnych, tj. podstępного doprowadzenia do obcowania płciowego z małoletnią Sarą J. Rzecznik Praw Dziecka występował w charakterze obserwatora.

W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy w P. wyrokiem z dnia 22 czerwca 2010 roku uznał, że nieletni Patryk B., Adam P., Mateusz Sz., Kamil P. popełnili zarzucany im czyn karalny oraz na podstawie art. 10 ustawy z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich zastosował wobec nich środek poprawczy w postaci umieszczenia w zakładzie poprawczym. Na skutek apelacji obrońców nieletnich Sąd Okręgowy zmienił wyrok w ten sposób, że nieletniego Adama P. uniewinnił, a w stosunku do pozostałych w zakresie zarzucanego im czynu, wyrok uchylił i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

W związku z ustawowym rozszerzeniem kompetencji Rzecznika Praw Dziecka, 28 stycznia 2011 roku Rzecznik zgłosił swój udział w postępowaniu toczącym się na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Rzecznik wniósł wówczas o przesłuchanie małoletniej pokrzywdzonej na posiedzeniu z udziałem biegłego psychologa, oraz złożył wnioski, o przesłuchanie małoletniej Sary pod nieobecność nieletnich. Rzecznik Praw Dziecka podniósł, że obecność nieletnich może oddziaływać krępująco i zastraszająco na małoletnią pokrzywdzoną zważywszy na brutalność i charakter zarzucanego nieletnim czynu.

Wyrokiem z 28 września 2011 roku Sąd Rejonowy uznał, że wyżej wskazani nieletni dopuścili się zarzucanego im czynu oraz orzekł umieszczenie ich w zakładzie poprawczym, zawieszając środek na okres dwóch lat tytułem próby, stosując w tym okresie środki wychowawcze w postaci nadzoru kuratora oraz zobowiązania nieletnich do podjęcia działań w ramach wolontariatu na rzecz społeczności. Od przedmiotowego wyroku apelację złożył Prokurator Rejonowy w P. oraz obrońcy nieletnich. Postępowanie pozostaje w toku.

⁴³¹ ZSR/440/26/2011/AT

Rzecznik uznał również za konieczne przyłączenie się do sprawy małoletniego Grzegorza M.⁴³², gdyż Sąd Rejonowy w P. wszczął postępowanie o demoralizację, stwierdzając objawy demoralizacji u nieletniego, polegające na tym, że 4 września 2010 roku w miejscowości G. naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym w ten sposób, że kierując rowerem, nie zasygnalizował skrętu w lewo, zmienił gwałtownie kierunek jazdy, w wyniku czego kierujący samochodem osobowym chcąc uniknąć potrącenia nieletniego w trakcie manewru wyprzedzania zjechał na lewe pobocze, a następnie uderzył w ogrodzenie posesji, stanowiącej własność Józefa W. Rzecznik Praw Dziecka zgłosił swój udział w postępowaniu z 6 kwietnia 2011 roku, wnosząc o umorzenie postępowania, powołując się na dotychczasową nieposzlakowaną opinię o nieletnim.

W przedmiotowej sprawie Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego w zakresie ruchu drogowego, który stwierdził, że nieletni przyczynił się do powstania kolizji jednakże w równym stopniu co kierowca samochodu. Sąd mimo popełnienia przez nieletniego wykroczenia, postanowieniem z 3 listopada 2011 roku, zgodnie z wnioskiem Rzecznika postępowanie umorzył. Od postanowienia apelację wniósł obrońca nieletniego żądając stwierdzenia, że małoletni nie popełnił wykroczenia. Postępowanie pozostaje w toku.

Interwencja Rzecznika była również konieczna w sprawie prowadzonej przez Sąd Rejonowy w K., który w wydanym postanowieniu z 22 listopada 2010 roku uznał, że nieletni Szymon Ch. wykazuje przejawy demoralizacji⁴³³. Problemy z zachowaniem chłopca zgłaszała szkoła, wskazując, że nieletni używa wulgarnego słownictwa, lekceważy nauczycieli oraz istnieje podejrzenie, że pali papierosy. Po przeanalizowaniu akt sprawy, Rzecznik przystąpił do postępowania na etapie apelacji w Sądzie Okręgowym w K. W piśmie procesowym wniósł o uchylenie postanowienia Sądu Rejonowego i umorzenie postępowania, albowiem nieletni Szymon Ch. nie przejawia cech demoralizacji, a jego negatywne zachowanie wynika z zaburzeń spowodowanych chorobą ADHD. Sąd Okręgowy w K., uwzględnił wniosek Rzecznika Praw Dziecka i postanowieniem z 24 marca uchylił zaskarżone postanowienie Sądu I instancji i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Sąd Rejonowy w K. po ponownym rozpoznaniu sprawy wydał postanowienie z 10 listopada 2011 roku, którym umorzył postępowanie. Postanowienie to uprawomocniło się.

⁴³² ZSR/460/25/2011/AT

⁴³³ ZSR/431/1/2011/AM

- **Sprawy z zakresu roszczeń alimentacyjnych**

Zgodnie z art. 3 ust.2 ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka, Rzecznik działa nie tylko na rzecz ochrony prawa dziecka do wychowywania w rodzinie, prawa do życia i ochrony zdrowia, prawa do nauki, ale również stoi na straży praw małoletnich do godziwych warunków socjalnych. Do Rzecznika wpływa szereg próśb o interwencje w sprawach dotyczących niewywiązywania się z obowiązku alimentacyjnego względem dzieci przez jednego z rodziców.

Matka dziecka zgłosiła sprawę Rzecznikowi Praw Dziecka, skarżąc się na trudności w ustaleniu miejsca pobytu domniemanego ojca dziecka⁴³⁴. Postanowieniem z 21 sierpnia 2009 roku Sąd Rejonowy w P. zawiesił bowiem postępowanie z powództwa Magdaleny G. i małoletniego Wojciecha G. o ustalenie ojcostwa i roszczenia z tym związane. Podstawę faktyczną orzeczenia Sądu stanowiło nieuzupełnienie przez stronę powodową braku formalnego pozwu poprzez podanie miejsca zamieszkania pozwanego. Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w postępowaniu i podjął inicjatywę dowodową w celu ustalenia miejsca pobytu pozwanego. Gdy zapytania skierowane do instytucji publicznych i prywatnych nie przyniosły rezultatu, Rzecznik złożył w Sądzie wnioski o ustanowienie kuratora dla pozwanego, którego miejsce pobytu nie było znane i nie zostało ustalone. Sąd przychylił się do wniosku, ustanowił kuratora dla pozwanego i podjął z jego udziałem zawieszony postępowanie. W toku dalszego postępowania zostały przeprowadzone, w drodze pomocy prawnej, dowody ze świadków zamieszkujących w różnych częściach kraju; dopuszczony został także dowód z przesłuchania pozwanego w trybie międzynarodowej pomocy sądowej. Po zamknięciu rozprawy, Sąd wydał wyrok ustalający ojcostwo pozwanego mężczyzny i zasądający na rzecz dziecka świadczenie alimentacyjne, a na rzecz matki – zwrot kosztów związanych z ciążą i porodem.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się ojciec samotnie wychowujący czworo dzieci⁴³⁵. Matka dzieci wyjechała za granicę w celach zarobkowych, ojciec prowadzi gospodarstwo rolne. Według spostrzeżeń ojca, po wniesieniu przez niego do Sądu Rejonowego w O. przeciwko matce dzieci powództwa o podwyższenie alimentów, wzmogły się działania kuratora sądowego i Policji nakierowane na wnikliwe badanie sytuacji opiekuńczo-wychowawczej małoletnich. Ojciec zgłosił Rzecznikowi usłyszane groźby odebrania mu dzieci przez Sąd, a także obawiał się niepomysłnego rozstrzygnięcia sprawy o podwyższenie alimentów.

⁴³⁴ ZSS/410/23/2011/JZ

⁴³⁵ ZSS/412/12/2011/JZ

Rzecznik Praw Dziecka dokonał analizy akt sprawy o podwyższenie alimentów, a także zapoznał się ze złożonymi na piśmie przez kuratora sądowego wyjaśnieniami, przedstawiającymi cel i przebieg wizyt w miejscu zamieszkania ojca i małoletnich. Przebieg postępowania o podwyższenie alimentów nie dawał podstaw do interwencji Rzecznika, bowiem po zawarciu przez strony ugody sądowej zostało ono umorzone, natomiast informacje o sytuacji opiekuńczo-wychowawczej czworga małoletniego rodzeństwa, w tym fakt wszczęcia z urzędu postępowania o ograniczenie ich rodzicom władzy rodzicielskiej poprzez umieszczenie podopiecznych w rodzinie zastępczej, uzasadniały dokładniejsze zbadanie wątku opiekuńczego zgłoszonej sprawy. Materiał zgromadzony w aktach postępowania o ograniczenie władzy rodzicielskiej budził wątpliwości co do prawidłowości postawy wychowawczej prezentowanej przez ojca dzieci (podejrzenie nadużywania alkoholu, uzależnienia od hazardu i stosowania przemocy), zaś informacje pochodzące z innych źródeł pozwalały wątpić, czy stopień zagrożenia dobra dzieci uzasadnia ich odseparowanie od ojca. W postępowaniu została sporządzona opinia psychologiczno-pedagogiczna, której konkluzje dały podstawę do ograniczenia władzy rodzicielskiej rodziców czworga małoletnich jedynie poprzez poddanie wykonywania władzy rodzicielskiej stałemu nadzorowi kuratora sądowego.

Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył również w postępowaniach z zakresu prawa mieszkaniowego. Przykładem takiego postępowania może być sprawa, w której Sąd Rejonowy w P., orzekłszy nakaz wydania nieruchomości, nie przyznał zamieszkującym ją pozwany pięciorgu małoletnim dzieciom i ich rodzicom prawa do lokalu socjalnego ponieważ uznał, że pozwani mają możliwość zamieszkania w innym lokalu – zaproponowanym przez powodów. W tej części wyrok został zaskarżony apelacją, a do Rzecznika Praw Dziecka napisała matka dzieci, prosząc o pomoc w postępowaniu odwoławczym⁴³⁶.

Rzecznik Praw Dziecka zgłosił swój udział w postępowaniu apelacyjnym i poparł wniosek skarżących o uchylenie części wyroku i ustalenie, że pozwany przysługuje prawo do lokalu socjalnego. Zakwestionował ustalenie Sądu, iż pozwani mają możliwość zamieszkania w innym lokalu, gdyż nie przeprowadzono dowodów na potwierdzenie spełniania przez zaproponowany lokal parametrów określonych dla lokalu socjalnego – zarówno parametrów technicznych jak ekonomicznych – tj. kosztów jego utrzymania. Ponadto powodowie nie wykazali tytułu prawnego do zaproponowanego pozwany lokalu, który stanowiłby podstawę do zamieszkania w tym lokalu. Sąd zmienił zaskarżoną część wyroku i ustalił, że małoletnim pozwany przysługuje prawo do lokalu socjalnego.

- **Sprawy z zakresu prawa międzynarodowego**

W sprawach z zakresu prawa międzynarodowego Rzecznik Praw Dziecka przystępował najczęściej do postępowań toczących się w sądach w oparciu o postanowienia Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę z dnia 25 października 1980 roku⁴³⁷ oraz Rozporządzenia Rady WE nr 2201/2003 z 27 listopada 2003 roku dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej.

Przykładem interwencji podjętej w oparciu o unormowania zawarte w powyższych uregulowaniach jest sprawa małoletniego Adriana P.⁴³⁸ O pomoc do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się matka chłopca w związku ze złożoną apelacją od postanowienia Sądu Rejonowego w W. nakazującego wydanie dziecka do Francji na podstawie wspomnianej Konwencji. Z akt sprawy wynikało, że Sąd wydał postanowienie po przeprowadzeniu tylko jednej rozprawy, bez uwzględnienia większości wniosków dowodowych zgłoszonych przez uczestniczkę postępowania. Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w postępowaniu apelacyjnym, wnioskując o uchylenie postanowienia nakazującego powrót chłopca do Francji i ponowne rozpoznanie sprawy. W piśmie procesowym skierowanym do Sądu Rzecznik Praw Dziecka wnioskował o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego na okoliczność ustalenia czy powrót małoletniego do Francji może narazić go na szkodę psychiczną lub fizyczną albo w jakikolwiek inny sposób postawi je w sytuacji nie do zniesienia (art. 13 lit. b Konwencji). W ocenie Rzecznika przeprowadzenie zawnioskowanych przez stronę dowodów jest niezbędne dla wydania rozstrzygnięcia odpowiadającego najlepiej pojętemu interesowi dziecka. Sąd Okręgowy w W. podzielił stanowisko Rzecznika i dopuścił dowód z opinii biegłych. W dniu kiedy miały odbyć się badania Adriana w Ośrodku, ojciec dziecka wraz z funkcjonariuszami policji podjął próbę odebrania syna matce celem zrealizowania postanowienia w przedmiocie wydania dziecka do Francji. Próba ta nie powiodła się z uwagi na chorobę dziecka, które nie przybyło do Ośrodka.

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Sądu Okręgowego o wstrzymanie postępowania wykonawczego zmierzającego do wykonania postanowienia Sądu I instancji o wydanie dziecka ojcu. Sąd Okręgowy podzielił uwagi Rzecznika i wstrzymał postępowanie wykonawcze. Postępowanie odwoławcze o wydanie dziecka do Francji jest nadal w toku.

⁴³⁶ ZSS/421/33/2011/JZ

⁴³⁷ Dz. U. z 1995 r. Nr 108 poz. 528

⁴³⁸ ZSM/471/21/2011/AJ

Innym przykładem podjętej przez Rzecznika Praw Dziecka interwencji w związku z toczącym się w Sądzie postępowaniem na podstawie Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę jest sprawa małoletniej Oliwii⁴³⁹. Z nadesłanego do Rzecznika przez matkę dziecka pisma wynikało, że w związku z jej wyjazdem z córką z Wielkiej Brytanii do Polski, ojciec dziecka wszczął postępowanie o powrót Oliwii do Anglii. Pani Paulina Cz. wyraziła obawę, że Sąd Rejonowy w Z. oddalając złożone przez nią wnioski dowodowe mające na celu wykazanie, że w sprawie zachodzi podstawa odmowy wydania dziecka, wyda rozstrzygnięcie nakazujące powrót dziecka do Wielkiej Brytanii. Po dokonaniu analizy akt sprawy, Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w przedmiotowym postępowaniu wnosząc jednocześnie o dopuszczenie dowodu z opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego celem zbadania czy powrót dziecka do Wielkiej Brytanii nie narazi go na szkodę psychiczną lub fizyczną (art. 13 lit. b Konwencji). Pomimo, że Sąd nie uwzględnił wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych, Rzecznik Praw Dziecka zawniósł o oddalenie wniosku pana Raphaela B. w przedmiocie wydania dziecka do Wielkiej Brytanii z uwagi na zażywanie przez ojca narkotyków. W ocenie Rzecznika nakazanie powrotu dziecka pod opiekę ojca, który będąc pod wpływem narkotyków nie byłby w stanie sprawować opieki nad dzieckiem, mogłoby narazić je na szkodę w rozumieniu art. 13 lit. b Konwencji. Sąd Rejonowy w Z. podzielił stanowisko Rzecznika i oddalił wniosek pana Raphaela. Obecnie w przedmiotowej sprawie toczy się postępowanie odwoławcze.

Rzecznik Praw Dziecka przystępował także do postępowań administracyjnych wszczętych na wniosek cudzoziemców. Dotyczyły one najczęściej zagadnień związanych z nielegalnym pobytem cudzoziemców w Polsce i decyzjami administracyjnymi zobowiązującymi ich do opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Jako przykład skutecznej interwencji może posłużyć sprawa rodziny ormiańskiej mieszkającej w Polsce od 2006 roku wobec której Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców wydał decyzje o wydaleniu rodziny z Polski⁴⁴⁰. Powyższa decyzja obejmowała m.in. troje małoletnich dzieci, które urodziły się w Polsce i dwoje pełnoletnich już cudzoziemców, którzy przyjechali do Polski w wieku 2 i 4 lat. Rzecznik Praw Dziecka zgłosił swój udział w postępowaniu toczącym się przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym wnosząc o uchylenie decyzji o wydaleniu. W przedstawionym stanowisku Rzecznik podniósł między innymi, że decyzja została wydana z rażącym naruszeniem postanowień Konwencji o Prawach Dziecka. W ocenie Rzecznika

⁴³⁹ ZSM/471/6/2011/AJ

⁴⁴⁰ ZSM/470/17/2011/AJ

Szef Urzędu nie odniósł się do sytuacji dzieci, w tym zwłaszcza długotrwałości ich pobytu w Polsce, braku znajomości języka ormiańskiego a także nie dokonał oceny jak konieczność opuszczenia Polski i przerwania nauki w polskiej szkole, wpłynie na stan psychofizyczny dzieci.

Wojewódzki Sąd Administracyjny, wskazując w uzasadnieniu przepisy zawarte w Konwencji o Prawach Dziecka, przychylił się do stanowiska Rzecznika Praw Dziecka i uchylił decyzje Szefa Urzędu orzekającą o wydaleniu cudzoziemców z terytorium Polski. Obecnie rodzina ormiańska przebywa w Polsce na podstawie zgody na pobyt tolerowany.

IV. DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNA

Rzecznik Praw Dziecka przeprowadził 197 czynności kontrolnych w następstwie otrzymanych sygnałów o nieprawidłowościach, jak również z własnej inicjatywy. Kontroli poddano:

- 1) przedszkole;
- 2) szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne;
- 3) placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- 4) młodzieżowe ośrodki socjoterapii oraz młodzieżowe ośrodki wychowawcze;
- 5) specjalne ośrodki szkolno-wychowawczy;
- 6) ośrodek rewalidacyjno-wychowawczy;
- 7) Samodzielny Publiczny Zakład Opiekuńczo-Lecznicy dla Dzieci i Młodzieży;
- 8) kolonie i obozy oraz placówki wypoczynku w miejscu zamieszkania dzieci;
- 9) inne formy opieki nad dzieckiem;
- 10) Oddział Psychiatrii Sądowej o Wzmocnionym Zabezpieczeniu dla Młodzieży w Samodzielnym Publicznym Szpitalu dla Nerwowo i Psychicznie Chorych;
- 11) wizytacja na Oddziale Pediatrii w Szpitalu Dziecięcym;
- 12) Oddział Chorób Płuc i Gruźlicy dla Dzieci i Młodzieży.

1. Kontrola przeprowadzona w Przedszkolu w W.

W wyniku tych działań stwierdzono nieprawidłowości, m.in. dotyczące zapisów w statucie, organizacji współpracy nauczyciela z rodzicami. Ponadto, zwrócono uwagę na potrzebę podjęcia przez dyrektora badania stanu przestrzegania praw dziecka w przedszkolu oraz organizacji szkoleń/warsztatów dla nauczycieli z zakresu komunikacji interpersonalnej w kontekście współpracy z rodzicami⁴⁴¹.

2. Kontrole w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych

Celem kontroli było sprawdzenie stanu przestrzegania praw dziecka w szkołach.

Kontrole przeprowadzono w następujących szkołach:

- 1) Szkoła Podstawowa w S.
- 2) Szkoła Podstawowej w S. z Filią w Ł.
- 3) Publiczna Szkoła Podstawowa w M.
- 4) Szkoła Podstawowa Nr 3 w P.
- 5) Publiczna Szkoła Podstawowa w J.

⁴⁴¹ ZEW/520/2/2012/MP w związku ze sprawą ZEW/440/153/2011/MP

- 6) Szkoła Podstawowa w N.
- 7) Szkoła Podstawowa w C.
- 8) Szkoła Podstawowa Nr 60 w W.
- 9) Gimnazjum Nr 1 w N.
- 10) Gimnazjum Nr 4 w G.
- 11) Gimnazjum w B.
- 12) Gimnazjum w S.
- 13) Gimnazjum Nr 9 w Zespole Szkół Nr 59 w W.
- 14) Gimnazjum Nr 15 w Zespole Szkół Nr 15 w T.

W sześciu przypadkach czynności kontrolne podjęto w związku z przedłużającym się konfliktem między rodzicami dziecka i szkołą, co miało negatywny wpływ na sytuację ucznia w szkole. Jedną zaś sprawą dotyczyła tragicznego wydarzenia – uczeń, gimnazjalista, popełnił samobójstwo. Podejmowane w trakcie kontroli czynności zmierzały do ustalenia, co jest przyczyną braku współpracy szkoły z rodzicami oraz jaki to ma wpływ na sytuację dziecka, a przede wszystkim – na jego bezpieczeństwo. W kilku szkołach stwierdzono występowanie przemocy rówieśniczej.

Rozpoznając sytuację dziecka w szkole, we wszystkich przypadkach badano, czy nie zostały naruszone jego prawa, jego godność osobista oraz ochrona jego danych osobowych, w tym danych wrażliwych. Rozpoznawano, czy uczeń w szkole otrzymuje właściwą pomoc psychologiczno-pedagogiczną wskazaną w opiniach i orzeczeniach oraz czy szkoła podejmowała działania, mające na celu zdiagnozowanie sytuacji ucznia, a następnie udzielenie jemu i jego rodzicom wsparcia. Rzecznik Praw Dziecka badał również, czy i jak sprawowany jest w szkole nadzór nad przestrzeganiem praw dziecka/ucznia, jak przebiega monitorowanie sytuacji wychowawczej w szkole, czy przy wypracowywaniu sposobów rozwiązania problemów ucznia oraz rodzaju udzielanej mu pomocy dobierano takie formy i metody współpracy z jego rodzicami, by relacje szkoła – dom uległy poprawie.

W wyniku kontroli przeprowadzonych w szkołach stwierdzano m.in. rozbieżność przepisów zawartych w statucie z zadaniami realizowanymi przez szkołę (ocenie uczniów – nauczyciele nie stosowali tych samych kryteriów), występowanie nieprecyzyjnych, niejednoznacznych zapisów w statutach oraz uregulowaniach wewnątrzszkolnych, sprzyjających różnej ich interpretacji, co w konsekwencji mogło prowadzić do naruszania praw i dobra dziecka. W wielu szkołach brakowało uregulowań dotyczących obiegu dokumentacji (zawierającej dane wrażliwe), w tym przede wszystkim opinii i orzeczeń wydanych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Zdarzały się również przypadki

nieformułowania wniosków z nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez dyrektora szkoły, a jeśli nawet takie wnioski były formułowane, brakowało w nich informacji o sposobie ich realizacji i efektywności podejmowanych działań w następnym półroczu lub roku szkolnym. Ponadto stwierdzono, że szkoły borykają się z trudnościami w zakresie wstępnego diagnozowania potrzeb ucznia, jego możliwości, a co za tym idzie – dostosowania metod i form pracy z dzieckiem. Bardzo często występującym zjawiskiem okazał się problem określenia jasnych i skutecznych zasad współpracy szkoły z rodzicami, w szczególności rodziców tych uczniów, którzy potrzebują szczególnego wsparcia i opieki. Jednocześnie, stwierdzono potrzebę zwiększenia i zintensyfikowania nadzoru pedagogicznego dyrektorów szkół nad pracą nauczycieli.

W aspekcie przygotowania do przyjęcia uczniów sześcioletnich skontrolowano następujące szkoły podstawowe:

- 1) Szkoła Podstawowa Nr 5 w T.
- 2) Szkoła Podstawowa w S.
- 3) Szkoła Podstawowa w L.
- 4) Szkoła Podstawowa Nr 4 w B.
- 5) Szkoła Podstawowa Nr 3 w L.
- 6) Zespół Szkół w R.
- 7) Szkoła Podstawowa w Z.
- 8) Szkoła Podstawowa w B.
- 9) Szkoła Podstawowa w U.
- 10) Niepubliczna Szkoła Podstawowa w M.
- 11) Publiczna Szkoła Podstawowa w R.
- 12) Zespół Szkolno-Przedszkolny w Z.
- 13) Szkoła Podstawowa Nr 11 z Oddziałami Integracyjnymi w B.
- 14) Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi Nr 53 w C.
- 15) Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1 w C.
- 16) Zespół Placówek Oświatowy w M.
- 17) Zespół Placówek Oświatowych w N.
- 18) Zespół Placówek Oświatowych w P.
- 19) Szkoła Podstawowa w W.
- 20) Szkoła Podstawowa Nr 246 w W.
- 21) Szkoła Podstawowa Nr 312 w W.
- 22) Szkoła Podstawowa Nr 141 w W.

- 23) Szkoła Podstawowa Nr 190 w W.
- 24) Szkoła Podstawowa Nr 115 w W.
- 25) Szkoła Podstawowa Nr 69 w W.
- 26) Szkoła Podstawowa w B.
- 27) Szkoła Podstawowa Nr 1 w B.
- 28) Szkoła Podstawowa Nr 2 w B.
- 29) Szkoła Podstawowa w L.
- 30) Szkoła Podstawowa Nr 202 w Ł.
- 31) Szkoła Podstawowa w G.
- 32) Szkoła Podstawowa Nr 97 w Ł.
- 33) Szkoła Podstawowa Nr 203 w Ł.
- 34) Szkoła Podstawowa w D.
- 35) Szkoła Podstawowa w R.
- 36) Szkoła Podstawowa w R.
- 37) Szkoła Podstawowa Nr 1 w M.
- 38) Szkoła Podstawowa Nr 2 w Ł.
- 39) Szkoła Podstawowa w W.
- 40) Szkoła Podstawowa w B.
- 41) Szkoła Podstawowa w D.

Wnioski z ww. kontroli:

- 1) w zbadanych szkołach 17,7% uczniów klas I stanowią dzieci w wieku 6 lat. Do 34 szkół (85%) – z 40 – uczęszczają dzieci w wieku 6 lat,
- 2) w ok. 14,4% oddziałach klas I liczba uczniów przekracza 26 (w tym w 4 jest po 30 dzieci). Problem ten dotyczy szkół w mieście – przede wszystkim w miastach wojewódzkich,
- 3) w ok. 14,4% oddziałach klas I na 1 ucznia przypada mniej niż 2 m² powierzchni sali lekcyjnej (w 5 oddziałach przypada 1,6 m²). Problem w większości dotyczy szkół w miastach,
- 4) 22% szkół dostosowanych jest do potrzeb dzieci z niepełnosprawnością ruchową,
- 5) w ok. 60% szkół dla klas I wydzielono odrębną część w szatni (podział na tzw. boksy). Natomiast w 26% szkół szatnia jest wspólna dla klas I-VI,
- 6) w 13% szkół (tj. 5 z 38) nie ma podziału sali lekcyjnej na część dydaktyczną i rekreacyjną,

- 7) we wszystkich salach lekcyjnych stoliki i krzeselka dostosowane są do wysokości dziecka,
- 8) we wszystkich salach lekcyjnych znajdują się pomoce dydaktyczne i zabawki,
- 9) 33% szkół nie wyposażono sal lekcyjnych w sprzęt audiowizualny,
- 10) w ok. 5% szkół uczniowie z klas I nie mają możliwości pozostawienia podręczników i przyborów szkolnych – brak szafek dla ucznia,
- 11) w 49% szkół zorganizowano wspólne toalety, tj. dla uczniów z klas I oraz z klas IV-VI,
- 12) w ok. 22% szkół na 1 umywalkę przypada więcej niż 21 uczniów. Natomiast w ok. 45% szkół na 1 ustęp przypada więcej niż 21 dzieci. Problem ten w większości dotyczy szkół w miastach,
- 13) 29% szkół nie posiada własnego placu zabaw. Problem ten w większości dotyczy szkół na wsi,
- 14) w 63% szkół nie ma zatrudnionego psychologa, a w 32% – pedagoga,
- 15) w 30% szkół brak jest zarówno psychologa, jak i pedagoga. Problem ten wyłącznie dotyczy szkół na wsi,
- 16) w 37% szkół nie zatrudniono logopedy,
- 17) w 66% szkół prowadzona jest kuchnia. Natomiast w 32% – szkoły korzystają z usług cateringowych,
- 18) w 67,5% szkół zorganizowany jest jeden posiłek dla dzieci w postaci obiadu. Natomiast w 22,5% szkół dzieci mają możliwość skorzystania z dwóch posiłków. Tylko w 1 szkole dzieciom zorganizowano trzy posiłki dziennie,
- 19) w 15% szkół wprowadzono zmianowość zajęć dla uczniów z klas I,
- 20) w 77% szkół opieka świetlicowa została zorganizowana zarówno przed, jak i po zajęciach dydaktycznych. Natomiast w 23% szkół – tylko po zajęciach,
- 21) w 33% szkół uczniowie z klas I mają zorganizowaną opiekę świetlicową bez udziału uczniów z klas starszych. Natomiast w 31% szkół uczniowie z klas młodszych przebywają w świetlicy wspólnie z uczniami z klas IV-VI.⁴⁴²

3. Kontrole placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Celem kontroli było sprawdzenie stanu przestrzegania praw dziecka w placówkach.

Kontrolę przeprowadzono w następujących placówkach opiekuńczo-wychowawczych:

- 1) Rodzinny Dom Dziecka w O.

⁴⁴² ZEW/920/21/2012/MD

- 2) Rodzinny Dom Dziecka w P.
- 3) Rodzinny Dom Dziecka w G.
- 4) Rodzinny Dom Dziecka w Ż.
- 5) Publiczna Całodobowa Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Typu Rodzinnego w P.
- 6) Dom Dziecka N. w W.
- 7) Dom Dziecka w W.
- 8) Dom Dziecka w K.
- 9) Dom Dziecka w B.
- 10) Dom Dziecka w O.
- 11) Dom Dziecka nr 14 w O.
- 12) Dom Dziecka Nr 1 w W.
- 13) Dom Dziecka w D.
- 14) Dom Dziecka w P.
- 15) Dom Dziecka w N.
- 16) Dom Dziecka w M.
- 17) Dom Dziecka w T.
- 18) Dom Dziecka w K.
- 19) Całodobowa Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w K.
- 20) Całodobowa Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Ż.
- 21) Całodobowa Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Ś.
- 22) Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w K.
- 23) Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w D.
- 24) Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w B.
- 25) Ośrodek Wsparcia i Rodziny w J.
- 26) Centrum Pomocy Dziecku i Poradnictwa Rodzinnego w G.

Z analizy informacji pokontrolnych sporządzonych dla 26 placówek opiekuńczo-wychowawczych wynika, iż głównym ich problemem jest niedostateczna i niewłaściwie zorganizowana pomoc psychologiczno-pedagogiczna oraz nieskuteczność podejmowanych działań wychowawczych. Tylko w 5 placówkach nie zostały sformułowane zalecenia w tym zakresie.

Na podstawie kontroli możliwe było sformułowanie konkretnych uwag i wniosków. Okazało się, iż do placówek opiekuńczo-wychowawczych trafiają dzieci z wieloma problemami: z pourazową traumą, z zaburzeniami rozwojowymi, z zaburzeniami zachowania,

dzieci, które popadły w konflikt z prawem, dzieci chore i uzależnione od alkoholu i środków psychoaktywnych. Wymagają one nie tylko specjalnego wsparcia oraz pomocy terapeutycznej i medycznej, ale także zrozumienia tkwiących w nich barier oraz trudności rozwojowych. Tymczasem najczęściej podejmowanymi działaniami są jedynie różne formy rozmowy: dyscyplinująca, motywująca, informująca, zachęcająca. Bardzo często brakuje informacji o pracy psychologiczno-terapeutycznej z dzieckiem oraz o rezultatach podjętych działań (co sugeruje, że tej pracy po prostu nie ma). Praca wychowawcza nie jest prowadzona w sposób przemyślany, systematyczny i zaplanowany. Na ogół są to działania doraźne, będące reakcją na konkretną trudną sytuację. Ponadto, zdarzają się przypadki stosowania kar w postaci zakazu spożywania posiłku, jak również fakt ograniczania dzieciom dostępu do żywności oraz nadużywania stosowania leków psychotropowych. Zdarza się, że zamiast pracy psychologicznej i terapeutycznej stosuje się konsultacje i leczenie psychiatryczne. Jednocześnie, wychowanków placówek dotyczy również zjawisko stosowania wobec nich gróźb o umieszczeniu w „dużej” placówce opiekuńczo-wychowawczej (w przypadku wychowanków rodzinnych domów dziecka) bądź w ośrodkach socjoterapeutycznych lub resocjalizacyjnych (w przypadku wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego). Jeśli chodzi o sytuację szkolną dzieci, to pomimo pomocy udzielanej ze strony wychowawców Domu Dziecka, korepetytorów i wolontariuszy niejednokrotnie nie udaje się wychowankom osiągnąć pozytywnych wyników w nauce. Niektórzy z nich nie uzyskują promocji do klas programowo wyższych. W dokumentacji dotyczącej wychowanków często nie ma indywidualnych programów edukacyjnych, które powinny być opracowywane i realizowane w szkole przez nauczycieli i specjalistów dla każdego ucznia z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego (zgodnie z obowiązującymi przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 stycznia 2005 roku w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych – Dz. U. z 2005 r. Nr 19, poz. 167). W takiej sytuacji wychowawcy nie mogą nadzorować realizowanych przez szkołę zaleceń wydanych podopiecznym przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne, a tym samym udzielić im właściwej pomocy w pokonywaniu trudności w nauce. Dodatkowo, w większości placówek w regulaminie organizacyjnym brakuje informacji o trybie odwoławczym, z którego mógłby skorzystać wychowanek, który uważa, że jego prawa zostały naruszone.

Wydaje się konieczne wzmożenie nadzoru nad pracą placówek zarówno ze strony ich dyrektorów, jak i organów prowadzących oraz odpowiedzialnych za nadzór właściwych wydziałów urzędów wojewódzkich.

4. Kontrole przeprowadzone w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodkach socjoterapii.

Celem kontroli było sprawdzenie stanu przestrzegania praw dziecka w placówkach.

Kontrolę przeprowadzono w następujących młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodkach socjoterapii:

- 1) Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w C.
- 2) Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w U.
- 3) Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii w Zespole Placówek w G.
- 4) Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w K.
- 5) Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Z.
- 6) Zespół Placówek Specjalnych w S.

W większości przypadków czynności kontrolne przeprowadzone w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii lub młodzieżowych ośrodkach wychowawczych były podejmowane w wyniku niepokojących informacji, które wpływały do Rzecznika Praw Dziecka. Wśród najczęściej zgłaszanych i potwierdzonych problemów należy wymienić stosowanie nieregulaminowych kar oraz gróźb o umieszczeniu wychowanków w zakładzie poprawczym lub szpitalu psychiatrycznym, jak również nieodpowiednią, zbyt małą ilość jedzenia oraz niską jakość przygotowywanych posiłków. W niektórych ośrodkach stwierdzono występowanie zjawiska przemocy rówieśniczej. Dodatkowo, w jednym przypadku zasygnalizowano problem przemocy ze strony kadry pedagogicznej⁴⁴³, a w drugim prawdopodobnie miało miejsce wykorzystywanie seksualne jednego wychowanka ze strony drugiego. W ostatniej sprawie właściwa Prokuratura Rejonowa prowadzi postępowanie wyjaśniające⁴⁴⁴. Ponadto, zastrzeżenia kontrolujących dotyczyły pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej wychowankom. Konieczne okazywało się wypracowanie i wprowadzenie systematycznej pracy z wychowankami oraz dokonywanie analizy stosowanych metod wychowawczych oraz ich skuteczności. Jednocześnie, zdarzało się, iż sposób dokumentowania pracy specjalistów nie pozwalał potwierdzić podjęcia określonych działań. Opracowania wymagały również plany pracy wychowawczej oraz organizacja pracy

⁴⁴³ ZEW/520/38/2011/MK

⁴⁴⁴ ZEW/461/20/2011/MK

wychowawców. Zastrzeżenia budził również stan techniczny oraz higieniczny sanitariatów w niektórych ośrodkach.

W przypadku jednego z ośrodków została przeprowadzona rekontrola. W jej wyniku stwierdzono, niestety, iż nadal ma miejsce zjawisko naruszania tajemnicy korespondencji, jak również brak właściwej reakcji ze strony wychowawców na nieprawidłowe zachowania podopiecznych. W dalszym ciągu wychowankowie skarżyli się na niechętną postawę wychowawców wobec nich oraz na utrudnioną komunikację z kadrami pedagogicznymi. Jednocześnie, pracownicy ośrodka w dalszym ciągu nie współpracują ze sobą w zakresie ewaluacji podjętych działań wychowawczych i resocjalizacyjnych oraz terapeutycznych. Ponadto, system kar i nagród nadal był sformułowany w sposób mało przejrzysty⁴⁴⁵.

5. Kontrole w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych.

Celem kontroli było sprawdzenie przestrzegania praw dziecka w placówce, w szczególności do ochrony przed wszelkimi formami przemocy oraz złego traktowania.

Kontrolę przeprowadzono w następujących specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych:

- 1) Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w O.
- 2) Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w R.
- 3) Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w K.

W wyniku kontroli przeprowadzonych w ww. specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych stwierdzono, że ich statuty nie były dostosowane do obowiązujących przepisów prawa oświatowego. Brakowało w nich niektórych zapisów, szczególnie w zakresie praw dziecka oraz zapisów dotyczących form opieki i pomocy uczniom o specjalnych potrzebach edukacyjnych, a część zapisów była nieprecyzyjna i sprzyjała ich różnej interpretacji. Taki stan mógł powodować, że prawa dziecka nie byłyby przestrzegane. Działania podejmowane przez ośrodki, mające na celu rozwiązywanie problemów agresji i przemocy, dotyczyły głównie uczniów. Nie obejmowały całej społeczności szkolnej – nauczycieli, wychowawców i rodziców. W jednym z ośrodków nie zaplanowano działań mających na celu wyeliminowanie agresywnych zachowań wychowanków wobec swoich rówieśników, pomimo stwierdzonych w wyniku przeprowadzonej diagnozy przypadków występowania różnego rodzaju agresji rówieśniczej⁴⁴⁶, w drugim natomiast kontrolujących

⁴⁴⁵ ZEW/520/44/2011/MO

⁴⁴⁶ ZEW/520/37/2011/JF

zaniepokoili ograniczenia w przemieszczaniu się po ośrodku wychowanków i ucieczki z placówki (w tym ze względu na konflikty w grupie)⁴⁴⁷.

6. Kontrola w Ośrodku Rewalidacyjno-Wychowawczym dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w T.

W ww. ośrodku instytucje nadzorujące przeprowadziły szereg kontroli, które wykazały liczne nieprawidłowości, w wyniku których wydano stosowne zalecenia. Podczas kontroli przeprowadzonej z upoważnienia Rzecznika Praw Dziecka stwierdzono, iż zajęcia w ośrodku z dziećmi ze spektrum zaburzeń autystycznych odbywają się w znacznej części indywidualnie. Każde dziecko ma swojego nauczyciela-wychowawcę, który z nim pracuje. Pozostałe godziny realizowane są przez innych terapeutów i specjalistów. Specjaliści, aby osiągnąć cel, nie pracują pojedynczo, tworzą zespół (psycholog, nauczyciele-terapeuci). W pracy z dziećmi wykorzystywane są różne metody. Ponadto ośrodek korzysta z życzliwości publicznych szkół podstawowych, od których wynajmuje sale, w celu integrowania dzieci z autyzmem ze zdrowo rozwijającymi się rówieśnikami. Ze względu na fakt, iż nie wszystkie zalecenia zostały w pełni zrealizowane, Rzecznik będzie monitorował sytuację dzieci w tym ośrodku⁴⁴⁸.

7. Kontrola w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicznym dla Dzieci i Młodzieży w B.

Rzecznik otrzymał informację w sprawie niewłaściwych warunków bytowych dzieci przebywających w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicznym dla Dzieci i Młodzieży w B., wymagających całodobowych świadczeń medycznych, które obejmują swoim zakresem pielęgnację i rehabilitację pacjentów niewymagających hospitalizacji. W wyniku podjętych czynności wyjaśniających⁴⁴⁹ przeprowadzono w dniu 10 sierpnia 2011 roku z upoważnienia Rzecznika Praw Dziecka czynności kontrolne. Dokonano oglądu budynków i pomieszczeń kontrolowanej Placówki w zakresie przestrzegania praw dziecka, jak również przeprowadzono rozmowy z dyrektorem i pracownikami SP ZOL oraz z przebywającymi dziećmi. Badania przestrzegania praw dziecka wykazały szereg uchybień, które zostały przekazane w formie zaleceń w Informacji o wynikach kontroli. W odpowiedzi SP ZOL dla Dzieci i Młodzieży w B. poinformował Rzecznika, że został opracowany program dostosowawczy, w którym uwzględnione zostały planowane działania naprawcze

⁴⁴⁷ ZEW/520/31/2011/ZA

⁴⁴⁸ ZEW/520/43/2011/ZA

⁴⁴⁹ ZEW/403/1/2011/MK

wraz z terminem ich realizacji. Ponadto dyrektor zapewnił, że dzieci nigdy nie zostaną przeniesione do pomieszczeń, które mogłyby pogorszyć warunki pobytu, rehabilitacji i pielęgnacji⁴⁵⁰.

8. Kontrole kolonii i obozów oraz placówek wypoczynku

Celem kontroli było rozpoznanie stopnia zapewnienia dzieciom bezpiecznych i higienicznych warunków wypoczynku oraz stanu przestrzegania praw dziecka.

Podczas zimowych ferii skontrolowano następujące miejsca wypoczynku – zlokalizowane poza miejscem zamieszkania dzieci:

- 1) ZHP Hufiec K.-Miasto – Szkoła Podstawowa w B.
- 2) ZHP Hufiec K.-Południe – Gimnazjum Nr 2 w P.
- 3) Ośrodek Sportów Konnych z C. – „Rancho pod Olszyną” w C.
- 4) Stowarzyszenie PROREW z K. – Szkolne Schronisko Młodzieżowe w M.
- 5) Fundacja EFEKT MOTYLA z K. – Ośrodek Wycieczkowy „Jodelka” św. K
- 6) Polish Soccer Skills z W. – Hotel „Ideal” w P.
- 7) Dolnośląski Ośrodek Młodzieżowy w W. – Ośrodek Wypoczynkowy „Warszawianka” w R.
- 8) Dziecięca Akademia Przygody z W. – Ośrodek Wypoczynkowy „Sowia Grappa” w R.
- 9) Uniwersytet w T – Ośrodek Wypoczynkowy „U Musa” w K.
- 10) Zespół Szkół Publicznych w R. – Ośrodek Wczasowy „Morion” w K.
- 11) Uniwersytet w T. – Pensjonat „Agat” w K.

Mając na uwadze dobro dzieci, z upoważnienia Rzecznika Praw Dziecka przeprowadzono kontrole wypoczynku zimowego. We wszystkich skontrolowanych placówkach kadra realizowała ciekawy i atrakcyjny program. Każdy z programów prezentował bogate treści wychowawcze. Na uwagę zasługuje fakt, że w żadnej placówce nie zgłoszono aktów przemocy, agresji czy sięgania po alkohol i/lub narkotyki. Natomiast niepokój wzbudził pojawiający się brak odpowiednich warunków sanitarno-higienicznych. Przykładem może być wypoczynek zorganizowany dla 101 uczestników w budynku szkoły zapewniając im tylko 3 kabiny natryskowe. Ponadto stwierdzono brak znajomości przepisów przez niektórych kierowników wypoczynku. Rzecznik zaapelował do Kuratorów Oświaty, żeby przed wypoczynkiem letnim uważniej przyjrzeni się przedstawionym zgłoszeniom wypoczynku i przeanalizowali warunki zaproponowane przez organizatorów, czy spełniają

⁴⁵⁰ ZEW/520/22/2011/MK

niezbędne wymagania podyktowane przepisami prawa i oczekiwaniami uczestników wypoczynku. Ponadto Rzecznik zaapelował do Kuratorów o podjęcie niezbędnych działań informacyjnych mających na celu pogłębienie znajomości przepisów prawa obowiązujących organizatorów, kierowników i wychowawców wypoczynku dzieci i młodzieży.

Podczas wakacji letnich skontrolowano następujące miejsca wypoczynku – zlokalizowane poza miejscem zamieszkania dzieci:

- 1) Hufiec ZHP w Ł. – obóz harcerski w D.
- 2) Urząd Miejski w P. – kolonie pod namiotami w G.
- 3) Karate Klub „KUMADE” w Ł. – Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy „Mazowsze” w S.
- 4) Centrum Kultury i Tańca „HAJDASZ” w Ł. – Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy „Mazowsze” w S.
- 5) Ognisko TKKF „Chomiczówka” w W. – Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy „Mazowsze” w S.
- 6) Ognisko TKKF w W. – Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy „Mazowsze” w S.
- 7) Akademicki Związek Sportowy państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej Jutrzenka w P. – Szkoła Podstawowa w Ł.
- 8) Pogotowie Opiekuńcze Nr 1 w Ł. – Ośrodek „SUMEX” w P.
- 9) Salezjański Ośrodek Młodzieżowy „Don Bosco” w L. – Salezjański Ośrodek Młodzieżowy „Don Bosco”
- 10) Biuro Turystyki Dziecięcej i Młodzieżowej w W. – Ośrodek Zacisze BIS w K.
- 11) TP Edukacja i Wypoczynek w W. – Hotel OSW Exploris w K.
- 12) Caritas Archidiecezji Ł. – Ośrodek Rehabilitacyjno-Wypoczynkowy w D.
- 13) Hufiec ZHP w P. – Stanica Harcerska Hufca ZHP w S.
- 14) Hufiec ZHP w P. – Stanica Hufca ZHP w D.
- 15) Biuro Turystyki Jaworzyna Tour – Ośrodek Wypoczynkowo-Szkoleniowy „Relavia” w P.
- 16) Almatour w P. – Ośrodek Wypoczynkowo-Szkoleniowy „Relavia” w P.
- 17) Fundacja Ruch Światło – Życie Diecezji w S – Publiczna Szkoła Podstawowa i Publiczne Gimnazjum Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich w W.
- 18) ZHP Hufiec w R. – Stanica Hufca ZHP w W.
- 19) Hufiec ZHP w K. – Ośrodek „Berdo” w M.
- 20) Biuro Turystyki Jaworzyna Tour – Hotel „Ewka” w M.
- 21) Ludowy Klub Jeździecki „Zabajka” w Z. – Klub Jeździecki „Zabajka” w Z.

- 22) Pan Janusz M. – Wojskowy Zespół Wypoczynkowy „Jawor” w S.
- 23) Pan Erwin G. – Agroturystyka w O.
- 24) Almatour w P. – Pensjonat „Leśniczówka” w B.
- 25) Ognisko TKKF „Chomiczówka” w W. – Internat Zespołu Szkół Leśnych w R.
- 26) Biuro Turystyki Aktywnej „Kompas” – Ośrodek Wypoczynkowy „Gwarek” w P.
- 27) Biuro Turystyki Aktywnej „Kompas” – Centralny Ośrodek Sportu w G.
- 28) Uczniowski Klub Sportowy Varsovia – Międzyszkolny Ośrodek Sportowo-Szkoleniowy „Omega” w S.
- 29) Towarzystwo Przyjaciół Dzieci – Dom wypoczynkowy PTTK „Stary Folwark”, w S.
- 30) Fundacja Kolos w W. – Ośrodek Kolonijno-Wypoczynkowy „Żabinka” w Ż.
- 31) Biuro Usług Turystycznych SPORTUR w G. – Ośrodek Kolonijno-Wypoczynkowy w Ż.
- 32) Międzyszkolny Ośrodek Sportowy – Międzyszkolny Ośrodek Sportowo-Szkoleniowy „Omega” w S.
- 33) Stowarzyszenie Kultury Fizycznej – Klub Sportowy Grawitacja w P. – Hotel „Olecko” w O.
- 34) Uczniowski Klub Sportowy Varsovia – Ośrodek Wypoczynkowy „Dworek Mazurski” w O.
- 35) Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej w P. – Willa Sowina w L.
- 36) Fundacja „Baw się z nami” – Ośrodek Wypoczynkowy „Marysieńka” w L.
- 37) Biuro Turystyk Aktywnej Kompas z G. – Willa Sowina w L.
- 38) Biuro Podróży w G. – Ośrodek Wypoczynkowy „Słoneczna Zagroda” w D.
- 39) ZHP Hufiec Czerwonka – Baza Obozowa Hufca ZHP C. w S.
- 40) Fundacja Profilaktyki i Leczenia Uzależnień z P. – Baza Obozowa Hufca ZHP C. w S.
- 41) Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej z P. – Teren leśny w M.
- 42) Rewelacja Edukacja – Turystyka – Imprezy – Pałac św. Jadwigi w M.
- 43) Biuro Turystyczno-Usługowe w G. – Ośrodek Wypoczynkowy „Wodomierzanka” w K.
- 44) Zespół Szkół w K. – Ośrodek Wypoczynkowy „Złoty Potok” w K.
- 45) Szkolne Koło CARITAS w Ś.W. – Hotel „Pod Zwariowanym Koniem” w Z.
- 46) Katolickie Stowarzyszenie Sportowe w G. – Dom Wczasowy „Kamela” w S.
- 47) Biuro Turystyczne – Ośrodek Wypoczynkowo-Rekreacyjny „Relax” w S.

- 48) Zespół Szkół w N. – Centrum Rekreacyjno-Konferencyjne „Harenda” w L.
- 49) Gmina S. – Ośrodek Sportowo-Rekreacyjny „Strzecha” w D.
- 50) Uczniowski Międzyszkolny Klub Sportowy „Dąbie” w S. – P.P.H.U. „Marysieńka” w L.
- 51) Parafia św. A. Boboli w M. – Ośrodek Wypoczynkowy „Orion A” w K.
- 52) Natura TOUR z G. – Ośrodek Wypoczynkowy „Stokrotka” w K.
- 53) Zgromadzenie Sióstr Urszulanek Unii Rzymskiej w B. – Ośrodek Rekolekcyjno-Wypoczynkowy Zgromadzenia Sióstr Urszulanek UR w B.
- 54) UTUR Usługi Turystyczne W.P. w S. – Ośrodek Szkoleniowy „Kosówka” w Z.
- 55) Biuro Turystyki Aktywnej KOMPAS w G. – Ośrodek „Sowia Grapa” w R.
- 56) Biuro Turystyki Aktywnej KOMPAS – Centrum Konferencyjno-Rekreacyjne „Harenda” budynek „Sowina” w L.
- 57) Klub Sportowy „Leśnik” w P. – Ośrodek Wypoczynkowy w W.
- 58) Towarzystwo Salezjańskie w S. – Dom Zakonny w S.
- 59) Biuro Podróży Mill-Tour w O. – Dom Wczasowy „Kaliszanka” w Ś.
- 60) Stowarzyszenie Lokalne Salezjańskiej Organizacji Sportowej RP w K. – Szkoła Podstawowa Nr 1 w Ś.
- 61) Zakład Ubezpieczeń Społecznych oddział w S. – Ośrodek Kolonijno-Wypoczynkowy w L.
- 62) Centrum Karate Kontaktowego w S. – Ośrodek Rehabilitacyjno-Wypoczynkowy Sedyko w D.
- 63) Komenda Hufca ZHP w M. – Stanica Harcerska Hufca ZHP M. w Ł.
- 64) Przedsiębiorstwo Turystyczno-Handlowe „Stoltur” – Ośrodek Wypoczynkowy „Stoltur” w N.
- 65) KORAL M.K. w K. – Ośrodek „Koral” w U.
- 66) Biuro Podróży Ekoster w L. – Gimnazjum Nr 1 w K.
- 67) Biuro Turystyczno-Usługowe Szarpie Travel w O. – Dom Rybaka w K.
- 68) Biuro Turystyczno-Usługowe Szarpie Travel w O. – Dom Wypoczynkowy „Grodek” w Ś.
- 69) Fundacja BULLERBYN na rzecz wspólnoty dzieci i dorosłych w W.G. – Agroturystyka „Pod Kogutem” w G.
- 70) Biuro Usług Turystycznych BUT – Agroturystyka „Pod Kogutem” w G.
- 71) Fundacja BULLERBYN w W. – Agroturystyka „Pod Kogutem” w G.

Podczas wakacji w 2011 roku, z upoważnienia Rzecznika Praw Dziecka został poddany badaniu wypoczynek dzieci i młodzieży zlokalizowany na terenie całego kraju. W wyniku podjętych działań stwierdzono, iż we wszystkich miejscach przygotowano atrakcyjną ofertę programową wypoczynku. Tylko 11 zorganizowanych wypoczynków odbyło się w obiektach posiadających dostosowanie do potrzeb dzieci z niepełnosprawnością ruchową. Natomiast, we wszystkich skontrolowanych miejscach wypoczynku opiekę nad uczestnikami sprawowała właściwa – zgodna z przepisami rozporządzenia – liczba wychowawców. W 5 miejscach wypoczynku kierownicy nie byli w posiadaniu dokumentacji dotyczącej kwalifikacji wychowawców, a w 10 – kierownicy wypoczynku nie przygotowali zakresu obowiązków dla wychowawców. Tylko 1 kierownik wypoczynku nie opracował rozkładu zajęć na każdy dzień. W 5 miejscach wypoczynku wychowawcy nie opracowali planów pracy wychowawczej grupy, w 8 – wychowawcy nie prowadzili dziennika zajęć, a w 6 – dziennik zajęć nie był zgodny ze wzorem określonym przepisami rozporządzenia.

W 3 przypadkach kontrolującym nie umożliwiono wglądu do dokumentacji wypoczynku. Jednocześnie, wszyscy kierownicy starali się zapewnić uczestnikom wypoczynku odpowiednie warunki bezpieczeństwa. W 20 miejscach wypoczynku zatrudniony był co najmniej 1 ratownik. Ponadto w jednym przypadku na skutek zgłoszenia o możliwym zagrożeniu bezpieczeństwa małoletnich, Rzecznik przeprowadził kontrolę, która wykazała, iż organizator nie zgłosił do właściwego Kuratorium Oświaty miejsca wypoczynku. Jednocześnie wcześniejsze czynności prowadzone przez wizytatorów z Kuratorium, w związku z informacją przekazaną przez Rzecznika, na skutek zaniedbań wizytatorów nie doprowadziły do właściwego rozpoznania zgłoszonego problemu. Mając powyższe na uwadze, Rzecznik wystąpił o podjęcie przez Kuratora działań mających na celu pogłębienie znajomości przepisów prawa i zdyscyplinowanie podległych mu pracowników.

W 5 miejscach wypoczynku (7%) odnotowano przypadki agresywnego zachowania uczestnika, w 3 (4,2%) – przemoc rówieśniczą, w 1 (1,4%) – używanie alkoholu przez uczestników, w 2 (2,8%) – używanie wyrobów tytoniowych, w 1 (1,4%) miejscu wypoczynku zdarzyła się kradzież. Po tych zdarzeniach dzieci uzyskiwały wsparcie psychologiczno-pedagogiczne, uczestniczyły w psychoterapii, zawierano z nimi kontrakty, przeprowadzano rozmowy. W jednym (1,4%) przypadku o zdarzeniu poinformowano rodziców, natomiast w dwóch przypadkach (2,8%) zastosowano izolację dziecka. W jednym przypadku interweniowały służby zewnętrzne. Żadne też dziecko nie zostało odesłane do domu z powodu niewłaściwego zachowania.

Wobec powyższego Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej o podjęcie działań zmierzających do zapewnienia możliwości korzystania z wypoczynku większej liczbie dzieci z niepełnosprawnością. Ponadto przedstawił zalecenia wynikające z przeprowadzonego badania wypoczynku letniego dotyczące:

- zwrócenia szczególnej uwagi przez kierowników wypoczynku na obowiązki, wynikające z przepisów prawa oświatowego, przede wszystkim w zakresie: ustalenia i przydzielenia szczegółowego zakresu czynności poszczególnym pracownikom oraz przechowywania kopii dokumentów, poświadczających kwalifikacje wychowawców.
- zobowiązania kierowników i wychowawców do prowadzenia dokumentacji zgodnej z obowiązującymi przepisami.
- wskazania organizatorom potrzebę zatrudniania ratownika podczas wypoczynku w miejscowościach nadmorskich oraz znajdujących się nad innymi, większymi akwenami.

Skontrolowano następujące miejsca wypoczynku w miejscu zamieszkania dzieci:

- 1) Szkoła Podstawowa Nr 152 w Ł.
- 2) Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Ł.
- 3) Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Ł.
- 4) Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi Nr 11 w Ł.
- 5) Szkoła Podstawowa Nr 160 w Ł.
- 6) Soccer Skills sp. z o. o. w W. – Hotel Ideal w P.
- 7) Zespół Szkół Specjalnych Nr 91 w W.
- 8) Szkoła Podstawowa Nr 72 w W.
- 9) Szkoła Podstawowa Nr 312 w W.
- 10) Szkoła Podstawowa Nr 246 w W.
- 11) Szkoła Podstawowa Nr 141 w W.
- 12) Szkoła Podstawowa Nr 69 w W.
- 13) Zespół Szkół Integracyjnych Nr 62 w W.
- 14) Szkoła Podstawowa Nr 115 w W.
- 15) Szkoła Podstawowa Nr 46 w W.
- 16) Szkoła Podstawowa Nr 190 w W.
- 17) Szkoła Podstawowa Nr 343 w W.
- 18) Szkoła Podstawowa Nr 313 w W.
- 19) Szkoła Podstawowa Nr 75 w W.

20) Szkoła Podstawowa Nr 203 w W.

21) Szkoła Podstawowa Nr 10 w W.

W wyniku kontroli stwierdzono, iż w miejscach wypoczynku przygotowano atrakcyjną ofertę programową. We wszystkich miejscach wypoczynku opiekę nad uczestnikami sprawowała, zgodna z przepisami, liczba wychowawców. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił uwagę organizatorom wypoczynku na obowiązki, wynikające z przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 stycznia 1997 roku w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania (Dz. U. Nr 12, poz. 67 z późn. zm.). Częstym zjawiskiem zaobserwowanym przez kontrolujących było niestosowanie przez organizatorów wypoczynku wzoru karty kwalifikacyjnej uczestnika wypoczynku, określonego w obowiązujących przepisach. Jednocześnie, w wielu przypadkach stwierdzono brak ustalonego i przydzielonego w formie pisemnej zakresu czynności poszczególnym wychowawcom oraz prowadzenie dziennika zajęć niezgodnego ze wzorem określonym w załączniku ww. rozporządzenia⁴⁵¹.

9. Kontrola w innych formach opieki, w tzw. „Klubach dziecięcych”

Przeprowadzono wizytę interwencyjną w pokoju zabaw dziecięcych „Czarodziejski Las Småland” w J., której celem była weryfikacja przyjętych procedur dopuszczenia dzieci do zabawy i ustalenie przestrzegania tych procedur, w kontekście przestrzegania i ochrony praw dziecka. Powodem podjęcia wizyty interwencyjnej była informacja skierowana do Rzecznika Praw Dziecka od matki, której dziecko nie zostało wpuszczone do bawialni z powodu tzw. reguły wzrostu. Po zbadaniu sprawy, nie stwierdzono podstaw do formułowania tezy o dyskryminacji czy arbitralności w procesie przyjmowania dzieci do bawialni.

10. Kontrola na Oddziale Psychiatrii Sądowej o Wzmocnionym Zabezpieczeniu dla Młodzieży w Samodzielnym Publicznym Szpitalu dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w M.

Celem kontroli było sprawdzenie przestrzegania stanu praw dziecka, a powodem jej przeprowadzenia były anonimowe skargi, jakie wpłynęły do Rzecznika Praw Dziecka. Informowano, że warunki panujące na oddziale nie są dostosowane do potrzeb pobytu małoletnich, kadra nie posiada wymaganych kwalifikacji, a ordynator oddziału zastrasza i bije pacjentów.

⁴⁵¹ ZEW/520/27/2011/MP; ZEW/435/32011/MP

W wyniku czynności kontrolnych stwierdzono, że warunki pobytu pacjentów w oddziale są trudne, np. zajęcia edukacyjne odbywają się w salach chorych. Obsadę lekarską stanowił tylko jeden lekarz, a pracujące na etatach terapeutów zajęciowych osoby zajmowały się także rozwiązywaniem problemów socjalnych pacjentów. W rozmowie z pacjentami i terapeutami fakt ten został potwierdzony. Jednocześnie, przypadki zastraszania, bicia pacjentów przez ordynatora nie znalazły potwierdzenia. Ustalono natomiast, że monitoring sal przeprowadzany jest jedynie przez ordynatora oddziału, a w stosunku do pacjentów stosowana jest kara mechanicznego przepisywania tekstu. W związku z powyższym dyrektor Szpitala otrzymał zalecenia pokontrolne⁴⁵² i poinformował o ich wykonaniu.

11. Wizytacja na Oddziale Pediatrii w Szpitalu Dziecięcym w W.

Celem wizytacji było sprawdzenie informacji zawartych w przekazie medialnym o złych warunkach pobytu dzieci dotyczących np. braku stojaków do kroplówek oraz brudnych toalet. W obecności zastępcy dyrektora ds. lecznictwa i pielęgniarki naczelnej szpitala przedstawiciele Biura Rzecznika Praw Dziecka wizytowali pomieszczenia oddziału. Przeprowadzili również rozmowę z dziećmi i 6 rodzicami na temat jakości opieki w oddziale. Podane w prasie fakty nie znalazły potwierdzenia.

12. Kontrola na I Oddziale Chorób Płuc i Gruźlicy dla Dzieci i Młodzieży w O.

Celem kontroli było poznanie warunków lokalowych i socjalnych, w jakich przebywają dzieci podczas leczenia. Jest to szczególnie ważne, iż na tym oddziale pacjenci przebywają często kilka miesięcy. Rzecznik otrzymał informacje od babci jednego z pacjentów o złych warunkach lokalowych i złej jakości posiłków. Ustalono, że pomimo trudnych warunków lokalowych oddziału, wynikających z przedłużającego się remontu, personel oddziału dokłada starań, by pobyt leczonych dzieci odbywał się w miarę możliwości w warunkach zbliżonych do domowych. Zgłoszone zarzuty nie znalazły potwierdzenia. Ustalenia z kontroli otrzymał dyrektor szpitala oraz Marszałek właściwego Województwa, będący organem założycielskim dla szpitala⁴⁵³.

⁴⁵² ZSS/441/18/2011/EK

⁴⁵³ ZSS/403/35/2011/EK

V. WSPÓŁPRACA Z ORGANAMI WŁADZY

W 2011 roku Rzecznik Praw Dziecka – osobiście lub poprzez udział swych przedstawicieli – uczestniczył w pracach następujących stałych zespołów problemowych i w programach resortowych:

- **Zespół ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi** (jako instytucja zaproszona do udziału) utworzony zarządzeniem nr 23 Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 marca 2004 roku. W związku z wejściem w życie Zarządzenia nr 36 Prezesa Rady Ministrów z dnia 9 czerwca 2011 roku zmieniającego dotychczasowe zarządzenia (tj. Zarządzenie Nr 23 z dnia 5 marca 2004 r. i Zarządzenie Nr 23 z dnia 2 marca 2005 roku), w skład Zespołu wchodzi obecnie: Przewodniczący – przedstawiciel ministra właściwego do spraw wewnętrznych w randze podsekretarza stanu; Zastępca przewodniczącego – zastępca Komendanta Głównego Policji, Członkowie – przedstawiciele:
 - ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania,
 - ministra sprawiedliwości,
 - ministra właściwego do spraw wewnętrznych,
 - ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego,
 - ministra właściwego do spraw zagranicznych,
 - ministra właściwego do spraw zdrowia,
 - Komendanta Głównego Policji,
 - Komendanta Głównego Straży Granicznej,
 - Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania,
 - Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

Do zadań Zespołu należy ocena realizacji Krajowego Planu Działań przeciwko Handlowi Ludźmi, proponowanie oraz opiniowanie podejmowanych działań zmierzających do skutecznego zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi, współpraca z organami administracji rządowej, samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi.

- **Ocena V i VI sprawozdania okresowego z realizacji przez Polskę postanowień Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania.**

Rzecznik Praw Dziecka oceniając sprawozdanie z realizacji przez Polskę Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur, przedstawił uwagi w zakresie ochrony praw dziecka, wynikające z podejmowanych przez Rzecznika działań na rzecz małoletnich cudzoziemców umieszczonych w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców.

- **Ocena XX i XXI sprawozdania z realizacji przez Polskę postanowień Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej.**

Rzecznik Praw Dziecka przedstawił uwagi dotyczące realizacji przez dzieci cudzoziemców obowiązku szkolnego, braku zapewnienia małoletnim cudzoziemcom przebywającym w strzeżonych ośrodkach prawa do nauki, trudności w dostępie do bezpłatnych świadczeń zdrowotnych..

- **Z inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka i pod jego przewodnictwem 18 sierpnia 2011 roku odbyło się pierwsze posiedzenie Międzyresortowego Zespołu ds. Obchodów Roku Janusza Korczaka.**

W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele Ministrów: Spraw Zagranicznych, Spraw Wewnętrznych i Administracji, Sprawiedliwości, Pracy i Polityki Społecznej, Edukacji Narodowej, Zdrowia, Sportu i Turystyki, Infrastruktury, Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Obecni byli również Zastępca Głównego Inspektora Sanitarnego, pracownicy Zespołu Protokolarnego Pierwszej Damy RP oraz reprezentanci Prezydenta m.st. Warszawy. Podczas spotkania zaproszone osoby przedstawiły propozycje, mające na celu promocję idei korczakowskich i praw dziecka, przygotowane przez poszczególne resorty.

- **Współpraca z Parlamentem oraz opinie do projektów aktów prawnych**

Rzecznik Praw Dziecka w 2011 roku wielokrotnie uczestniczył w posiedzeniach Sejmu i Senatu RP, a także w posiedzeniach następujących komisji: Edukacji, Nauki i Młodzieży; Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej; Finansów Publicznych; Polityki Społecznej i Rodziny; Sprawiedliwości i Praw Człowieka; Zdrowia, Ustawodawczej oraz innych Komisji i Podkomisji parlamentarnych.

W roku 2011 Rzecznik Praw Dziecka opiniował następujące projekty aktów prawnych:

- projekt ustawy o zmianie ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych⁴⁵⁴,
- projekt ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich⁴⁵⁵,
- projekt ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁴⁵⁶,
- projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy Kodeks postępowania cywilnego⁴⁵⁷,
- projekt ustawy o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym i innych ustawach⁴⁵⁸,
- projekt ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw⁴⁵⁹,
- projekt ustawy o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka⁴⁶⁰,
- projekt ustawy o środkach przymusu bezpośredniego wobec nieletnich⁴⁶¹,
- projekt ustawy o zwrocie niektórych wydatków związanych z zakupem odzieży i obuwia dla dzieci⁴⁶²,
- projekt rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie trybu przyjmowania i zwalniania nieletnich z hosteli, warunków pobytu nieletnich w hostelach oraz sposobu wykonywania nadzoru nad nieletnimi umieszczonymi w hostelach⁴⁶³,
- projekt rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Penitencjarnej⁴⁶⁴,
- projekt rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie warunków i sposobu przeprowadzania badań na obecność alkoholu lub innego środka użytego w celu wprowadzenia się w stan odurzenia w organizmie nieletniego oraz procedur dokumentowania badań oraz sposobu weryfikacji wyników testu⁴⁶⁵,
- projekt rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 4 marca 2004 roku w sprawie szczegółowych zasad

⁴⁵⁴ ZSR/071/6/2011/AK

⁴⁵⁵ ZSR/071/1/2011/AK

⁴⁵⁶ ZSR/070/1/2011/AW

⁴⁵⁷ ZSR/070/2/2011/AP

⁴⁵⁸ ZSR/071/3/2011/AP

⁴⁵⁹ ZEW/072/15-2/2011/MT

⁴⁶⁰ ZSR/023/1/2011/TT

⁴⁶¹ ZSR/071/5/2011/AK

⁴⁶² ZSR/070/2/2011 MM

⁴⁶³ ZSR/071/7/2011/AK, ZEW/071/36-2/2011/MT

⁴⁶⁴ ZSR/071/4/2011/MM

⁴⁶⁵ ZSR/071/8/2011/MM

- i warunków udzielania i cofania zezwolenia na założenie szkoły lub placówki publicznej przez osobę prawną lub osobę fizyczną (Dz. U. Nr 46, poz. 438)⁴⁶⁶,
- projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym⁴⁶⁷,
 - projekt rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach⁴⁶⁸,
 - projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie ramowych planach nauczania w szkołach publicznych (dwukrotnie)⁴⁶⁹,
 - projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół⁴⁷⁰,
 - projekt rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach⁴⁷¹,
 - projekt rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie organizacji roku szkolnego⁴⁷²,
 - projekt sprawozdania Ministra Edukacji Narodowej z realizacji w 2010 roku Programu rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013⁴⁷³,
 - projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej zmieniającego rozporządzenie w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania⁴⁷⁴,
 - projekt ustawy zmieniającej ustawę o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw⁴⁷⁵,
 - projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej sprawie form działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem⁴⁷⁶,

⁴⁶⁶ ZEW/071/22-2/2011/MT

⁴⁶⁷ ZEW/071/37-2/2011/MT

⁴⁶⁸ ZEW/023/6-2/2011/AM

⁴⁶⁹ ZEW/023/8-2/2011/AM, ZEW/023/10-2/2011/AM

⁴⁷⁰ ZEW/023/9-2/2011/AM

⁴⁷¹ ZEW/023/11-2/2011/AM

⁴⁷² ZEW/023/11-4/2011/AM

⁴⁷³ ZEW/0312/1-2/2011/AM

⁴⁷⁴ ZEW/071/14/2011/MP

- projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego⁴⁷⁷,
- projekt zmian w Programie Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013⁴⁷⁸.

Ponadto w ramach współpracy z Parlamentem Rzecznik Praw Dziecka w 2011 roku uczestniczył w posiedzeniach Komisji Rodziny i Polityki Społecznej Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, wyrażając opinię dotyczącą konspektu lekcji wychowawczej, która poprzedzałaby etap pisania listów przez młodzież, w związku z ogłoszeniem przez Senat RP konkursu pt. „List do ojca”.

- **Współpraca z sądami opiekuńczymi**

W 2011 roku Rzecznik Praw Dziecka podjął inicjatywę zorganizowania szeregu spotkań z sędziami orzekającymi w sądach rodzinnych na terenie całego kraju. Inicjatywa tych spotkań powstała na gruncie wizyt przedstawicieli i pracowników Biura Rzecznika Praw Dziecka odbytych w ramach działań podejmowanych w sprawach indywidualnych. Przedmiotem debaty podjętej przez Rzecznika z sędziami rodzinnymi była w pierwszej kolejności analiza poszczególnych instytucji prawa procesowego pod kątem ich znaczenia dla ochrony praw dziecka. Spotkania odbyły się w 22 sądach okręgowych, tj.: Białymstoku, Bydgoszczy, Elblągu, Gdańsku, Koninie, Lublinie, Łodzi, Łomży, Ostrołęce, Piotrkowie Trybunalskim, Płocku, Poznaniu, Przemyślu, Radomiu, Rzeszowie, Siedlcach, Słupsku, Suwałkach, Toruniu, Warszawie – Praga, Włocławku, Zamościu. Łącznie w spotkaniach wzięło udział ponad 200 sędziów sądów okręgowych i rejonowych. Celem tych spotkań była również wymiana doświadczeń szczególnie dotyczących problemu poszanowania i ochrony praw dzieci. Efektem tych spotkań jest zbiór kilkudziesięciu założeń będących podstawą do przygotowania propozycji wprowadzenia zmian w przepisach prawa rodzinnego. Poniżej zaprezentowano główne wnioski z dyskusji:

- **sprawy o pozbawienie władzy rodzicielskiej**

Sąd okręgowy orzekając o rozwodzie lub separacji rodziców ma obowiązek rozstrzygnąć również o władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi. Zasada ta

⁴⁷⁵ ZEW/071/35/2011/MP

⁴⁷⁶ ZEW/071/23/2011/JF

⁴⁷⁷ ZEW/071/24/2011/JF

⁴⁷⁸ ZEW/071/38/2011/JF

powoduje, że wcześniej wszczęte postępowania nieprocesowe dotyczące władzy rodzicielskiej ulegają zawieszeniu. W wypadku wszczęcia z urzędu sprawy o pozbawienie rodzica władzy rodzicielskiej nad dzieckiem i wydania postanowienia o tymczasowym umieszczeniu dziecka w placówce, postępowanie również ulega zawieszeniu, a sprawa przekazywana jest do rozpoznania sądowi rozwodowemu. Często zamyka to drogę do szybkiego uregulowania sytuacji prawnej dziecka. W związku z powyższym postuluje się aby w stosunku do dziecka przebywającego tymczasowo w pieczy zastępczej, wyłączyć czasowo możliwość wszczęcia i prowadzenia sprawy o rozwód lub o separację do momentu prawomocnego zakończenia postępowania opiekuńczego.

Według ogólnych reguł postępowania cywilnego orzeczenia wszczynające postępowania o pozbawienie władzy rodzicielskiej nie podlega uzasadnieniu. Z punktu widzenia elementarnego „prawa do obrony” rodzica powinno być ono uzasadnione. Wynika to ze specyfiki sprawy o pozbawienie władzy rodzicielskiej, w której od początku postępowania pojawia się określony zarzut sformułowany na podstawie przesłanek z art. 111 k.r.o.

Na podstawie art. 355 § 1 k.p.c., sąd opiekuńczy nie może umorzyć postępowania wszczętego z urzędu, jeśli w jego trakcie dojdzie do przekonania, że nie ma podstaw do pozbawienia rodzica władzy rodzicielskiej. Proponuje się w związku z powyższym dodanie do regulacji odnoszących się do postępowań opiekuńczych, przepisu stanowiącego, że jeżeli podjęte przez sąd czynności nie potwierdzają zasadności kontynuowania postępowania wszczętego z urzędu sąd umarza postępowanie. Na postanowienie to, na ogólnych zasadach służyłoby zażalenie, a więc podlegałoby ono kontroli instancyjnej. W celu zabezpieczenia jeszcze w większym stopniu gwarancji procesowych, można w proponowanym przepisie w Kodeksie postępowania cywilnego albo w Regulaminie urzędowania sądów powszechnych przewidzieć obowiązkowe doręczenie postanowienia prokuratorowi czuwającemu nad praworządnością.

– **sprawy o ograniczenie władzy rodzicielskiej**

Zgodnie z art. 109 k.r.o. sąd opiekuńczy władny jest do podjęcia wszelkich zarządzeń, jeśli stwierdzi zagrożenie dobra dziecka. Mimo tego nie może orzec eksmisji rodzica, który swym rażąco nagannym zachowaniem uniemożliwia dzieciom wspólne zamieszkiwanie. Eksmisję mogą orzekać wydziały cywilne i karne, a przecieź

w systemie ochrony rodziny, w tym także systemie ochrony przed przemocą, to sąd opiekuńczy powinien zajmować naczelne miejsce.

Podłożem spraw opiekuńczych z udziałem małoletnich dzieci są najczęściej: konflikt między rodzicami, brak współdziałania dla dobra dziecka, zaniedbywanie potrzeb dziecka. W efekcie postępowanie opiekuńcze cechuje diagnostyczny charakter. Chodzi mianowicie o ustalenie w nim przyczyn, uwarunkowań i źródeł, które sprawiają, że rodzina działa dysfunkcyjnie z nieuchronną szkodą dla małoletnich dzieci (funkcja diagnostyczna), a następnie udzielenie rodzinie pomocy. W związku z powyższym proponuje się dodanie do § 204 ust. 1 Regulaminu urzędowania sądów powszechnych pkt 5, który nakładałby na przewodniczących wydziałów rodzinnych i nieletnich obowiązek corocznego sprawozdania z zakresu współpracy podjętej z instytucjami pozarządowymi z wyszczególnieniem i opisaniem spraw, w których pomoc ta była wykorzystywana oraz podjętych starań w celu nawiązania oraz pogłębiania współpracy. W ramach zwierzchniego nadzoru administracyjnego, Minister Sprawiedliwości powinien polecić Prezesom właściwych sądów zorganizowanie w podległych okręgach spotkania sędziów rodzinnych z instytucjami pozarządowymi i samorządowymi, w celu omówienia zasad oraz warunków możliwej współpracy.

– **sprawy o alimenty**

Znaczny odsetek spraw alimentacyjnych należy do kategorii tzw. „drobnych” spraw sądowych, które z tej racji powinny być szybko rozpoznawane. Nadto z charakteru świadczeń alimentacyjnych wynika, że służą one zaspokajaniu bieżących potrzeb uprawnionych. Postępowanie sądowe powinno więc uwzględniać zarówno wagę tych spraw, jak i ich charakter. Niestety obowiązujące przepisy nie przewidują żadnych odrębnych instytucji, które pozwoliłyby – szczególnie w sądach, w których występują zaległości strukturalne – na szybkie rozpoznanie zgłoszonego roszczenia, zapewniając uprawnionemu środki na bieżące utrzymanie. Wciąż częste są przypadki sądów, w których oczekiwanie na pierwszą rozprawę wynosi ponad 3 miesiące. Jest to nie do zaakceptowania z punktu widzenia elementarnego praw dziecka do godziwej egzystencji. Instytucja zabezpieczenia roszczenia nie jest w stanie we wszystkich wypadkach skutecznie przeciwdziałać negatywnym skutkom przewlekłości postępowań. Z tych też powodów warto rozważyć wprowadzenie do porządku prawnego instytucji nakazu alimentacyjnego, którego dochodzenie odbywałoby się na

podstawie prostych formularzy – pozwu i odpowiedzi na pozew. Dzięki takiemu rozwiązaniu strony od początku procesu wiedziałyby co jest istotne w sprawie, bez potrzeby rozpisywania się o stosunkach rodzinnych i „niegodziwości” drugiej strony, przysyłając tym samym istotę procesu.

Proponuje się, aby w sprawach o roszczenia alimentacyjne kierowane przez rodzica wobec dziecka przewidzieć przepis, na podstawie którego dziecko mogłoby uchylić się od obowiązku alimentacyjnego na rzecz rodzica, jeżeli świadczenie to pociągałoby znaczny uszczerbek w koniecznym utrzymaniu dziecka i jego rodziny, a także, jeżeli w przeszłości rodzic był pozbawiony władzy rodzicielskiej, skazany za przestępstwo niealimentacji lub przestępstwo przeciwko rodzinie.

– **sprawy o ustalenie ojcostwa**

Zgodnie z art. 72 § 2 k.r.o. uznanie ojcostwa nie może nastąpić, jeżeli toczy się sprawa o ustalenie ojcostwa. Celem dodania § 2 do art. 72 k.r.o, nowelą z 6 listopada 2008 roku, było wyeliminowanie przypadków uznania ojcostwa w złej wierze mającego uniemożliwić ustalenie przez sąd ojcostwa zgodnie z „prawdą genetyczną”. Omawiana regulacja wyłącza możliwość uznania ojcostwa nie tylko przez mężczyznę, który nie jest stroną postępowania sądowego, ale również i przez mężczyznę, który jest stroną toczącego się procesu. Jednocześnie na podstawie art. 73 § 4 k.r.o. ustawodawca zachował kompetencję sądu opiekuńczego, do odebrania oświadczeń wymaganych do uznania ojcostwa od ojca i matki dziecka. Odbyte z sędziami narady wskazują, że większość sądów nie przyjmuje oświadczeń o uznaniu ojcostwa podczas sprawy o ustalenie ojcostwa, powołując się na wykładnię językową art. 72 § 2 k.r.o. Nieliczne sądy odbierają takie oświadczenia od stron procesu o ustalenie ojcostwa w trybie postępowania opiekuńczego, tak jak to było w praktyce przed wejściem w życie wspomnianej powyżej nowelizacji. Problem jest z pewnością kontrowersyjny, ale zarazem zbyt poważny by nie wymagał ustawowej interwencji.

Na podstawie art. 93 § 2 k.r.o., jeżeli wymaga tego dobro dziecka, sąd w wyroku ustalającym pochodzenie dziecka może orzec o zawieszeniu, ograniczeniu lub pozbawieniu władzy rodzicielskiej jednego lub obojga rodziców. Przepisy art. 107 i art. 109-111 stosuje się odpowiednio. W związku z tą regulacją sędziowie wskazywali podczas narad z Rzecznikiem Praw Dziecka, że zastosowanie tego przepisu w praktyce sprowadza się wyłącznie do rozpoznawania przez sądy wniosku o pozbawienie pozwanego domniemanego ojca władzy rodzicielskiej. Proponuje się

w związku z powyższym odstąpienie od poszerzania kognicji sądu procesowego o element opiekuńczy. Wydłuża to niepotrzebnie postępowanie co do pochodzenia dziecka, a niekiedy faktycznie przekształca proces w postępowanie opiekuńcze.

– **mediacja**

Decydującą rolę w stosowaniu mediacji pełni posiadanie przez rodziców nie tylko wiedzy o istnieniu tej metody i możliwości jej zastosowania w ich indywidualnym przypadku, ale także środki materialne na poniesienie kosztów mediacji, które aktualnie nie wchodzą w zakres pojęcia wydatków sądowych. W konsekwencji rodzice nie mogą być zwolnieni od tych wydatków w trakcie postępowania sądowego. Na podstawie art. 183 (5) k.p.c. wynagrodzenie mediatora i zwrot wydatków obciążają strony. Koszty te określają strony w umowie o mediację zawartą z mediatorem.

Ustawodawca wyłączając z kategorii kosztów sądowych koszty mediacji, dopuścił istnienie barier finansowych, utrudniających korzystanie z procedury mediacyjnej rodzicom, których status majątkowy nie pozwala na pokrycie jej kosztów. Osoba, która wykaże, że nie jest w stanie ponieść kosztów sądowych bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny, może być zwolniona z tych kosztów przez sąd. Natomiast ustawodawca nie przewidział takiego rozwiązania w przypadku mediacji, która mogłaby być skuteczniejszą i z pewnością korzystniejszą dla dobra małoletniego i jego rodziny, formą rozwiązywania sporów rodzinnych.

W związku z powyższym proponuje się, aby w przepisie art. 6 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych po przecinku dopisać: nie dotyczy to spraw rodzinnych. Niezależnie od niezbędnej nowelizacji art. 6 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych – proponuje się wprowadzić przepisami prawa określone ryczałtowe wynagrodzenie dla mediatorów w sprawach rodzinnych.

– **pozostałe propozycje zmian legislacyjnych**

Na tle spraw opiekuńczych mamy do czynienia z sytuacją, w której dla tego samego trybu postępowania przewidziane są różne składy orzekające. Sprawy o ograniczenie i pozbawienie władzy rodzicielskiej są prowadzone w składzie ławniczym, a o kontakty z dzieckiem, o rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka rozstrzygane są w składzie jednoosobowym. Szczególnie osobliwa sytuacja występuje na gruncie art. 107 k.r.o., gdyż w sprawie o uregulowanie sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej w grę mogą wchodzić różne rozstrzygnięcia, dla których przewidziany jest w jednej sprawie różny skład. Sygnalizowany problem, tak istotny z punktu

widzenia dobra dziecka i ekonomiki postępowania, można rozwiązać poprzez ograniczenie udziału ławników do spraw o przysposobienie i o rozwiązanie przysposobienia.

W art. 107 § 2 i art. 58 § 1a k.r.o. proponuje się zastąpienie słowa „ogranicza” słowem „pozostawia” określone prawa i obowiązku, gdyż z samego faktu rozłąki, czy rozwodu władza rodzicielska nie powinna być ograniczana. Jeżeli są podstawy do ograniczenia, to sąd dysponuje całym wachlarzem możliwości, przewidzianych w art. 109 k.r.o. Zwraca się przy tym uwagę, że ograniczenie władzy rodzicielskiej tylko na tej podstawie, że rodzice nie przedstawili zgodnego porozumienia w kwestii władzy rodzicielskiej stygmatyzuje rodzica, któremu sąd nie powierzył wykonywania władzy rodzicielskiej. Słowo „ogranicza” ma zabarwienie pejoratywne. Przykładowo w ankietach zatrudnienia często jest rubryka, czy Pan/Pani ma ograniczone prawa. Jeśli więc sąd ogranicza jednemu rodzicowi władzę rodzicielską, a drugiemu powierza wykonywanie władzy rodzicielskiej, to rodzic powinien wpisać w tej rubryce, że ma ograniczone prawa rodzicielskie, co nie jest do prawdą, gdyż ograniczenie to samo w sobie nie wskazuje na niewłaściwe wykonywanie władzy rodzicielskiej, a jedynie, że rodzice nie byli w stanie dojść do zgodnego porozumienia w zakresie wykonywania władzy rodzicielskiej, i że drugi rodzic dawał większe gwarancje prawidłowego wykonywania władzy rodzicielskiej.

Zwrócenia szczególnej uwagi wymaga nierówne potraktowanie interesów dzieci ze związków małżeńskich i związków pozamałżeńskich w przypadku rozpadu związku. Jeżeli sąd rozwiązuje przez rozwód związek małżeński, to jednocześnie kompleksowo reguluje wszystkie kwestie dotyczące małoletnich dzieci. Swoją obligatoryjną kognicją obejmuje więc sprawy o władzę rodzicielską, o kontakty z dzieckiem, a także o alimenty. Tymczasem jeżeli rozpada się związek nieformalny, wówczas niezbędne są aż trzy odrębne sprawy, co powoduje, że sytuacja prawna dziecka ze związku pozamałżeńskiego przez długi czas może nie być kompleksowo uregulowana.

VI. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

Zgodnie z art. 11a Ustawy z dnia 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z dnia 31 stycznia 2000 r.) obowiązkiem Rzecznika jest współdziałanie ze „stowarzyszeniami, ruchami obywatelskimi, innymi dobrowolnymi zrzeszeniami i fundacjami działającym na rzecz ochrony praw dziecka”.

Rok 2011 przyniósł kolejne działania realizowane przez Rzecznika Praw Dziecka we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Do Rzecznika zwracają się organizacje zarówno szczebla lokalnego, jak i ogólnopolskiego, z prośbą o wspólną realizację inicjatyw służących nie tylko promocji i upowszechnianiu praw dziecka, ale także m.in. zachęcania najmłodszych do czytania książek, zapobiegania przemocy wobec dzieci czy przygotowywania obchodów Roku Janusza Korczaka.

Wyrazem uznania Rzecznika Praw Dziecka dla działalności organizacji pozarządowych było powołanie w skład Społecznej Rady Doradczej Rzecznika wybitnych specjalistów oraz przedstawicieli najaktywniejszych organizacji, tj.: prof. Alicji Chybickiej – przewodniczącej Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego, Renaty Durdy – szefowej Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”, Anny Dymnej – prezesa Fundacji „Mimo wszystko”, Mirosławy Kątnej – przewodniczącej Zarządu Krajowego Komitetu Ochrony Praw Dziecka, Izabelli Kóleckiej – prezesa Fundacji Pomocy Rodzinie „Opoka” z Łodzi, dr Ireny Kornatowskiej – prezesa Fundacji „Dzieci Niczyje”, Joanny Luberadzkiej-Grucy – prezesa Fundacji „Przyjaciółka”, o. Arkadiusza Nowaka – założyciela i prezesa Instytutu Praw Pacjenta i Edukacji Zdrowotnej, Teresy Ogrodzińskiej – prezesa Fundacji Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego, Piotra Pawłowskiego – prezesa Stowarzyszenia Przyjaciół Integracji i Fundacji Integracja, Henryki Sokołowskiej – prezesa Stowarzyszenia Integracyjnego „Klub Otwartych Serc” z Wieruszowa, Jakuba Śpiewaka – prezesa Fundacji Kidprotect.pl.

W ramach współpracy Rzecznika Praw Dziecka z organizacjami pozarządowymi w 2011 roku przeprowadzono m.in.:

- **kampanię społeczną i program „Mądrzy rodzice”**

Kampania realizowana jest od 20 września 2010 roku we współpracy z Fundacją Kidprotect.pl, a jej celem jest systematyczne zwiększanie umiejętności wychowawczych dorosłych. Medialna część kampanii odbyła się jesienią 2010 roku, uruchomiono wówczas stronę internetową www.madrzy-rodzice.pl, przygotowano spoty radiowe i telewizyjne oraz plakaty, umieszczone następnie na nośnikach typu

„citylight”. Partnerem merytorycznym kampanii był Instytut Matki i Dziecka w Warszawie, a patronami medialnymi – dziennik „Rzeczpospolita” oraz firma Clear Channel.

W 2011 roku odbyły się w Biurze Rzecznika Praw Dziecka dwa cykle weekendowych szkoleń dla liderów programu „Mądrzy Rodzice”. Szkolenia przeznaczone były m.in. dla pedagogów, psychologów, bibliotekarzy, instruktorów harcerskich, terapeutów, trenerów i innych osób, mających doświadczenie w pracy grupowej z dziećmi i dorosłymi. Warsztaty przygotowywały uczestników do samodzielnego prowadzenia zajęć z rodzicami i opiekunami. Poszczególne bloki szkoleniowe poświęcone były takim tematom, jak umiejętności wychowawcze, świat współczesnego dziecka, zasady zdrowego odżywiania, władza rodzicielska w świetle prawa, mądra dyscyplina. W czerwcu 2011 roku ruszyła także akcja medialna projektu Mądrzy Rodzice, której patronem stał się program „Uwaga” stacji TVN. W tym celu przygotowano kolejną wersję testu kompetencji wychowawczych, odbywały się spotkania i wspólne wypełnianie testu w szkołach i placówkach oświatowych, a także rozmowy z rodzicami i opiekunami.

- **kampanię społeczną „Płytką wyobraźnia to kalectwo”**

XV edycję kampanii kolejny raz realizowało Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji we współpracy z Rzecznikiem Praw Dziecka. Jak co roku, organizatorzy zwracali uwagę szczególnie ludzi młodych na konsekwencje nierozważnego zachowania podczas letniego wypoczynku nad morzem, rzeką czy jeziorem. Jak wynika ze statystyk to właśnie osoby w wieku od 13 do 25 roku życia, głównie chłopcy i młodzi mężczyźni, uszkadzają kręgosłup z powodu nierozważnego skoku do wody. Przez lekkomyślność i brawurę dochodzi do życiowych tragedii, nawet do całkowitego porażenia czterech kończyn. W kampanię angażuje się wiele instytucji i organizacji, które przygotowują zajęcia dla dzieci poświęcone bezpieczeństwu nad wodą, m.in. Policja, Straż Miejska, Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe.

- **akcję upowszechniania czytelnictwa wśród najmłodszych**

3 lutego 2011 roku Rzecznik Praw Dziecka wystosował do dyrektorów i nauczycieli placówek oświatowych list poparcia dla prowadzonych przez Fundację „ABC XXI – Cała Polska czyta dzieciom” programów „Czytające Szkoły” oraz „Czytające Przedszkola”. Rzecznik zwrócił uwagę w liście na ogromną rolę, jaką w rozwoju dziecka odgrywa codzienne czytanie najmłodszym na głos. Jak pokazują wyniki

badań, młodzi ludzie, którym dorośli czytają na głos, rozwijają się szybciej, są inteligentniejsi oraz mają mniej problemów z koncentracją, nawiązywaniem nowych znajomości oraz rozwiązywaniem konfliktów niż ich rówieśnicy.

- **konferencję „O godność dziecka z niepełnosprawnością”**

Konferencja odbyła się 5 maja 2011 roku w Belwederze, a jej współorganizatorami – obok Rzecznika Praw Dziecka – była Ambasada Szwecji w Warszawie i Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji. Spotkanie zaszczyliły swoją obecnością Królowa Szwecji Sylwia oraz Małżonka Prezydenta RP Pani Anna Komorowska. Konferencja przypadła na obchodzony w całej Europie Dzień Walki z Dyskryminacją Osób Niepełnosprawnych. W Polsce 5 maja ustanowiono Dniem Godności Osób Niepełnosprawnych Intelktualnie. Wśród zaproszonych gości byli m.in.: Minister Infrastruktury Szwecji; Sekretarz Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania; Sekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej, Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych; Podsekretarz Stanu ds. Społecznych w Kancelarii Prezydenta RP; Zastępca Głównego Inspektora Sanitarnego; Posłowie na Sejm RP oraz władze Warszawy.

Podczas spotkania eksperci z Polski i Królestwa Szwecji – przedstawiciele instytucji państwowych i organizacji pozarządowych – omawiali sytuację dziecka z niepełnosprawnością i oferowaną mu pomoc w ramach systemów obowiązujących w obu państwach. Była to również okazja do wymiany dobrych praktyk w tym zakresie.

- **spotkanie dotyczące form wspierania edukacji dzieci i młodzieży**

8 czerwca 2011 roku Rzecznik Praw Dziecka spotkał się z przedstawicielami Młodzieżowych Domów Kultury, Ognisk Pracy Pozaszkolnej i Centrów Edukacji Kulturalnej, zrzeszonymi w Polskim Stowarzyszeniu Wychowania Pozaszkolnego. Spotkanie dotyczyło stanu obecnego, kondycji i przyszłości tych form wspierania edukacji dzieci i młodzieży. Do placówek wychowania pozaszkolnego zaliczane są także Ogrody Jordanowskie, Pałace Młodzieży, Międzyszkolne Ośrodki Sportowe i Obserwatoria Astronomiczne. Działalność powyższych obiektów stanowi uzupełnienie i wsparcie dla systemu oświaty. Uczestnicy spotkania przedstawili Rzecznikowi postulaty, dotyczące kierunków reformy wychowania pozaszkolnego, które otrzymała również Minister Edukacji Narodowej.

- **spotkanie dotyczące przygotowań do obchodów Roku Janusza Korczaka**

4 listopada 2011 roku Rzecznik Praw Dziecka spotkał się z przedstawicielami organizacji pozarządowych w związku z przygotowaniem do obchodów Roku Janusza Korczaka. Podczas spotkania dyskutowano o inicjatywach, które w ramach Roku Korczaka realizować będą organizacje trzeciego sektora. Swoje pomysły i propozycje działań zaprezentowali na spotkaniu przedstawiciele następujących organizacji: Polskiego Stowarzyszenia im. Janusza Korczaka, Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, Federacji Inicjatyw Oświatowych, Fundacji Dzieci Niczyje, Fundacji Kidprotect.pl, Fundacji Świętego Mikołaja, Fundacji ABCXXI – Cała Polska Czyta Dzieciom, Komitetu Ochrony Praw Dziecka, Związku Harcerstwa Polskiego, Stowarzyszenia Parafiada, ATD Czwarty Świat w Polsce, Polskiej Akcji Humanitarnej, Polskiej Sekcji IBBY, Fundacji Korczakowskiej, Stowarzyszenia Integracyjnego „Klub Otwartych Serc”, Fundacji Edukacyjnej Jacka Kuronia, Międzynarodowego Domu Spotkań Młodzieży w Oświęcimiu, Fundacji „Kraina Krasnali”, Towarzystwa Przyjaciół Dzieci Ulicy, Fundacji Kocham Polskę, Fundacji Dzieciom „Zdążyć z Pomocą” oraz Fundacji Rozwoju Dzieci im. J.A. Komeńskiego.

Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył również w wielu spotkaniach, konferencjach i inicjatywach realizowanych przez organizacje pozarządowe, które służyły m.in. promocji i upowszechnianiu praw dziecka. Były to m.in.:

- inauguracja cyklu spotkań „Rozmowy o wychowaniu”, organizowanego przez Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Chorych SERCE”, które odbyło się w Świdnicy (14 stycznia 2011 roku);
- konferencja „Szkoła Bezpiecznego Internetu – osiągnięcia i perspektywy”, zorganizowana w Warszawie przez Fundację Kidprotect.pl i Wyższą Szkołę Nauk Społecznych Pedagogium (25 stycznia 2011 roku);
- finał IX edycji kampanii społecznej „Cała Polska czyta dzieciom”, organizowanej przez Fundację ABCXXI, który odbył się w Warszawie (1 lutego 2011 roku);
- inauguracja Krajowego Partnerstwa na rzecz Ochrony Dzieci Przed Przemocą, inicjatywy Fundacji „Dzieci Niczyje” pod honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka, Rzecznika Praw Obywatelskich i Ministra Sprawiedliwości (23 lutego 2011 roku);

- spotkanie podsumowujące trzecią edycję ogólnopolskiej akcji „Wypadki na drogach – porozmawiajmy”, której organizatorem jest Stowarzyszenie „Droga i Bezpieczeństwo” (2 marca 2011 roku);
- konferencja robocza dotycząca europejskiej kampanii społecznej „Kocham. Nie biję – I love. I do not hit. The whole Europe against child abuse.”, której pomysłodawcą jest Fundacja Krajowe Centrum Kompetencji (3 marca 2011 roku);
- konferencja dotycząca prac nad ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zorganizowana w Poznaniu przez Instytut Obywatelski (10 marca 2011 roku);
- obrady Europejskiego Stowarzyszenia Studentów Prawa ELSA, które odbyły się w Warszawie (29 marca 2011 roku);
- warszawskie obchody 6. rocznicy śmierci Jana Pawła II – projekt Centrum Myśli Jana Pawła II w Warszawie (1 kwietnia 2011 roku);
- uroczystości związane z jubileuszem 60-lecia Młodzieżowego Domu Kultury w Tomaszowie Mazowieckim (4 kwietnia 2011 roku);
- ogólnopolska konferencja pedagogiczna „Tworzymy system pracy z uczniem zdolnym”, zorganizowana w Krakowie przez Centrum Młodzieży im. dr. H. Jordana w Krakowie i Polskie Stowarzyszenie Wychowania Przedszkolnego im. Aleksandra Kamińskiego (7 kwietnia 2011 roku);
- V Zjazd Pacjentów Wyleczonych i w trakcie Choroby Nowotworowej, zorganizowany w Filharmonii Łódzkiej przez Fundację „Krwinka” (27 maja 2011 roku);
- uroczystość wmurowania kamienia węgielnego pod budowę Rodzinnego Domu Dziecka Fundacji Dom Krakowski (27 maja 2011 roku);
- międzynarodowy koncert „Zaczarowana Piosenka z dalekich krain” w ramach Festiwalu Zaczarowanej Piosenki im. Marka Grechuty, organizowanego przez Fundację Anny Dymnej „Mimo Wszystko” (11 czerwca 2011 roku);
- gala wręczenia nagród w konkursach V edycji programu społecznego „Szkola bez przemocy”, organizowanego przez grupy wydawnicze Polskapresse i Media Regionalne oraz Fundację Orange (14 czerwca 2011 roku);
- obchody Dnia Dziecka, zorganizowane przez bielski oddział Towarzystwa Pomocy im. Św. Brata Alberta (15 czerwca 2011 roku);

- otwarcie Centrum Profilaktyki Nowotworów, wybudowanego ze środków Fundacji TVN „Nie jesteś sam” (22 czerwca 2011 roku);
- konferencja podsumowująca projekt edukacyjny o prawach dziecka „Jestem dzieckiem – mam swoje prawa”, którą zorganizowało Stowarzyszenie na rzecz Dzieci i Młodzieży „Przystanek” z Rudy Śląskiej (25 czerwca 2011 roku);
- otwarcie wystawy w „Jan Paweł II bliski dzieciom” w Pałacu Młodzieży w Nowym Sączu, podsumowującej konkurs Wydawnictwa Promyczek z Nowego Sącza i Fundacji „Dzieło Nowego Tysiąclecia” (26 czerwca 2011 roku);
- otwarcie finałów XXIII Międzynarodowej Parafiady Dzieci i Młodzieży, organizowanej przez Stowarzyszenie Parafiada im. św. Józefa Kalasancjusza, które odbyło się w Warszawie (10 lipca 2011 roku);
- Jubileuszowy Zlot Stulecia Harcerstwa, organizowany przez Związek Harcerstwa Polskiego i inne organizacje harcerskie z kraju i zagranicy w dniach w Krakowie (25-28 sierpnia 2011 roku);
- spotkanie z instruktorami harcerskimi i podopiecznymi referatu „Nieprzetartego Szlaku” Chorągwi Kujawsko-Pomorskiej ZHP w Funce (23 września 2011 roku);
- uroczysta Gala Benefisu Marzeń, która odbyła się w Teatrze Roma w Warszawie, a organizatorem była Fundacja Spełnionych Marzeń (26 września 2011 roku);
- uroczyste otwarcie Sudeckiego Centrum Organizacji Pozarządowych w Świdnicy (3 października 2011 roku);
- obchody 15-lecia Warsztatu Terapii Zajęciowej w Wieruszowie (7 października 2011 roku);
- gala konkursu „Nauczyciel Roku 2011”, zorganizowana przez Tygodnik Głos Nauczycielski (13 października 2011 roku);
- Nadzwyczajne Zgromadzenie Delegatów Polskiego Stowarzyszenia im. Janusza Korczaka, które odbyło się w Warszawie (22 października 2011 roku);
- inauguracja 18. edycji Wigilijnego Dzieła Pomocy Dzieciom pod hasłem „Podarujmy dzieciom czas”, która odbyła się w Warszawie. Organizatorem akcji jest Caritas Polska wraz z Diakonią Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, Prawosławnym Metropolitalnym Ośrodkiem Miłosierdzia ELEOS Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego oraz Diakonią Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Polsce (26 listopada 2011 roku);

- doroczne spotkanie mikołajkowe dla dzieci z Rodzinnych Domów Dziecka, biorących udział w VII edycji konkursu na kartkę świąteczną Fundacji Orlen Dar Serca (3 grudnia 2011 roku);
- uroczyste rozstrzygnięcie 12. edycji konkursu Galerii Plakatu AMS, organizowanej pod hasłem „Miłość nie cukierek” pod patronatem Towarzystwa „Nasz Dom” (5 grudnia 2011 roku);
- XVI Wielka Gala Integracji, zorganizowana przez Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji (7 grudnia 2011 roku).

W 2011 roku Rzecznik Praw Dziecka objął honorowym patronatem **46 inicjatyw**, podejmowanych przez organizacje pozarządowe na rzecz dzieci.

W podziękowaniu za wsparcie działań realizowanych przez organizacje pozarządowe Rzecznik Praw Dziecka otrzymał w 2011 roku nagrody i wyróżnienia:

- honorową plakietę, przyznaną przez Fundację Kidprotec.pl;
- wyróżnienie w konkursie „Przyjaciel Rodziny 2010” w kategorii „Osoba publiczna”, przyznane przez Fundację Razem Lepiej;
- statuetkę „Oskara Polskiej Pediatrii”, przyznaną przez Polskie Towarzystwo Pediatryczne;
- Nagrodę im. Marii Weryho-Radziwiłłowicz, przyznaną przez miesięcznik „Blżej Przedszkola”.

VII. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

Rzecznik Praw Dziecka brał w 2011 roku udział w pracach międzynarodowych gremiów, zajmujących się ochroną praw dzieci oraz w konferencjach, poświęconych tej problematyce. Były to:

- **posiedzenie grupy roboczej powołanej przez Radę Praw Człowieka ds. opracowania III Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o Prawach Dziecka – Genewa**

14 lutego 2011 roku Rzecznik Praw Dziecka przebywał z wizytą w Genewie. Najważniejszym jej punktem był udział w posiedzeniu grupy roboczej powołanej przez Radę Praw Człowieka ds. opracowania III Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o Prawach Dziecka. W konsekwencji posiedzeń grupy roboczej, Zgromadzenie Narodowe ONZ dnia 19 grudnia 2011 roku wspomniany Protokół przyjęło.

Rzecznik Praw Dziecka spotkał się z Przewodniczącą Komitetu Praw Dziecka ONZ Yanghee Lee, Zastępcą Przewodniczącej – Jean Zermatten, szefem grupy roboczej Drahoslavem Stefankiem oraz międzynarodowym ekspertem w zakresie praw dziecka Peterem Newellem. W czasie dyskusji Rzecznik podkreślił istotę i zasadność opracowywanego protokołu, który ma wyposażyć Komitet Praw Dziecka ONZ w możliwość przyjmowania skarg indywidualnych i zbiorowych w przypadku naruszenia praw dziecka w krajach ONZ oraz przypomniał wkład Polski w tworzenie tego tak ważnego dla wszystkich dzieci dokumentu międzynarodowego, jakim jest Konwencja o Prawach Dziecka.

Podczas pobytu w Genewie Rzecznik odwiedził również Stałe Przedstawicielstwo RP przy Biurze Narodów Zjednoczonych, gdzie spotkał się z Remigiuszem A. Henczlem – Ambasadorem Nadzwyczajnym i Pełnomocnym, Stałym Przedstawicielem RP przy Biurze Narodów Zjednoczonych i innych organizacji międzynarodowych w Genewie. W trakcie spotkania rozmawiano o zadaniach Stałego Przedstawicielstwa oraz polskiego Rzecznika Praw Dziecka, nawiązano również do tradycji organizowania rokrocznie w Genewie – przez Stałe Przedstawicielstwo – seminarium poświęconego działalności Janusza Korczaka.

- **międzynarodowe spotkanie zorganizowane przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej poświęcone wskaźnikom ochrony praw dziecka w Europie – Wiedeń**

W dniach 22-23 lutego 2011 roku odbyło się spotkanie poświęcone wskaźnikom ochrony praw dziecka w Europie zorganizowane w Wiedniu przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Spotkanie poświęcone było „zbieraniu danych, dotyczących wskaźników ochrony praw dziecka w Europie”. Wzięli w nim udział eksperci z krajów członkowskich Unii Europejskiej, Rady Europy i Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Zaproszeni goście opisywali swoją pracę i problemy najmłodszych, z którymi mają na co dzień do czynienia. Przedstawiciel Rzecznika Praw Dziecka w swoich wypowiedziach pokrótce przedstawił podstawowe zagadnienia dotyczące sytuacji dziecka przed polskim wymiarem sprawiedliwości i zaakcentował problem braku skutecznych narzędzi do egzekucji prawa dziecka do kontaktu z rodzicem niesprawującym stałej pieczy.

Obradom towarzyszyły zajęcia warsztatowe podczas których uczestnicy konferencji szczegółowo omawiali problemy dzieci z trudnych środowisk oraz dzieci ofiar przemocy i wyzysku. Jak podkreślała kilkakrotnie pani Maria Amor Martin Estebanez z Agencji Praw Podstawowych, spotkanie miało służyć głównie uzyskaniu informacji od uczestniczących ekspertów i specjalistów, które pozwolą na ukierunkowanie dalszych działań Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej w przyszłości.

- **posiedzenie Zarządu Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC – Bruksela**

16 maja 2011 roku Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył w posiedzeniu Zarządu Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC, które odbyło się w Brukseli. Na spotkaniu omówiono bieżące kwestie dotyczące funkcjonowania Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka – w szczególności przygotowania do dorocznego zjazdu Rzeczników, które w połowie września 2011 roku odbyło się w Warszawie. Podczas wrześniowej konferencji przewodnictwo w Sieci ENOC objął polski Rzecznik Praw Dziecka. Spotkanie zaowocowało też przyjęciem do grona ENOC nowego Rzecznika Praw Dziecka – kolejna niezależna instytucja ochrony praw dziecka została utworzona w Holandii. Po spełnieniu wymogów statutowych oraz wszelkich formalności, na

posiedzeniu Zarząd ENOC oficjalnie przyjął holenderskiego Rzecznika w poczet członków organizacji.

- **międzynarodowa konferencja Rady Europy poświęcona przeciwdziałaniu przemocy wobec dzieci – Kijów**

W dniach 24-25 maja 2011 roku Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył w międzynarodowej konferencji Rady Europy poświęconej przeciwdziałaniu przemocy wobec dzieci. Spotkanie odbyło się w ramach ukraińskiego przewodnictwa w Komitecie Ministrów Rady Europy.

W konferencji wzięli m.in. udział Wicepremier i Minister Polityki Społecznej Ukrainy Serhii Tiphiko, Sekretarz Generalny Rady Europy Maud de Boer-Buquicchio, a także przedstawiciele, ONZ, UNICEF i innych organizacji międzynarodowych, na co dzień zajmujących się pracą na rzecz dzieci.

W swoim wystąpieniu Rzecznik zaprezentował rozwiązania prawne, dotyczące zakazu bicia dzieci, jakie wprowadzono w Polsce w 2010 roku, a także przedstawił zakres kompetencji polskiego Rzecznika Praw Dziecka.

Podczas konferencji spotkał się również z Martą Santos Pais, specjalnym Przedstawicielem ONZ ds. przeciwdziałania przemocy wobec dzieci. Wyraziła ona poparcie dla działań polskiego Rzecznika w zakresie przeciwdziałania przemocy wobec dzieci oraz promowania i informowania społeczeństwa o działalności instytucji. Zapewniła również o pełnym poparciu ONZ dla idei utworzenia dziecięcego ombudsmana w tych państwach, w których takiej niezależnej instytucji jeszcze nie powołano.

- **konferencja ekspercka Komisji Europejskiej na temat dzieci zaginionych – Bruksela**

W dniach 25-26 maja 2011 roku miała miejsce konferencja ekspercka Komisji Europejskiej nt. dzieci zaginionych i funkcjonowania linii 116 000 – europejskiego telefonu ws dzieci zaginionych pt.: „European responses to missing children and the need for child-friendly justice”. Podczas konferencji omawiano rolę organizacji Missing Children Europe i wagę podejmowanych przedsięwzięć, a także znaczenie europejskiego lobbingu na rzecz zaginionych dzieci i zaangażowanie Komisji Europejskiej w problematykę telefonu w sprawie zaginionego dziecka oraz w rozwijanie systemu Child Alert.

Uczestnicy spotkania wymieniali doświadczenia na temat organizacji obchodów Międzynarodowego Dnia Dziecka Zaginionego w poszczególnych krajach, Child Alertu, i działania telefonu 116 000. Omawiano także dobre praktyki oraz rozpoznanie umiejętności niezbędnych dla owocnego wdrożenia i działania numeru we wszystkich krajach członkowskich Unii Europejskiej.

Konferencja była adresowana do przedstawicieli krajów członkowskich UE, ekspertów oraz operatorów na co dzień pracujących przy Telefonie w Sprawie Zaginionego Dziecka, systemie Child Alert, a także związanych z problemem przyjaznego dziecku sądownictwa.

- **międzynarodowe spotkanie Europejskiej Sieci Młodych Doradców ENYA – Belfast**

Młodzi Doradcy Rzecznika Praw Dziecka – Anna Jastrzebska z Bydgoszczy i Aleksander Strzelecki z Warszawy – uczestniczyli w dniach 25-26 lipca 2011 roku w Belfaście w spotkaniu Europejskiej Sieci Młodych Doradców (ENYA), działającej przy Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka (ENOC).

Przez dwa dni młodzież z Azerbejdżanu, Chorwacji, Cypru, Finlandii, Grecji, Hiszpanii, Polski, Malty, Irlandii Północnej oraz Republiki Serbskiej dyskutowała o przestrzeganiu praw dziecka w takich obszarach, jak edukacja, zdrowie, nowe technologie czy przemoc. Efekt tych prac – w postaci konkretnych propozycji działań – został przedstawiony Rzecznikom Praw Dziecka z całej Europy podczas Zjazdu sieci ENOC w Warszawie.

W spotkaniu ENYA w Belfaście uczestniczyli również Patricia Lewsley, Komisarz ds. dzieci i młodzieży Północnej Irlandii oraz Rzecznicy Praw Dziecka z Cypru (Leda Koursoumba), Katalonii (Maria Jesus Larios), Irlandii (Emily Logan) oraz Grecji – George Moschos.

- **zjazd Rzeczników zrzeszonych w ramach Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC – Warszawa**

W dniach 14-16 września 2011 roku miał miejsce w Warszawie Zjazd europejskich Rzeczników Praw Dziecka, zrzeszonych w Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC. Podczas spotkania przewodnictwo w tej organizacji objął polski Rzecznik Praw Dziecka.

Europejska Sieć Rzeczników Praw Dziecka ENOC zrzesza niezależne instytucje narodowe, regionalne lub lokalne czuwające nad przestrzeganiem praw dziecka

w państwach naszego kontynentu. Obejmuje obecnie 40 instytucji w 31 krajach. Ich przedstawiciele spotykają się każdego roku w państwie, którego przedstawiciel obejmuje przewodnictwo w organizacji na kolejne 12 miesięcy.

W spotkaniu wzięły udział delegacje z kilkudziesięciu krajów (m.in.: Hiszpanii, Azerbejdżanu, Armenii, Belgii, Chorwacji, Cypru, Danii, Gruzji, Grecji, Irlandii, Litwy, Malty, Czarnogóra, Norwegii, Słowenii, Szwecji, Holandii, Anglii, Rosji, Kosowa, Francji, Ukrainy), przedstawiciele ONZ, Komisji Europejskiej i Rady Europy, a także przedstawiciele rządu, parlamentu i Kancelarii Prezydenta, tj. Podsekretarz Stanu ds. społecznych w Kancelarii Prezydenta Irena Wóycicka, Minister Edukacji Katarzyna Hall oraz Minister Sprawiedliwości Krzysztof Kwiatkowski. Odczytano list od Małżonki Prezydenta RP Pani Anny Komorowskiej.

Witając gości w Warszawie Rzecznik podkreślił, że spotykają się w kraju Janusza Korczaka, który był prekursorem działań w dziedzinie ochrony praw dzieci i stworzył podwaliny do stworzenia Konwencji o Prawach Dziecka oraz powołania instytucji Rzecznika Praw Dziecka.

W pierwszym dniu zjazdu rzecznicy oraz ich przedstawiciele mówili m.in. o tym, z jakimi problemami mają do czynienia, a także jakie zmiany legislacyjne dotyczące dzieci miały miejsce w ich krajach w ostatnim czasie.

W obradach uczestniczyła młodzież z Irlandii Północnej, Grecji, Cypru, Malty, Republiki Serbskiej oraz Polski. Młodzi Doradcy przedstawili Rzecznikom rekomendacje i propozycje działań w najważniejszych dla nich sprawach.

- **Dzień Dyskusji Ogólnej w Komitecie Praw Dziecka ONZ – Genewa**

30 września 2011 roku odbył się w Genewie Dzień Dyskusji Ogólnej przeprowadzony w ramach 58 sesji Komitetu Praw Dziecka ONZ poświęcony tematowi dzieci rodziców pozostających w więzieniu. Celem dyskusji było umożliwienie uczestnikom lepszego zrozumienia implikacji wynikających z Konwencji o Prawach Dziecka w odniesieniu do aspektu praw dzieci rodziców w więzieniach. W dyskusji udział wzięli przedstawiciele rządów, organizacje praw człowieka ONZ, organy ONZ, jak również narodowe organizacje praw człowieka, organizacje pozarządowe i zaproszeni eksperci.

Podczas spotkania podkreślano, że poszczególne Państwa powinny zapewnić jeszcze lepszą ochronę praw dzieci dotkniętych omawianym problemem, poprzez właściwe polityki i wymianę dobrych praktyk. Debata koncentrowała się w dużym stopniu na

wpływie na dzieci pozbawienia ich rodziców wolności – w szczególności takich aspektów jak aresztowanie, śledztwo, proces, wyrok, uwięzienie, uwolnienie i reintegracja rodzica z rodziną i społeczeństwem oraz radzenie sobie dzieci ze śmiercią rodzica, w przypadku gdy został on skazany na karę śmierci.

W ramach spotkania uczestnicy wzięli udział w zajęciach warsztatowych poświęconych niemowlakom i małym dzieciom mieszkającym z rodzicami w więzieniu lub ich odwiedzającym i warunków temu towarzyszącym oraz dzieci pozostawionych bez opieki w przypadku uwięzienia rodzica.

Konkluzje Dnia Dyskusji Ogólnej to zwiększenie świadomości na temat praw dzieci rodziców pozostających w więzieniu, zidentyfikowanie zasad i przykładów dobrych praktyk związanych z dziećmi rodziców w więzieniu oraz rozpowszechnienie wiedzy na temat tego problemu wśród poszczególnych państw, lokalnych i narodowych organizacji pozarządowych i pozostałych organów, których obszar działania obejmuje tę tematykę.

- **międzynarodowa konferencja poświęcona opiece zdrowotnej przyjaznej dzieciom – Lizbona**

Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył w dniach 29-30 września 2011 roku w Lizbonie w konferencji ministrów zdrowia państw członkowskich Rady Europy, poświęconej tworzeniu opieki zdrowotnej przyjaznej dzieciom.

Polski Rzecznik został zaproszony do udziału w tym spotkaniu jako Przewodniczący Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC. Wygłosił referat na temat uczestnictwa dzieci w tworzeniu im przyjaznej opieki zdrowotnej.

Ministrowie zdrowia w swoich prezentacjach mówili o dobrych praktykach i planach mających na celu ulepszenie działania służby zdrowia w ich krajach, tak aby była ona dostępna dla wszystkich dzieci i charakteryzowała się najwyższą jakością usług świadczonych najmłodszym.

Z ramienia Polski wystąpił Wiceminister Zdrowia, który mówił o działaniach resortu w zakresie opieki nad najmłodszymi, a także o działaniach podejmowanych w ramach trwającej obecnie polskiej prezydencji w Radzie Unii Europejskiej.

W konferencji brali także udział przedstawiciele WHO i organizacji aktywnych w obszarze opieki zdrowotnej dla najmłodszych.

- **seminarium międzynarodowe na temat praw dziecka – Odessa**

W dniach 25-26 października 2011 roku Rzecznik Praw Dziecka był gościem seminarium na temat praw dziecka, zorganizowanym w Odessie przez Radę Europy.

Do udziału w spotkaniu został zaproszony w roli eksperta i wygłosił referat na temat roli dziecięcego ombudsmana w promowaniu krajowych polityk na rzecz praw dziecka z perspektywy polskiego Rzecznika oraz Przewodniczącego Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele Rady Europy, jak i pozostałych uczestników, m.in. Rzecznika Praw Obywatelskich Mołdawii (region Tiraspol) oraz Rzecznika Praw Dziecka Mołdawii (region Kiszyniów). przedstawiciele Rzecznika Praw Dziecka Grecji, Litwy oraz Federacji Rosyjskiej.

Seminarium – oprócz wymiaru teoretycznego – miało także charakter warsztatowy. Zadaniem grupy roboczej było wypracowanie wspólnego stanowiska na rzecz zaangażowania lokalnych władz poszczególnych państw na rzecz ochrony praw dziecka, a także zapobiegania przemocy wobec najmłodszych.

- **międzynarodowa konferencja Rady Europy poświęcona Strategii Rady Europy na lata 2012-2015 – Monaco**

Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył w dniach 20-21 listopada 2011 roku w konferencji poświęconej Strategii Rady Europy na rzecz Praw Dziecka na lata 2012-2015. W inauguracji obrad uczestniczyła Księżna Hanoveru – Karolina, honorowy patron konferencji, a także Zastępca Sekretarza Generalnego Rady Europy Maud de Boer-Buquicchio oraz Przewodniczący Zgromadzenia Parlamentarnego organizacji Mevlut Cavusoglu.

Konferencja zgromadziła przedstawicieli wysokiego szczebla wszystkich państw członkowskich Rady Europy, którzy opowiadali o swoich doświadczeniach w obszarach przemocy wobec dzieci, uczestnictwa dzieci oraz wymiaru sprawiedliwości i opieki zdrowotnej przyjaznej najmłodszym. W czasie obrad zostały również przedstawione założenia nowej Strategii Rady Europy na rzecz Praw Dziecka na lata 2012-2015.

Rzecznik jako jeden z ekspertów podczas debaty, dotyczącej tworzonej przez Radę Europy Platformy Praw Dziecka zabrał głos w dyskusji na temat wymiany doświadczeń pomiędzy partnerami zgromadzonymi wokół niej. Polski Rzecznik, będący jednocześnie Przewodniczącym Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka

ENOC, przedstawił spostrzeżenia dotyczące działań Rady Europy w zakresie ochrony praw najmłodszych w trakcie realizacji sztandarowego programu organizacji pn. „Budowanie Europy dla i z dziećmi”.

W drugim dniu konferencji odbyły się warsztaty, dotyczące ochrony dzieci w mediach społecznościowych, edukacji na temat praw człowieka i demokracji oraz wspierania rodzin.

- **spotkanie z Komisarzem Praw Człowieka Rady Europy – Warszawa**

Uczestniczący w II Szczycie Partnerstwa Wschodniego w Warszawie Komisarz Praw Człowieka Rady Europy Thomas Hammarberg odwiedził w dniu 30 września 2011 roku Biuro Rzecznika Praw Dziecka. Komisarzowi towarzyszyła jego doradca prof. Silvia Grundmann. Obecna była także ambasador Urszula Gacek, Stały Przedstawiciel RP przy Radzie Europy oraz zastępca dyrektora Departamentu Dyplomacji Publicznej i Kulturalnej MSZ.

Rozmawiano o uchwalonym przez Sejm RP Roku Janusza Korczaka, który będzie obchodzony w 2012 roku. Komisarz Hammarberg deklarował współpracę Rady Europy w promowaniu myśli korczakowskiej we wszystkich krajach członkowskich. Mówił o potrzebie zachęcania rządów krajów europejskich do wydawania dzieł Korczaka. Wskazywał na potrzebę dalszych badań naukowców z różnych państw nad spuścizną Janusza Korczaka.

Thomas Hammarberg – szwedzki dyplomata i działacz na rzecz praw człowieka interesował się działaniami polskiego Rzecznika Praw Dziecka i jego ustawowymi kompetencjami, po czym bardzo wysoko ocenił realizowany w Polsce kierunek wzmocnienia ustawowego i finansowego instytucji Rzecznika Praw Dziecka.

- **spotkanie z członkinią Komitetu Praw Dziecka ONZ – Warszawa**

16 września 2011 roku na zaproszenie Rzecznika, gościła w biurze pani Maria Herczog – członek Komitetu Praw Dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych. W spotkaniu uczestniczyli również Posłowie na Sejm RP: Magdalena Kochan i Sławomir Piechota, z sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny.

W czasie spotkania rozmawiano o polskich rozwiązaniach w zakresie wspierania rodzin i organizacji systemu pieczy zastępczej nad dzieckiem oraz przeciwdziałania przemocy wobec dzieci. Maria Herczog z zainteresowaniem wysłuchała informacji o uchwalonej przez Sejm ustawie, która reguluje ten niezmiernie ważny obszar polityki społecznej państwa. Przekazała również swoje spostrzeżenia w tym zakresie

z perspektywy członka Komitetu Praw Dziecka ONZ. Bardzo wysoko oceniła działania Polski w zakresie wzmocnienia instytucji Rzecznika Praw Dziecka.

VIII. UPOWSZECHNIANIE PRAW DZIECKA

Ustawowym obowiązkiem Rzecznika Praw Dziecka, zgodnie z art. 3 pkt. 5 Ustawy, jest upowszechnianie praw dziecka oraz metod ich ochrony. Podejmowane w ciągu roku inicjatywy Rzecznika służyły podnoszeniu i utrwalaniu wiedzy o prawach dziecka wśród samych dzieci, jak również osób dorosłych.

1. Działalność bieżąca

Upowszechnianie praw dziecka – podobnie jak w latach ubiegłych – odbywało się najczęściej podczas bezpośrednich spotkań Rzecznika z dziećmi i młodzieżą. Zorganizowane grupy z przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjalnych czy ponadgimnazjalnych odwiedzały Rzecznika Praw Dziecka w jego siedzibie. W minionym roku Rzecznik przyjął w Biurze dzieci i młodzież m.in. z Warszawy, Wieruszowa, Rudna, Żarowa, Elbląga, Borcza, Szczecina, Gródka – łącznie **780** osób. Wizyty w Biurze Rzecznika Praw Dziecka – oprócz spotkania z Rzecznikiem – obejmowały zwiedzanie jego siedziby, a także udział w zajęciach i warsztatach dotyczących praw najmłodszych, prowadzonych przez pracowników Biura.

Rzecznik Praw Dziecka tradycyjnie już spotykał się z dziećmi i młodzieżą w różnych miejscach całej Polski, m.in. w szkołach, przedszkolach, szpitalach, placówkach wypoczynku i placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Takie spotkania odbyły się m.in. w Rumi, Lublinie, Głogowie, Poznaniu, Tomaszowie Mazowieckim, Częstochowie, Bydgoszczy, Toruniu, Mławie, Kościanie, Lesznie, Gostyniu, Czaczu, Gdańsku, Suliszewie, Krakowie, Łodzi, Toporzyskach, Gorzowie Wielkopolskim, Zastrużu, Żarowie, Szczecinie, Tarnowskich Górach, Krotoszynie, Konarzewie, Bielsku-Białej, Prudniku, Opolu, Rudniku, Raciborzu, Rudzie Śląskiej, Nowym Sączu, Wrocławiu, Świdnicy, Bałczu, Kobyłce, Mielcu, Wągrowcu, Pile, Helenowie, Grudziądzu, Mirkowie, Chojnicach, Sierosławicach, Wirkach, Czeladzi, Katowicach, Wieluniu, Witoszowie Dolnym, Domaszkwie, Leśnej, Radomiu, Tarnowskich Górach, Brwinowie, Szymbarku, Solcu Kujawskim i Zambrowie.

W spotkaniach z Rzecznikiem wzięło udział ponad **54 tys.** dzieci i młodzieży, a każdy uczestnik otrzymał na zakończenie zestaw materiałów o prawach dziecka i Dziecięcym Telefonie Zaufania Rzecznika, m.in. Konwencję o Prawach Dziecka w wersji książeczkowej i składanej, zakładkę książkową, smycz, podkładkę pod mysz, długopis, plan lekcji, plakat. Upowszechnianiu praw dziecka służyły też spotkania Rzecznika Praw Dziecka ze studentami wyższych uczelni – w minionym roku miały one miejsce na uczelniach w Warszawie, Gdańsku, Opolu, Wrocławiu, Poznaniu i Lublinie.

Rzecznik Praw Dziecka kontynuował w 2011 roku wydawanie publikacji – samodzielnie lub we współpracy z organizacjami pozarządowymi – służących propagowaniu

wiedzy o prawach dziecka i działalności Rzecznika. W minionym roku ukazał się zbiór wystąpień generalnych Rzecznika z 2009 roku, wraz z odpowiedziami właściwych urzędów i instytucji, a także książkowe wydanie Informacji o działalności Rzecznika Praw Dziecka wraz z uwagami o stanie przestrzegania praw dziecka za lata 2008, 2009 i 2010. Pozycje te zostały przekazane do 200 największych bibliotek w całym kraju. Przy współpracy z Fundacją Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego, Rzecznik Praw Dziecka wydał w 2011 roku biuletyn „Dzieci w Europie” nr 20(8)/2011, połączony z Biuletynem Informacyjnym Rzecznika nr 1/2011. Publikacja poświęcona jest problemowi opieki oraz edukacji dla dzieci poniżej 3 roku życia i zawiera zarówno rozważania teoretyczne na ten temat, jak i wyniki najnowszych badań, a także praktyczne rozwiązania stosowane w wybranych państwach Unii Europejskiej. W biuletynie znalazły się również wystąpienia Rzecznika Praw Dziecka z konferencji dotyczących opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.

W 2011 roku na rynku ukazały się także 2 książki, wydane pod patronatem Rzecznika Praw Dziecka. Pierwsza z nich to książka Iwony Chmielewskiej „Pamiętnik Blumki”, której premiera odbyła się 16 listopada 2011 roku w Biurze Rzecznika Praw Dziecka. Autorka umiejętnie łączy fikcję literacką z rzeczywistością Domu Sierot prowadzonego przez Janusza Korczaka. Krótkie historyjki ukazują w pogodny sposób codzienne życie w sierocińcu, a także idee, jakimi kierował się Stary Doktor. Druga pozycja to „Bezpieczna bajka”. W tej publikacji znalazły się bajki terapeutyczne, które czytane przez rodziców i wychowawców pomogą w rozwiązaniu problemów najmłodszych i odnalezieniu się w trudnym świecie dorosłych. Każda historia jest poprzedzona krótką rozmową ze specjalistą oraz zawiera komentarz terapeutyczny. Autem jednego z eksperckich komentarzy jest Rzecznik Praw Dziecka.

Tradycją stało się już, że w sprawach i sytuacjach ważnych dla dzieci, młodzieży czy dorosłych Rzecznik Praw Dziecka kieruje listy otwarte. W 2011 roku listy Rzecznika związane były z następującymi wydarzeniami:

- rozpoczęciem ferii zimowych (14 stycznia),
- egzaminem podsumowującym wiedzę zdobytą w gimnazjum (9 kwietnia),
- Międzynarodowym Dniem Dziecka (1 czerwca),
- zakończeniem roku szkolnego 2010/2011 (20 czerwca),
- rozpoczęciem wakacji i kontrolą wypoczynku letniego (12 lipca),
- Dniem Edukacji Narodowej (13 października),
- Dniem Pracownika Socjalnego (8 listopada),
- Międzynarodowym Dniem Wolontariusza (2 grudnia),

- przygotowaniem do zabaw sylwestrowych z użyciem fajerwerków, petard i zimnych ogni oraz potrzebą zwrócenia szczególnej uwagi na bezpieczeństwo dzieci (28 grudnia).

Rzecznik Praw Dziecka w 2011 roku współpracował z mediami przy upowszechnianiu praw dziecka. Tą drogą komentował aktualne informacje dotyczące podejmowanych działań, udzielał wyjaśnień na temat interwencji w sprawach indywidualnych, apelował do rodziców i opiekunów m.in. w sprawie powstrzymywania się od podawania dzieciom grzybów, a także przybliżał istotę wystąpień o charakterze generalnym, kierowanych do instytucji państwowych. Podnoszeniu świadomości na temat praw najmłodszych służyły również wywiady telewizyjne, radiowe i prasowe. Łącznie w prasie i na portalach internetowych ukazało się w minionym roku 2 157 artykułów dotyczących działalności Rzecznika.

Rzecznik Praw Dziecka prowadzi i rozszerza działalność Centrum Informacji o Prawach Dziecka, którego zadaniem jest gromadzenie i upowszechnianie wiedzy na temat stanu przestrzegania praw najmłodszych. W ramach Centrum prowadzona i rozbudowywana jest biblioteka, w której znajdują się wydawnictwa dotyczące takich zagadnień, jak m.in. prawa dziecka, procedury prawne, psychologiczne bądź socjologiczne ujęcia dziecka. Z zasobów biblioteki korzystają studenci oraz doktoranci. Centrum koordynuje również praktyki studenckie w Biurze Rzecznika Praw Dziecka, dzięki którym studenci takich kierunków, jak prawo, administracja, pedagogika, psychologia, dziennikarstwo, politologia, socjologia i bibliotekarstwo mogą dokładnie poznać specyfikę działania Rzecznika Praw Dziecka.

W 2011 roku Rzecznik Praw Dziecka rozstrzygnął konkurs na najlepsze prace magisterskie i doktorskie, których obrony odbyły się w roku akademickim 2009/2010. W tej edycji konkursu nagrodzono jedną pracę magisterską i jedną doktorską, przyznano również trzy wyróżnienia. Laureatką konkursu w kategorii praca doktorska została Marta Prucnal, autorka pracy „Międzynarodowy system prawnej ochrony dzieci przed uczestnictwem w działaniach zbrojnych”, napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Kazimierza Lankosza na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. W kategorii praca magisterska I miejsce zdobyła pani Karolina Chmielewska za pracę „Ochrona przesłuchiwanego dziecka. Zapobieganie wtórnej wiktymizacji”, napisaną pod kierunkiem dr. hab. Janiny Czapskiej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wyróżnienia w tej kategorii otrzymały: Karolina Borkowska za pracę „Prawo dziecka do wypowiedzi w sprawach rozpoznawanych przez sąd rodzinny”, napisaną pod kierunkiem dr. hab. Marii Kolankiewicz na Wydziale Pedagogiki Uniwersytetu Warszawskiego; Paulina Ogłodzińska za pracę

„Przesłuchanie małoletniego świadka w polskim procesie karnym”, napisaną pod kierunkiem prof. zw. dr. hab. Tomasza Grzegorzcyka na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego oraz Joanna Ostojka za pracę „Sytuacja prawna embrionu In vitro” napisaną pod kierunkiem prof. dr hab. Elżbiety Skowrońskiej-Bocian na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. W listopadzie 2011 roku Rzecznik Praw Dziecka ogłosił kolejny konkurs na prace magisterskie i doktorskie, dotyczące praw dziecka, które zostały obronione w roku akademickim 2010/2011.

Rok 2011 to dalszy rozwój serwisu Strefa Młodych.pl (www.strefamlodych.pl), czyli specjalnej strony internetowej Rzecznika, skierowanej do młodzieży gimnazjalnej i przez młodych ludzi współredagowanej. W 2011 roku uległ zmianie serwis internetowy Strefy, jest w tej chwili bardziej nowoczesny i dynamiczny. Pozwala w atrakcyjny sposób eksponować zebrane na stronie materiały, m.in. artykuły, teksty, zdjęcia, historyjki oraz krótkie filmy poruszające kwestie przestrzegania praw dziecka i działalności Rzecznika. W ostatnim kwartale 2011 roku rozpoczęły się przygotowania do uruchomienia profilu Strefy Młodych w serwisie społecznościowym Facebook.

Z każdym rokiem wzrasta znaczenie i prestiż Nagrody Honorowej Rzecznika Praw Dziecka, również służącej upowszechnianiu praw dziecka. Wyróżnienie trafia do osób i instytucji szczególnie zasłużonych w działalności na rzecz najmłodszych i obrony ich praw. Laureatami Nagrody w 2011 roku byli: Patrycja Lewsley, Komisarz Praw Dziecka z Irlandii Północnej; Ankie Vandekerckhove, w latach 1998-2009 Komisarz Praw Dziecka w Belgii, obecnie niezależny ekspert i doradca Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC; Maria Król, Przewodnicząca Stowarzyszenia Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Krok za krokiem” z Zamościa; Peter Newell, niezależny ekspert i doradca Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC; Piotr Pawłowski, Prezes Stowarzyszenia Przyjaciół Integracji. Rzecznik Praw Dziecka przyznał również Nagrody Honorowe organizacjom pozarządowym: Fundacji ABCXXI „Cała Polska czyta dzieciom”, Fundacji Kidprotect.pl oraz Fundacji Krajowe Centrum Kompetencji. Do tej pory Nagrodę Honorową Rzecznika Praw Dziecka otrzymali m.in. dr Maria Łopatkowa, prof. dr hab. Jadwiga Bińczycka, Anna Dymna, Poseł na Sejm RP Magdalena Kochan, dr Wanda Błęńska – lekarka, która przeszło 40 lat opiekowała się dziećmi trędowatymi w Ugandzie, Fundacja „Dzieci Niczyje”, Komitet Ochrony Praw Dziecka, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci oraz Redakcja miesięcznika dla dzieci „Płomyczek”.

26 lipca 2011 roku Rzecznik Praw Dziecka powołał Radę Doradcą, działającą przy Rzeczniku. Kadencja członków Rady trwa dwa lata. W jej skład weszli:

- prof. Alicja Chybicka – wybitny onkolog dziecięcy, kierownik Katedry i Kliniki Transplantacji Szpiku, Onkologii i Hematologii Dziecięcej Akademii Medycznej we Wrocławiu, prezes Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego (odwołana w związku z wyborem na Senatora Rzeczypospolitej Polskiej),
- Renata Durda – kieruje Ogólnopolskim Pogotowiem dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”,
- Anna Dymna – założycielka i prezes Fundacji „Mimo Wszystko”, pomysłodawczyni Ogólnopolskiego Przeglądu Twórczości Teatralno-Muzycznej Osób Niepełnosprawnych „Albertina” oraz Festiwalu Zaczarowanej Piosenki im. Marka Grechuty dla uzdolnionych wokalnie osób niepełnosprawnych,
- Jacek Ignaczewski – sędzia rodzinny w Sądzie Rejonowym w Olsztynie, autor licznych publikacji prawnych,
- dr Paweł Jaros – wykładowca praw człowieka na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, sędzia, Rzecznik Praw Dziecka w latach 2001-2006,
- Mirosława Kątna – psycholog, współtworzyła Komitet Ochrony Praw Dziecka, w którym od 1981 roku pełniła funkcję wiceprzewodniczącej, a od 1992 roku jest przewodniczącą Zarządu Krajowego,
- Izabella KołECKA – założycielka Fundacji Pomocy Rodzinie „Opoka” w Łodzi;
- dr Irena Kornatowska – psychiatra, prezes Fundacji „Dzieci Niczyje”,
- Henryka Krzywonos-Strycharska – działaczka opozycji w okresie PRL, sygnatariuszka porozumień sierpniowych. Prowadziła rodzinny dom dziecka w Gdańsku,
- Joanna Luberadзка-Gruca – prezes Fundacji „Przyjaciółka”, od 2004 roku koordynator Koalicji na rzecz Rodzinnej Opieki Zastępczej,
- Edward Lutczyn – polski artysta plastyk, znany z rysunków satyrycznych, karykatur i ilustracji oraz plakatów, zarówno skierowanych do najmłodszych, jak i do dorosłych,
- o. Arkadiusz Nowak – Prowincjał Polskiej Prowincji Zakonu Posługujących Chorym (ojcowie kamilianie). Zaangażowany w działania na rzecz chorych, a w szczególności osób zakażonych wirusem HIV. Do 2003 roku pełnomocnik ministra zdrowia ds. AIDS i narkomanii. Współautor pierwszego Krajowego Programu ds. przeciwdziałania AIDS. Założyciel i prezes Instytutu Praw Pacjenta i Edukacji Zdrowotnej,

- Teresa Ogrodzińska – prezes Zarządu Fundacji Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego, współzałożycielka Polskiej Fundacji Dzieci i Młodzieży;
- prof. Jan Oleszczuk – wybitny lekarz-ginekolog, kierownik Katedry i Kliniki Położnictwa i Perinatologii Uniwersytetu Medycznego w Lublinie,
- Piotr Pawłowski – działacz społeczny i dziennikarz, od 1994 roku wydaje magazyn poświęcony niepełnosprawności INTEGRACJA, prezes Stowarzyszenia Przyjaciół Integracji i Fundacji Integracja,
- Teresa Maria Romer – wybitny prawnik, sędzia Sądu Najwyższego w stanie spoczynku, były wieloletni prezes zarządu Stowarzyszenia Sędziów Polskich „Iustitia”,
- prof. Barbara Smolińska-Theiss – kierownik Katedry Pedagogiki Społecznej im. Janusza Korczaka w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej,
- Anna Sobiesiak – dyrektor Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego w Toruniu;
- Henryka Sokołowska – prezes Stowarzyszenia Integracyjnego „Klub Otwartych Serc” w Wieruszowie,
- Jakub Śpiewak – prezes Fundacji Kidprotect.pl,
- prof. Maciej Wojtyszko – reżyser teatralny i filmowy, pisarz, autor sztuk i przedstawień, w swoim dorobku ma wiele spektakli dla młodych widzów,
- Dorota Zawadzka – pedagog i psycholog dziecięcy.

27 grudnia 2011 roku w skład Rady Doradczej powołana została prof. dr hab. Ewa Jarosz, pracownik naukowo-dydaktyczny Katedry Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Śląskiego.

2. Wydarzenia

W 2011 roku z upowszechnianiem praw najmłodszych związanych było wiele wydarzeń, które Rzecznik Praw Dziecka organizował lub współorganizował. Były to m.in.:

- **wizyta w Warszawie Rzecznika Praw Obywatelskich Kraju Związkowego Meklemburgii – Pomorza Przedniego**

18 stycznia 2011 roku – na zaproszenie Rzecznika Praw Dziecka – przebywał w Warszawie Bernd Schubert, Rzecznik Praw Obywatelskich Kraju Związkowego Meklemburgii – Pomorza Przedniego. Bernd Schubert spotkał się z Wicemarszałkiem Sejmu RP Stefanem Niesiołowskim i Przewodniczącym Polsko-Niemieckiej Grupy Parlamentarnej Posłem Janem Rzymelką. Bernd Schubert przyjechał do Warszawy, by

zapoznać się z metodami i specyfiką pracy polskiego Rzecznika, gdyż coraz więcej polskich współobywateli Meklemburgii zwraca się do niego z różnymi problemami. Skargi i wnioski dotyczą przede wszystkim możliwości uczęszczania do tamtejszych szkół i przedszkoli. Wiele spraw związanych jest również z kwestiami socjalnymi i zatrudnieniem Polaków w Niemczech. W 2009 roku do RPO Kraju Związkowego Meklemburgii – Pomorza Przedniego wpłynęło 70 polskich wniosków. W efekcie rozmów podjęto decyzję o przygotowaniu porozumienia o współpracy polskiego Rzecznika Praw Dziecka z Rzecznikiem Praw Obywatelskich Kraju Związkowego Meklemburgii – Pomorza Przedniego. Dotyczyć ono będzie współdziałania i wymiany informacji przy rozwiązywaniu problemów najmłodszych polskich obywateli mieszkających w tym landzie.

- **Tydzień Pomocy Ofiarom Przestępstw**

Tydzień Pomocy Ofiarom Przestępstw to inicjatywa realizowana przez Ministerstwo Sprawiedliwości i wydawnictwo Wolters Kluwer Polska przy wsparciu m.in. Prokuratury Generalnej, Rzecznika Praw Dziecka, Rzecznika Praw Obywatelskich, Krajowej Izby Radców Prawnych, Krajowej Rady Kuratorów, Naczelnej Rady Adwokackiej, Krajowej Rady Komorniczej oraz Komendy Głównej Policji. W dniach 21-26 lutego 2011 roku osoby pokrzywdzone przestępstwem mogły skorzystać z bezpłatnej informacji prawnej i konsultacji psychologicznej w placówkach należących do Sieci Pomocy Ofiarom Przestępstw. Dyżury pełnili również specjaliści Biura Rzecznika Praw Dziecka.

- **konferencja „O godność dziecka z niepełnosprawnością”**

Konferencja odbyła się 5 maja 2011 roku w Belwederze, a jej współorganizatorami – obok Rzecznika Praw Dziecka – była Ambasada Szwecji w Warszawie i Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji. Spotkanie zaszczyliły obecnością Królowa Szwecji Sylwia oraz Małżonka Prezydenta RP Pani Anna Komorowska. Konferencja przypadła na obchodzony w całej Europie Dzień Walki z Dyskryminacją Osób Niepełnosprawnych, a w Polsce dodatkowo 5 maja ustanowiony jako Dzień Godności Osób Niepełnosprawnych Intelktualnie. Wśród zaproszonych gości byli m.in.: Minister Infrastruktury Szwecji; Sekretarz Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania; Sekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej, Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych; Podsekretarz Stanu ds. społecznych w Kancelarii Prezydenta RP;

Zastępca Głównego Inspektora Sanitarnego; Posłowie na Sejm RP oraz władze Warszawy. Podczas spotkania eksperci z Polski i Królestwa Szwecji – przedstawiciele instytucji państwowych i organizacji pozarządowych – omawiali sytuację dziecka z niepełnosprawnością i oferowaną mu pomoc w ramach systemów obowiązujących w obu państwach. Była to również okazja do wymiany dobrych praktyk w tym zakresie.

- **wręczenie odznaczeń państwowych przyznanych na wniosek Rzecznika**

1 czerwca 2011 roku miała miejsce w Biurze Rzecznika Praw Dziecka uroczystość wręczenia odznaczeń nadanych przez Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego osobom szczególnie zasłużonym w działalności na rzecz wychowania i opieki dzieci i młodzieży. Na wniosek Rzecznika Praw Dziecka, Prezydent RP postanowił nagrodzić sześcioro rodziców zastępczych, którzy od wielu lat sprawują opiekę nad dziećmi. Złotym Krzyżem Zasługi odznaczeni zostali Katarzyna Liszcz-Kałamajska i Krzysztof Liszcz. Srebrny Krzyż Zasługi otrzymali natomiast Iwona i Sławomir Maj oraz Agnieszka i Marek Oleś.

- **udział Młodych Doradców Rzecznika Praw Dziecka w spotkaniu Europejskiej Sieci Młodych Doradców ENYA przy Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC**

Młodzi Doradcy Rzecznika Praw Dziecka – Anna Jastrzemska z Bydgoszczy i Aleksander Strzelecki z Warszawy – uczestniczyli w dniach 25-26 lipca 2011 roku w Belfaście w spotkaniu Europejskiej Sieci Młodych Doradców ENYA. Przez dwa dni młodzież z Azerbejdżanu, Chorwacji, Cypru, Finlandii, Grecji, Hiszpanii, Polski, Malty, Irlandii Północnej oraz Republiki Serbskiej dyskutowała o przestrzeganiu praw dziecka w takich obszarach, jak edukacja, zdrowie, nowe technologie czy przemoc. Efekt tych prac – w postaci konkretnych propozycji działań – został zaprezentowany na Zjeździe sieci ENOC w Warszawie.

- **konferencja „Mediacja w Polsce – stan i perspektywy”**

W ramach obchodów Międzynarodowego Dnia Mediacji, 19 października 2011 roku odbyła się konferencja „Mediacja w Polsce – stan i perspektywy”, organizowana przez Rzecznika Praw Dziecka, Ministra Sprawiedliwości oraz Społeczną Radę do Spraw Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości. Celem Konferencji, w której uczestniczyli sędziowie i mediatorzy

oraz przedstawiciele środowisk szkolnych, była próba podsumowania stanu mediacji w Polsce i wypracowania kierunków działań na przyszłość. Na konferencji przedstawiono międzynarodowe doświadczenia w zakresie kształtowania pozycji mediatora i modeli jego szkoleń.

- **pilotażowy program „Mediacja rówieśnicza w szkole metodą przeciwdziałania agresji i niedostosowaniu społecznemu młodzieży”**

14 listopada 2011 roku odbyło się spotkanie inauguracyjne dla uczestników pilotażowego programu Rzecznika Praw Dziecka dotyczącego mediacji w środowisku szkolnym. Projekt realizowany będzie w części szkół gimnazjalnych województwa lubelskiego we współpracy z koordynatorami ds. mediacji Sądu Okręgowego w Lublinie i Sądów Rejonowych tego okręgu. Program przewiduje m.in. szkolenia rad pedagogicznych i zajęcia z uczniami na temat mediacji, przygotowanie w szkołach zespołów młodzieżowych mediatorów oraz realizację konkursu literacko-plastycznego. Zakończenie i podsumowanie projektu odbędzie się w 2012 roku w Lublinie.

- **spotkanie z dyrektorami i inspektorami Wydziałów Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich**

22 listopada 2011 roku w Biurze Rzecznika Praw Dziecka odbyło się spotkanie z dyrektorami i inspektorami Wydziałów Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich, poświęcone działalności Rzecznika na rzecz placówek opiekuńczo-wychowawczych. W dyskusji, obok Rzecznika, uczestniczyli jego doradcy społeczni: Dorota Zawadzka, prof. Barbara Smolińska-Theiss oraz sędzia Jacek Ignaczewski. Podczas spotkania przedstawiono zadania i działania Rzecznika Praw Dziecka na rzecz placówek opiekuńczo-wychowawczych, a także dyskutowano o obowiązkach kontrolno-nadzorczych Wydziałów Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich względem tych placówek. Poruszono również kwestię przestrzegania w nich standardów edukacyjnych i administracyjnych w perspektywie korczakowskiej idei praw dziecka. Uczestnicy spotkania wzięli również udział w zajęciach warsztatowych i panelu dyskusyjnym, dotyczącym zmian w prawie wprowadzonych ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

- **symulacja rozprawy sądowej z udziałem uczniów szkół ponadgimnazjalnych**

W ramach podnoszenia świadomości społecznej na temat praw dziecka Rzecznik realizuje projekt edukacyjny, polegający na organizowaniu symulacji rozpraw sądowych, w których podejmowane są problemy dzieci i młodzieży. Poznanie przepisów prawa, procedur czy zasad postępowania przed wymiarem sprawiedliwości poprzez aktywne uczestniczenie w zainscenizowanej rozprawie sądowej jest skuteczną i atrakcyjną dla młodzieży metodą edukacyjną. Pierwsza inscenizacja rozprawy, dotycząca sprawy o ograniczenie władzy rodzicielskiej, odbyła się 23 listopada 2011 roku w Sali Muzeum Sądownictwa Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie. Symulacja prezentowała w praktyce, na czym polegają uprawnienia Rzecznika – przyznane w 2008 roku – do brania udziału w postępowaniach w sprawach cywilnych na prawach przysługujących prokuratorowi. Dotyczyła sprawy o graniczenie władzy rodzicielskiej nad dzieckiem i była inspirowana autentycznymi wydarzeniami, które kilka lat temu wydarzyły się w naszym kraju. Na mocy ustawowych kompetencji Rzecznik Praw Dziecka przystąpił do tego postępowania, a zgłaszane przez niego wnioski zostały uwzględnione przez Sąd i przyczyniły się do pozytywnego – z punktu widzenia dobra dziecka – rozstrzygnięcia sprawy. Inscenizację rozprawy sądowej przygotowali uczniowie trzech warszawskich liceów – LXVII LO im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego, VIII LO im. Władysława IV i LXXV LO im. Jana III Sobieskiego przy wsparciu studentów prawa z kół naukowych uczelni.

- **ogólnopolski konkurs na scenariusz cyklu zajęć edukacyjnych, dotyczących praw dziecka**

W ramach planowanych obchodów Roku Janusza Korczaka, Rzecznik Praw Dziecka ogłosił konkurs na scenariusz cyklu zajęć edukacyjnych, dotyczących praw najmłodszych. Konkurs skierowany jest do pedagogów, wychowawców, nauczycieli oraz studentów wyższych uczelni, a jego celem jest propagowanie praw dziecka oraz upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży myśli pedagogicznej Janusza Korczaka.

3. Przygotowania do obchodów Roku Janusza Korczaka

Starania o ustanowienie roku 2012 Rokiem Janusza Korczaka Rzecznik Praw Dziecka rozpoczął już w 2010 roku. 27 maja 2010 roku, a następnie 5 października zwrócił się z wnioskiem w tej sprawie do Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej. W odpowiedzi

Marszałek Sejmu zaznaczył, iż skierował wystąpienie do Sejmowej Komisji Kultury i Środków Przekazu, w celu dalszego procedowania.

19 sierpnia 2011 roku odbyło się posiedzenie sejmowej Komisji Kultury i Środków Przekazu, w którym uczestniczył Rzecznik Praw Dziecka. Członkowie Komisji jednogłośnie zdecydowali na posiedzeniu, że wystąpią z inicjatywą uchwałodawczą o ustanowienie roku 2012 Rokiem Janusza Korczaka.

30 sierpnia 2011 roku, podczas kolejnego posiedzenia Komisji Kultury i Środków Przekazu Sejmu RP, odbyło się pierwsze czytanie projektu uchwały w sprawie ustanowienia roku 2012 Rokiem Janusza Korczaka. Na posiedzeniu odbyło się także pierwsze czytanie projektów uchwał dotyczących innych proponowanych patronów roku 2012 – Józefa Ignacego Kraszewskiego oraz ks. Piotra Skargi. Wszystkie projekty uchwał zostały przyjęte przez Komisję.

Uchwałę ustanawiającą rok 2012 Rokiem Janusza Korczaka Sejm Rzeczypospolitej Polskiej podjął jednogłośnie 16 września 2011 roku. W uchwale czytamy: „Janusz Korczak to wybitny polski pedagog, publicysta, pisarz, lekarz i działacz społeczny żydowskiego pochodzenia. Był oficerem Wojska Polskiego, założycielem i opiekunem Domu Sierot w Warszawie. Henryk Goldszmit, bo tak brzmiało jego prawdziwe nazwisko, urodził się 22 lipca 1878 roku w Warszawie, zginął prawdopodobnie 6 sierpnia 1942 roku w Treblince. Janusz Korczak był światowej sławy prekursorem działań na rzecz praw dziecka. Traktował dzieci nie tylko jako przedmiot troski ze strony dorosłych. Głosił i realizował w praktyce ideę respektowania praw i interesów dzieci, ich samostanowienia i emancypacji. Wierność tym poglądom potwierdził własnym życiem. Zginął w komorze gazowej niemieckiego nazistowskiego obozu zagłady w Treblince wraz ze swoimi 192 wychowankami. W 2012 roku przypada siedemdziesiąta rocznica Jego śmierci. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, oddając hołd temu wielkiemu człowiekowi, ogłasza rok 2012 Rokiem Janusza Korczaka.”

- **Spotkania Rzecznika Praw Dziecka**

W roku 2011 Rzecznik Praw Dziecka podejmował wiele rozmów z przedstawicielami organów i instytucji państwowych, a także organizacji pozarządowych i innych podmiotów, których celem było doprowadzenie do uchwalenia Roku Janusza Korczaka, a następnie odpowiednie przygotowanie obchodów Roku.

Rzecznik spotkał się z przedstawicielami organizacji pozarządowych (4 listopada 2011 roku) oraz reprezentantami polskiej nauki (24 listopada 2011 roku). Podczas spotkania, które odbyło się 4 listopada, pomysły i propozycje działań zaprezentowali przedstawiciele

następujących organizacji: Polskiego Stowarzyszenia im. Janusza Korczaka, Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, Federacji Inicjatyw Oświatowych, Fundacji Dzieci Niczyje, Fundacji Kidprotect.pl, Fundacji Świętego Mikołaja, Fundacji ABCXXI – Cała Polska Czyta Dzieciom, Komitetu Ochrony Praw Dziecka, Związku Harcerstwa Polskiego, Stowarzyszenia Parafiada, ATD Czwarty Świat w Polsce, Polskiej Akcji Humanitarnej, Polskiej Sekcji IBBY, Fundacji Korczakowskiej, Stowarzyszenia Integracyjnego „Klub Otwartych Serc”, Fundacji Edukacyjnej Jacka Kuronia, Międzynarodowego Domu Spotkań Młodzieży w Oświęcimiu, Fundacji „Kraina Krasnali”, Towarzystwa Przyjaciół Dzieci Ulicy, Fundacji Kocham Polskę, Fundacji Dzieciom „Zdążyć z Pomocą” oraz Fundacji Rozwoju Dzieci im. J.A. Komeńskiego.

Z kolei w spotkaniu Rzecznika Praw Dziecka z przedstawicielami świata akademickiego, które odbyło się 24 listopada, uczestniczyli: prof. Jadwiga Bińczycka, Honorowa Przewodnicząca Polskiego Stowarzyszenia im. Janusza Korczaka, prof. Barbara Smolińska-Theiss z Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, prof. dr hab. Wiesław Theiss z Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego, prof. Ewa Jarosz – Prodziekan ds. Studiów Niestacjonarnych Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego, prof. dr hab. Krystyna Ablewicz – Kierownik Zakładu Pedagogiki Kultury i Historii Idei Pedagogicznych Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof. dr hab. Adam Frączak z Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych APS, ks. prof. dr hab. Adam Solak z Wydziału Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, dr Irena Skipor-Rybacka z Wydziału Matematyki i Informatyki Uniwersytetu im. Adam Mickiewicza, prof. dr hab. n. med. Wojciech Woźniak – Kierownik NZOZ Specjalistycznej Przychodni Chirurgiczno-Rehabilitacyjnej FENIKSMEDICA, prof. art. mal. Witold Chmielewski z Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, dr Ewa Kozdrowicz Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego, dr Urszula Markowska z Katedry UNESCO APS, dr Bożena Wojnowska oraz Małgorzata Kozak z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Podczas spotkania Rzecznik przedstawił stan przygotowań do obchodów Roku Janusza Korczaka. Poinformował o porozumieniu z ministrami, którzy włączyli się w promowanie idei Korczaka w Polsce i na świecie oraz zaangażowaniu organizacji pozarządowych w obchody, a następnie zaprezentował główne idee przyświecające obchodom Roku Janusza Korczaka. Wskazał na uniwersalność jego myśli i podejścia do dzieci. Nakreślił główne obszary, takie jak godność dziecka, prawa dziecka i dziecko jako obywatel, wokół których będą koncentrować się wszystkie działania. Dyskusja, która nastąpiła po wystąpieniach, miała na celu skryształowanie zadań przed rozpoczęciem obchodów. Poszczególni przedstawiciele

polskich uczelni, często związani ideowo z działalnością Janusza Korczaka, przedstawiali swoje pomysły i propozycje konkretnych przedsięwzięć.

- **Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się w 2011 roku do przedstawicieli administracji państwowej i samorządowej, szefów największych stacji telewizyjnych oraz dyrektorów szkół i placówek oświatowych w sprawie obchodów Roku Janusza Korczaka:

- 9 lutego 2011 roku do Ministra Edukacji Narodowej z prośbą o poparcie inicjatywy ogłoszenia przez Sejm RP roku 2012 Rokiem Janusza Korczaka, a także rozważenie możliwości promowania i upowszechniania idei korczakowskich w placówkach oświatowych podczas najbliższego roku szkolnego;
- 25 sierpnia 2011 roku do Juliusza Brauna, Prezesa Zarządu TVP S.A., z prośbą o wsparcie działań związanych z promowaniem idei korczakowskich w programach edukacyjnych emitowanych w Telewizji Polskiej, a 7 września 2011 roku do Markusa Tellenbacha, Prezesa Zarządu TVN S.A. oraz Mirosława Błaszczyka, Prezesa Zarządu Telewizji Polsat Sp. z o.o.;
- 3 listopada 2011 roku do prezydentów, burmistrzów i wójtów z prośbą o podjęcie działań upowszechniających prawa dziecka oraz idee korczakowskie na terenie miast i gmin;
- 9 listopada 2011 roku do dyrektorów przedszkoli, szkół i placówek oświatowych z prośbą o podjęcie działań promujących Rok Janusza Korczaka wśród społeczności szkolnej i przedszkolnej.

- **Międzyresortowy Zespół Roboczy Obchodów Roku Janusza Korczaka**

Pierwsze posiedzenie Międzyresortowego Zespołu Roboczego Obchodów Roku Korczakowskiego, pod przewodnictwem Rzecznika Praw Dziecka, odbyło się 18 sierpnia 2011 roku. W spotkaniu uczestniczyli: Zastępca Głównego Inspektora Sanitarnego, przedstawiciele Ministrów: Spraw Zagranicznych, Spraw Wewnętrznych i Administracji, Sprawiedliwości, Pracy i Polityki Społecznej, Edukacji Narodowej, Zdrowia, Sportu i Turystyki, Infrastruktury, Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Obecni byli również pracownicy Zespołu Protokolarnego Pierwszej Damy RP oraz reprezentanci Prezydenta m.st. Warszawy. Podczas spotkania przedstawiciele resortów zaprezentowali planowane inicjatywy i przedsięwzięcia, które zostaną włączone w obchody Roku Janusza Korczaka.

- **Premiera książki „Pamiętnik Blumki” autorstwa Iwony Chmielewskiej**

16 listopada 2011 roku w Biurze Rzecznika Praw Dziecka odbyła się premiera książki Iwony Chmielewskiej „Pamiętnik Blumki”. W spotkaniu, obok autorki, uczestniczył Rzecznik Praw Dziecka i jego społeczni doradcy: prof. Barbara Smolińska-Theiss oraz Henryka Krzywonos-Strycharska, a także przedstawiciele wydawnictwa „Media Rodzina”. Obecni byli również przedstawiciele uczelni wyższych i organizacji pozarządowych działających na rzecz dzieci.

4. Honorowe patronaty

W 2011 roku Rzecznik zdecydował się objąć honorowym patronatem **109** wydarzeń i inicjatyw, organizowanych m.in. przez organizacje pozarządowe, placówki naukowe, organy administracji państwowej i samorządowej. Wykaz wydarzeń objętych honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka stanowi załącznik nr 7 Informacji.

**UWAGI
O STANIE PRZESTRZEGANIA
PRAW DZIECKA**

Polska złożyła dwa zastrzeżenia do Konwencji o Prawach Dziecka. Pierwsze z nich dotyczy artykułu 7, wobec którego Polska zastrzegła, że prawo dziecka przysposobionego do poznania rodziców naturalnych będzie podlegało ograniczeniu na gruncie przepisów, umożliwiających przysposabiającym zachowanie tajemnicy pochodzenia dziecka. Drugie odnosi się do granicy wieku, od którego dopuszczalne jest powoływanie do służby wojskowej lub podobnej oraz uczestnictwo w działaniach zbrojnych – o czym rozstrzygać ma prawo Rzeczypospolitej Polskiej, jednak granica ta nie może być niższa, niż przewidziana w artykule 38 Konwencji.

Zastrzeżenia te pomimo, że nie znajdują uzasadnienia zarówno na gruncie nauk, jak i praktyki społecznej w dalszym ciągu nie zostały wycofane.

Ważnym spostrzeżeniem dotyczącym każdego z niżej omawianych praw jest uwaga dotycząca przestrzegania w polskiej praktyce społecznej postanowień art. 12 Konwencji o Prawach Dziecka, gwarantującego każdemu dziecku, które jest zdolne do kształtowania własnych poglądów, prawa do swobodnego wyrażania własnych poglądów we wszystkich sprawach dotyczących dziecka i przyjmowania ich z należytą wagą, stosownie do wieku oraz dojrzałości dziecka.

Gwarancja ta znajduje odzwierciedlenie w art. 72 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, który stanowi: *W toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka.*

Brak zasięgnięcia opinii dziecka w sposób szczególnie uwidoczny jest w sprawach dotyczących likwidacji lub reorganizacji placówek edukacyjnych i kulturalnych, postępowaniach prowadzonych przez organy władzy (sądowych, administracyjnych, prokuratorskich) oraz procedurach medycznych.

PRAWO DO ŻYCIA I ZDROWIA

„Państwa-Strony uznają, że każde dziecko ma niezbywalne prawo do życia.”

(art. 6 Konwencji o Prawach Dziecka)

„Państwa-Strony uznają prawo dziecka do jak najwyższego poziomu zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej”

(art. 24 Konwencji o Prawach Dziecka)

Spośród problemów związanych z prawem do życia i zdrowia szczególną uwagę należy zwrócić na:

- **konieczność przeprowadzenia analizy poziomu opieki nad matką i dzieckiem w zakresie programów zdrowotnych i edukacyjnych zapobiegających wcześniactwu**

W Polsce 6,1% wszystkich urodzonych dzieci to wcześniaki⁴⁷⁹, w Europie jest to 2%, w Japonii 1%.

- **problem wspierania młodych rodziców (w tym małoletnich) w zakresie przygotowania do macierzyństwa i ojcostwa**

W Polsce 3,5 – 5% dzieci jest rodzonych przez małoletnie matki⁴⁸⁰. Ciężce te nie są zwykle planowane. Stwarza to określone następstwa zdrowotne zarówno dla matki, jak i dziecka. Młodzi rodzice nie mają odpowiedniego wsparcia. System opieki zdrowotnej nie jest nastawiony na zaspokojenie specyficznych potrzeb rodziny, w tym potrzeb emocjonalnych.

- **utrudnioną dostępność do lekarzy specjalistów**

Nadal istnieje problem dostępności dzieci do lekarza specjalisty, w szczególności z zakresu pediatrii, okulistyki, psychiatrii, alergologii, ortodontyki, ortopedii i rehabilitacji.

- **konieczność corocznego badania każdego dziecka przez pediatrę**

W dalszym ciągu nie został zrealizowany postulat Rzecznika Praw Dziecka, aby raz w roku każde dziecko zostało przebadane przez lekarza pediatrę. Skuteczna profilaktyka i wdrażanie systemu wczesnego diagnozowania są konieczne ze względu na zauważalny wzrost problemów zdrowotnych dzieci (szczególnie wad postawy i otyłości).

- **niedostateczną opiekę stomatologiczną**

W dalszym ciągu istnieje pilna potrzeba zapewnienia, szczególnie na obszarach wiejskich, opieki stomatologicznej dla dzieci. W Polsce odsetek dzieci z próchnicą i wadami zgryzu jest bardzo duży (od 85% do 94% – w zależności od wieku). Wprowadzenie postulowanych już w latach ubiegłych mobilnych gabinetów

⁴⁷⁹ Bohdan Wojtyniak i Paweł Goryński „Sytuacja Zdrowotna Polski”, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Instytut Higieny, 2011 str. 90

⁴⁸⁰ Beata Frankowicz – Gasiul, Agnieszka Czerwińska, Marzena Zydorek, Jolanta Olszewski, Jarosław Olszewski, „Ciężce młodocianych - problem medyczny i społeczny”, Studia Medyczne 2008, Nr 11 str. 57 – 63

stomatologicznych tzw. „dentobusów”, które dotrą do każdego dziecka, byłoby stosunkowo tania i skuteczną metodą na ograniczenie tego zjawiska.

Ponadto w poszczególnych województwach występują różne warunki w zakresie kontraktowania przez Narodowy Fundusz Zdrowia świadczenia usług stomatologicznych dla dzieci w gabinetach zorganizowanych na terenie szkoły, w efekcie czego, już istniejące i wyposażone przez samorzady gabinety nie funkcjonują.

- **niedostateczną opiekę zdrowotną w przedszkolach i szkołach**

Kontrakt z pielęgniarką na pracę w wymiarze kilku godzin w tygodniu nie zabezpiecza potrzeb dzieci, w tym dzieci przewlekle chorych.

- **ograniczoną dostępność do wyspecjalizowanej opieki psychiatrycznej**

Nadal brak jest dostatecznej ilości specjalistów w zakresie psychiatrii dziecięcej, pomimo obserwowanego wzrostu liczby dzieci z zaburzeniami depresyjno-lękowymi, podejmującymi próby samobójcze lub zamierzone samookaleczenia. Brak jest krajowego programu monitorującego zjawisko oraz zapobiegającego samobójstwom wśród dzieci.

Ponadto w oddziałach psychiatrycznych wspólnie leczone są dzieci z głębokimi zaburzeniami, manifestujące zachowania o charakterze prowokacyjnym, seksualnym, buntowniczym oraz dzieci z zaburzeniami lękowymi, wymagające szczególnej ochrony i zapewnienia im poczucia bezpieczeństwa. Powoduje to niższą skuteczność, a nawet pozbawienie małych pacjentów terapii np. z uwagi na przedwczesne wypisywanie ze szpitala.

- **ograniczoną dostępność do terapii psychologicznej**

Czas oczekiwania dziecka na badania diagnostyczne i terapię w wyspecjalizowanej poradni jest zbyt długi, szczególnie w alarmujących sytuacjach, kiedy dziecko potrzebuje natychmiastowej pomocy.

- **ograniczoną dostępność do sanatoriów i uzdrowisk**

Nadal zmniejsza się ilość miejsc w sanatoriach i uzdrowiskach dla dzieci, pomimo faktu, że udział dzieci dotkniętych chorobami cywilizacyjnymi i przewlekłymi osiąga w populacji rozwojowej ponad 20%.

- **utrudniony dostęp do nowoczesnych leków i programów terapeutycznych**

Długotrwałe procedury przyjmowania standardów medycznego postępowania i udostępniania leku, powodują znaczne ograniczenie dostępności do nowoczesnych leków, bądź programów terapeutycznych. Problem dotyczy m.in. leczenia: moczenia nocnego, rozszczepów podniebienia, profilaktyki zakażeń układu oddechowego dla noworodków (wcześniaków).

- **problem używania przez dzieci i nadużywania przez dorosłych alkoholu i innych środków psychoaktywnych**

Dane zbierane przez instytucje oraz organizacje pozarządowe są fragmentaryczne, nie są poddawane systematycznej aktualizacji, przez co nie odzwierciedlają całości problemu. W Polsce nie są prowadzone kompleksowe badania dotyczące zażywania przez dzieci środków psychoaktywnych oraz leków w celach niemedycejskich. Brak danych nie pozwala na ocenę skali zjawiska i wdrożenie skutecznego programu przeciwdziałania.

PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE

„(...) Państwa-Strony będą okazywały odpowiednią pomoc rodzicom oraz opiekunom prawnym w wykonywaniu przez nich obowiązków związanych z wychowywaniem dzieci oraz zapewnią rozwój instytucji, zakładów i usług w zakresie opieki nad dziećmi”

(art. 18 Konwencji o Prawach Dziecka)

Spośród problemów związanych z prawem do wychowania w rodzinie szczególną uwagę należy zwrócić na:

- **podnoszenie kompetencji rodzicielskich**

Konieczna jest intensyfikacja procesów wdrażania w praktykę programów podnoszenia kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców oraz programów promowania i wdrażania pozytywnych metod wychowawczych.

- **skuteczność egzekucji prawa do kontaktu dziecka z obojgiem rodziców**

Pomimo nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego z sierpnia 2011 roku, zmieniającej przepisy w zakresie egzekucji orzeczeń dotyczących kontaktów z dzieckiem, w praktyce jeszcze występują trudności w realizacji tego prawa. Analiza

spraw wskazuje jednak, iż sądy coraz częściej korzystają z nowych uprawnień, co sukcesywnie winno zwiększać skuteczność egzekucji prawa do kontaktów dziecka z rodzicem, zagwarantowanych w art. 10 Konwencji o Prawach Dziecka.

- **konieczność monitorowania procedur przysposobienia przy tzw. adopcji ze wskazaniem**

Analiza spraw związanych z adopcją kierunkową uzasadnia potrzebę nowelizacji przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego mających na celu ograniczenie kręgu osób, których rodzice dziecka mogą wskazać przysposabiających. Statystyki orzeczeń wydawanych w przedmiocie przysposobień pokazują, że coraz większa liczba adopcji zawieranych jest z pominięciem ośrodków adopcyjnych. Taka praktyka ułatwia funkcjonowanie tzw. szarej strefy adopcyjnej.

- **zapewnienie przyjaznych warunków do spotkań dziecka z rodzicem w jednostkach penitencjarnych**

Należy zagwarantować odpowiednie warunki do spotkań dziecka z rodzicem w jednostkach penitencjarnych w przypadkach, kiedy kontakt taki jest zgodny z dobrem dziecka.

- **konieczność monitorowania realizacji przepisów wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej**

Konieczne jest bieżące monitorowanie zadań podejmowanych na szczeblu gminnym, powiatowym i wojewódzkim, wynikających z przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz pełnej implementacji przepisów wymienionej ustawy.

- **upowszechnianie mediacji w sprawach rodzinnych**

Analiza postępowań sądowych, w szczególności postępowań rozwodowych wskazuje, iż nadal, pomimo nowelizacji przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, dotyczących mediacji oraz prowadzonych kampanii na rzecz propagowania idei mediacji rodzinnych, stosowanie tej formy rozwiązywania sporu ma niewielki zasięg. Problem znikomego korzystania z alternatywnych środków dotyczy także spraw prowadzonych w trybie Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę. Niewątpliwie główną przeszkodą są koszty mediacji, które zgodnie z obowiązującym prawem obciążają strony postępowania.

- **konieczność przeciwdziałania negatywnym skutkom migracji rodziców**

Odsetek dzieci pozostawionych bez opieki przez rodziców migrujących jest nadal wysoki. Migracja rodziców związana z poszukiwaniem pracy uzasadnia podjęcie prac legislacyjnych regulujących sytuację prawną pozostawionego dziecka, np. poprzez stworzenie możliwości przekazania za zgodą sądu prawa do opieki nad dzieckiem wskazanej przez rodziców osobie.

- **umieszczanie małoletnich cudzoziemców w strzeżonych ośrodkach**

Pobyt małoletnich cudzoziemców w ośrodkach typu zamkniętego, może negatywnie wpływać na ich rozwój psychofizyczny. W strzeżonych ośrodkach dzieci te mają ograniczony dostęp do: świata zewnętrznego, edukacji oraz zajęć rekreacyjno – sportowych, itp. Znacznie lepszym rozwiązaniem jest umieszczanie małoletnich cudzoziemców pozbawionych opieki rodzica w zastępczych środowiskach wychowawczych.

- **realizację procedur adopcyjnych**

Najczęstszą przeszkodą, która uniemożliwia lub utrudnia adopcję, jest nieuregulowana sytuacja prawna dziecka.

Obowiązek współpracy z ośrodkiem adopcyjno-opiekuńczym spoczywa na placówce, w której przebywa dziecko. Z przeprowadzanych przez Rzecznika Praw Dziecka kontroli wynika, że nadal wiele dzieci nie jest zgłaszanych do ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, przez co skazuje się je na wielomiesięczny, a czasem wieloletni pobyt w domu dziecka.

- **wzmocnienie gwarancji procesowych dla małoletnich poniżej 13 roku życia**

Dziecko pomiędzy 13 a 18 rokiem życia posiada zdolność do podejmowania czynności w sprawach dotyczących jego osoby. Może więc w pewnym zakresie reprezentować swoje interesy poprzez wyrażenie opinii. Prawo przewiduje także możliwość wypowiedzenia się przez dziecko, jeżeli stan jego rozwoju psychofizycznego na to pozwala. Wątpliwości budzi jednak zakres gwarancji procesowych dla dziecka poniżej lat 13.

Praktyka spraw przekazywanych Rzecznikowi Praw Dziecka wskazuje na niedostateczną reprezentację dziecka w postępowaniach dotyczących ograniczenia lub pozbawienia władzy rodzicielskiej. Opiekunowie, których władza rodzicielska może być przez sąd ograniczona, mogą mieć trudności z właściwym reprezentowaniem

interesów dziecka. Skutkuje to wieloletnim przebywaniem dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i przedłużającymi się postępowaniami o uregulowanie sytuacji prawnej małoletnich.

- **brak procedur postępowania dla kuratorów przy czynnościach odebrania dziecka**
Nadal nie zostały uzupełnione obowiązujące przepisy o wytyczne, które w jasny, systemowy i nie budzący wątpliwości interpretacyjnych sposób regulować będą postępowanie kuratora i innych służb podczas odebrania dziecka. Konieczne jest określenie zasad przygotowania małoletniego i jego bliskich do czynności przymusowego odebrania. Standaryzacja podejmowanych przez kuratora czynności pozwoli w lepszy sposób egzekwować orzeczenia sądów przy pełniejszej obronie interesów samego dziecka.

PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH

„Państwa-Strony będą uznawać prawo każdego dziecka do korzystania z systemu zabezpieczenia społecznego, w tym ubezpieczeń socjalnych (...)”

(art. 26 Konwencji o Prawach Dziecka)

Spośród problemów, związanych z prawem do godziwych warunków socjalnych, szczególną uwagę należy zwrócić na:

- **zamrożenie progów dochodowych**
Utrzymywanie od dnia wejścia w życie ustawy o świadczeniach rodzinnych, tj. od 1 maja 2004 roku, kryterium dochodowego, od którego zależy uprawnienie do zasiłku rodzinnego i przysługujących do niego dodatków, na poziomie 504 zł w przeliczeniu na osobę powoduje, iż sukcesywnie zmniejsza się ilość rodzin uprawnionych do pomocy w postaci świadczeń rodzinnych.
- **zagrożenie ubóstwem dzieci z rodzin wielodzietnych**
Trudna sytuacja życiowa i materialna najczęściej dotyka rodzin, w których jest więcej niż troje dzieci. Problemy między innymi dotyczą braku wystarczającej ilości miejsc w żłobkach i przedszkolach oraz wysokości opłat za usługi opiekuńcze. Niezwłocznie należy zintensyfikować prace zmierzające do systemowego wsparcia rodzin wielodzietnych.

- **niejednolitą wykładnię przepisów uprawniających osoby samotnie wychowujące dzieci do otrzymywania świadczeń**

Brak precyzyjnego ustawowego określenia „osoba samotnie wychowująca dziecko” prowadzi do niejednolitego stosowania przepisów ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, a w konsekwencji do różnego traktowania dzieci będących w tej samej sytuacji faktycznej i prawnej w kontekście przyznawania im dodatków do zasiłków rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

- **trudną sytuację mieszkaniową rodzin z dziećmi**

Do Rzecznika Praw Dziecka nadal napływa wiele skarg dotyczących problemów mieszkaniowych rodzin z dziećmi, których nie stać na samodzielne kupno lub wynajem mieszkania.

- **problem braku prawa do renty rodzinnej dla dzieci osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do renty socjalnej**

Dzieci osoby całkowicie niezdolnej do pracy mającej ustalone prawo do renty socjalnej, na wypadek śmierci rodzica, pozbawione są prawa do renty rodzinnej z ubezpieczenia społecznego.

- **problem likwidacji stołówek szkolnych**

Samorzady coraz częściej podejmują decyzję o likwidacji stołówek szkolnych i zastępowanie ich zewnętrznym cateringiem. W wielu przypadkach powoduje to wzrost cen posiłków oraz obniżenie ich jakości.

- **małą skuteczność egzekwowania świadczeń alimentacyjnych**

Brak skutecznego dochodzenia alimentów należnych dzieciom, często wynika z niewłaściwej koordynacji działań organów powołanych do egzekwowania obowiązku alimentacyjnego.

- **problemy związane z ulgami podatkowymi dla rodzin**

Z ulgi prorodzinnej nie mogą korzystać podatnicy inni, niż podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych, uzyskujący dochody opodatkowane na zasadach ogólnych. Zatem z ulgi tej nie może korzystać pozostała grupa podatników

wychowujących dzieci (rozliczających się w sposób ryczałtowy oraz płacących podatek liniowy).

PRAWO DO NAUKI

„Państwa-Strony uznają prawo dziecka do nauki (...) na zasadzie równych szans (...)”.
(art. 28 Konwencji o Prawach Dziecka)

Spośród problemów, związanych z prawem do nauki, szczególną uwagę należy zwrócić na:

- **niski poziom edukacji prawnej**

Funkcjonowanie w nowoczesnym społeczeństwie wymaga od młodych ludzi znajomości prawa. Zaznajomienie z podstawowymi regułami rządzącymi demokratycznym państwem prawa niezbędne jest dla prawidłowego funkcjonowania w dorosłym życiu.

W związku z sukcesem pilotażowego programu wprowadzającego do szkół zajęcia ze znajomości prawa, należy popierać ideę wprowadzenia zajęć z „praktycznej nauki prawa” w szkołach.

- **brak prawidłowej opieki szkoły/przedszkola nad dzieckiem przewlekle chorym**

Nauczyciele obawiają się w stosunku do dziecka przewlekle chorego (np. na cukrzycę) wykonywania prostych czynności niewymagających specjalistycznej wiedzy medycznej (tj. obsłużenia pompy insulinowej czy glukometru). Przeprowadzenie krótkich szkoleń w zakresie pomocy dziecku przewlekle choremu, znacząco wpłynęłoby na poprawę bezpieczeństwa i polepszyło komfort funkcjonowania dziecka w placówce.

- **nieuregulowanie kwestii liczebności uczniów w oddziale**

Rozporządzenie w sprawie podstawy programowej opisuje jedynie zalecane warunki i sposób jej realizacji oraz dotyczy wyłącznie pierwszego etapu edukacyjnego, tj. klas I-III. Pomimo zgłaszanych przez Rzecznika wniosków w sprawie określenia standardów liczebności uczniów w oddziale oraz przedstawiania negatywnych konsekwencji wynikających z nieuregulowania tej kwestii, sytuacja nie uległa zmianie.

- **likwidacji placówek edukacyjnych**

Zbyt często jedynym kryterium uzasadniającym potrzebę likwidacji placówki jest czynnik ekonomiczny. Wszelkie zmiany w tym zakresie powinny być zawsze poprzedzane szerokimi konsultacjami społecznymi oraz być zgodne z najlepiej pojętym interesem dziecka.

- **ograniczony dostęp dzieci w wieku 3 i 4 lata do edukacji przedszkolnej**

Na podstawie danych z GUS z 31 grudnia 2010 roku oraz z SIO z 30 września 2011 roku v. 3 (dane wstępne Ministerstwa Edukacji Narodowej) wynika, iż w roku szkolnym 2011/2012 około 53% dzieci w wieku 3 lat oraz około 68,5% dzieci w wieku 4 lat objętych jest wychowaniem przedszkolnym.

Z ww. danych wynika, iż wystąpił wzrost wskaźnika upowszechniania edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku 3 i 4 lata w porównaniu z ubiegłym rokiem szkolnym – z około 57% w roku szkolnym 2010/2011 do prawie 61% w bieżącym roku szkolnym.

Niestety nadal wiele dzieci w wieku 3 i 4 lata nie może realizować prawa do edukacji przedszkolnej.

- **nieprawidłowości w żywieniu dzieci w żłobkach, przedszkolach i szkołach**

Badania dotyczące oceny żywienia w stołówkach w żłobkach, przedszkolach i szkołach wskazują, iż dieta dzieci jest źle zbilansowana, a przy tym niedostosowana do ich wieku i potrzeb.

Niezbędne jest pilne podjęcie działań w zakresie poprawy jakości żywienia dzieci poprzez wprowadzenie stosownych regulacji prawnych, obligujących do realizacji norm żywieniowych, opracowanych przez Instytut Żywności i Żywienia oraz promocji zdrowego stylu żywienia.

- **wzrost opłat za pobyt dziecka w przedszkolu i w żłobku**

Obecnie wysokość opłat za przedszkola i żłobki, a co za tym idzie dostępność dzieci do edukacji przedszkolnej i opieki żłobkowej, jest przede wszystkim zależna od zamożności samorządów terytorialnych i przyjętych przez nie priorytetów. Skutkuje to nierównością dzieci w dostępie do przedszkola i żłobka, która jest zdeterminowana miejscem ich zamieszkania. W związku z powyższym, niezbędne jest wypracowanie skutecznych rozwiązań prawnych, które zapewnią równe traktowanie dzieci.

PRAWO DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM

„Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki (...) dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych (...)”.

(art. 19 Konwencji o Prawach Dziecka).

Nadużycia seksualne wobec dzieci to kategoria przestępstw o szczególnie okrutnym i dotkliwym charakterze, ponieważ ich skutki towarzyszą ofierze przez całe życie. Dlatego prawa małoletnich w tym zakresie muszą być zabezpieczone i chronione w sposób szczególny.

Polska jako jeden z ponad 30 krajów podpisała w lipcu 2007 roku *Konwencję Rady Europy z Lanzarote o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych*, która jest pierwszym międzynarodowym instrumentem, gwarantującym zwalczanie wszelkich form przemocy seksualnej wobec dzieci, w tym nadużyć popełnianych z wykorzystaniem nowych technologii. Konwencja przewiduje bardzo szeroką ochronę dzieci oraz zakłada usprawnienie międzynarodowej współpracy w zakresie przeciwdziałania przemocy seksualnej i rozpowszechniania pornografii dziecięcej.

Rzecznik Praw Dziecka będzie w dalszym ciągu popierał działania zmierzające do jak najszybszego ratyfikowania Konwencji.

Spośród problemów, związanych z prawem do ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbywaniem oraz innym złym traktowaniem, szczególną uwagę należy zwrócić na:

- **funkcjonowanie znowelizowanej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie**
Pełniejszej ochronie dzieci przed przemocą służą przepisy znowelizowanej ustawy *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*, która weszła w życie w dniu 1 sierpnia 2010 roku (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.).

Zgodnie z dyspozycją art. 12 ustawy z dnia 10 czerwca 2010 roku o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Rzecznik przedłożył Sejmowi i Senatowi Rzeczypospolitej Polskiej informację o skutkach obowiązywania ustawy po upływie roku od dnia jej wejścia w życie.

Analiza jej funkcjonowania wskazuje, że:

- wydawanie aktów wykonawczych miało dość powolny charakter, co przekładało się na opóźnienia w działaniach na poziomie regionalnym oraz w bezpośrednich działaniach lokalnych,
 - należy rozważyć prowadzenie stałego monitoringu skutków ustawy przy wykorzystaniu jednolitej lub podobnej metodologii w kolejnych odstępach czasu monitorowania. W jego ramach dużą uwagę powinno się położyć na analizie rozwoju działalności zespołów interdyscyplinarnych – zwłaszcza w perspektywie problemu przemocy wobec dziecka w rodzinie,
 - należy stworzyć racjonalny, oparty o nowoczesne i kompletne wskaźniki system gromadzenia danych i sprawozdawczości,
 - należy dążyć do stworzenia odrębnego aktu prawnego dotyczącego ochrony dzieci przed krzywdzeniem, w którym skumulowane zostałyby nowoczesne przepisy w tym obszarze,
 - winno przeprowadzić się cykl szkoleń dla osób realizujących działania ustawy i innych osób podejmujących w środowiskach lokalnych działania na rzecz ograniczania przemocy nad dzieckiem w rodzinie,
 - należy wypracować szczegółowe procedury postępowania w zakresie diagnozy przypadków, rozpoznawania ryzyka, zgłaszania, itp. oraz stworzyć standardy, które wyznaczałyby charakter postępowania diagnostycznego i zabezpieczały jego jakość w praktyce.
- **przemoc ze strony nauczycieli wobec dzieci w przedszkolach i szkołach**

Odnotowuje się zbyt liczne sygnały o stosowaniu wobec dzieci przemocy przez nauczycieli. Analiza rozpatrywanych spraw pokazuje, że komisje dyscyplinarne pierwszej instancji wymierzają najczęściej najniższą karę dyscyplinarną, tj. nagane z ostrzeżeniem. Są też przypadki, w których komisja dyscyplinarna drugiej instancji wydała orzeczenie uniewinniające nauczyciela, pomimo stwierdzenia przez organy ścigania faktu stosowania przez niego przemocy fizycznej wobec dziecka.

Komisje dyscyplinarne pierwszej instancji uzależniają swoje decyzje od wyników postępowania prokuratorskiego czy sądowego. Brak znamion czynu zabronionego lub częste kwalifikowanie przemocy jako czynu o niskiej szkodliwości społecznej nie powinno przesądzać o wyłączeniu odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Dyrektorzy placówek, a także Kuratorzy Oświaty powinni wzmocnić działania w celu wyeliminowania przemocy ze strony nauczyciela wobec dziecka oraz podejmować

wszelkie działania, w ramach swoich kompetencji, mające na celu wyjaśnienie sprawy.

Gruntownego przeanalizowania wymagają zarówno praktyka jak i przepisy dotyczące funkcjonowania rzecznika dyscyplinarnego i komisji dyscyplinarnych dla nauczycieli.

- **obniżenie poziomu społecznej akceptacji dla bicia dzieci**

Z przeprowadzonego na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka badania TNS OBOP (Załącznik nr 10 Informacji) wynika, że poziom społecznej akceptacji dla bicia dzieci obniżył się o 9%. Plasuje się on jednak na wysokim poziomie 68%. Należy kontynuować prowadzenie intensywnych kampanii społecznych i programów edukacyjnych mających na celu zwiększanie świadomości Polaków, zwłaszcza w zakresie negatywnych skutków stosowania przemocy wobec dziecka.

- **przewlekłość postępowań sądowych**

W dalszym ciągu postępowania sądowe w sprawach dotyczących dzieci trwają zbyt długo. Powinny ze względu na dobro dziecka być rozpatrywane priorytetowo.

- **umarzanie postępowań karnych w sprawach dotyczących przemocy fizycznej stosowanej wobec dzieci z uwagi na brak interesu społecznego przy ściganiu przestępstw prywatnoskargowych**

Należy stanowczo zaprotestować wobec praktyk wydawania przez prokuratorów postanowień o umorzeniu postępowań przygotowawczych, w sprawach o naruszenie nietykalności cielesnej dzieci, uzasadniając to brakiem przesłanek do ścigania ze względu na brak interesu społecznego.

- **brak wyszczególnienia osoby dziecka – ofiary przemocy w statystykach;**

Większość prowadzonych statystyk nie specyfikuje osoby dziecka jako ofiary przemocy i jego płci.

- **brak uregulowań pozwalających małoletnim powyżej 15 roku życia na złożenie wniosku o ściganie w sprawie o zgwałcenia**

Zgodnie z art. 51. Kodeksu postępowania karnego oraz art. 205. Kodeksu karnego, dziecko które ukończyło 15 rok życia nie posiada uprawnień do złożenia wniosku w celu podjęcia przez uprawnione organy postępowania w sprawie o zgwałcenie. Czyn ten, jeśli pokrzywdzonym jest małoletni powyżej lat 15, nie podlega bowiem ściganiu z urzędu, a dopiero po złożeniu wniosku przez ustawowego przedstawiciela

pokrzywdzonego. W sytuacji dopuszczenia się przez przedstawiciela ustawowego takiego czynu na małoletnim, nie dochodzi do zainicjowania postępowania przygotowawczego.

- **przemoc rówieśniczą w szkole**

Obserwuje się wzrost agresji rówieśniczej. Szkoły niejednokrotnie – pomimo diagnozy tego zjawiska – nie podejmują skutecznych działań. Działania te nie obejmują bowiem całej społeczności szkolnej, tj. uczniów, rodziców i nauczycieli. Ponadto w analizowanych przypadkach, nie stwierdzono, aby udzielano długofalowej pomocy zarówno ofiarom, jak i sprawcom przemocy szkolnej. Mało uwagi poświęca się ocenie podejmowanych działań profilaktycznych. Szkolne programy profilaktyki nie są opracowywane w oparciu o diagnozę potrzeb danego środowiska.

- **problem przedawnienia przestępstw seksualnych wobec dzieci**

W myśl obowiązujących przepisów, przedawnienie przestępstw seksualnych, w których pokrzywdzonym jest małoletni, nie może nastąpić przed upływem 5 lat od ukończenia przez niego 18. roku życia. Czyny te nie powinny jednak ulegać przedawnieniu, ponieważ wiele ofiar molestowania seksualnego dopiero w życiu dorosłym zaczyna zdawać sobie sprawę ze skali doznanej krzywdy i podejmuje walkę o ukaranie sprawcy.

- **rozszerzenie zasady jednokrotnego przesłuchania małoletniego**

Ochrona dziecka przed wtórną wiktymizacją wymaga wzmocnienia standardów dotyczących przesłuchiwanie małoletnich pokrzywdzonych/świadków, w szczególności poprzez: rozszerzenie zasady jednokrotnego przesłuchania dzieci w warunkach przyjaznych na wszelkie umieszczone w kodeksie karnym przestępstwa i podniesienie górnej granicy wieku małoletnich.

- **nieodpowiednia reprezentacja małoletniego w procesie karnym**

Pomimo istnienia wyraźnej podstawy prawnej, zbyt rzadko powołuje się kuratorów procesowych do reprezentowania małoletniego w procesie karnym. Brak jest również wyraźnego wskazania kto powinien pełnić tę funkcję, gwarantując zapewnienie właściwej ochrony pokrzywdzonym dzieciom.

PRAWA DZIECI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

„Państwa-Strony uznają, że dziecko psychicznie lub fizycznie niepełnosprawne powinno mieć zapewnioną pełnię normalnego życia w warunkach gwarantujących mu godność, umożliwiającą osiągnięcie niezależności oraz ułatwiających aktywne uczestnictwo dziecka w życiu społeczeństwa”.

(art. 23 Konwencji o Prawach Dziecka)

Szczególnym obszarem troski Rzecznika Praw Dziecka są prawa dzieci z niepełnosprawnością – w ich przypadku pomoc zarówno organizacyjna, jak i finansowa musi być dokonywana z większym zrozumieniem dla potrzeb tych dzieci.

Dlatego też Rzecznik Praw Dziecka nadal będzie zabiegał o ratyfikację przez Polskę Konwencji Narodów Zjednoczonych z 13 grudnia 2006 roku o prawach osób niepełnosprawnych.

W zakresie przestrzegania praw dzieci z niepełnosprawnością szczególną uwagę należy zwrócić na:

- **małą ilość adopcji dzieci z niepełnosprawnością**

Problemem pozostaje nadal mała ilość adopcji dzieci z niepełnosprawnością. Konieczne jest wdrożenie programów, powodujących zwiększenie zainteresowania dziećmi z niepełnosprawnością, oczekującymi na adopcję oraz ułatwień finansowych dla rodziców adoptujących

- **dostęp dzieci z niepełnosprawnością do wypoczynku**

Zbyt mały jest udział dzieci z niepełnosprawnością w różnych formach wypoczynku. W wypoczynku, zorganizowanym w miejscu zamieszkania zaledwie 2,4% wszystkich uczestników stanowiły dzieci z niepełnosprawnością, a poza miejscem zamieszkania – tylko 0,5% (dane na podstawie przeprowadzonych kontroli w wybranych formach wypoczynku).

Ponadto jak stwierdzono tylko 11 z 71 skontrolowanych zorganizowanych wypoczynków poza miejscem zamieszkania, odbyło się w obiektach posiadających dostosowanie do potrzeb dzieci z niepełnosprawnością ruchową.

- **zwiększenie dostępu do dóbr kultury dla dzieci niewidomych i niesłyszących**

W publicznej sferze medialnej, bibliotekach, muzeach i innych placówkach kulturalnych, nadal brak jest oferty dla dzieci, posługujących się językiem migowym

lub alfabetem Braille'a. Szczególnie negatywnie należy to ocenić w odniesieniu do mediów publicznych.

- **problem organizacji dowożenia dzieci z niepełnosprawnością**

Niejednolita interpretacja przepisów art. 17 ust. 3a pkt 1 ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty, dotyczących zapewnienia uczniom z niepełnosprawnością bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższej szkoły podstawowej powoduje, że gminy odmawiają organizacji dowożenia do ośrodków lub szkół umożliwiających realizację zaleceń wskazanych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego. Gminy uzasadniają, że w trosce o właściwe gospodarowanie finansami, mogą zorganizować dowóz lub pokryć koszty dowozu jedynie do najbliższej szkoły.

- **problem barier architektonicznych**

Występujące nadal bariery architektoniczne, utrudniają bądź uniemożliwiają prawidłowe funkcjonowanie dzieci z niepełnosprawnością w społeczeństwie.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1 – Wykaz wystąpień generalnych Rzecznika Praw Dziecka w 2011 roku

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data
1	3.01.2011 ZEW/500/1/2011/MWG	Minister Pracy i Polityki Społecznej	w sprawie projektowanych aktów wykonawczych do ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3	11.02.2011
2	4.01.2011 ZSR/500/1/2011/AW	Minister Pracy i Polityki Społecznej	w sprawie oszacowania liczby i rodzaju powołanych rodzin zastępczych oraz liczby dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej i instytucjonalnej, z rozróżnieniem na rodzinne formy opieki nad dzieckiem	4.02.2011
3	11.01.2011 ZSS/500/1/2011/JZ	Rzecznik Praw Obywatelskich	w sprawie złożenia do Trybunału Konstytucyjnego wniosku o stwierdzenie niezgodności ustawy o świadczeniach rodzinnych z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej	26.01.2011 2.08.2011
4	12.01.2011 ZEW/500/3/2011/MP	Minister Edukacji Narodowej	w sprawie podjęcia prac legislacyjnych nad wypracowaniem standardów sanitarnych dla przedszkoli publicznych i niepublicznych	26.01.2011
5	13.01.2011 ZEW/500/4/2011/MK	Minister Edukacji Narodowej	w sprawie bezpieczeństwa zdrowotnego dzieci w placówkach oświatowych oraz miejscach wypoczynku zimowego dzieci i młodzieży	27.01.2011
6	24.01.2011 ZEW/500/5/2011/MK	senator sprawozdawca senackiej Komisji Rodziny i Polityki Społecznej	w sprawie trwających w Senacie RP prac nad ustawą o formach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, zawierające wnioski i uwagi do projektu, które przyczynią się do zagwarantowania najmłodszym prawa do bezpiecznej i umożliwiającej pełny rozwój oraz komfort psychiczny opieki	wystąpienie nie wymagało odpowiedzi
7	31.01.2011 ZEW/500/6/2011/AM	Przewodniczący Komisji Polityki Społecznej i Rodziny oraz Przewodniczący Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej Sejmu RP	w sprawie uwzględnienia stanowiska do ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3	wystąpienie nie wymagało odpowiedzi

8	2.02.2011 ZSS/500/2/2011/EK	Minister Zdrowia	w sprawie wsparcia działań zmierzających do zakupu aparatury niezbędnej do skutecznego leczenia naczynek u dzieci	21.02.2011
9	2.02.2011 ZEW/500/7/2011/AM	Kuratorzy Oświaty	w sprawie przestrzegania w szkołach i innych placówkach przepisów dotyczących ochrony danych osobowych	wystąpienie nie wymagało odpowiedzi
10	8.02.2011 ZSR/500/2/2011/AP	Minister Edukacji Narodowej	w sprawie udzielenia informacji na temat działań podjętych przez Rząd RP w sprawie wycofania zastrzeżeń do Konwencji o Prawach Dziecka.	18.03.2011
11	9.02.2011 GAB/500/1/2011/MZ	Minister Edukacji Narodowej	w sprawie poparcia inicjatywy ogłoszenia przez Sejm RP roku 2012 Rokiem Janusza Korczaka, a także rozważenie możliwości promowania i upowszechniania idei korczakowskich w placówkach oświatowych podczas najbliższego roku szkolnego	wystąpienie nie wymagało odpowiedzi
12	16.02.2011 ZEW/500/3-4/2011/MP	Zastępca Głównego Inspektora Sanitarnego	w sprawie wymagań sanitarno-higienicznych w przedszkolach	4.04.2011
13	16.02.2011 ZEW/500/8/2011/MP	Kuratorzy Oświaty	w sprawie nierównego dostępu do edukacji przedszkolnej dzieci trzyletnich urodzonych przed i po 1 września 2008 roku	4.03.2011-27.04.2011 16 odpowiedzi
14	3.03.2011 ZEW/500/10/2011/AM	Wójtowie, Burmistrzowie, Prezydenci Miast, Starostowie	w sprawie likwidacji szkół	8.03.2011-13.04.2011 11 odpowiedzi
15	8.03.2011 ZSM/500/1/2011/AJ	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	w sprawie uregulowania sytuacji prawnej małoletnich cudzoziemców przebywających w Polsce bez opieki w związku z trwającymi pracami nad ustawą o cudzoziemcach	15.03.2012
16	14.03.2011 ZSS/500/4/2011/EK	Minister Zdrowia	w sprawie likwidowania sanatoriów i uzdrowisk dla dzieci i młodzieży	25.03.2011
17	14.03.2011 GAB/500/2/2011/BS	Prezes Rady Ministrów	w sprawie rozporządzenia dotyczącego procedury „Niebieskie karty”	22.03.2011 15.04.2011
18	22.03.2011 ZSM/500/2/2011/AJ	Minister Sprawiedliwości	w sprawie mediacji w sprawach, których ma zastosowanie Konwencja haska dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę	28.06.2011

19	22.03.2011 ZEW/500/1-3/2011/MK	Minister Pracy i Polityki Społecznej	w sprawie aktów wykonawczych do ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3	18.04.2011
20	24.03.2011 ZEW/500/11/2011/MK	Kuratorzy Oświaty	w sprawie nadzoru nad wypoczynkiem dla dzieci i młodzieży	05.04.2011- 13.04.2011 4 odpowiedzi
21	25.03.2011 ZEW/500/12/2011/MP	Zastępca Głównego Inspektora Sanitarnego	w sprawie problemu zdrowego żywienia dzieci w przedszkolach	4.04.2011
22	28.03.2011 ZEW/500/13/2011/MT	Przewodniczący Podkomisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia poselskiego projektu ustawy o rodzinnej opiece zastępczej oraz rządowego projektu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Przewodniczący Komisji Polityki Społecznej i Rodziny oraz Przewodniczący Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej Sejmu RP	w sprawie stanowiska dotyczącego zmian w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, odnoszącego się do zasad umieszczania dzieci w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych	nie wymagało odpowiedzi
23	31.03.2011 GAB/500/3/2011/BS	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	w sprawie rozporządzenia, określającego procedurę postępowania Policji przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka – w sytuacji zagrożenia jego życia lub zdrowia	6.04.2011
24	31.03.2011 GAB/500/4/2011/BS	Minister Pracy i Polityki Społecznej	w sprawie realizacji zapisów znowelizowanej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	15.04.2011
25	1.04.2011 ZEW/500/14/2011/ESn	Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego	w sprawie włączenia treści dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie – w tym szczególnie wobec dzieci – do programu kształcenia na poziomie wyższym wszystkich grup zawodowych, mających styczność z takimi przypadkami	31.05.2011

26	14.04.2011 ZSR/500/3/2011/AW	Prezes Rady Ministrów	w sprawie konieczności podwyższenia kryteriów dochodowych, uprawniających do ubiegania się o świadczenia rodzinne	1.06.2011
27	14.04.2011 ZSS/500/5/2011/JZ	Minister Sprawiedliwości	w sprawie wprowadzenia zmian w prawie dotyczących możliwości wyłączenia rozpatrywania w postępowaniu uproszczonym spraw o eksmisję z lokali mieszkalnych	22.06.2011
28	14.04.2011 GAB/500/5/2011/BS	Marszałkowie Województw	w sprawie realizacji zapisów znowelizowanej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	27.04.2011- 25.07.2011 15 odpowiedzi
29	15.04.2011 ZEW/500/15/2011/MT	Minister Edukacji Narodowej	w sprawie wypracowania regulacji prawnych, które usprawnią proces komunikacji pomiędzy młodzieżowymi ośrodkami wychowawczymi a placówkami opiekuńczo-wychowawczymi	6.05.2011 13.07.2011
30	15.04.2011 ZEW/500/16/2011/ESn	Dyrektor Instytutu Badań Edukacyjnych	w sprawie dostępności dzieci z niepełnosprawnością do szkół i placówek oświatowych	14.06.2011
31	18.04.2011 ZEW/500/3- 6/2011/MP	Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej	w sprawie wypracowania standardów sanitarnych dla przedszkoli publicznych i niepublicznych	12.09.2011
32	19.04.2011 ZSR/500/4/2011/AW	Minister Sprawiedliwości	w sprawie rozwiązywania przysposobień i powrotu dzieci do środowisk, w których przebywały przed orzeczeniem sądu o przysposobieniu	3.06.2011
33	26.04.2011 DTZ/500/1/2011/RR	Prezes Zarządu TVP	w sprawie oferty programowej skierowanej do dzieci i młodzieży oraz jakości programów dla najmłodszych	23.05.2011
34	27.04.2011 ZSS/500/3/2011/AB	Minister Pracy i Polityki Społecznej	w sprawie analizy niedostatecznego finansowania przygotowania zawodowego młodocianych, a także o rozważenie możliwości podjęcia działań, które pozwolą rozwiązać inne problemy szkolnictwa zawodowego	2.06.2011
35	5.05.2011 DTZ/500/2/2011/RR	Minister Pracy i Polityki Społecznej	w sprawie informacji na temat przygotowań do przyjęcia przez Polskę Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych oraz przewidywanego terminu ratyfikacji dokumentu	20.05.2011

36	11.05.2011 GAB/500/7/2011/BS	Wojewodowie	w sprawie realizacji zadań i kompetencji, wynikających ze znolizowanej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	20.05.2011- 8.09.2011 18 odpowiedzi
37	16.05.2011 ZSR/500/6/2011/AW	Przewodniczący Komisji Rodziny i Polityki Społecznej Senatu RP	w sprawie uwag do ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	wystąpienie nie wymagało odpowiedzi
38	16.05.2011 ZSM/500/3/2011/AJ	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	w sprawie rozważenia zmiany projektu założeń do projektu ustawy o cudzoziemcach i zrezygnowanie z zapisu przewidującego możliwość umieszczenia małoletnich cudzoziemców przebywających w Polsce bez opieki w strzeżonych ośrodkach	14.06.2011
39	19.05.2011 ZSR/500/5/2011/AM	Minister Sprawiedliwości	w sprawie braku w części zakładów karnych i aresztów śledczych tzw. „pokoi rodzinnych”, przeznaczonych do spotkań skazanych lub tymczasowo aresztowanych z dziećmi	15.06.2011
40	19.05.2011 ZEW/500/20/2011/AM	Minister Edukacji Narodowej	proponując rozwiązania prawnych do projektu rozporządzenia w sprawie komisji dyscyplinarnych dla nauczycieli i trybu postępowania dyscyplinarnego; uwagi Rzecznika dotyczyły przepisów określających odpowiedzialność nauczycieli za naruszanie praw i dobra dziecka	24.06.2011
41	20.05.2011 ZEW/500/17/2011/MP	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	w sprawie podjęcia zdecydowanych działań, by zapobiec kolejnym przypadkom pogryzień dzieci przez psy	22.06.2011
42	20.05.2011 ZEW/500/18/2011/MP	Prezes Zarządu TVP	w sprawie uwzględnienia w ofercie programowej kwestii bezpieczeństwa dzieci w kontaktach ze zwierzętami	13.09.2011
43	20.05.2011 ZEW/500/19/2011/MP	Kuratorzy Oświaty	w sprawie przeprowadzenia w placówkach zajęć na temat zasad bezpieczeństwa dzieci	27.05.2011- 20.10.2011 16 odpowiedzi

44	26.05.2011 ZSR/500/7/2011/MS	Minister Sprawiedliwości	w sprawie wzmoczenia nadzoru nad dostosowaniem izb przejściowych do standardów określonych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 17.10.2001 roku w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich	21.06.2011
45	1.06.2011 ZSS/500/6/2011/JZ	Minister Sprawiedliwości	w sprawie regulacji zajęcia rachunku bankowego dłużnika w sytuacji, gdy na ten rachunek wpływają środki z tytułu alimentów zasądzonych na rzecz małoletniego lub innego uprawnionego nie będącego dłużnikiem	8.07.2011
46	1.06.2011 ZSS/500/7/2011/JZ	Minister Finansów	w sprawie rozszerzenia katalogu usług medycznych zwolnionych z podatku VAT o usługi związane z pobytem w szpitalu najbliższych pacjentów lub usługi związane z dodatkową opieką pielęgniarską	16.06.2011
47	1.06.2011 GAB/500/10-2/2011/BS	Minister Zdrowia	w sprawie realizacji zadań i kompetencji, wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	22.06.2011 14.07.2011
48	1.06.2011 GAB/500/10-1/2011/BS	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	w sprawie realizacji zadań i kompetencji, wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	30.06.2011
49	1.06.2011 GAB/500/10-4/2011/BS	Minister Pracy i Polityki Społecznej	w sprawie realizacji zadań i kompetencji, wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	30.06.2011
50	1.06.2011 GAB/500/10-3/2011/BS	Minister Sprawiedliwości	w sprawie realizacji zadań i kompetencji, wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	5.07.2011
51	1.06.2011 GAB/500/10-5/2011/BS	Prokurator Generalny	w sprawie realizacji zadań i kompetencji, wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	22.06.2011 6.07.2011
52	1.06.2011 GAB/500/10-6/2011/BS	Komendant Główny Policji	w sprawie realizacji zadań i kompetencji, wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	30.06.2011
53	1.06.2011 GAB/500/8/2011/BS	Wójtowie, Burmistrzowie (wybrani)	w sprawie realizacji zadań i kompetencji, wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	9.06.2011- 5.08.2011 24 odpowiedzi

54	1.06.2011 GAB/500/9/2011/BS	Prezydenci Miast	w sprawie realizacji zadań i kompetencji, wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	22.06.2011- 14.09.2011 18 odpowiedzi
55	7.06.2011 ZSR/500/8/2011/AW	Minister Sprawiedliwości	w sprawie aktów wykonawczych regulujących kwestie przymusowego odebrania dziecka	12.07.2011
56	7.06.2011 GAB/500/8/2011/BS	Wójtowie, Burmistrzowie (wybrani)	w sprawie realizacji zadań i kompetencji, wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie	17.06.2011- 16.08.2011 16 odpowiedzi
57	16.06.2011 ZSM/500/4/2011/AJ	Minister Edukacji Narodowej	w sprawie informacji o działaniach podjętych w celu opracowania i przedłożenia Komitetowi Praw Dziecka ONZ sprawozdania z wykonania Konwencji o Prawach Dziecka oraz działań legislacyjnych, zmierzających do wycofania przez Polskę zastrzeżeń do Konwencji	1.07.2011
58	22.06.2011 ZSS/500/8/2011/EK	Minister Zdrowia	w sprawie umożliwienia dostępu dzieciom do świadczeń stomatologicznych w gabinetach funkcjonujących na terenie szkół	21.09.2011
59	24.06.2011 ZEW/500/21/2011/MT	Wojewodowie	w sprawie zaplanowania i przeprowadzenia kontroli w zakresie sposobu organizowania oraz jakości wsparcia i pomocy psychologiczno-pedagogicznej, udzielanej dzieciom we wszystkich podległych placówkach opiekuńczo-wychowawczych	04.07.2011- 10.11.2011 16 odpowiedzi
60	1.07.2011 ZEW/500/22/2011/MP	Wójtowie, Burmistrzowie i Prezydenci miast	w sprawie bezpieczeństwa na placach zabaw	wystąpienie nie wymagało odpowiedzi
61	1.07.2011 ZEW/500/24/2011/MP	Główny Inspektor Sanitarny	w sprawie bezpieczeństwa na placach zabaw	8.07.2011
62	1.07.2011 ZEW/500/25/2011/MP	Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów	w sprawie bezpieczeństwa na placach zabaw	7.07.2011
63	1.07.2011 ZEW/500/23/2011/MP	Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego	w sprawie bezpieczeństwa na placach zabaw	15.07.2011

64	1.07.2011 ZEW/500/27/2011/AM	Minister Edukacji Narodowej	w sprawie kontroli środków otrzymywanych przez gminy tytułem subwencji oświatowej przekazywanej na edukację dzieci z niepełnosprawnością	29.07.2011
65	4.07.2011 ZEW/500/26/2011/ZA	Minister Pracy i Polityki Społecznej	w sprawie uregulowania kwestii odpowiedzialności zawodowej psychologów, tak by dobro korzystających z ich pomocy dzieci było chronione w najwyższym stopniu	27.01.2012
66	5.07.2011 ZSS/500/9/2011/EK	Sekretarz Stanu, Pełnomocnik Prezesa Rady Ministrów ds. Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu	w sprawie dostępu dzieci do sanatoriów i uzdrowisk	28.07.2011
67	6.07.2011 ZSR/500/10/2011/KCH	Minister Edukacji Narodowej	w sprawie poparcia inicjatywy Ministra Sprawiedliwości i Krajowej Izby Radców Prawnych, dotyczącej wprowadzenia do szkół tzw. „praktycznej nauki prawa”	25.07.2011
68	6.07.2011 ZSR/500/11/2011/AW	Przewodniczący Rady Etyki Mediów	w sprawie zwrócenia uwagi na potrzebę szczególnej ochrony interesów małoletnich i ich najbliższych, których dotyczą treści przekazywane opinii publicznej w przestrzeni medialnej	wystąpienie nie wymagało odpowiedzi
69	12.07.2011 ZEW/500/30/2011/MK	Rodzice i Opiekunowie dzieci	w sprawie warunków i legalności kolonii i obozów dla dzieci	wystąpienie nie wymagało odpowiedzi
70	12.07.2011 ZEW/500/28/2011/ESn	Prezydenci, Burmistrzowie i Wojewodowie	w sprawie realizacji programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”	wystąpienie nie wymagało odpowiedzi
71	14.07.2011 ZSM/500/5/2011/AJ	Minister Sprawiedliwości	w sprawie propozycji organizacji specjalistycznych szkoleń dla sędziów rodzinnych, orzekających w sprawach prowadzonych w trybie Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę	15.09.2011
72	15.07.2011 ZSS/500/1/2011/AK	Minister Pracy i Polityki Społecznej	w sprawie egzekucji alimentów	3.08.2011
73	19.07.2011 ZEW/500/31/2011/MP	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	w sprawie działań w celu zminimalizowania zjawiska pogryzień dzieci przez psy	28.07.2011

74	19.07.2011 ZEW/500/32/2011/MP	Minister Infrastruktury	w sprawie działań w celu zminimalizowania zjawiska pogryzień dzieci przez psy	11.08.2011
75	19.07.2011 ZEW/500/33/2011/MP	Komendant Główny Policji	w sprawie działań w celu zminimalizowania zjawiska pogryzień dzieci przez psy	21.08.2011
76	20.07.2011 ZEW/500/35/2011/ZA	Minister Edukacji Narodowej	w sprawie działań, które przyczynią się do wzrostu aktywności ruchowej dzieci i młodzieży oraz zwiększą frekwencję uczniów na lekcjach wychowania fizycznego w szkołach	12.08.2011
77	28.07.2011 GAB/500/11/2011/BK	Marszałek Sejmu	w sprawie rozważenia w bieżącej kadencji Sejmu wniosku RPD o ustanowienie roku 2012 Rokiem Janusza Korczaka	wystąpienie nie wymagało odpowiedzi
78	28.07.2011 ZSS/500/12/2011/KT	Minister Sprawiedliwości	w sprawie podjęcia działań legislacyjnych, które zapobiegą przeprowadzaniu eksmisji kobiet w ciąży i małoletnich z lokali niewchodzących w skład publicznego zasobu mieszkaniowego	16.08.2011
79	28.07.2011 ZSS/500/11/2011/AB	Minister Pracy i Polityki Społecznej	w sprawie uprawnień pracowników, określonych w art. 188 Kodeksu pracy	30.08.2011
80	29.07.2011 ZSS/500/13/2011/JZ	Minister Infrastruktury	w sprawie wprowadzenia zmiany do ustawy o dodatkach mieszkaniowych, polegającej na niewliczaniu dodatku z tytułu rehabilitacji i kształcenia dziecka z niepełnosprawnością do dochodu, od którego zależy przyznanie dodatku mieszkaniowego	5.08.2011
81	1.08.2011 ZSS/500/15/2011/KT	Minister Zdrowia	w sprawie przeprowadzenia działań informacyjnych, w związku z wejściem w życie zmian w przepisach regulujących prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego oraz jednorazowej zapomogi, przyznawanych z tytułu urodzenia dziecka	25.08.2011
82	1.08.2011 ZSS/500/14/2011/KT	Minister Pracy i Polityki Społecznej	w sprawie przeprowadzenia działań informacyjnych, w związku z wejściem w życie zmian w przepisach regulujących prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego oraz jednorazowej zapomogi, przyznawanych z tytułu urodzenia dziecka	23.08.2011

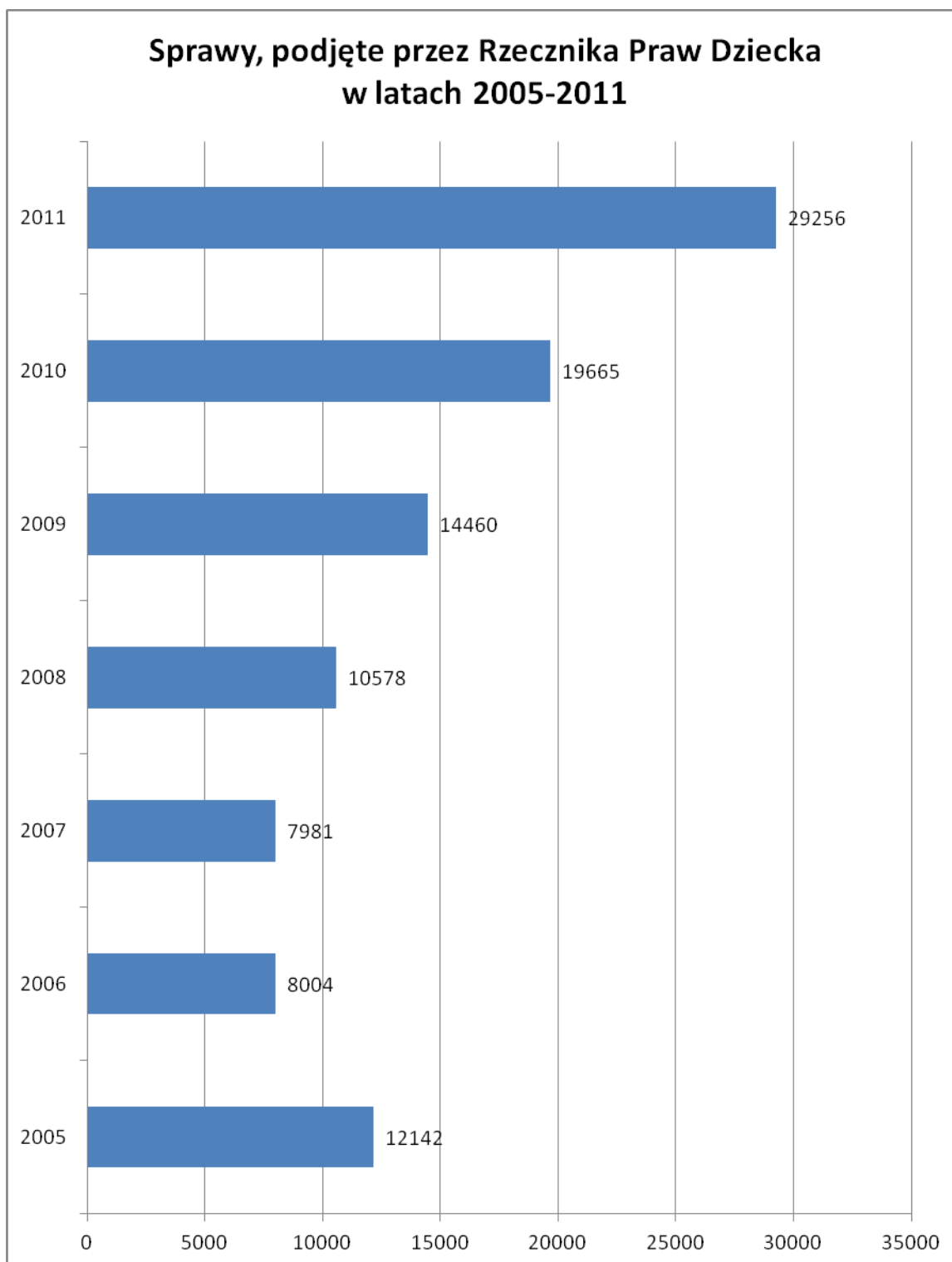
83	1.08.2011 ZEW/500/34/2011/MT	Minister Pracy i Polityki Społecznej	w sprawie wprowadzenia regulacji dotyczących pracy wolontariuszy w placówkach opiekuńczo- wychowawczych	02.09.2011
84	1.08.2011 ZEW/500/15- 6/2011/MT	Minister Edukacji Narodowej	w sprawie komunikacji pomiędzy młodzieżowymi ośrodkami wychowawczymi a macierzystymi placówkami opiekuńczo- wychowawczymi	5.08.2011
85	1.08.2011 ZEW/500/15- 7/2011/MT	Minister Pracy i Polityki Społecznej	w sprawie wprowadzenia zmian w rozporządzeniu dotyczącym organizacji placówek opiekuńczo- wychowawczych	22.09.2011
86	17.08.2011 ZSS/500/16/2011/KT	Minister Sprawiedliwości	w sprawie przeprowadzenia analizy praktyki komorniczej, polegającej na dokonywaniu zajęcia wierzytelności z tytułu zwrotu nadpłaty w podatku dochodowym od osób fizycznych, która powstała na skutek odliczenia tzw. ulgi prorodzinnej oraz o rozważenie zasadności podjęcia działań legislacyjnych, mających na celu wyłączenie tej wierzytelności spod egzekucji	21.09.2011
87	25.08.2011 ZEW/500/36/2011/MT	Prezes Zarządu TVP	w sprawie działań związanych z promowaniem idei Janusza Korczaka, promujących prawa dziecka	13.09.2011
88	26.08.2011 ZSS/500/17/2011/EK	Minister Zdrowia	w sprawie leczenia dzieci za granicą	26.10.2011
89	26.08.2011 ZEW/500/37/2011/ESn	Minister Edukacji Narodowej	w sprawie problemu przeciążonych uczniowskich tornistrów	14.09.2011
90	26.08.2011 ZSR/500/12/2011/AK	Sąd Najwyższy	wniosek o rozstrzygnięcie rozbieżności wykładni prawa	pytanie prawne zostało zarejestrowane w Sądzie Najwyższym pod sygnaturą III CZP 72/11 i oczekuje na rozstrzygnięcie składu 7 sędziów.
91	31.08.2011 ZEW/500/3- 7/2011/MP	Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej	w sprawie podjęcia prac legislacyjnych nad wypracowaniem standardów sanitarnych dla przedszkoli publicznych i niepublicznych	12.09.2011

92	7.09.2011 ZEW/500/39/2011/MT	Prezes Zarządu Telewizji Polsat Sp. Z o.o.	w sprawie działań związanych z promowaniem idei Janusza Korczaka, promujących prawa dziecka	wystąpienie nie wymagało odpowiedzi
93	7.09.2011 ZEW/500/38/2011/MT	Prezes Zarządu TVN S.A.	w sprawie działań związanych z promowaniem idei Janusza Korczaka, promujących prawa dziecka	wystąpienie nie wymagało odpowiedzi
94	8.09.2011 ZEW/500/41/2011/MP	Minister Edukacji Narodowej	w sprawie nierównego dostępu dzieci do edukacji przedszkolnej, w tym kwestii wysokich kosztów ponoszonych przez rodziców za pobyt dziecka w przedszkolu	27.09.2011
95	13.09.2011 ZEW/500/40/2011/ESn	Prezes Zarządu TVP	w sprawie emisji cyklu bajek dla dzieci niesłyszących	6.10.2011
96	26.09.2011 ZSS/500/20/2011/JZ	Minister Gospodarki	w sprawie wycofywania z obrotu zabawek zawierających szkodliwe substancje – m.in. formamid	4.11.2011
97	4.10.2011 ZSR/500/14/2011/LP	Marszałkowie Województw	w sprawie informacji dotyczącej realizacji art. 241 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	11.10.2011- 15.11.2011 10 odpowiedzi
98	8.10.2011 ZEW/500/42/2011/MP	Prezydent m.st. Warszawy	w sprawie kontroli wypoczynku letniego, zorganizowanych w ramach programu „Lato w mieście”	31.10.2011
99	18.10.2011 ZSS/500/21/2011/EK	Minister Zdrowia	w sprawie poprawy stanu zdrowia i komfortu życia dzieci dotkniętych dolegliwością moczenia nocnego	17.11.2011
100	19.10.2011 ZSS/500/22/2011/EK	Minister Zdrowia	w sprawie poprawy dostępu dzieci-wcześnieaków z niską wagą urodzeniową i rozpoznaną ciężką postacią dysplazji oskrzelowo-płucną do terapii chroniących je przed kolejnymi zachorowaniami	7.03.2012
101	26.10.2011 ZSM/500/3- 9/2011/MP	Minister Edukacji Narodowej	w sprawie standardów higieniczno-sanitarnych w przedszkolach	4.11.2011
102	27.10.2011 ZSS/500/19/2011/KT	Minister Pracy i Polityki Społecznej	w sprawie podjęcia działań legislacyjnych w celu przyznania dla dzieci osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do renty socjalnej, świadczenia o podobnym charakterze do renty rodzinnej	16.11.2011

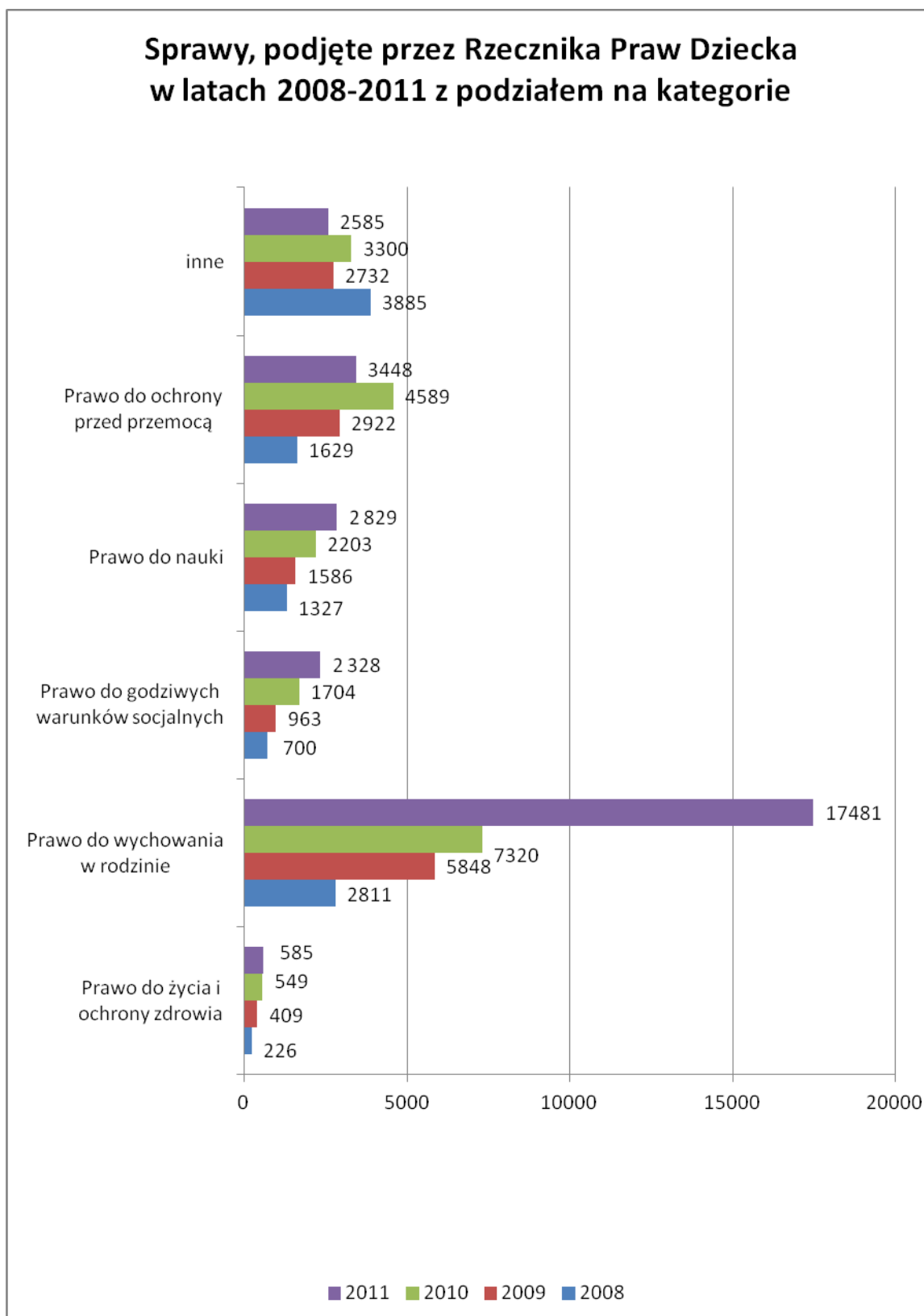
103	27.10.2011 ZSS/500/23/2011/AK	Minister Pracy i Polityki Społecznej	w sprawie podjęcia działań legislacyjnych, które zapewnią prawo do zasiłku rodzinnego lub świadczeń z funduszu alimentacyjnego rodzicom korzystającym z prorodzinnej ulgi podatkowej	11.2011
104	28.10.2011 ZEW/500/43/2011/MP	Minister Pracy i Polityki Społecznej, Minister Edukacji Narodowej, Minister Zdrowia	w sprawie wprowadzenia norm żywnościowych dzieci w żłobkach (klubach dziecięcych), przedszkolach i szkołach	31.10.2011 10.01.2012 7.03.2012
105	31.10.2011 ZEW/500/44/2011/MP	Minister Edukacji Narodowej	w sprawie przygotowania szkół na przyjęcie dzieci w wieku 6 lat od roku szkolnego 2012/2013	30.11.2011
106	31.10.2011 ZSS/500/25/2011/EK	Rzecznik Praw Pacjenta	w sprawie funkcjonowania Rzeczników Praw Pacjenta w szpitalach psychiatrycznych	14.11.2011
107	31.10.2011 ZSS/500/24/2011/EK	Minister Zdrowia	w sprawie organizacji psychiatrycznej opieki zdrowotnej dla dzieci	7.03.2012
108	31.10.2011 ZSS/500/26/2011/JZ	Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	w sprawie potrzeby oznaczania kategorią wiekową audycji telewizyjnych emitowanych w ramach usług video na żądanie (VOD)	28.11.2011
109	3.11.2011 ZEW/500/47/2011/MT - ZEW/500/62/2011/MT	Marszałkowie Województw	w sprawie podjęcia działań upowszechniających prawa dziecka oraz idee korczakowskie na terenie województwa	08.12.2011 13.12.2011
110	3.11.2011 ZEW/500/63/2011/MT	Prezydenci, Burmistrzowie i Wojewodowie	w sprawie podjęcia działań upowszechniających prawa dziecka oraz idee korczakowskie na terenie miast i gmin	wystąpienie nie wymagało odpowiedzi
111	7.11.2011 ZEW/500/41/2011/MP	Minister Edukacji Narodowej	w sprawie wprowadzenia przepisów prawnych, które regulowałyby kwestię maksymalnej wysokości opłaty za przedszkola ustalonej przez samorząd	17.11.2011
112	9.11.2011 ZEW/500/64/2011/MP	Kuratorzy Oświaty	w sprawie przekazania dyrektorom przedszkoli, szkół i placówek oświatowych listu RPD w związku z ogłoszeniem roku 2012 Rokiem Janusza Korczaka	wystąpienie nie wymagało odpowiedzi
113	14.11.2011 ZSR/500/15/2011/LP	Minister Pracy i Polityki Społecznej	w sprawie niepublicznych placówek rodzinnych	13.12.2011

114	15.11.2011 GAB/500/12/2011/AR	Dyrektorzy Przedszkoli, Szkoł i Placówek Oświatowych	w sprawie podjęcie inicjatyw promujących 20 listopada jako Dzień Praw Dziecka	wystąpienie nie wymagało odpowiedzi
115	23.11.2011 ZEW/500/65/2011/MK	Minister Pracy i Polityki Społecznej	w sprawie podjęcia działań w celu rozwiązania problemu nierównego dostępu dzieci do opieki i edukacji żłobkowej	13.12.2011
116	24.11.2011 ZEW/500/68/2011/MP	Minister Edukacji Narodowej	w sprawie zmian w przepisach dotyczących wieku rozpoczęcia obowiązku szkolnego	14.12.2011
117	25.11.2011 ZEW/500/45/2011/MP	Prezydenci, Burmistrzowie i Wójtowie	w sprawie ochrony dzieci przed pogryzieniami przez psy	wystąpienie nie wymagało odpowiedzi
118	25.11.2011 ZEW/500/46/2011/MP	Komendanci Wojewódzcy Policji/ Komendant Stołeczny Policji	w sprawie ochrony dzieci przed pogryzieniami przez psy	2.12.2011- 28.12.2011 16 odpowiedzi
119	28.11.2011 ZSS/500/18/2011/JZ	Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji	w sprawie sprawdzenia, czy nadawcy telewizyjni wywiązują się z obowiązków dotyczących ochrony małoletnich widzów	23.01.2012
120	28.11.2011 ZSS/500/27/2011/JZ	Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	w sprawie ochrony młodego widza,	12.12.2011
121	29.11.2011 ZSM/500/6/2011/AJ	Minister Edukacji Narodowej	w sprawie wycofania zastrzeżeń do Konwencji o Prawach Dziecka	14.12.2011
122	30.11.2011 ZSR/500/16/2011/KCH	Minister Sprawiedliwości	w sprawie wprowadzenia zmian w przepisach dotyczących przesłuchiwania dzieci w procedurze karnej	16.01.2012
123	14.012.2011 ZSS/500/28/2011/JZ	Minister Zdrowia	w sprawie szkodliwych dla dzieci barwników dodawanych przez producentów żywności	16.01.2012
124	19.12.2011 ZSR/500/17/2011/KCH	Minister Sprawiedliwości	w sprawie wprowadzenia uregulowań prawnych dotyczących mediacji w rodzinie	16.03.2012
125	28.12.2011 ZSS/500/29/2011/EK	Minister Zdrowia	w sprawie wzrostu cen pasków do glukometrów	30.01.2012

Załącznik nr 2 – Sprawy, podjęte przez Rzecznika Praw Dziecka w latach 2005-2011

Załącznik nr 3 – Sprawy, podjęte przez Rzecznika Praw Dziecka w latach 2008-2011 z podziałem na kategorie

Załącznik nr 4 – Kategorie spraw, zgłoszonych do Rzecznika Praw Dziecka w 2011 roku

Rodzaje spraw	Zgłoszenia na piśmie albo z własnej inicjatywy	Sprawy zgłaszane telefonicznie	Sprawy zgłaszane podczas wizyt	Razem
Prawo do życia i ochrony zdrowia	214	367	4	585
Prawo do wychowania w rodzinie	2 092	15 038	351	17 481
Prawo do godziwych warunków socjalnych	551	1708	69	2 328
Prawo do nauki	907	1892	30	2 829
Prawo do ochrony przed przemocą	1 278	2 037	133	3 448
Inne	294	2 279	12	2 585
Razem	5 336	23 321	599	29 256

Załącznik nr 5 – Przystąpienia Rzecznika Praw Dziecka do spraw sądowych i administracyjnych

Tabela nr 1

Przystąpienia z 2009 roku, które były kontynuowane bądź zakończone w 2011 roku.			
Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
1	2009-03-27 III RNsm 317/07 ZSR/410/390/2011/TT ZSR/410/390/2011/AM	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa o przywrócenie władzy rodzicielskiej Renacie i Piotrowi D. nad małoletnim Pawłem D. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie zakończone.
2	2009-04-03 VI Nsm 110/09 DTZ/410/23/2011/RR	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad mał. Pauliną S., przy uczestnictwie Janiny S., Ewy C.S. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa w toku.
3	2009-04-08 III RNsm 4/09 ZSR/440/111/2011/MS	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa z wniosku państwa Ś. o ustanowienie ich rodziną zastępczą dla małoletniej Anny Ch. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Postępowanie zakończone.
4	2009-07-31 III Nsm 385/09/1 ZSR/440/77/2011/AT	Sąd Rejonowy w G.	Z urzędu w przedmiocie kontaktów Marcina N. z małoletnią Wanessą N. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Postępowanie w toku.
5	2009-08-05 III RNsm 263/08, III Opm 130/10 ZSR/410/200/2011/TT ZSR/410/200/2011/AM	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o zmianę wyroku rozwodowego w przedmiocie wykonywania władzy rodzicielskiej przez Roberta i Małgorzatę F. nad małoletnimi Dawidem, Karoliną, Marcelem F. Wnioski RPD nie uwzględnione. Postępowanie zakończone.
6	2009-08-13 III RNsm 219/09 ZSR/410/323/2011/AM	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o wydanie zarządzeń w przedmiocie władzy rodzicielskiej Władysława i Wioletty S. nad rodzeństwem S. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie zakończone.
7	2009-08-31 III RNsm 168/08 ZSR/410/327/2011/AT	Sąd Rejonowy w K.	W sprawie zmiany postanowienia Sądu Okręgowego w G. o sposobie ograniczenia władzy rodzicielskiej Jana K. i Anety E. nad małoletnim Januszem K., zmieniającego postanowienie Sądu Rejonowego w K. Wnioski RPD nie uwzględnione. Postępowanie w toku.
8	2009-10-06 IV C 1501/05 ZSR/440/89/2011/AT	Sąd Okręgowy w W.	Z powództwa Pawła Ch. przeciwko Barbarze P. o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
9	2009-10-22 III RNsm 566/09 ZSR/410/398/2011/MN	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa z wniosku Rzecznika Praw Dziecka o zmianę formy ograniczenia władzy rodzicielskiej Barbary Z. nad mał. Franciszkiem, Krystyną i Marią Z. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
10	2009-11-02 III Nsm 279/08 ZSR/413/17/2011/MSJ	Sąd Rejonowy w D.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Wiktoria i Gabriellą W. i ustanowienie dla nich rodziny zastępczej, przy uczestnictwie Leny H.C. i Konrada C., Marzeny W., Mariusza M., Magdaleny K.K., Krzysztofa K. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie zakończone.

11	2009-11-19 II C 5173/08 DTZ/410/6/2011/RR	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa z powództwa Dawida P. przeciwko Ewelinie P. o rozwód (małoletnia Aurelia P.). Postępowanie w toku.
12	2009-12-01 V Nsm 514/08 ZEW/440/11/2011/PW ZEW/440/11/2011/MT	Sąd Rejonowy w W.	Postępowanie w przedmiocie władzy rodzicielskiej obywatelki Rumunii Rady B. nad jej domniemanym synem Andrei B, z wniosku Katarzyna M. o ustanowienie jej rodziną zastępczą dla małoletniego. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie zakończone.
13	2009-12-03 V RNsm 966/09, IV Ca 424/11 ZSR/410/250/2011/MN	Sąd Rejonowy w W. Sąd Okręgowy w Warszawie	Sprawa z urzędu o wydanie zarządzeń opiekuńczych w trybie art. 109 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w stosunku do mał. Krystiana S., przy uczestnictwie Anny i Roberta S. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
14	2009-12-04 IV Nsm 361/09 ZSR/410/175/2011/MS	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Weroniką S. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie zakończone.

Tabela nr 2

Przystąpienia z 2010 roku, które były kontynuowane bądź zakończone w 2011 roku.			
Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania / Efekt przystąpienia
1	2010-01-12 IIINsm 581/09 IIICa 295/11 ZSR/410/108/2011/UP	Sąd Rejonowy w N.S.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej Barbarze C. nad małoletnim Jakubem F. Uwzględniono wszystkie wnioski RPD. Postępowanie zakończone
2	2010-02-01 III RNsm 105/10 ZSR/410/386/2011/MN	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej Renacie M. i Mariuszowi M. nad mał. Patrycją i Kamilą M. Wnioski RPD zostały uwzględnione. Postępowanie zakończone.
3	2010-02-19 III RC 46/09 ZSS/410/23/2011/JZ	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o ustalenie ojcostwa małoletniego Wojciecha G. i roszczenia z tym związane. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie nieprawomocnie zakończone.
4	2010-03-02 III Nsm 1325/09 ZSR/410/167/2011/TT ZSR/410/167/2011/AM	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa o zmianę zarządzeń opiekuńczych wobec małoletniej Sary W. Rodzice: Izabela i Mariusz W. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie zakończone.
5	2010-03-04 III Nsm 27/08 ZSR/410/58/2011/AT	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa z wniosku Krzysztofa N. z udziałem Marty S. o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Kubą N. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
6	2010-03-22 IC 1171/09 ZSR/410/52/2011/MN	Sąd Okręgowy w R.	Sprawa z powództwa Pawła C. przeciwko Monice C. o rozwód (małoletni Marek, Maksymilian, Wioletta C.). Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
7	2010-03-26 XXIV C 998/08 ZSR/410/68/2011/MM	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Małgorzaty N. przeciwko Piotrowi N. o rozwód (małoletni Maja i Mateusz N.). Postępowanie w toku.
8	2010-04-07 XXIV C 1298/06 ZSR/410/123/2011/AT	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Agnieszki Ch. przeciwko Dariuszowi Ch. o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
9	2010-04-19 III C 1457/08 ZSR/410/3/2011/UZ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Krzysztofa H. przeciwko Katarzynie H. o rozwód (małoletni Ksawery H.). Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
10	2010-04-21 III Nsm 489/09 III Nsm 124/11 II Ca 718/10 ZSR/414/4/2011/UZ	Sąd Rejonowy w P. T.	Sprawa z urzędu o wydanie zarządzeń opiekuńczych wobec małoletniej Dagmary S, przy uczestnictwie Grażyny S. i Ryszarda S. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
11	2010-05-24 I RC 630/09 ZSR/410/70/2011/MN	Sąd Okręgowy w G. W.	Sprawa z powództwa Anety W. przeciwko Markowi W. o rozwód (małoletni Gracjan W.). Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
12	2010-05-26 VI Nsm 258/09 ZSR/410/169/2011/TT ZSR/410/169/2011/KCH	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z wniosku Jolanty D., o pozbawienie Jarosława D. władzy rodzicielskiej nad małoletnią Julią D. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.

13	2010-06-01 XII Ca 203/10 IX Nsm 514/10 ZSM/471/20/2010/AJ	Sąd Okręgowy w Ł. Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa o wydanie dziecka do Grecji na podstawie Konwencji haskiej. Sąd uwzględnił wniosek RPD. Postępowanie w toku.
14	2010-06-09 III R Nsm 105/10/II ZSR/410/359/2011/AT	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa z wniosku Magdaleny M. o uregulowanie kontaktów Sebastiana K. z małoletnią Natalią K. Wnioski RPD uwzględnione częściowo. Postępowanie w toku.
15	2010-06-09 III C 2891/09 ZSR/440/132/2011/TT ZSR/440/132/2011/MSJ	Sąd Okręgowy w Ł.	Sprawa z powództwa Grzegorza B. przeciwko Agnieszce B. o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
16	2010-07-13 III RNsm 450/10 XIII Ca 330/11 ZSR/440/135/2011/TT ZSR/440/135/2011/KCH	Sąd Rejonowy w W./Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z wniosku Dariusza T., o zmianę kontaktów z małoletnią Łucją T. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
17	2010-07-22 III Nsm 244/09 ZSR/440/72/2011/MM	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa o wydanie zarządzeń w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Bartłojem P. Postępowanie w toku.
18	2010-07-30 III Nsm 33/10 ZEW/440/8/2011/MT	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej Zbigniewowi oraz Elżbiecie W. nad małoletnim Robertem W. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie zakończone.
19	2010-08-04 XVII RC 161/10 ZSR/410/22/2011/MS	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa rozwodowa pomiędzy Tatianą S i Pawłowi S. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
20	2010-08-04 XVII RC 161/10 ZSR/410/70/2011/MM	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o zmianę wyroku rozwodowego w zakresie wydania zarządzeń w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Aleksandrą B. Postępowanie w toku.
21	2010-08-05 III Nsm 301/09 ZSR/410/100/2011/MS	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Piotrem J. Uwzględniono wnioski RPD. Postępowanie zakończone.
22	2010-08-06 III Nsm 312/10 ZSR/410/235/2011/AM	Sąd Rejonowy w D.	Sprawa o zmianę sposobu ograniczenia władzy rodzicielskiej Piotra i Marii P. nad małoletnią Jessicą P. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie zakończone.
23	2010-08-07 I C 3197/09 ZSR/413/13/2011/KG ZSR/413/13/2011/UZ	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa z powództwa Andrzeja P przeciwko Bożenie P. o rozwód (małoletnia Izabela P.). Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
24	2010-09-23 III Nsm 192/10 ZSR/410/436/2011/MSJ	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o przysposobienie małoletniej Natalii C. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Postępowanie zakończone.
25	2010-09-27 IV Nsm 721/10 ZSR/410/139/2011/LP	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Leonem i Romą G. oraz Matyldą W. wszczęta z urzędu. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Postępowanie w toku.

26	2010-09-30 X C 2911/09 2010-11-08 VI Nsm 276/10 2010-11-28 X C 1665/11 ZSR/440/92/2011/MM	Sąd Okręgowy w B. Sąd Rejonowy w B. Sąd Okręgowy w B.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Rafałem i Kacprem L. Postępowanie w toku.
27	2010-09-30 III C 1145/08 ZSR/410/202/2011/TT ZSR/410/202/2011/MSJ	Sąd Okręgowy w L./ Sąd Apelacyjny w L.	Sprawa z powództwa Barbary G. przeciwko Krzysztofowi G. o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Postępowanie zakończone.
28	2010-10-04 VI C 562/06 ZSR/410/278/2011/MN	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Sławomira M. przeciwko Jolancie M. o rozwód (małoletni Adam M.). Postępowanie w toku.
29	2010-10-10 VI RC 431/10 ZSS/412/102/2011/JZ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa dot. świadczenia alimentacyjnego na rzecz mał. Michała R. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
30	2010-10-13 II C 1002/09 ZSR/410/244/2011/AK ZSR/410/244/2011/MN	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa z powództwa Renaty W.P. przeciwko Januszowi P. o rozwód (mał. Anna i Małgorzata P.). Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
31	2010-10-20 IIINsm 190/07 IIICa 447/10 ZSR/410/46/2011/UP	Sąd Okręgowy w N.S.	Sprawa o zmianę zawartego w wyroku rozdowodowym orzeczenia o władzy rodzicielskiej nad małoletnim Bartłomiejem G. Uwzględniono wszystkie wnioski RPD. Postępowanie zakończone.
32	2010-10-20 III Nsm 3/10 ZSR/410/459/2011/AT	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa z wniosku Bogusławy D. o ustalenia kontaktów małoletniego Philipa C. z ojcem. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Postępowanie w toku.
33	2010-10-20 I 2 C 954/09 ZSR/410/162/2011/AT	Sąd Okręgowy w Z.	Sprawa z powództwa Katarzyny S. przeciwko Tomaszowi S. o rozwód. Wnioski RPD nieuwzględnione. Postępowanie w toku.
34	2010-10-26 II RC 1952/08 ZSR/410/92/2011/MS	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa o rozwód małżonków J. Wnioski RPD nieuwzględnione. Postępowanie zakończone.
35	2010-10-26 VIII R Nsm 2168/09 ZSR/410/76/2011/MS	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o uregulowanie kontaktów Jarosława J. z małoletnią Emilią J. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
36	2010-10-28 III Nsm 287/10 ZSR/410/436/2011/MSJ	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o ustanowienie rodziny zastępczej i zmianę opiekuna prawnego dla małoletniej Natalii C., przy uczestnictwie Iwony K., Leszka K. Izabeli M.T., Jerzego M.T. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Postępowanie zakończone.
37	2010-11-08 III Nsm 109/09 IV Ca 1136/11 ZSR/410/71/2011/TT ZSR/410/71/2011/KCH	Sąd Rejonowy w L./Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Przemysławem P. Wnioski RPD nieuwzględnione. Postępowanie zakończone.
38	2010-11-09 III Nsm 277/09 ZSR/410/49/2011/MS	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa o ograniczenie Hannie J. władzy rodzicielskiej nad małoletnią Joanną J. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.

39	2010-11-12 V SA/Wa 2673/10 ZSM/470/17/2011/AJ	Wojewódzki Sąd Administracyjny w W.	Sprawa ze skargi Armnie T., na decyzję Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców w przedmiocie wydalenia skarżącej i jej dzieci z Polski. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie zakończona.
40	2010-11-19 III Nsm 247/09 ZSR/410/451/2011/LP	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa wszczęta z urzędu o ograniczenie władzy rodzicielskiej i ustanowienie rodziny zastępczej dla małoletniego Krystiana P. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
41	2010-11-23 III Nsm 128/09 ZSR/410/784/2011/LP ZSR/410/159/2011/LP	Sąd Rejonowy w M.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Adamem D. Wnioski RPD uwzględnione w całości. Postępowanie zakończone.
42	2010-11-25 III Opm 15/02 ZSR/441/21/2011/MS	Sąd Rejonowy w A.	Sprawa o ustanowienie nadzoru nad wykonywaniem władzy rodzicielskiej przez Małgorzatę i Wiesława K. nad małoletnią Kariną K. Wnioski RPD zostały uwzględnione. Postępowanie zakończona.
43	2010-12-01 XII Ca 319/10, V Nsm 205/09, II CZ 55/11 ZSR/410/242/2011/TT ZSR/410/242/2011/AM	Sąd Okręgowy w Ł. Sąd Apelacyjny w Ł. Sąd Najwyższy w W.	Sprawa o wydanie zarządzeń opiekuńczych wobec małoletnich Alicji i Julii B. Rodzice: Tomasz B. i Agnieszka M. Sprawa o ustalenie miejsca pobytu ww. małoletnich. Postępowanie w toku.
44	2010-12-02 III RNsm 113/10 ZSR/440/41/2011/MN	Sąd Rejonowy w M.	Sprawa dotycząca władzy rodzicielskiej Agnieszki Z nad mał. Julią, Bartoszem, Wiktoria Z. i Jacka M. nad mał. Nikolą M. Wnioski RPD nieuwzględnione. Postępowanie zakończona.
45	2010-12-03 XI C 2888/08 ZSR/410/423/2011/TT ZSR/410/171/2011/TT ZSR/410/171/2011/MSJ	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa z powództwa Karoliny K. przeciwko Arturowi M. o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
46	2010-12-13 XXIV C 151/10 ZSR/410/23/2011/MS	Sąd Okręgowy w W.	Postępowanie rozwodowe pomiędzy małżonkami O. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie zakończona

Tabela nr 3

Przystąpienia z 2011 roku			
Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
1	2011-01-11 V Nsm 594/07 ZSR/410/80/2011/KG ZSR/410/80/2011/LP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustalenie kontaktów z małoletnią Mają M. z wniosku Marka M. Postępowanie w toku.
2	2011-01-19 III Nsm 585/09 ZSR/410/229/2011/TT ZSR/410/229/2011/MSJ	Sąd Rejonowy w K. Sąd Okręgowy w K.	Sprawa z wniosku Jerzego M. o zmianę wyroku rozwodowego w zakresie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Arkadiuszem M., z wniosku Jerzego M. o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Arkadiuszem M., z wniosku Małgorzaty M. o zakaz osobistych kontaktów z małoletnim Arkadiuszem M., z urzędu o ograniczenie władzy rodzicielskiej, o zmianę kontaktów, Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Postępowanie w toku.
3	2011-01-26 III Nsm 355/10 ZSR/410/187/2011/LP	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o ustalenie miejsca pobytu małoletniej Weroniki C. z wniosku Moniki C. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Postępowanie w toku.
4	2011-01-28 III Nk 6/10 ZSR/440/26/2011/AT	Sąd Rejonowy w P.	W sprawie nieletnich: Patryka B., Mateusza Sz., Kamila P., o popełnienie czynów karalnych wobec małoletniej Sary J. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
5	2011-01-28 IV Nsm 555/10 ZSR/410/205/2011/TT ZSR/410/205/2011/MSJ	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o zmianę sposobu ograniczenia władzy rodzicielskiej Ewy B. i o ograniczenie władzy rodzicielskiej Marka S. nad małoletnim Piotrem B. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
6	2011-01-28 IV Nsm 555/10 ZSR/410/205/2011/TT ZSR/410/205/2011/MSJ	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa z urzędu o zmianę sposobu ograniczenia władzy rodzicielskiej Ewy B. i ograniczenie władzy rodzicielskiej Marka Sz. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
7	2011-02-01 III Nsm 317/11 ZSR/410/158/2011/KK ZSR/410/158/2011/AP ZSR/410/158/2011/AZ	Sąd Rejonowy w M.	Sprawa o zmianę kontaktów z małoletnim Dawidem W. Rodzice: Sławomir K., Izabela W. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie zakończone.
8	2011-02-03 III Nsm 61/10 ZSR/410/61/2011/TT ZSR/410/61/2011/MSJ	Sąd Rejonowy w Z. Sąd Okręgowy w Ł.	Sprawa z wniosku Katarzyny W. o zmianę wyroku rozwodowego w przedmiocie miejsca pobytu małoletniego Bartłomieja W. Wnioski RPD nieuwzględnione. Postępowanie zakończone.
9	2011-02-05 V Nsm 73/11 ZSR/410/495/2011/UZ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z wniosku Stanisławy P. o zmianę kontaktów uczestnika Waldemara S. z małoletnią Magdaleną S. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
10	2011-02-07 I C 789/09 ZSR/410/119/2011/AK ZSR/410/320/2011/TT ZSR/410/320/2011/MM	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa z powództwa Przemysława Sz. przeciwko Annie Sz. o rozwód (mał. Mateusz Sz.). Postępowanie w toku.

11	2011-02-07 II C 1551/09 ZSR/410/155/2011/AP ZSR/410/155/2011/AK	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa z powództwa Agnieszki F. przeciwko Grzegorzowi F. o rozwód (małoletnia Julia F.). Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
12	2011-02-08 III Nsm 30/10 ZSR/410/361/2011/MN	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa z wniosku Ewy L. o ustanowienie rodziny zastępczej dla mał. Barbary P., przy uczestnictwie Jadwigi P i Grzegorza P. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
13	2011-02-16 III Now 132/11/K ZSR/431/1/2011/AM	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o demoralizację małoletniego Szymona C. Rodzice: Barbara i Jan C. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie zakończone.
14	2011-02-16 VIII Rnsm 383/09 ZSR/410/142/2011/AT	Sąd Rejonowy w Sz.	Sprawa z wniosku Grzegorza L. z udziałem Marii L. o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Janem L. Postępowanie zawieszona.
15	2011-02-17 III Nsm 632/09 ZSR/410/371/2011/MN	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa dotycząca władzy rodzicielskiej Wojciecha N. i Liliany F. nad małoletnim Korneliuszem F. Wnioski dowodowe RPD zostały uwzględnione. Sprawa w toku.
16	2011-02-22 III Nsm 32/09 ZSR/410/372/2011/AP ZSR/410/372/2011/AK	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa o ustanowienie rodziny zastępczej dla małoletniego Michała M., z wniosku Marii i Stefana M. Postępowanie w toku.
17	2011-02-28 III Nsm 104/10 ZSR/410/516/2011/KK ZSR/410/516/2011/LP	Sąd Rejonowy w Ż.	Sprawa o przywrócenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Łukaszem G., z wniosku Gabrieli G. Wnioski RPD w całości uwzględnione. Postępowanie zakończone.
18	2011-02-28 I C 803/10 ZSR/410/68/2011/TT ZSR/410/68/2011/MM	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa z powództwa Ilony Sz. przeciwko Pawłowi Sz. o rozwód (mał. Eryk i Mikołaj Sz.). Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
19	2011-03-02 V Nsm 904/10 ZSR/410/4/2011/LP	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Gabrielą C. wszczęta z urzędu. Wnioski RPD uwzględnione w całości. Postępowanie zakończone.
20	2011-03-02 XIII RC 3538/09 ZSR/410/80/2011/KG ZSR/410/80/2011/AT	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Mateusza Sz. przeciwko Annie S. – Sz. o rozwód; Wnioski RPD uwzględnione częściowo. Postępowanie w toku
21	2011-03-09 I C 443/10 ZSR/440/156/2011/LP	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa o rozwód z powództwa Renaty R. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Postępowanie zakończone.
22	2011-03-09 V Nsm 470/10 ZSR/410/77/2011/AP ZSR/410/77/2011/AK ZSR/410/77/2011/MM	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o wydanie zarządzeń w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Julią K. Postępowanie w toku.
23	2011-03-09 V Nsm 4/11 ZSR/410/86/2011/AT	Sąd Rejonowy w Ł.	W sprawie z wniosku Edyty S. o zmianę wyroku rozwodowego w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Aleksandrą S. Wnioski RPD uwzględnione częściowo. Postępowanie w toku.

24	2011-03-14 III Nsm 340/10 ZSR/410/413/51/2011/LP ZSR/413/9/2011/LP	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa o przywrócenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Kacprem B. z wniosku Alicji B. i o umieszczenie małoletniego Kacpra B. w rodzinie zastępczej z wniosku Urszuli i Zygmunta B. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
25	2011-03-24 IV R Nsm 881/10 ZSR/411/3/2011/LP	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o wydanie zarządzeń wobec małoletniego Stanisława L., wszczęta z urzędu. Wnioski RPD uwzględnione częściowo. Postępowanie w toku.
26	2011-03-24 III Nsm 68/11 ZSR/411/3/2011/LP	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa o przysposobienie małoletniego Stanisława L., wszczęta na wniosek Joanny S. i Tomasza S. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
27	2011-03-25 III Nsm 28/10 ZSR/410/220/2011/MS	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa o ustalenie kontaktów z małoletnią Wiktoria Ch. Nie uwzględniono wniosków RPD. Postępowanie zakończone.
28	2011-03-27 IV C 1159/09 ZSR/440/39/2011/AT	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Iwony P. przeciwko Piotrowi P., o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione częściowo. Postępowanie w toku.
29	2011-03-28 III R Nsm 92/09 ZSR/410/21/2011/LP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustanowienie rodziny zastępczej nad małoletnią Julią S. z wniosku Marzeny K. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Postępowanie w toku.
30	2011-03-28 III Nsm 961/09 III Nsm 745/11 ZSM/471/13/2011/AJ	Sąd Okręgowy w G. Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o wydanie dziecka do USA na podstawie Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę. Sąd Okręgowy uwzględnił apelację RPD i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Postępowanie w toku.
31	2011-03-30 III Nsm 43/11 ZSR/410/432/2011/TT ZSR/410/432/2011/MM	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Wiktoria i Natalią W. Postępowanie w toku.
32	2011-04-06 III Now/12/11 ZSR/460/25/2011/AT	Sąd Rejonowy w P.	W sprawie nieletniego Grzegorza M. o demoralizację. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Postępowanie w toku.
33	2011-04-06 VI Nsm 132/11 ZSR/410/557/2011/MS	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Alicją P. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
34	2011-04-11 I 1 RC 1620/10 ZSR/440/177/2011/TT ZSR/440/177/2011/MM	Sąd Okręgowy w Cz.	Sprawa z powództwa Zbigniewa J. przeciwko Iwonie J. o rozwód (mał. Szymon J.). Postępowanie w toku.
35	2011-04-12 V Nsm 1210/09 ZSR/410/40/2011/UP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej i ustalenie kontaktów z małoletnim Maciejem M. Uwzględniono wniosek RPD. Postępowanie zakończone
36	2011-04-13 III Nsm 755/10 ZSR/410/257/2011/LP	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Dawidem C. Wnioski RPD uwzględnione w całości. Postępowanie zakończone

37	2011-04-13 III Nsm 562/11 ZSR/410/257/2011/LP	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Weroniką C., wszczęta z urzędu. Wnioski RPD uwzględnione w całości. Postępowanie zakończone.
38	2011-04-14 II C 51/10 ZSR/410/7/2011/MN	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Magdaleny S. przeciwko Michałowi S. o rozwód (małoletni Mateusz i Małgorzata S.). Postępowanie w toku.
39	2011-05-10 III Nsm 362/11 ZSR/410/662/2011/LP	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa wszczęta z urzędu o ograniczenie władzy rodzicielskiej Moniki W. nad małoletnim Oliwierem W. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
40	2011-05-11 III Nsm75/11 ZSS/412/12/2011/JZ	Sąd Rejonowy w O.	Sprawa z urzędu o ograniczenie władzy rodzicielskiej Edycie i Krzysztofowi K. nad mał. Magdaleną, Jakubem, Kamila, Marcinem K. Wnioski dowodowe RPD uwzględnione. Postępowanie zakończone.
41	2011-05-11 IC 35/11 DTZ/410/10/2011/RR	Sąd Okręgowy w P.T.	Sprawa z powództwa Sebastiana S. przeciwko Edycie S. o rozwód (mał. Klaudia S.). Postępowanie w toku.
42	2011-05-18 III Nsm 1075/10 ZSR/410/324/2011/LP	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Natalią S., wszczęta z urzędu. Wnioski RPD w całości uwzględnione. Postępowanie w toku.
43	2011-05-19 III Nsm 3/11 ZSR/410/149/2011/LP	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Klaudią i Oliwią M. wszczęta z urzędu. Wnioski RPD oddalone. Postępowanie zakończone.
44	2011-05-23 III Nsm 91/11 ZSR/410/630/2011/KCH	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej Małgorzacie i Adrianowi C. oraz Arturowi M., nad małoletnimi: Wiktoria M., Damianem C, Kamilem C., Adrianem C. oraz Filipem C. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
45	2011-05-23 III Nsm 42/11 ZSR/410/500/2011/LP	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa o ustalenie miejsca pobytu małoletniego Mateusza B, z wniosku Michała B. Postępowanie w toku.
46	2011-05-26 VINsm 418/11 ZSR/440/221/2011/UP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie rozwiązania rodziny zastępczej ustanowionej dla małoletniego Damiana K. Postępowanie w toku.
47	2011-05-26 VINsm 168/11 ZSR/440/221/2011/UP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie zmiany wyroku rozwodowego w zakresie władzy rodzicielskiej oraz w przedmiocie zmiany formy ograniczenia władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Weroniką, Pauliną, Zuzanną oraz Dominikiem S. Uwzględniono wniosek RPD. Postępowanie w toku
48	2011-06-01 I Ca 224/11 ZSR/440/179/2011/MS	Sąd Okręgowy w S.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Kamilem R. i Kamilem S. Nie uwzględniono wniosków RPD. Postępowanie zakończone.

49	2011-06-06 V Nsm 480/10 ZSR/411/15/2011/MM	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Martą R., rozwiązanie rodziny zastępczej i ustanowienie rodziny zastępczej dla małoletniej Marty R. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie zakończone.
50	2011-06-08 III Nsm 503/10 DTZ/410/35/2011/RR	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o uregulowanie władzy rodzicielskiej nad mał. Igorem M., przy udziale Rafała M. i Edyty S. Wnioski dowodowe RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
51	2011-06-13 III Nsm 604/10 ZSM/471/6/2011/AJ	Sąd Rejonowy w Z. Sąd Okręgowy w Ł.	Sprawa o wydanie dziecka na podstawie Konwencji haskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
52	2011-06-14 VIII Npw 536/10 ZSR/460/41/2011/UP	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa z urzędu o demoralizację nieletniej Wiolety S. Postępowanie zakończone.
53	2011-06-14 III Nsm 143/10 ZSR/410/661/2011/MN	Sąd Rejonowy w G. Sąd Okręgowy w R.	Sprawa dotycząca władzy rodzicielskiej Daniela J. nad mał. Oskarem J. i władzy rodzicielskiej Wiolety W. i Krzysztofa W. nad mał. Krystianem i Kacprem W. oraz władzy rodzicielskiej Wiolety W. nad mał. Oskarem J. Apelacja RPD uwzględniona. Postępowanie zakończone.
54	2011-06-22 X RCa 169/11 ZSR/410/587/2011/MS	Sąd Okręgowy w Sz.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Bartoszem i Jakubem K. Uwzględniono wnioski RPD. Postępowanie zakończone.
55	2011-06-22 III Nsm 84/11 ZSM/471/21/2011/AJ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o wydanie dziecka do Francji na podstawie Konwencji haskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
56	2011-06-27 III Nsm 3/11 ZSM/410/17/2011/AJ	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o uregulowanie kontaktów dziecka z ojcem. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
57	2011-06-29 III Nsm 130/11 ZSR/410/718/2011/MS	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o przysposobienie małoletnich Marceliny i Marusza W. Częściowo uwzględniono wnioski RPD. Postępowanie zakończone
58	2011-07-12 VI RC 894/11 ZSR/410/270/2011/UZ	Sąd Okręgowy w O.	Sprawa z powództwa Piotra W. przeciwko Annie W. o rozwód (mał. Zofia W.). Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
59	2011-07-14 III RC 65/11 ZSR/410/401/2011/MS	Sąd Rejonowy w O.	Sprawa o zaprzeczenie ojcostwa wobec małoletniej Wiktorii K. Częściowo uwzględniono wnioski RPD. Postępowanie zakończone
60	2011-07-19 III RNsm 105/11 ZSR/410/218/2011/UZ	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa z urzędu o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Pawłem P. przy uczestnictwie Jacka P. i Anny P. oraz z wniosku Jacka P. o wydanie małoletniego Pawła P. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
61	2011-07-20 IC 1235/09 ZSR/410/559/2011/AT	Sąd Okręgowy w W.	Z powództwa Grzegorza M. przeciwko Bożenie M. o rozwód. Postępowanie w toku.

62	2011-07-25 III Nsm 143/11 ZSR/410/626/2011/UP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie zmiany sposobu kontaktów Marii Z. z jej małoletnią Magdaleną Z. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
63	2011-07-27 III R Nsm 363/11 ZSR/411/14/2011/LP	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Andrzejem L., wszczęta z wniosku RPD. Postępowanie w toku.
64	2011-08-17 III RNsm 206/11 ZSR/413/72/2011/GH	Sąd Rejonowy w D. P.	Sprawa o zwolnienie Krystyny i Ryszarda B. z funkcji rodziny zastępczej dla małoletnich Elżbiety R. i Piotra J. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
65	2011-08-17 III Nsm 722/09 ZSR/440/245/2011/GH	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustalenie kontaktów z mał. Janem M. z wniosku Jana M. z udziałem Justyny P. Wnioski końcowe RPD uwzględnione. Postępowanie zakończone.
66	2011-08-17 III Nsm 314/09 ZSR/440/245/2011/GH	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z wniosku Justyny P. z udziałem Janem M. o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad mał. Janem M. Postępowanie w toku.
67	2011-08-19 III Nsm 48/11 DTZ/410/90/2011/RR	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o zmianę wyroku rozwodowego w części dotyczącej władzy rodzicielskiej nad mał. Sarą i Izabelą R., przy udziale Jerzego R., Bogusławy P. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
68	2011-08-19 III Nsm 224/10, III Nsm 154/10, III Nsm 346/09 DTZ/410/30/2011/RR	Sąd Rejonowy w M.	Sprawa o wydanie zarządzeń opiekuńczych w stosunku do mał. Liwii J., przy udziale Dawida J., Ewy J. Sprawa w toku.
69	2011-08-31 III Nsm 1013/10 DTZ/410/99/2011/RR	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa z urzędu o zmianę postanowienia dotyczącego władzy rodzicielskiej nad mał. Aleksandry S. Sprawa w toku.
70	2011-09-07 IV Nsm 516/11 ZSR/413/68/2011/LP	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o ustanowienie rodziny zastępczej dla małoletniej Nicoli C. z wniosku Joanny P. Wnioski RPD oddalone, sprawa umorzona. Postanowienie nieprawomocne.
71	2011-09-07 VI Nsm 509/11 ZSM/471/8/2011/AJ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o zmianę postanowienia poprzez oddalenie wniosku w przedmiocie wydania dziecka do Meksyku. Postępowanie w toku.
72	2011-09-09 X RC 1332/11 ZSR/410/82/2011/AT	Sąd Okręgowy w Sz.	Sprawa z powództwa Grzegorza L. przeciwko Marii L. o unieważnienie małżeństwa. Postępowanie umorzone na skutek cofnięcia pozwu.
73	2011-09-12 III Nsm 134/10 ZSR/440/52/2011/MN	Sąd Rejonowy w B. Z.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej Dobromile A. nad mał. Tessą i Tymonem M. przy uczestnictwie Szczepana M. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
74	2011-09-12 III Nsm 719/11 ZSM/471/33/2011/AJ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o wydanie dziecka do Grecji na podstawie Konwencji haskiej. Sąd uwzględnił wniosek RPD i oddalił wniosek ojca o powrót dziecka do Grecji. Postępowanie zakończone

75	2011-09-13 III Nsm 179/11 DTZ/410/14/2011/RR	Sąd Rejonowy w J. Z.	Sprawa z urzędu o zmianę zarządzeń opiekuńczych w stosunku do mał. Gabriela i Mikołaja G., przy uczestnictwie Olimpi G. i Mariusza G. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
76	2011-09-13 III Nsm 537/10 ZSR/410/556/2011/MN	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa z urzędu o pozbawienie władzy rodzicielskiej Issam K.B.L. oraz ograniczenie władzy rodzicielskiej Anny Ł. – nad mał. Eduardo K.H. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie zakończone.
77	2011-09-26 III Now 22/11 ZSR/440/154/2011/AT	Sąd Rejonowy w W.	Postępowanie opiekuńczo-wychowawcze w sprawie nieletnich: Emila F, Macieja B., Rafała S. Wnioski RPD uwzględnione częściowo. Postępowanie w toku.
78	2011-09-26 I C 645/10 ZSR/410/907/2011/MSJ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Macieja A. przeciwko Barbarze C. A. o rozwód (małoletni Michał A.). Sprawa w toku.
79	2011-09-27 VII C 137/10 ZSR/410/815/2011/AK ZSR/410/815/2011/MS	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Anny N. przeciwko Ireneuszowi N. o rozwód (mał. Adam i Kinga N.). Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
80	2011-10-04 IV Nsm 533/11 ZSR/410/253/2011/AT	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z wniosku Anety T. o zakaz styczności z małoletnim Franciszkiem K. Postępowanie w toku.
81	2011-10-07 III RNsm 677/10 ZEW/414/103/2011/MO	Sąd Rejonowy w Cz.	Sprawa z urzędu o ograniczenie władzy rodzicielskiej Anny i Andrzeja C. nad małoletnią Julią C. Postępowanie w toku.
82	2011-10-14 III Nsm 68/11 ZSR/441/80/2011/MM	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Markiem G. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
83	2011-10-18 X RC 1617/09 ZSR/410/955/2011/GH	Sąd Okręgowy w S.	Sprawa o rozwód z powództwa Elżbiety D. przeciwko Zbigniewowi D. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
84	2011-10-21 IC 336/10 ZSR/410/755/2011/MN	Sąd Okręgowy w T.	Sprawa z powództwa Piotra K. przeciwko Monice K. o rozwód (małoletnie Aleksandra i Kamila K.). Postępowanie w toku.
85	2011-10-28 I RC 2196/10 DTZ/410/81/2011/RR	Sąd Okręgowy w O.	Sprawa z powództwa Agnieszki I. przeciwko Mariuszowi I. o rozwód (małoletni Maciej I.). Wnioski RPD zostały uwzględnione. Postępowanie w toku.
86	2011-11-07 sygn. III Nsm 136/11 ZEW/430/178/2011/ESn	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa z urzędu o ograniczenie władzy rodzicielskiej Ewy F.W. i Mariana W. nad małoletnim Tomaszem W. Postępowanie w toku.
87	2011-11-07 III Nsm 334/09 ZSM/410/5/2011/AJ	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Wiktoria A. Wnioski RPD nieuwzględnione. Postępowanie w pierwszej instancji zakończone.
88	2011-11-09 VI C 170/11 ZSR 410/947/2011/MSJ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Marcina W. przeciwko Ewie W. o rozwód. Postępowanie w toku.

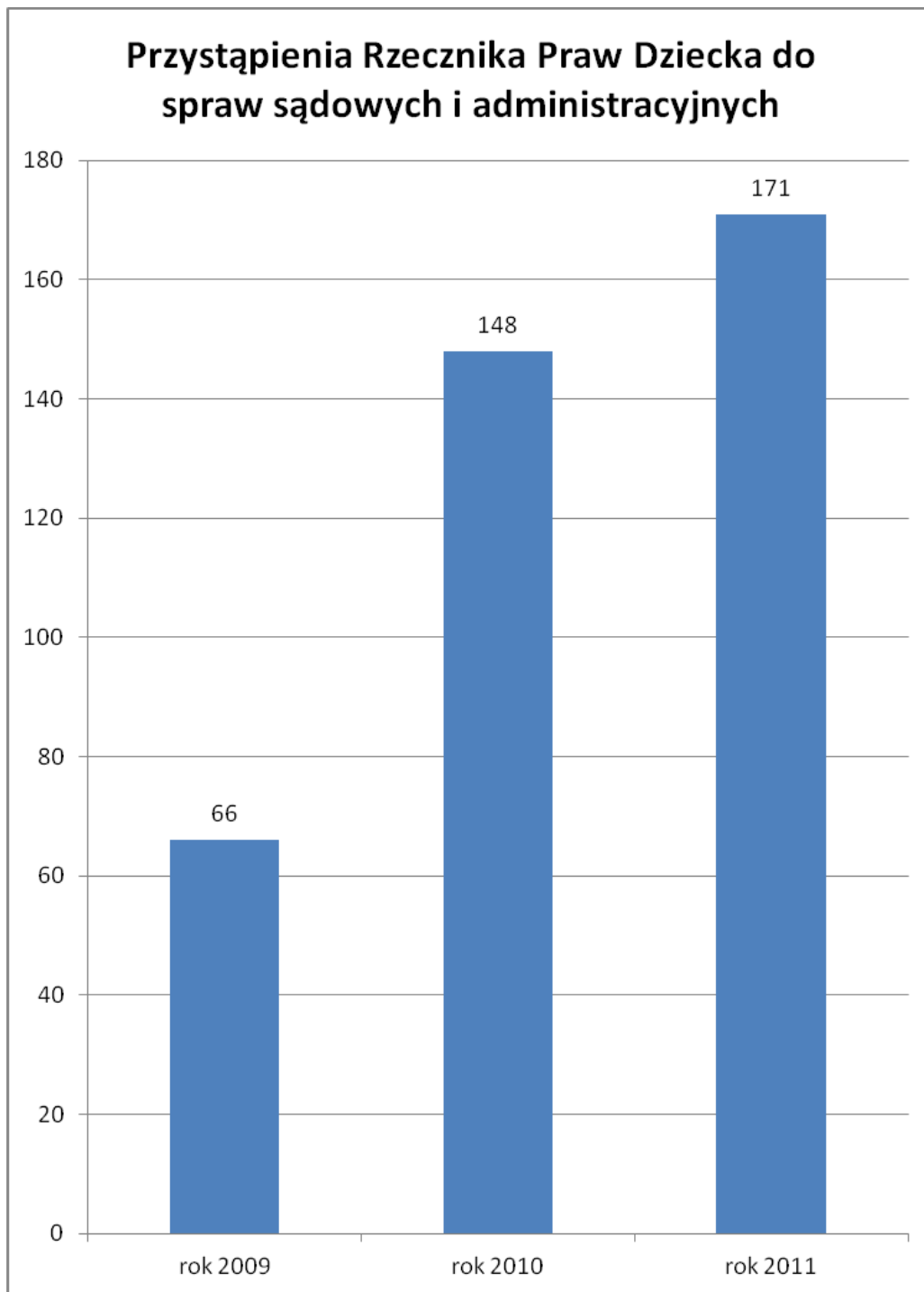
89	2011-11-09 VIII RNSm 648/11 ZSR/410/912/2011/MSJ	Sąd Rejonowy w Sz.	Sprawa z wniosku Anny R. o zmianę wyroku o separacji w zakresie wykonywania władzy rodzicielskiej. Postępowanie w toku.
90	2011-11-12 IV RNsm 456/09 ZSR/410/199/2011/TT ZSR/410//199/2011/MSJ	Sąd Rejonowy w P. Sąd Okręgowy w P.	Sprawa z wniosku Jakuba M. o uregulowanie kontaktów z małoletnim Stanisławem M. Wnioski RPD uwzględnione częściowo, zażalenie uwzględnione. Postępowanie w toku.
91	2011-11-13 III Nsm 136/11 ZEW/430/178/2011/ESn	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa z urzędu o ograniczenie władzy rodzicielskiej Ewy F.W. i Mariana W. nad małoletnim Tomaszem W. Postępowanie w toku.
92	2011-11-15 V Nsm 251/11 ZSR/410/706/2011/MN	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z urzędu o zmianę postanowienia dotyczącego małoletnich Sandry, Kacpra i Igora W. przy uczestnictwie Joanny i Dariusza W. Postępowanie w toku.
93	2011-11-16 I Ca 282/11 ZSS/421/33/2011/JZ	Sąd Okręgowy w O.	Sprawa o eksmisję: Krzysztof i Aneta małż. M., Dariusz i Marta małż. W., Monika W., mał. Paweł, Wioleta, Mateusz, Natalia, Małgorzata rodz. W. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie zakończone.
94	2011-11-18 V Nsm 39/11 ZSM/470/70/2011/AJ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o umieszczenie dziecka posiadającego obywatelstwo rumuńskie w rodzinie zastępczej. Sąd nie uwzględnił wniosku Rzecznika w przedmiocie zastosowania przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Postępowanie odwoławcze w toku.
95	2011-11-22 III Nsm 622/10 ZSR/410/527/2011/GH	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa z urzędu z udziałem Edyty K. i Henryka L. o zmianę zarządzeń opiekuńczych odnośnie małoletniej Weroniki L. Postępowanie w toku.
96	2011-11-22 IV Nsm 39/11 ZSR/410/1013/2011/GH	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej Wiesława A. władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Natalią, Maciejem, Łukaszem rodz. A. Postępowanie w toku.
97	2011-11-22 I C 405/10 ZSR/410/937/2011/GH	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa z powództwa Marzeny B.-Z. przeciwko Andrzejowi Z. o rozwód. Postępowanie w toku.
98	2011-11-24 I C 1973/10 ZSR/410/1015/2011/KCH	Sąd Okręgowy w B.	Sprawa o rozwód, alimenty i eksmisję, z powództwa Anny K. przeciwko Tadeuszowi K., Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
99	2011-11-28 III Nsm 162/11 ZSS/422/68/2011/KT	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej Agnieszki U. nad małoletnią Wiktoria U. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
100	2011-11-28 IV Nsm 62/11 ZSR/411/32/2011/MM	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Jakubem K. i ustanowienie opiekuna prawnego dla małoletniego. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie zakończone.
101	2011-11-28 III Nsm 324/11 ZSR/410/993/2011/AK ZSR/410/993/2011/MM	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Sarą Z. oraz o ustanowienie rodziny zastępczej dla małoletniej. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.

102	2011-11-28 III Nsm 196/11 ZSR/410/975/2011/AT	Sąd Rejonowy w G.	W sprawie o umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym małoletniej Karoliny W. Postępowanie w toku.
103	2011-12-02 VIII RNsm 905/11 ZSM/471/50/2011/AJ	Sąd Rejonowy w Sz.	Sprawa o wydanie dziecka do Francji na podstawie Konwencji haskiej. Postępowanie w toku.
104	2011-12-08 II Ca 591/11 ZSR/410/695/2011/MM	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa o uregulowanie kontaktów Artura Cz. z małoletnimi Kingą, Mateuszem i Karoliną Cz. Postępowanie zakończone.
105	2011-12-13 III Nsm 333/10 ZSR/410/798/2011/GH	Sąd Rejonowy w Z. G.	Sprawa z udziałem Aleksandry K. o zmianę postanowienia Sądu w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad mał. Moniką D. Postępowanie w toku.
106	2011-12-13 VI C 356/10 ZSR/410/886/2011/AZ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa rozwodowa rodziców małoletnich Julii i Gabrieli S. Rodzice: Krzysztof S., Joanna S. Postępowanie w toku.
107	2011-12-14 III Nsm 235/11 ZSR/410/814/2011/MS	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Natalią D. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
108	2011-12-15 R III C 265/10 ZSR/411/29/2011/LP	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa o ustalenie ojcostwa małoletniego Mikołaja B, z wniosku Jana B. Wnioski RPD uwzględnione w całości. Postępowanie zakończone.
109	2011-12-19 III Nsm 324/11 ZSR/440/353/2011/AZ	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o pozbawienie Elżbiety i Bogdana W. władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Tomaszem i Piotrem W. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie w toku.
110	2011-12-19 IV Nsm 688/11 ZSR/410/142/2011/AT	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej Lilli S. nad małoletnimi Mateuszem i Markiem S. z urzędu. Postępowanie w toku.
111	2011-12-23 III Nsm 79/11 ZSR/413/94/2011/MS	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Klaudią, Dominika i Wiktoria W. Wnioski RPD nieuwzględnione. Postępowanie w toku.

Tabela nr 4

Postępowania, w których Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył w charakterze obserwatora w 2011 roku.			
Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
1	2009-11-26 V Nsm 622/07 ZSR/410/59/2011/AP ZSR/410/59/2011/AZ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z wniosku Piotra F. o uregulowanie kontaktów z mał. Julią i Anną W. przy udziale Aleksandry W. Sprawa nieprawomocnie zakończona.
2	2010-02-17 II K 1005/08, II K 96/11 ZSR/410/233/2011/MN	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa przeciwko Andrzejowi F. dotycząca ewentualnego przestępstwa popełnionego na szkodę małoletniej Irminy F. Sprawa w toku.
3	2010-03-04 II K 1170/10 ZSR/440/142/2011/KG ZSR/440/142/2011/MN	Sąd Rejonowy w G.W.	Sprawa przeciwko Jackowi P. dotycząca przestępstwa popełnionego na szkodę małoletniego Mateusza B. Sprawa w toku.
4	2010-03-17 II K 628/09 ZSR/440/74/2011/UP	Sąd Rejonowy w Sz.	Sprawa przeciwko Piotrowi M. oskarżonemu o czyn z art. 200§1 kk, pokrzywdzony małoletni Patryk M. Postępowanie w toku.
5	2010-07-21 III RNsm 327/09 ZSR/410/236/2011/TT ZSR/410/236/2011/MSJ	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa z wniosku Teresy K. o ustanowienie rodziny zastępczej dla małoletnich Dobrawy i Konstancji K. oraz wniosku Ireny G. o ustanowienie rodziny zastępczej dla małoletnich Dobrawy i Konstancji K. Postępowanie zakończone.
6	2010-09-22 II K 1264/10 ZSR/440/75/2011/MS	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa pokrzywdzonego Natana K. Postępowanie zakończone.
7	2010-10-13 II K 3/10 ZSR/410/125/2011/AP ZSR/410/125/2011/AM	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa przeciwko Marii Ł. oskarżonej o czyn z art. 212 Kodeksu karnego. Postępowanie w toku.

Załącznik nr 6 – Przystąpienia Rzecznika Praw Dziecka do spraw sądowych i administracyjnych w latach 2009-2011 – wykres

Załącznik nr 7 – Wykaz wydarzeń, objętych honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
1	2.01.2011	Świdnica	Realizacja projektu „Europejskie Centrum Przyjaźni Dziecięcej”	Fundacja SERCE – Europejskie Centrum Przyjaźni Dziecięcej z/s w Świdnicy
2	3.01.2011	Leśna	Akcja pomocy powodzianom „Pomoc dzieciom z Leśnej”	Fundacja SERCE – Europejskie Centrum Przyjaźni Dziecięcej z/s w Świdnicy
3	13.01.2011	Łódź	XV Ogólnopolska Konferencja Uniwersyteckich Poradni Prawnych	Studencki Punkt Informacji Prawnej „Klinika Prawa – Klinika Praw Dziecka”
4	13.01.2011	Kraków	I edycja Targów Książki dla Dzieci	Targi w Krakowie Sp. z o. o.
5	13.01.2011	Polska	Akcja ogólnopolska „Cała Polska czyta dzieciom”	Fundacja ABC XXI – Cała Polska czyta dzieciom
6	13.01.2011	Wrocław	Akcja „Kup bilet dla dziecka”	Wrocławski Teatr Lalek oraz MOPS we Wrocławiu
7	13.01.2011	Śrem	Konferencja dla rodziców, nauczycieli i pedagogów „Małe dzieci, wielkie talenty”	Przedszkole „Słoneczna Szóstka” z oddziałami zamiejscowymi w Śremie
8	19.01.2011	Warszawa	Konkurs plastyczno-literacki „Mamo, tato! Nie mów do mnie, lecz ze mną rozmawiaj!”	Posel na Sejm RP Lidia Staroń
9	24.01.2011	Poznań	Międzyszkolny Konkurs Plastyczny dla uczniów szkół podstawowych „Dziecko to człowiek, tylko, że mały”	Szkoła Podstawowa Nr 87 im. Stefana Żeromskiego w Poznaniu
10	26.01.2011	Polska	V Europejska Konferencja Dyrektorów Przedszkoli „Rok szkolny 2010/2011 – rok odkrywania talentów”	Wolters Kluwer Polska Sp. z o. o.
11	26.01.2011	Poznań	Konferencja „Patologie wśród nieletnich w aspekcie międzynarodowych regulacji prawnych”	Wydział Prawa i Administracji Wyższej Szkoły Pedagogiki i Administracji w Poznaniu
12	26.01.2011	Polska	V Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny „Wszystkie Dzieci Świata” Pacanów 2011	Europejskie Centrum Bajki im. Koziółka Matołka w Pacanowie

13	26.01.2011	Warszawa	III Charytatywny Koncert Karnawałowy „Miłość i marzenia poniosą nas do gwiazd”	Gimnazjum Nr 38 w Warszawie
14	26.01.2011	Świdnica	Projekt edukacyjny „Porozmawiajmy o wychowaniu”	Centrum Przyjaźni Dziecięcej w Świdnicy
15	8.02.2011	Polska	V edycja Konkursu „Młodzi przeciwko patologiom społecznym”	Pedagogium Wyższa Szkoła Nauk Społecznych
16	8.02.2011	Polska	Działalność Centrum Dziecka	Fundacja Pomocy Rodzinie „Opoka”
17	15.02.2011	Polska	Społeczna kampania informacyjna na temat prewencji choroby meningokokowej	Europejskie Stowarzyszenie Promocji Zdrowia „PRO-SALUTEM”
18	15.02.2011	Nowy Dwór Mazowiecki	Konferencja na rzecz rodzicielstwa zastępczego „Szukam Mamy i Taty”	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Dworze Mazowieckim
19	15.02.2011	Polska	Ogólnopolska kampania „Odczaruj Raka”	Fundacja Spełnionych Marzeń
20	15.02.2011	Polska	Ogólnopolski Zjazd Dzieci po Przebytej Chorobie Nowotworowej „Benefis Marzeń” połączony z Ogólnopolskim Sympozjum dla lekarzy onkologów	Fundacja Spełnionych Marzeń
21	17.02.2011	Oleśnica	Konferencja „Zagrożenia wychowawcze cyberprzestrzeni”	Powiatowe Centrum Edukacji i Kultury w Oleśnicy
22	14.03.2011	Płock	Dziesięciolecie działalności Fundacji ORLEN – DAR SERCA	Fundacja ORLEN – DAR SERCA
23	17.03.2011	Polska	II edycja kampanii społecznej „Uczeń też człowiek – Twórczy Indywidualista”	Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi
24	28.03.2011	Polska	Konferencja prasowa oraz spotkanie edukacyjne dla rodziców na temat moczenia nocnego u dzieci	Stowarzyszenie Uronef – Nasze Dzieci
25	28.03.2011	Polska	Konkurs „Śmigłowiec ratunkowy w oczach dziecka”	Lotnicze Pogotowie Ratunkowe
26	31.03.2011	Tomaszów Mazowiecki	Jubileusz 60-lecia istnienia Młodzieżowego Domu Kultury w Tomaszowie Mazowieckim	Zespół Placówek Wychowania Pozaszkolnego w Tomaszowie Mazowieckim

27	1.04.2011	Polska	Projekt promujący wspólne podróże rodzinne	Stowarzyszenie „Wolna przedsiębiorczość” z Świdnicy
28	1.04.2011	Lublin	I Forum Młodych „Być twórcą samego siebie”	Lubelski Kurator Oświaty
29	6.04.2011	Polska	Rajd rowerowy „Tour de Mazenod”	Stowarzyszenie Młodzieżowe NINIWA z Lublińca
30	9.04.2011	Polska	Koncert charytatywny „Magia Marzeń”	Fundacja „Mam Marzenie”
31	9.04.2011	Wrocław	Książka z bajkami dokumentującymi wielokulturowość Wrocławia „Bajki wrocławskich dzieci”	Stowarzyszenie na rzecz integracji społeczeństwa wielokulturowego Nomada
32	9.04.2011	Polska	Ogólnopolska uroczystość przekazania darów serca wychowankom rodzinnych form opieki zastępczej i placówek opiekuńczo-wychowawczych	Stowarzyszenie Pomocy Mieszkaniowej dla Sierot
33	9.04.2011	Polska	Ogólnopolska konferencja „Choroby cywilizacyjne u dzieci i młodzieży – leczenie, profilaktyka i rehabilitacja w uzdrowisku”	Zespół Szkół Specjalnych w Rymanowie Zdroju
34	14.04.2011	Gorzów Wielkopolski	Konferencja „Walka o zdrowie w świecie uzależnień”	Medyczne Studium Zawodowe w Gorzowie Wielkopolskim
35	14.04.2011	Warszawa	VIII Ogólnopolska Konferencja „Pomoc dzieciom – ofiarom przestępstw”	Fundacja „Dzieci Niczyje”, Ministerstwo Sprawiedliwości, Biuro Polityki Społecznej Urzędu m.st. Warszawy
36	14.04.2011	Dolny Śląsk	Projekt Brave Kids	Stowarzyszenie Kultury teatralnej „Pieśń Kozła”
37	14.04.2011	Polska	Ogólnopolska Konferencja „Uczeń z autyzmem w procesie społecznej integracji – fakty, kontrowersje, perspektywy”	Zespół Szkół Specjalnych Nr 97 w Warszawie
38	14.04.2011	Świat	Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Zdrowie środowiskowe dzieci z uwzględnieniem czynników żywieniowych, chemicznych i metali toksycznych”	Fundacja Na Rzecz Dzieci Zagłębia Miedziowego
39	15.04.2011	Warszawa	II Warszawski Festiwal Pieśni Chrześcijańskich „Zaufaj Panu”	Szkoła Podstawowa Nr 11, Parafia Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa w Warszawie

40	4.05.2011	Polska	Książki „Asiunia” Joanny Papuzińskiej oraz „Zakłęcie na” Michała Rusina	Wydawca Muzeum Powstania Warszawskiego
41	11.05.2011	Świat	32. Międzynarodowy Dziecięcy Festiwal Piosenki i Tańca w Koninie	Koniński Dom Kultury
42	13.05.2011	Polska	Konferencja „Twoje dane – twoja sprawa. Skuteczna ochrona danych osobowych. Inicjatywa skierowana do uczniów i nauczycieli”	Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych
43	13.05.2011	Mazowsze	II Mazowiecki Konkurs dla Dzieci i Młodzieży „e-Gazetka naszych marzeń”	Fundacja Wspierania Rozwoju Regionu Podwarszawskiego
44	13.05.2011	Rabka-Zdrój	Obchody Międzynarodowego Dnia Dziecka	Burmistrz Rabki-Zdroju
45	13.05.2011	Śląsk	Konferencja „Ratujmy sanatoria dla dzieci”	Zespół Szkół przy Śląskim Centrum Rehabilitacyjno-Uzdrowiskowym
46	13.05.2011	Giżycko	Międzynarodowa Konferencja „Giżycko stawia na rodzinę”	Burmistrz Miasta Giżycko
47	18.05.2011	Lublin	Obchody 100-lecia istnienia Szkoły Podstawowej Nr 21 im. Królowej Jadwigi w Lublinie	Szkoła Podstawowa Nr 21 im. Królowej Jadwigi w Lublinie
48	18.05.2011	Warszawa	II edycja konkursu filmowego „Warszawa bez barier	Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji
49	18.05.2011	Trójmiasto	VII Wielki Integracyjny Piknik „Gwiazdy Dzieciom”	Stowarzyszenie Oliwskie Słoneczko
50	18.05.2011	Polska	Międzynarodowe Targi „Świat Dziecka”	PPH Maxpol Sp. z o. o.
51	18.05.2011	Polska	Działalność portalu informacyjnego www.pomagamydzieciom.info	Fundacja Promyk Słońca
52	18.05.2011	Żarnowiec	Uroczyste nadanie Szkole Podstawowej imienia Janusza Korczaka	Szkoła Podstawowa w Żarnowcu
53	18.05.2011	Warszawa	Konferencja „Ryzykowne zachowania seksualne dzieci i młodzieży”	Fundacja kidprotect.pl, PEDAGOGIKUM Wyższa Szkoła Nauk Społecznych
54	18.05.2011	Siedlce	8. Festiwal Dziecięcy „Dzień Radości” oraz 7. Dzień Krwiodawstwa	Mirosław Greluk, MOK w Siedlcach, PCK Zarząd Rejonowy w Siedlcach, Fundacja PRO-BONO. Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Siedlcach

55	18.05.2011	Żarów	Żarowskie Święto Profilaktyki	Burmistrz Miasta Żarów
56	20.05.2011	Warszawa	Konferencja „Człowiek i pies – partnerzy w działaniu”	CZE-NE-KA – Fundacja przyjaźni Ludzi i Zwierząt
57	1.06.2011	Szczecin	Obchody Międzynarodowego Dnia Dziecka pod hasłem „Bądźmy Razem z Brzdącem 2011”	Caritas Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej oraz Dom Kultury Słowianin
58	3.06.2011	Polska	Spółeczna Kampania na temat bezpieczeństwa kąpielii	Miejski Ośrodek Edukacji i Profilaktyki Uzależnień
59	8.06.2011	Krotoszyn	VII Powiatowe Dni Rodzicielstwa Zastępczego	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Krotoszynie, Stowarzyszenie Zastępczego Rodzicielstwa Oddział w Krotoszynie „FAMUŁA”
60	8.06.2011	Polska	IV Kongres Wychowanie Przedszkolnego „Partnerskie Przedszkole – droga do przyszłości”	Ośrodek Doskonalenia i Kształcenia Ustawicznego „Partner”
61	11.06.2011	Polska	IV Międzynarodowy festiwal Filmów Dziecięcych GALICJA 2011	Fundacja Rozwoju Kina
62	14.06.2011	Warszawa	Jubileusz 20-lecia Zespołu Dziecięcego „Fasolki”	Młodzieżowy Dom kultury im. Władysława Broniewskiego w Warszawie
63	21.06.2011	Warszawa	Obchody 45. rocznicy powstania Orderu Uśmiechu	Agencja BOOM
64	21.06.2011	Polska	Akcja społeczna „Wyciągamy młodzież z bramy”	Centrum Rozwoju Osobistego KREACJA
65	21.06.2011	Polska	Międzynarodowe Mistrzostwa Polski Domów Dziecka w Piłce Nożnej „Nadzieja na Euro”	Stowarzyszenie „Nadzieja na Euro”
66	28.06.2011	Żarów	Projekt Wakacje Uśmiechu	Młodzieżowa Rada Miejska w Żarowie
67	29.06.2011	Warszawa	Targi książki dziecięcej i młodzieżowej, gier i zabaw	Warsaw Expo
68	29.06.2011	Polska	Kampania informacyjna, dotycząca dostępu do współzawodnictwa sportowego dzieci chorych na cukrzycę	Star PR Sp. z o.o.
69	19.07.2011	Województwo mazowieckie	„Lato w mieście” realizowane pod hasłem „Dzień bez traumy”	Fundusz Wspierania Twórczych Inicjatyw Obywatelskich

70	21.07.2011	Polska	Konkurs plastyczny dla dzieci „Kolorowy Świat Książki – Bazgroł”	Portal Kulturalny „duże Ka”
71	1.08.2011	Polska	Konferencja dotycząca poszukiwań osób zaginionych w Polsce i Europie	Fundacja ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych
72	1.08.2011	Polska	Konferencja „Prawa dziecka w konfliktach rodzinnych, w europejskich regulacjach prawnych”	Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka
73	19.08.2011	Polska	Akcja „Biegnij po DRUGIE”	Fundacja po DRUGIE”
74	19.08.2011	Polska	III edycja akcji „Lato w mieście” realizowana pod hasłem „Dzień bez traumy”	Fundacja Wspierania twórczych Inicjatyw Obywatelskich „ATUT”
75	7.09.2011	Polska	Ogólnopolska Konferencja dla Dyrektorów Placówek Oświatowych	ProLex Wydawnictwo Prawnicze Sp. z o. o.
76	7.09.2011	Polska	XII Ogólnopolski Festiwal Dzieci i Młodzieży „Tęczowe Piosenki Jana Wojdaka”	Nowohuckie Centrum Kultury
77	20.09.2011	Łódź	II edycja „Uniwersytet Łódzki dla Dzieci”	Uniwersytet Łódzki
78	20.09.2011	Polska	Kampania społeczna „Rozwód? Przemyśl to!”	Fundacja Mamy i Taty
79	20.09.2011	Sosnowiec	Lokalna kampania „Wolność od strachu – kampania społeczna przeciwko przemocy w rodzinie”	Miasto Sosnowiec
80	20.09.2011	Polska	Ogólnopolski konkurs „Moja mała ojczyzna – mieszkam w ...”	Centrum Edukacyjne Blżej Przedszkola
81	20.09.2011	Toruń	Obchody Międzynarodowego Dnia Mediacji w Toruniu	Fundacja PRACOWANIA DIALOGU
82	20.09.2011	Polska	IV edycja ogólnopolskiej akcji „Wypadki na drogach – porozmawiajmy”	Stowarzyszenie „Droga i bezpieczeństwo”
83	22.09.2011	Polska	Projekt „Mali odkrywcy”	Fundacja Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego
84	25.09.2011	Polska	Projekt „Standardy wczesnodziecięcej opieki i edukacji”	Fundacja Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego

85	25.09.2011	Polska	VII edycja ogólnopolskiego programu edukacyjnego „Bezpieczniej z prądem”	Polskie Sieci Elektroenergetyczne Operator S.A.
86	25.09.2011	Polska	I Kongres Organizacji Pozarządowych na Rzecz Dzieci Niepełnosprawnych „PARTNERSTWO”	Fundacja „Potrafię Pomóc” na rzecz Dzieci Niepełnosprawnych z Wadami Rozwojowymi.
87	26.09.2011	Polska	Projekt AKADEMIA PRZYSZŁOŚCI	Stowarzyszenie WIOSNA
88	26.09.2011	Kraków	Program Charytatywno-Ekologiczny „Zakrętki.info – Pomagamy nie tylko przyrodzie”	Uczniowska Rada Samorządu Studentów Uniwersytetu Rolniczego im. Hugo Kołłątaja w Krakowie
89	27.09.2011	Polska	Cykl konferencji „Edukacja umysłu”	Grupa Edukacyjna S.A.
90	30.09.2011	Polska	Akcja społeczna „Dzień Dobrego Głoda”	Fundacja „Razem Lepiej”
91	30.09.2011	Śląsk	Konkurs „Z taktem i uśmiechem”	Posel na Sejm RP Marek Plura
92	8.10.2011	Polska	Międzynarodowe Warsztaty Wymiany Doświadczeń i konferencja „Bezpieczeństwo dziecka w sytuacji zagrożeń”	Śląska Fundacja Obywatelska „Lex Civis”
93	21.10.2011	Warszawa	VII Warszawski Konkurs Savoir-vivre „Obycie umila życie”	Dom Kultury Włochy
94	21.10.2011	Łódź	VII Łódzki Konkurs „Prawa Dziecka – Prawami Człowieka”	Szkoła Podstawowa nr 44 im. Prof. Jana Molla w Łodzi
95	21.10.2011	Polska	XIX edycja wydawnicza albumu „Pocztówka do Św. Mikołaja 2011”	Dream Music Sp. z o. o.
96	24.11.2011	Warszawa	II Mazowiecki Festiwal Piosenki z Dobrym Tekstem „Muzyczna jesień”	Szkoła Podstawowa Nr 11 im. I Dywizji Kościuszkowskiej, Artystyczny Dom Animacji, Ośrodek Kultury „Arsus”, Wydział Kultury i Promocji Dzielnicy „Ursus”
97	22.11.2011	Wojnowia	IV edycja Gminnego Konkursu dotyczącego Praw Dziecka „Znam swoje prawa, ale pamiętam, że inni też je mają”	Szkoła Podstawowa im. Romualda Traugutta w Wojnowi
98	23.11.2011	Polska	VI Międzynarodowa Konferencja „Stop przemocy”	Katolicka Fundacja Pomocy Osobom Uzależnionym i Dzieciom KARAN

99	2.12.2011	Szczecinek	Zabawa mikołajkowa „Tabor św. Mikołaja”	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
100	2.12.2011	Łódź	VII Sympozjum Naukowe z cyklu Dziecko Łódzkie „Aktualne problemy zdrowotne i psychospołeczne populacji wieku rozwojowego w rejonie łódzkim”	Uniwersytet Medyczny w Łodzi
101	2.12.2011	Słupsk	I Edycja Międzyszkolny Konkurs „Świat na TAK! – Prawa Dziecka”	Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Tadeusza Kościuszki w Słupsku
102	5.12.2011	Olsztyn	Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Prawa człowieka i obowiązki obywatela w świetle funkcji Rzeczników stojących na ich straży”	Koło Naukowe Prawa Konstytucyjnego „VOTUM” UWM
103	8.12.2011	Polska	V edycja Ogólnopolskiego Programu dla Młodzieży „Mam haka na raka”	Polska Unia Onkologii
104	9.12.2011	Warszawa	Inicjatywa „Fajerwerki – wybuchowa zabawa”	Szkoła Podstawowa Nr 323 im. Polskich Olimpijczyków w Warszawie, Stowarzyszenie INGENIUM
105	9.12.2011	Świdnica	Debata „Jak odbierane są dzisiaj ikony holokaustu?”	Zespół Szkół Ogólnokształcących w Świdnicy
106	14.12.2011	Polska	Program edukacyjny „Twoje dane – twoja sprawa. Skuteczna ochrona danych osobowych. Inicjatywa edukacyjna skierowana do uczniów i nauczycieli”	Generalny Inspektor Danych Osobowych
107	14.12.2011	Śląsk	Program edukacyjny „Żywienie na wagę zdrowia”	Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny
108	14.12.2011	Poznań	II Międzyszkolny konkurs plastyczny dla uczniów klas I-III szkół podstawowych „Dziecko to człowiek, tylko że mały – mam prawo do nauki”	Szkoła Podstawowa Nr 87 im. Stefana Żeromskiego w Poznaniu
109	14.12.2011	Świdnica	Akcja świąteczna „Święta dla dziecka”	Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Chorych „SERCE”

Załącznik nr 8 – Wybrane konferencje i seminaria

L.p.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
1	12 stycznia Warszawa	Uniwersytet Warszawski Klinika Prawa Studencki Ośrodek Pomocy Prawnej	udział w seminarium pt. „Działalność Rzecznika Praw Dziecka”
2	25 stycznia Warszawa	Fundacja Kidprotect.pl	udział w konferencji „Szkoła Bezpiecznego Internetu – osiągnięcia i perspektywy”
3	8 lutego Warszawa	Fundacja Dzieci Niczyje	udział w obchodach Dnia Bezpiecznego Internetu 2011
4	21 lutego Warszawa	Minister Sprawiedliwości	udział w konferencji inauguracyjnej „Tydzień pomocy ofiarom przestępstw”
5	23 lutego Warszawa	Kancelaria Prezydenta RP, Parlamentarny Zespół „Rodzina 2030”, Fundacja Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego, Rzecznik Praw Dziecka	współorganizacja konferencji pn. „Ustawa o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 – szanse i wyzwania” w ramach Forum Debaty Publicznej „Solidarne społeczeństwo, bezpieczna rodzina”
6	24 lutego Warszawa	Redaktor Naczelny Miesięcznika „Dyrektor Szkoły”	udział w V Europejskiej Konferencji Dyrektorów Przedszkoli pod hasłem „Rok szkolny 2010/2011 – rok odkrywania talentów”
7	28 lutego Warszawa	Stowarzyszenie Interwencji Prawnej	udział w seminarium
8	3 marca Warszawa	Krajowe Centrum Kompetencji	udział w konferencji „Cała Europa przeciwko wykorzystywaniu dzieci”
9	7 marca Nowy Dwór Mazowiecki	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	udział w konferencji „Szukam Mamy i Taty” na rzecz rodzicielstwa zastępczego
10	10 marca Poznań	Instytut Obywatelski	udział w konferencji na temat ustawy o pieczy zastępczej
11	12 marca Warszawa	Polskie Towarzystwo Pediatriczne	udział w konferencji „Prawo dziecka do zdrowia”
12	29 marca Poznań	ELSA – Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa	udział w międzynarodowej konferencji studentów prawa

13	30 marca Warszawa	Wojewoda Mazowiecki, Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji	udział w konferencji „Prawa dzieci cudzoziemskich bez opieki w praktyce – W poszukiwaniu rozwiązań dla województwa mazowieckiego”
14	7 kwietnia Warszawa	Minister Edukacji Narodowej Minister Sprawiedliwości Minister Pracy i Polityki Społecznej Ośrodek Rozwoju Edukacji	udział w konferencji „Stosowanie i wykonywanie środków wychowawczych, w tym środka tymczasowego, w kontekście specyfiki młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii”
15	7 kwietnia Kraków	Miesięcznik „Bliżej przedszkola”	udział w VI Ogólnopolskim Forum Edukacyjnym w Krakowie
16	7 kwietnia Kraków	Centrum Młodzieży im. dr. Henryka Jordana	udział w konferencji „Tworzymy system pracy z uczniem zdolnym”
17	11 kwietnia Bydgoszcz	Urząd Wojewódzki, Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy	udział w konferencji „Dobre dzieciństwo-prawo i obowiązek”
18	14 kwietnia Lublin	Parlament Dzieci i Młodzieży Województwa Lubelskiego	udział w konferencji – I Forum Młodych „Być twórcą samego siebie”
19	14 kwietnia Warszawa	Stowarzyszenie Uronef – Nasze Dzieci	udział w konferencji "Pomóż dziecku sucho przespać noc"
20	15 kwietnia Warszawa	Minister Edukacji Narodowej	udział w konferencji dotyczącej projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty
21	18 kwietnia Warszawa	Wydawnictwo FORUM	udział w konferencji poświęconej praktycznym aspektom wdrażania przepisów ustawy o formach opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech
22	19 kwietnia Warszawa	Stowarzyszenie „Dziennikarze dla Zdrowia”	udział w konferencji prasowej dotyczącej chorób dróg oddechowych i alergii w związku ze Światowym Dniem Astmy
23	27 kwietnia Warszawa	Biuro Światowej Organizacji Zdrowia w Polsce i Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny	udział w konferencji „Szczepić. Tak! Zawsze warto”
24	28 kwietnia Warszawa	Towarzystwo NASZ DOM	udział w konferencji „Prawo rodzin do własnych dzieci”

25	28 kwietnia Poznań	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza	udział w konferencji „Dziecko w szkolnej rzeczywistości. Założony a rzeczywisty obraz edukacji elementarnej”
26	5 maja Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka, Ambasada Szwecji w Warszawie, Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji	organizacja konferencji „Prawa dzieci z niepełnosprawnością” z udziałem Królowej Szwecji i Małżonki Prezydenta RP
27	6 maja Warszawa	Izba Turystyki RP	udział w konferencji „Czy turystyka oraz wypoczynek dzieci i młodzieży są bezpieczne w świetle obowiązującego prawa w Polsce?”
28	6 maja Warszawa	Fundacja Schumana	udział w konferencji i debacie z okazji Dnia Europy
29	12 maja Rymanów Zdrój	Burmistrz Gminy Rymanów Zdrój	udział w konferencji „Choroby cywilizacyjne u dzieci i młodzieży – leczenie, profilaktyka i rehabilitacja w uzdrowisku”
30	12 maja Warszawa	Towarzystwo Rozwijania Aktywności Dzieci "SZANSA"	udział w konferencji dotyczącej alternatywnych form wychowania przedszkolnego
31	17 maja Warszawa	Rzecznik Praw Obywatelskich	udział w seminarium w ramach projektu „Partnerstwo dla Praw Człowieka”
32	18 maja Świecie	Prezes Sądu Rejonowego w Świeciu	udział w konferencji „Stop przemocy wobec dzieci”
33	24 maja Kijów	Rada Europy	udział w konferencji Rady Europy na temat przemocy wobec dzieci
34	28 maja Warszawa	Stowarzyszenie Komitet Upowszechniania Karmienia Piersią	udział w konferencji z okazji XXI Światowego Tygodnia Promocji Karmienia Piersią
35	31 maja Rabka-Zdrój	Burmistrz Rabki-Zdrój, Dyrektor Zespołu Szkół	udział w konferencji „Ratujmy sanatoria dla dzieci”
36	1 czerwca Police	Specjalny Ośrodek Szkolno- Wychowawczy Nr 1 dla Dzieci Niepełnosprawnych Ruchowo im. Marii Grzegorzewskiej w Policach	udział w konferencji „Edukacja dzieci i młodzieży niepełnosprawnych ruchowo w Polsce w świetle nowych przepisów”
37	2 czerwca Warszawa	Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych	udział w konferencji

38	3 czerwca Olsztyn	Posel na Sejm RP	udział w konferencji „Nie mów do dziecka, lecz z nim rozmawiaj”
39	5 czerwca Warszawa	Instytut Badań Edukacyjnych	udział w Kongresie Polskiej Edukacji
40	7 czerwca Warszawa	Rzecznik Praw Obywatelskich	udział w seminarium „Partnerstwo dla Praw Człowieka”
41	9 czerwca Szczecin	Polskie Towarzystwo Pediatriczne	Inauguracja XXI Zjazdu Pediatrów
42	13 czerwca Krotoszyn	Stowarzyszenie Rodzicielstwa Zastępczego "Famuła", Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Krotoszynie	udział w konferencji z okazji VII Powiatowych Dni Rodzicielstwa Zastępczego
43	13 czerwca Warszawa	Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „Partner”	udział w IV Kongresie Wychowania Przedszkolnego „Pewny start w przedszkolu”
44	17 czerwca Warszawa	Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji	udział w konferencji „Rola imigrantów w społeczeństwie obywatelskim”
45	17 czerwca Warszawa	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego	udział w konferencji naukowej „Edukacja międzykulturowa a wychowanie dla pokoju”
46	21 czerwca Opole	Sąd Okręgowy w Opolu, Urząd Marszałkowski w Opolu, Uniwersytet Opolski	udział w konferencji „Dotyk, który boli”, poświęcona molestowaniu seksualnemu dzieci i młodzieży w ramach kampanii społeczno- informacyjnej
47	21 czerwca Warszawa	Kancelaria Prezydenta RP	udział w spotkaniu dotyczącym polityki społecznej wobec dzieci
48	29 czerwca Warszawa	Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji	udział w konferencji poświęconej ochronie małoletnich odbiorców mediów elektronicznych przed treściami zagrażającymi ich rozwojowi
49	7 lipca Warszawa	Dyrekcja Generalna ds. Sprawiedliwości Komisji Europejskiej, Polska Prezydencja	udział w konferencji Europejskiej Kampanii w sprawie Narkotyków
50	22 września Łomża	Dyrektor Projektów Strategiczných NASK	udział w konferencji „Bądźmy bezpieczni w internecie”
51	27 września Wrocław	Posel na Sejm RP	udział w konferencji „Młodzi 2011 – co jeszcze możemy zrobić?”

52	28 września Wrocław	Konsultant Wojewódzki w dziedzinie psychiatrii, Dyrektor Centrum Neuropsychiatrii „Neuromed” we Wrocławiu	udział w konferencji „Przemoc w oddziale psychiatrii dzieci i młodzieży. Zapewnienie bezpieczeństwa czy bezradność leczących”
53	29 września Wrocław	Konsultant Wojewódzki w dziedzinie psychiatrii, Dyrektor Centrum Neuropsychiatrii „Neuromed” we Wrocławiu	udział w konferencji naukowej „Psychiatria i psychologia okresu rozwojowego – wspólne cele”
54	29 września Lizbona	Rada Europy	udział w konferencji ministrów zdrowia Rady Europy nt. zdrowia dzieci
55	5 października Warszawa	Fundacji ITAKA Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych	udział w konferencji „Poszukiwanie osób zaginionych w Polsce i w Europie”
56	5 października Katowice	Rada Programowa Działu Integracyjno- Biblioterapeutycznego	udział w inauguracji konkursu „Z taktem i uśmiechem”
57	10 października Warszawa	Grupa Edukacyjna S.A.	udział w konferencji zorganizowanej w ramach projektu „Pierwsze uczniowskie doświadczenia drogą do wiedzy”
58	11 października Warszawa	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Departament Polityki Migracyjnej	udział w seminarium dla sędziów wydziałów rodzinnych i nieletnich „Pozycja małoletnich cudzoziemców – ofiar handlu ludźmi w postępowaniu przed sądem opiekuńczym”
59	11 października Świdnica	Dyrekcja Ośrodka Kultury	udział w konferencji „MDK – placówka z pasją”
59	17 października Kraków	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	udział w konferencji „Pierwsza Doroczna Konwencja Europejskiej Platformy Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu”
60	19 października Warszawa	Ministerstwo Sprawiedliwości	współorganizacja konferencji z okazji Międzynarodowego Dnia Mediacji „Media w Polsce – stan i perspektywy”
61	20 października Warszawa	NASK – Naukowa i Akademska Sieć Komputerowa	udział w konferencji „Tworzymy Bezpieczny Internet”

62	20 października Poznań	Izba Turystyki RP	udział w konferencji „Bezpieczeństwo młodzieży w wypoczynku i turystyce, a powinności organizatorów i zarządców obiektów wypoczynkowych”
63	24 października Warszawa	Fundacja Dzieci Niczyje	udział w konferencji „Pomoc dzieciom-ofiarom przestępstw”
64	27 października Warszawa	Fundacja Urszuli Jaworskiej i Kliniki Neuroradiologii Allenort	udział w konferencji „Neuroradiologia w leczeniu guzów mózgu” – dziś i jutro
65	3 listopada Warszawa	Fundacja Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego	udział w konferencji „Jakość wczesnego dzieciństwa – standardy opieki i edukacji małych dzieci”
66	4 listopada Jelenia Góra	polskie, czeskie, niemieckie stowarzyszenia działające w obszarze ochrony dziecka	udział w konferencji „Europejski Rok Wolontariatu w Saksonii, Regionie Usti nad Łabą i w Kotlinie Jeleniogórskiej – wolontariat dzieci i młodzieży oraz na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny”
67	5 listopada Tarnowskie Góry	Młodzieżowa Wszechnica Obywatelska	wykład dla młodzieży nt. praw dziecka
68	7 listopada Brwinów	Gminny Ośrodek Pracy z Rodziną Brwinów	udział w konferencji szkoleniowej „Dziecko krzywdzone”
69	14 listopada Poznań	Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	udział w V Europejskim Szczycie Równości „Promowanie równości na szczeblu lokalnym oraz regionalnym”
70	14 listopada Warszawa	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci	udział w konferencji nt. społecznego rzecznictwa praw dziecka
71	16 listopada Warszawa	Kancelaria Prezydenta RP	udział w konferencji „Jak wspierać rodzicielstwo w Polsce”
72	16 listopada Warszawa	Ministerstwo Edukacji Narodowej	udział w konferencji „Poprawa kompetencji młodzieży – spojrzenie globalne”
73	17 listopada Gdańsk	Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa ELSA Gdańsk	udział w konferencji „Prawa Dziecka Prawami Człowieka”
74	17 listopada Świdnica	Starosta Powiatu Świdnickiego	udział w konferencji „Pomoc społeczna a współczesna rodzina”

75	19 listopada Warszawa	Dyrekcja Szkół Specjalnych Nr 97	udział w konferencji „Uczeń z autyzmem w procesie społecznej integracji – fakty, kontrowersje, perspektywy”
76	19 listopada Monaco	Rada Europy	udział w konferencji Rady Europy „Nowa strategia RE na rzecz praw dziecka na lata 2012-2015”
77	21 listopada Warszawa	Centrum Edukacji Obywatelskiej	udział w konferencji „Wolontariat młodych”
78	21 listopada Warszawa	Ministerstwo Spraw Zagranicznych i Europejska Agencja Praw Podstawowych	udział w konferencji „Godność i prawa nieregularnych emigrantów”
79	2 grudnia Ostróda	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	udział w konferencji organizowanej w ramach projektu „W dzień i w nocy bez przemocy”
80	5 grudnia Warszawa	Fundacja Dzieci Niczyje	udział w konferencji „Zapobieganie problemowi porzucania dzieci”
81	7 grudnia Warszawa	Minister Zdrowia	udział w konferencji „Zapobieganie nadwadze i otyłości u dzieci i młodzieży poprzez poprawę żywienia oraz aktywność fizyczną”
82	8 grudnia Warszawa	Katedra Ochrony Praw Człowieka	udział w IV Warszawsko-Toruńskim Kolokwium Naukowym Praw Człowieka i Międzynarodowego Prawa Humanitarnego „Wpływ Europejskiej Konwencji Praw Człowieka na systemy ochrony praw człowieka i międzynarodowe prawo humanitarne”
83	9 grudnia Warszawa	Polskie Forum Migracyjne	udział w warsztatach „Dzieci-migranci o nieuregulowanym statusie prawnym w Polsce. Strategie na rzecz ochrony”
84	14 grudnia Warszawa	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych	udział w Międzynarodowej Konferencji Dobrych Praktyk EUCPN
85	16 grudnia Warszawa	Związek Harcerstwa Polskiego, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	udział w konferencji „Czas na nas – rola organizacji pozarządowych w realizacji zadań zleczanych na rzecz osób niepełnosprawnych”

86	19 grudnia Lublin	Fundacja Instytut na Rzecz Państwa i Prawa	udział w seminarium szkoleniowym projektu Wsparcie Dobrowolnych Powrotów na Lubelszczyźnie
----	----------------------	---	---

Załącznik nr 9 – Wybrane spotkania w ramach promocji praw dziecka

L.p.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
1	5 stycznia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z przedstawicielką ZHP w sprawie projektu dotyczącego twórczości dzieci niepełnosprawnych
2	10 stycznia Warszawa	Arcybiskup Metropolita Warszawski	spotkanie dyrektorami szkół, przedszkoli oraz innych placówek oświatowo-wychowawczych
3	14 stycznia Świdnica	Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Chorych SERCE	spotkanie w ramach akcji „Rozmowy o wychowaniu”
4	18 stycznia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z Rzecznikiem Praw Obywatelskich Kraju Związkowego Meklemburgii-Pomorza Przedniego
5	28 stycznia Warszawa	Rzecznik Praw Obywatelskich	spotkanie Rzecznikiem Praw Obywatelskich
6	1 lutego Warszawa	Fundacja „ABCXXI – Cała Polska czyta dzieciom”	finał akcji „Cała Polska czyta dzieciom”
7	5 lutego Warszawa	Szkolny Wolontariat przy Gimnazjum Nr 38 w Warszawie	koncert charytatywny na rzecz dzieci cierpiących na choroby nowotworowe i pierwszego w Polsce „Dому Rodzica” będącego pod opieką Fundacji Spełnionych Marzeń
8	9 lutego Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta dzieci z przedszkola Nr 253 w Warszawie
9	9 lutego Warszawa	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	udział w posiedzeniu zespołu ds. Przeciwdziałania dyskryminacji dzieci ze względu na brak opiekunów prawnych w związku z wyjazdami rodziców.
10	10 lutego Rumia	Dyrekcja Szkoły Podstawowej Nr 1 w Rumi	spotkania z dziećmi i młodzieżą
11	10 lutego Warszawa	Kapituła Nagrody Św. Kamila	udział w gali wręczenia nagród Św. Kamila
12	11 lutego Gdynia	Dyrekcja Szpitala Miejskiego im. J. Brudzińskiego	udział w otwarciu Oddziału Pediatrycznego
13	11 lutego Genewa	Stałe przedstawicielstwo RP w Genewie	międzynarodowe spotkanie w sprawie protokołu opcjonalnego do Konwencji o prawach dziecka

14	1 marca Lublin	Dyrekcja Szkoły Podstawowej Nr 21 im. Królowej Jadwigi w Lublinie	spotkania z dziećmi i młodzieżą
15	2 marca Warszawa	Stowarzyszenie „Droga i bezpieczeństwo”	podsumowanie III edycji akcji "Wypadki na drogach-porozmawiajmy"
16	11 marca Kołobrzeg	Kuratorium Oświaty w Szczecinie, Urząd Miasta Kołobrzeg	Zachodniopomorska Gala Odkrywania Talentów
17	16 marca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z reżyserem filmu „Męska sprawa” – Sławomirem Fabickim
18	18 marca Głogów	Dyrekcja Szkoły Podstawowej Nr 12 w Głogowie	święto szkoły
19	21 marca Warszawa	Fundacja Wspierania Regionu Podwarszawskiego	spotkanie z laureatami konkursu „e-Gazetka naszych marzeń”
20	25 marca Warszawa	Kancelaria Prezydenta RP	spotkanie z dziećmi uchodźców
21	29 marca Poznań	Dyrekcja Gimnazjum Nr 2	spotkanie z uczniami
22	30 marca Kołobrzeg	Regionalne Centrum Kultury w Kołobrzegu	obchody Światowego Dnia Zdrowia w Dziecięcym Szpitalu Uzdrawiskowym „Słoneczko”
23	1 kwietnia Warszawa	Centrum Myśli Jana Pawła II	spotkanie z dziećmi z okazji 6. rocznicy śmierci Jana Pawła II
24	4 kwietnia Tomaszów Mazowiecki	Dyrekcja Zespołu Placówek Wychowania Pozaszkolnego	spotkanie z uczniami
25	4 kwietnia Tomaszów Mazowiecki	Dyrekcja Szkoły Podstawowej Nr 1	spotkanie z uczniami
26	5 kwietnia Częstochowa	Związek Nauczycielski „Solidarność” w Częstochowie	spotkanie z uczniami Liceum Ogólnokształcącego im. M. Kopernika w Częstochowie
27	5 kwietnia Częstochowa	Dyrekcja Zespołu Szkół im. J. Kochanowskiego	spotkanie z uczniami
28	5 kwietnia Częstochowa	Dyrekcja Gimnazjum Braci Szkolnych	spotkanie z uczniami

29	8 kwietnia Lublin	Dziekan Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL	spotkanie z Rektorem, studentami i pracownikami naukowymi w ramach Dni Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL
30	12 kwietnia Bydgoszcz	Dyrekcja Szkoły Podstawowej Nr 62 w Bydgoszczy	spotkanie z uczniami
31	12 kwietnia Bydgoszcz	Dyrekcja Zespołu Szkół Elektronicznych w Bydgoszczy	spotkanie z uczniami
32	14 kwietnia Warszawa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej Nr 115 w Warszawie	uroczyste zakończenie Konkursu Wiedzy o Życiu i Pontyfikacie Jana Pawła II
33	12 maja Mława	Dyrekcja Przedszkola Niepublicznego „Bajkowy Dworek” w Mławie	spotkanie z przedszkolakami
34	13 maja Warszawa	Dyrekcja Szkoły Nr 82 w Warszawie	spotkanie z uczniami
35	13 maja Warszawa	Państwowa Agencja Rozwiązywania Probleatów Alkoholowych	Finał Młodzieżowego Ogólnopolskiego Przeglądu Spektakli Profilaktycznych pod hasłem „Prawa i problemy dziecka widziane oczami młodych”
36	13 maja Kościan	Dyrekcja Zespołu Szkół w Kościanie	spotkanie z uczniami
37	14 maja Laski	Zarząd Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi	udział w uroczystości zakończenia jubileuszu 100-lecia Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi oraz 50-tej rocznicy śmierci Matki Elżbiety Róży Czackiej
38	15 maja Warszawa	Fundacja Razem Lepiej	gala rozstrzygająca Konkurs „Przyjaciół Rodziny 2010”
39	16 maja Bruksela	Europejska Sieć Rzeczników Praw Dziecka ENOC	spotkaniu Zarządu ENOC
40	17 maja Leszno	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z młodzieżą z Leszna
41	17 maja Rawicz	Starostwo Powiatowe	spotkanie dotyczące praw dziecka, rodzin zastępczych i sytuacji dzieci w placówkach opiekuńczo- wychowawczych
42	18 maja Gostyń	Starostwo Powiatowe	spotkanie z uczniami z powiatu gostyńskiego

43	18 maja Czacz	Dyrekcja Zespołu Szkół w Czaczu	spotkanie z uczniami
44	19 maja Warszawa	Centrum Pozytywnej Edukacji	spotkanie z realizatorami międzynarodowego programu promocji zdrowia psychicznego dzieci w wieku 5-7 lat „Przyjaciele Zippiego”
45	20 maja Gdańsk	Politechnika Gdańska	finał projektu „Polska Akademia Dzieci” – Zjazd Młodych Naukowców na Politechnice Gdańskiej
46	23 maja Kijów	Szkoła Polska przy Ambasadzie RP w Kijowie	spotkanie z uczniami
47	27 maja Kraków	Fundacja Dom Krakowski	uroczystość wmurowania kamienia węgielnego pod budowę Rodzinnego Domu Dziecka, spotkanie z dziećmi
48	28 maja Łódź	Fundacja dla Dzieci z Chorobami Nowotworowymi „Krwinka”	V Zjazd Pacjentów Wyleczonych i w Trakcie Leczenia Choroby Nowotworowej
49	30 maja Wałbrzych	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu	spotkanie ze studentami pedagogiki Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu
50	30 maja Wałbrzych	Dyrekcja Publicznej Szkoły Podstawowej nr 15 im. Jana Kochanowskiego w Wałbrzychu	spotkanie z uczniami
51	31 maja Toporzysko	Dyrekcja Zespołu Szkół im. Jana Kochanowskiego w Toporzysku	spotkanie z uczniami
52	1 czerwca Warszawa	Kancelaria Sejmu RP	XVII sesja Sejmu Dzieci i Młodzieży
53	2 czerwca Gorzów	Dyrekcja Przedszkola Integracyjnego Nr 27 w Gorzowie	spotkanie z przedszkolakami
54	2 czerwca Gorzów	Dyrekcja Szkoły Podstawowej Nr 4 w Gorzowie	spotkanie z przedstawicielami samorządów szkolnych
55	6 czerwca Zastruże	Szkoła Podstawowa z Oddziałami Przedszkolnymi w Zastrużu	spotkanie z uczniami

56	6 czerwca Żarów	Burmistrz Żarowa Gminne Centrum Kultury	spotkanie z młodzieżą z Gminy Żarów
57	6 czerwca Żarów	Dyrekcja Gimnazjum im. Jana Pawła II w Żarowie	spotkanie z uczniami
58	7 czerwca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z młodzieżą z Wieruszowa
59	8 czerwca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z uczniami ze Szkoły Podstawowej w Rudnie
60	8 czerwca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z dyrektorami placówek wychowania pozaszkolnego
61	9 czerwca Suliszewo	Dyrekcja Szkoły Podstawowej w Suliszewie	spotkanie z uczniami
62	10 czerwca Szczecin	Szpital św. Mikołaja w Szczecinie	spotkanie z dziećmi – pacjentami oddziału chemioterapii oraz lekarzami i nauczycielami
63	10 czerwca Warszawa	Polska Unia Onkologii	udział przedstawiciela RPD w Gali Finałowej konkursu „Mam haka na raka”
64	11 czerwca Warszawa	TVN „Uwaga” Fundacja Kidprotect.pl	spotkanie z rodzicami dzieci uczęszczających do Przedszkola przy ul. Estrady w Warszawie, wspólne wypełnianie testu kompetencji wychowawczych w ramach akcji „Mądrzy rodzice”
65	13 czerwca Tarnowskie Góry	Młodzieżowa Wszechnica Praw Obywatelskich w Tarnowskich Górach	udział w otwarciu siedziby Młodzieżowej Wszechnicy Praw Obywatelskich
66	13 czerwca Krotoszyn	Dyrekcja Szkoły Podstawowej Nr 8 w Krotoszynie	spotkanie z uczniami
67	13 czerwca Konarzewo	Dyrekcja Specjalnego Ośrodka Szkolno- Wychowawczego	spotkanie z podopiecznymi Ośrodka
68	15 czerwca Bielsko-Biała	Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta	spotkanie z uczniami bielskich szkół
69	15 czerwca Warszawa	Ministerstwo Edukacji Narodowej	udział w podsumowaniu Roku Odkrywania Talentów

70	15 czerwca Bielsko-Biała	Dyrekcja LO im. M. Kopernika w Bielsku-Białej	spotkanie z uczniami
71	15 czerwca Bielsko-Biała	Dyrekcja Liceum i Gimnazjum Towarzystwa Szkolnego im. M. Reja	spotkanie z uczniami
72	16 czerwca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta dzieci ze Szkoły Podstawowej Nr 69 w Warszawie
73	20 czerwca Prudnik	Dyrekcja I LO im. A. Mickiewicza w Prudniku	spotkanie z uczniami i nauczycielami
74	20 czerwca Prudnik	Dyrekcja Specjalnego Ośrodka Szkolno- Wychowawczego w Prudniku	spotkanie z wychowankami Ośrodka
75	20 czerwca Prudnik	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z rodzinami zastępczymi powiatu prudnickiego
76	20 czerwca Opole	Dyrekcja Szpitala Wojewódzkiego w Opolu	spotkanie z pacjentami i personelem Zespołu Neuropsychiatrycznego
77	20 czerwca Rudnik	Dyrekcja Szkoły Podstawowej w Rudniku	spotkanie z uczniami i nauczycielami
78	20 czerwca Rudnik	Młodzieżowa Rada Gminy Rudnik	spotkanie z Młodzieżową Radą Gminy Rudnik
79	20 czerwca Racibórz	Prezydent Miasta Raciborza	spotkanie z uczniami i nauczycielami ze szkół z Raciborza, wolontariuszami organizacji pozarządowych, Młodzieżową Radą Miasta
80	22 czerwca Warszawa	Dyrekcja Gimnazjum Nr 23 im. Ireny Sendlerowej	uroczyste zakończenie roku szkolnego, spotkania z uczniami i nauczycielami
81	22 czerwca Warszawa	Instytut Onkologii w Warszawie Fundacja TVN „Nie jesteś sam”	uroczyste otwarcie Centrum Profilaktyki Nowotworów w Instytucie Onkologii
82	25 czerwca Ruda Śląska	Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci „Przystanek”	konferencja podsumowująca projekt edukacyjny o prawach dziecka oraz spotkanie z laureatami konkursu plastycznego pod hasłem „Jestem dzieckiem – mam swoje prawa”

83	26 czerwca Nowy Sącz	Wydawnictwo „Promyczek” Pałac Młodzieży w Nowym Sączu	finał Festiwalu Piosenki Dziecięcej „Skowroneczek”
84	27 czerwca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z Absolwentami Szkoły Praw Człowieka
85	28 czerwca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z laureatami konkursu Rzecznika Praw Dziecka na pracę magisterską i doktorską, dotyczącą praw dziecka
86	30 czerwca Warszawa	Renault Polska	finał konkursu na najbardziej aktywny i efektywny Szkolny Klub Bezpieczeństwa
87	9 lipca Wrocław	Brave Kids	udział w seminarium Brave Kids – Inspirujący Ludzie
88	10 lipca Warszawa	Stowarzyszenie Parafiada	inauguracja XXIII Międzynarodowej Parafiady Dzieci i Młodzieży 2011
89	11 lipca Warszawa	Młodzieżowa Rada Żarowa	spotkanie z dziećmi i młodzieżą
90	15 lipca Warszawa	Dyrekcja Warszawskiego Szpitala dla Dzieci	udział w otwarciu Ośrodka Diennej Rehabilitacji Narządu Ruchu
91	26 lipca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	powołanie Społecznych Doradców RPD
92	3 sierpnia Warszawa	Prezes Koalicji na rzecz Szczepień Ochronnych	udział w spotkaniu plenarnym „Koalicji na Rzecz Szczepień Ochronnych”
93	18 sierpnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	I posiedzenie Zespołu ds. Obchodów Roku Janusza Korczaka
94	19 sierpnia Perkoz k/Olsztynka	Naczelnik ZHP	udział w debacie „Miejsce harcerstwa w państwie”
95	22 sierpnia Szczecinek	Władze miasta i powiatu Szczecinek	spotkania z władzami miasta, dyrektorami szkół, pracownikami PCPR oraz z dziećmi i młodzieżą
96	23 sierpnia Czaplinek	Władze miejskie Czaplinka	spotkanie z przedstawicielami organizacji pozarządowych działającymi na rzecz dzieci, dyrektorami szkół oraz ośrodków wychowawczych
97	24 sierpnia Katowice	Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny	konferencja prasowa „Paragrafy na wagę zdrowia dziecka”

98	28 sierpnia Krakowskie Łagiewniki	Komendant ZHR	Jubileuszowy Zlot Stulecia Harcerstwa
99	29 sierpnia Warszawa	Dyrekcja Domu Dziecka im. J. Korczaka	spotkanie z dziećmi i młodzieżą
100	30 sierpnia Warszawa	Burmistrz Żarowa	wizyta dzieci i młodzieży z Żarowa
101	31 sierpnia Świdnica	Starosta Świdnicki	otwarcie Zespołu Szkół Specjalnych w Świdnicy
102	1 września Biała Podlaska	Wojewoda Lubelski	udział przedstawiciela RPD w inauguracji roku szkolnego
103	1 września Wałcz	Dyrekcja Zespołu Szkół Nr 1 w Wałczu	udział przedstawiciela RPD w inauguracji roku szkolnego
104	1 września Kobyłka pod Warszawą	Dyrekcja Szkoły Podstawowej Nr 1	uroczystość inauguracji roku szkolnego 2011/2012
105	1 września Warszawa	Burmistrz dzielnicy Bemowo	udział przedstawiciela RPD w inauguracji roku szkolnego oraz uroczystości otwarcia Szkoły Podstawowej nr 350
106	2 września Mielec	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z dziećmi i młodzieżą
107	5 września Międzyzlesie	Dyrektor Centrum Zdrowia Dziecka	otwarcie Pracowni Uroterapii w Centrum Zdrowia Dziecka
108	8 września Wągrowiec	władze Wągrowca	spotkania z przedstawicielami samorządu i organizacji pozarządowych oraz dziećmi i młodzieżą
109	8 września Piła	Senator RP Mieczysław Augustyn	finał konkursu „List do ojca”
110	14-16 września Warszawa	Europejska Sieć Rzeczników Praw Dziecka ENOC	Międzynarodowy Zjazd Rzeczników Praw Dziecka – konferencja „Prawa dzieci w instytucjach”
111	14 września Helenów-Międzyzlesie	Centrum Rehabilitacji, Edukacji i Opieki TPD „Helenów”	udział w uroczystości wmurowania kamienia węgielnego pod przedszkole dla dzieci niepełnosprawnych
112	15 września Warszawa	Minister Spraw Zagranicznych	udział w konferencji „Rada Europy – Unia Europejska wobec wyzwań współczesnego świata”
113	19 września Elbląg	Rzecznik Praw Dziecka	spotkania z dziećmi i młodzieżą

114	19 września Elbląg	Dyrekcja Szkoły Podstawowej Nr 12	spotkania z dziećmi i młodzieżą
115	20 września Warszawa	Fundacja Dzieci Niczyje	udział w V Międzynarodowej konferencji „Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w Internecie”
116	20 września Grudziądz	Rzecznik Praw Dziecka	spotkania z dziećmi i młodzieżą
117	20 września Toruń	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta w szpitalu dziecięcym w Toruniu
118	21 września Wrocław	Kierownictwo Kliniki Onkologii we Wrocławiu	spotkanie z dziećmi i młodzieżą
119	21 września Mirków	Dyrekcja Zespołu Szkolno-Przedszkolnego im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Mirkowie	spotkanie z dziećmi i młodzieżą, uroczyste obchody Międzynarodowego Dnia Orderu Uśmiechu
120	22 września Warszawa	Stowarzyszenie Edukatorki z Łomży	wizyta samorządowców i nauczycieli z Gruzji
121	22 września Włocławek	Kurator Oświaty w Bydgoszczy	spotkanie z pedagogami szkolnymi, psychologami oraz wychowawcami na temat łamania praw dziecka w szkołach i placówkach
122	23 września Mrzeżyno	Dyrekcja Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Mrzeżynie	spotkanie z dziećmi i młodzieżą, obchody nadania szkole imienia Kawalerów Orderu Uśmiechu
123	23 września Warszawa	Senat RP, Komisja Rodziny i Polityki Społecznej	udział w finale konkursu „List do taty”
124	23 września Funka k/Chojnic	Związek Harcerstwa Polskiego	spotkanie z dziećmi i młodzieżą
125	26 września Warszawa	Fundacja Spełnionych Marzeń	gala finałowa Ogólnopolskiego Zjazdu Dzieci po Przebytej Chorobie Nowotworowej
126	27 września Warszawa	Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania	udział w posiedzenie Zespołu do spraw Przeciwdziałania Dyskryminacji Ojców
127	29 września Warszawa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej Nr 12 w Elblągu	wizyta dzieci
128	30 września Warszawa	Ministerstwo Spraw Zagranicznych	spotkanie z Komisarzem Praw Człowieka Rady Europy

129	1 października Sierosławice	Dyrekcja Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Sierosławicach	spotkanie z dziećmi i młodzieżą
130	2 października Wirki gmina Marcinowice	Wójt gminy Marcinowice	uroczyste otwarcie boiska „Orlik”
131	3 października Świdnica	Stowarzyszenie Unia Przedsiębiorców Dolnego Śląska	udział w uroczystym otwarciu Sudeckiego Centrum Organizacji Pozarządowych
132	4 października Warszawa	Szkoła Podstawowa w Borczu	wizyta dzieci
133	5 października Czeladź	Organizatorzy konkursu „List do ojca”: Komisja Rodziny i Polityki Społecznej Senatu RP, Fundacja Cyryla i Metodego	finał konkursu „List do ojca”
134	5 października Katowice	Rada Programowa Działu Integracyjno- Biblioterapeutycznego	inauguracja konkursu „Z taktem i uśmiechem”
135	6 października Racibórz	Prezydent Miasta Raciborza	spotkanie z młodzieżą pod hasłem „Prawa i obowiązki dziecka szczególnie w obszarze szkoły i rodziny”
136	6 października Wieluń	Dyrekcja Szkoły w Wieluniu	spotkanie z dziećmi i młodzieżą
137	6 października Warszawa	Towarzystwo „Nasz dom”	udział przedstawiciela RPD w inauguracji kampanii społecznej poświęconej promowaniu pomocy dzieciom i rodzinom pod hasłem „Miłość nie cukierki”
138	7 października Wieruszów	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci	uroczystość 15-lecia Warsztatu Terapii Zajęciowej oraz nadanie imienia
139	9 października Łódź	Uniwersytet Łódzki	udział w inauguracji drugiej edycji Uniwersytetu Łódzkiego dla Dzieci
140	10 października Witoszów Dolny	Dyrekcja Przedszkola w Witoszowie Dolnym	spotkanie z przedszkolakami
141	10 października Domaszków	Dyrekcja Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Domaszkowie	spotkanie z dziećmi i młodzieżą
142	11 października Świdnica	Dyrekcja Szkoły Nr 8	spotkanie z dziećmi i młodzieżą

143	12 października Leśna	Dyrekcja Miejsko- Gminnego Przedszkola w Leśnej	udział w uroczystości pasowania na przedszkolaka, otwarcie kuchni dla dzieci
144	13 października Warszawa	Ministerstwo Edukacji Narodowej	Gala Konkursu Nauczyciel Roku 2011
145	13 października Łódź	Minister Edukacji Narodowej	udział w obchodach Dnia Edukacji Narodowej
146	17 października Warszawa	Dyrekcja VI Liceum w Szczecinie	wizyta młodzieży
147	21 października Warszawa	Ministerstwo Sprawiedliwości	spotkanie z pracownikami zakładów poprawczych z okazji Dnia Edukacji Narodowej
148	22 października Warszawa	Przewodnicząca Polskiego Stowarzyszenia im. J. Korczaka	spotkanie z przedstawicielami stowarzyszenia
149	24 października Odessa	Rada Europy	spotkanie z przedstawicielami krajów Europy Centralnej i Wschodniej poświęcone prawom dziecka
150	27 października Warszawa	Fundacja Zielone Domy	wizyta francuskiej delegacji zajmującej się sprawami wychowania i rozwoju dzieci we Francji
151	4 listopada Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z sektorem NGO dotyczące obchodów Roku Janusza Korczaka
152	9 listopada Warszawa	Dyrekcja Międzynarodowej Szkoły Europejskiej	wizyta młodzieży
153	13 listopada Warszawa	Krajowy Fundusz na Rzecz Dzieci	udział w uroczystości wręczenia nagród stypendystom programu pomocy wybitnie zdolnym
154	14 listopada Warszawa	dyrekcje szkół warszawskich	wizyta młodych dziennikarzy
155	14 listopada Warszawa	Koordinatorzy ds. Mediacji Okręgu Sądu Okręgowego w Lublinie	spotkanie koordinatorów, dyrektorów i nauczycieli gimnazjów
156	15 listopada Czerwionka- Leszczyń	Dyrekcja Zespołu Szkół Specjalnych	spotkanie z dziećmi i młodzieżą
157	16 listopada Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	premiera polskiego wydania książki „Pamiętnik Blumki”

158	17 listopada Warszawa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej Nr 146	udział w uroczystości szkolnej
159	22 listopada Warszawa	Dyrektorzy Wydziału Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich	spotkanie dotyczące pomocy psychologicznej w placówkach opiekuńczo-wychowawczych
160	23 listopada Warszawa	Organizatorzy Warszawskich Targów Książki	udział w spotkaniu przedstawicieli Ambasad i Instytutów Kultury poświęconym promocji zagranicznej literatury w ramach Warszawskich Targów Książki 2011
161	24 listopada Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie ze środowiskiem naukowym w związku z Rokiem Janusza Korczaka
162	28 listopada Warszawa	Niepubliczna Szkoła Podstawowa Nr 81 w Warszawie	wizyta dzieci
163	29 listopada Warszawa	Dyrekcja Przedszkoli Nr 30 i 33 w Warszawie	udział w „Śródmiejskim Przeglądzie Tańca i Piosenki Ludowej”
164	1 grudnia Szczecin	Prezydent Szczecina	udział w „Mikołajkach 2011”, spotkanie z młodzieżą szkolną i wolontariuszami na Gali Wolontariatu 2011
165	5 grudnia Warszawa	Polska Sekcja IBBA	udział w finale konkursu „Książka Roku”
166	6 grudnia Szymbark	Centrum Edukacji i Promocji Regionu w Szymbarku	VIII Ogólnopolski Zjazd Mikołajów
167	7 grudnia Warszawa	Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji	Wielka Gala Integracji zorganizowana z okazji Światowego Dnia Osób Niepełnosprawnych
168	8 grudnia Warszawa	Stowarzyszenie Parafiada	udział w Spotkaniu Środowisk Edukacyjnych 2011
169	8 grudnia Warszawa	Fundacja SERCE – Europejskie Centrum Przyjaźni Dziecięcej	mikołajkowo-świąteczne spotkanie z dziećmi
170	9 grudnia Warszawa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej w Gródku	wizyta dzieci
171	9 grudnia Warszawa	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych	udział w Grupie Roboczej Zespołu ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi
172	14 grudnia Warszawa	Komenda Główna Policji	spotkanie zorganizowane przez Fundację Pomocy Wdowom i Sierotom po Poległych Policjantach

173	15 grudnia Solec Kujawski	Dyrekcja Zespołu Szkół	uroczystość pt. „Otwórzcie serca” związana z inauguracją w szkole Roku Janusza Korczaka
174	16 grudnia Świdnica	Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Chorych SERCE	spotkanie wigilijne
175	20 grudnia Warszawa	Dom Samotnej Matki	spotkanie opłatkowe
176	20 grudnia Warszawa	Związek Harcerstwa Polskiego	udział w przekazaniu Betlejemskiego Światła Pokoju
177	21 grudnia Zambrów	Dyrekcja Zespołu Szkół Agroprzedsiębiorczości	spotkanie z dziećmi i młodzieżą
178	21 grudnia Zambrów	Dyrektor Zespołu Placówek Opiekuńczo- Wychowawczych	spotkanie wigilijne

Załącznik nr 10 – Społeczny wydzźwięk nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Społeczna akceptacja bicia dzieci

Jedną z założonych funkcji nowelizacji prawa w zakresie ochrony przed przemocą w rodzinie oraz celem wprowadzenia nowych regulacji była zmiana społecznej świadomości na temat problemu przemocy w rodzinie, w tym przemocy nad dzieckiem. Z jednej strony oczekiwania te opierały się na normotwórczej funkcji prawa, z drugiej natomiast strony, można było mieć nadzieję iż, podobnie jak miało to miejsce w innych krajach (np. Szwecja, Austria, Niemcy) ustanowienie odpowiednich przepisów w zakresie ochrony dziecka przed przemocą w rodzinie znajdzie swoje konsekwencje w postaci obniżenia poziomu społecznej akceptacji dla bicia dzieci i dla wykorzystywania kar fizycznych w wychowaniu.

Próba uchwycenia zmian w zakresie społecznych postaw wobec problemu przemocy nad dzieckiem w rodzinie oraz działań w stosunku do tego zjawiska, jakie mogły wystąpić na tle wejścia w życie ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw z dnia 10 czerwca 2010 roku, oparta została o badanie opinii publicznej, które przeprowadzone zostało na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka przez TNS OBOP na reprezentatywnej próbie **1 005** dorosłych mieszkańców Polski w wieku 15-75 roku życia⁴⁸¹.

W świetle przeprowadzonego badania opinii publicznej, można ostrożnie wnioskować o wystąpieniu korzystnej zmiany polegającej na obniżeniu się poziomu społecznej akceptacji dla bicia dzieci przez rodziców. Wystąpiły bowiem niezbyt znaczne co prawda, ale **widoczne różnice w poziomie społecznej akceptacji dla bicia dzieci**, w porównaniu z odpowiednimi danymi z badań prowadzonych przed nowelizacją ustawy. W pewnym stopniu może to świadczyć o **wystąpieniu w stosunkowo krótkim czasie korzystnych skutków** ustawy

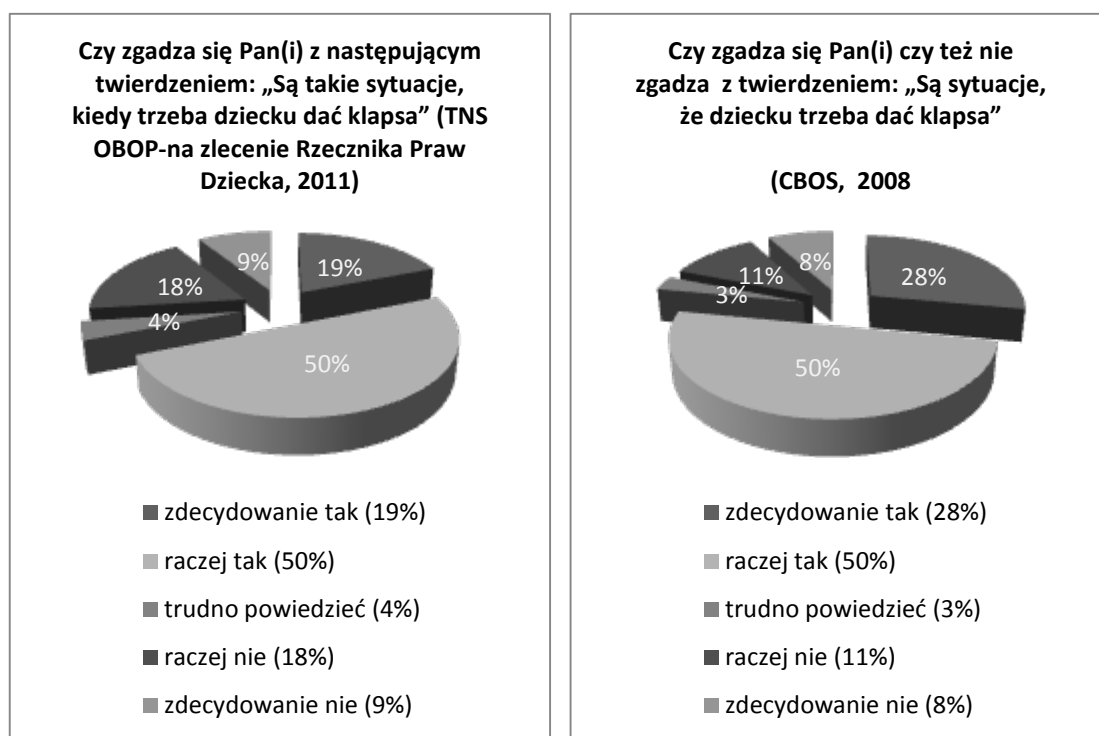
⁴⁸¹ Badanie zrealizowane zostało przez TNS OBOP o w dniach 4-12 sierpnia 2011 roku na próbie 1 005 mieszkańców Polski. Celem badania było zidentyfikowanie ewentualnych zmian w kilku aspektach społecznej świadomości i postaw. Przedmiotem badań stały się:

- społeczna akceptacja bicia dzieci
- stosunek do prohibicji kar fizycznych (wprowadzenia zakazu stosowania kar cielesnych przez rodziców)
- postawy wobec ingerencji w rodzinę z problemem przemocy nad dzieckiem.

Badania polegały na zadaniu kilka pytań z możliwością jednokrotnej odpowiedzi w trakcie bezpośrednich wywiadów. Uzyskane wyniki odniesiono do podobnych tematycznie badań prowadzonych w kilku poprzednich latach. W szczególności odniesiono się do badania CBOS z czerwca 2008 roku „Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci”, które przeprowadzono na próbie 1 107 dorosłych mieszkańców Polski oraz do zamieszczonych w tym raporcie zestawień porównawczych z badaniami z wcześniejszych lat, a także do badań Fundacji Dzieci Niczyje pt. „Bicie dzieci. Postawy i doświadczenia dorosłych Polaków” zrealizowanych przez Millward Brown SMG/KRC w 2009 roku, które przeprowadzono na reprezentatywnej próbie 1002 dorosłych Polaków.

o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw z 10 czerwca 2010 roku, w zakresie jej **wplywu na społeczną świadomość na temat problemu przemocy w rodzinie.**

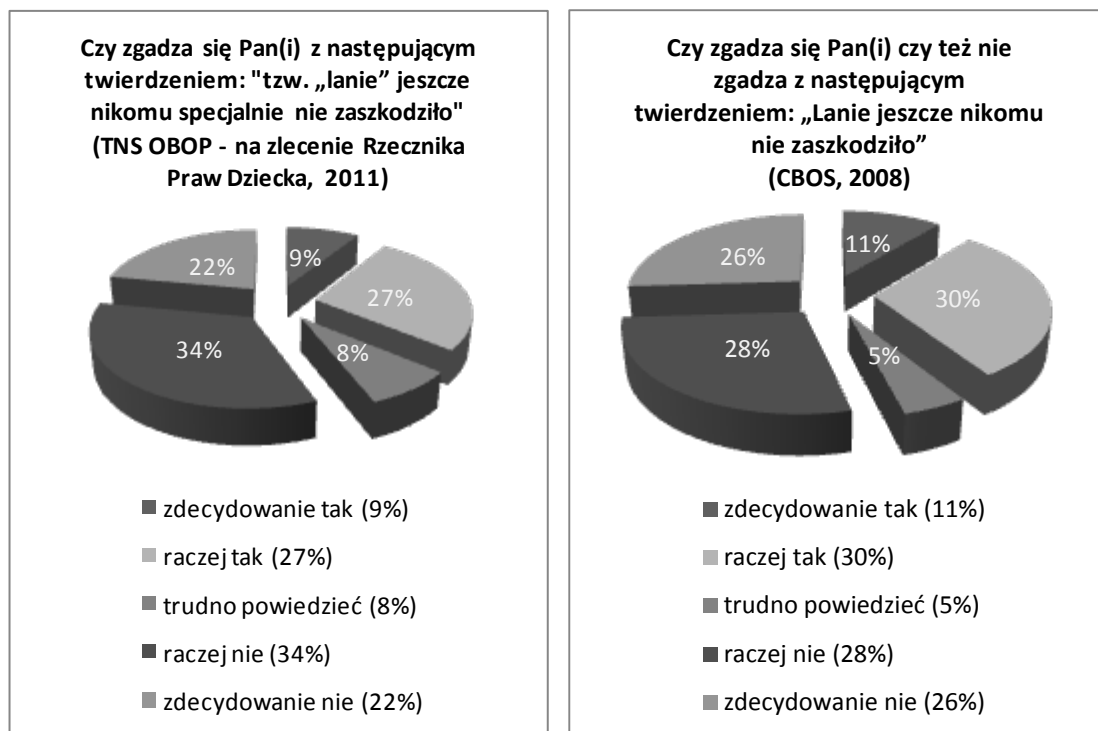
Przeprowadzone w 2011 roku przez TNS OBOP dla Rzecznika Praw Dziecka badania wskazują, iż **społeczeństwo aprobuje obecnie stosowanie tzw. „klapsów” wobec dzieci na nieco niższym poziomie – 69%** (suma odpowiedzi „tak i „raczej tak”), **niż miało to miejsce przed rokiem, w którym nastąpiła nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie**, kiedy to aprobatą ta osiągała poziom 78%⁴⁸². Różnica odpowiedzi aprobujących stosowanie „klapsów” wobec dzieci jest znacząca i wynosi **9 punktów procentowych**, czyli przewyższa poziom błędu pomiarowego. Istotne jest też to, iż jednocześnie ze zmniejszeniem aprobaty dla stosowania „klapsów” w stosunku do dzieci, wzrosła liczba osób wyrażających w tym względzie dezaprobatę (suma odpowiedzi „nie i „raczej nie”) z **19%** w roku 2008 do **27%** w roku 2011, czyli nastąpił tu wzrost o 8 punktów procentowych.

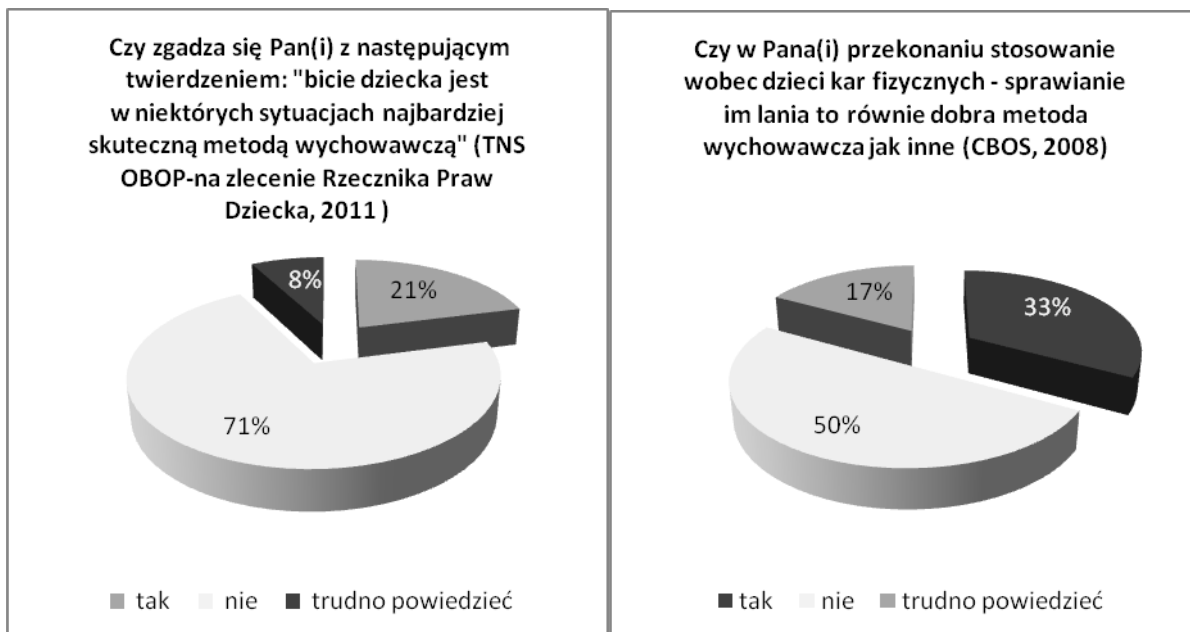
W ciągu dwóch lat zmniejszyła się także społeczna aprobatą bicia dzieci w postaci „poważniejszej” niż „klapsy”, czyli tzw. lania. Zmiana ta nie jest co prawda spektakularna i w zasadzie mieści się w granicach błędu statystycznego, ale wystąpiła i ma spójny, co do udzielonych odpowiedzi charakter, tzn. z jednej strony nieznacznie spadła liczba osób

⁴⁸² Badania CBOS z czerwca 2008 roku „ Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci”.

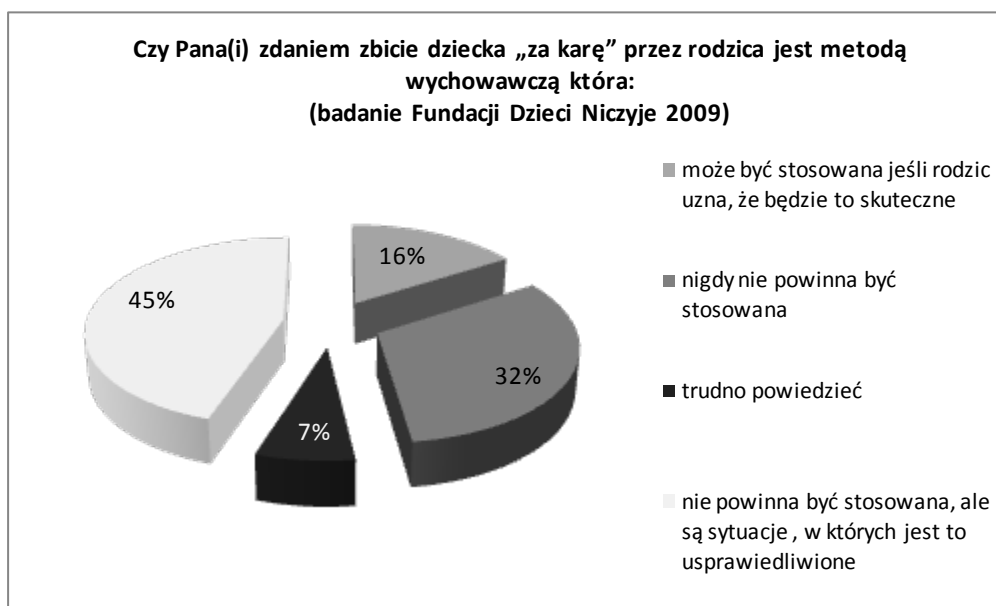
aprobujących twierdzenie „*Lanie jeszcze nikomu nie zaszkodziło*” z **41%** w 2008 roku (suma odpowiedzi „tak” i „raczej tak”) do **36%** w roku 2011, ale jednocześnie nieco wzrosła liczba osób, które nie zgadzają się z tym twierdzeniem (suma odpowiedzi „nie” i „raczej nie”) z **54%** w roku 2008 do **56%** w roku 2011.

Spadek aprobaty społecznej dla bicia dzieci widać też w kolejnym zastosowanym w badaniu w 2011 roku pytaniu, za pomocą którego starano się rozpoznać postawy społeczne wobec wykorzystywania bicia dziecka (kar fizycznych), jako metody wychowawczej. W uzyskanych odpowiedziach i na tle ich odniesienia do wcześniejszych danych, należy zauważyć wyraźny **wzrost społecznej świadomości w zakresie niewłaściwości wykorzystywania kar fizycznych w stosunku do dzieci w celach wychowawczych**. Choć porównywane badania z 2008 roku CBOS-u i z 2011 roku TNS OBOP dla RPD nie operowały w sensie metodologicznym identyczną procedurą, to jednak są podobne w merytorycznym sensie. W porównaniu wyników zauważyć można **dość znaczny spadek liczby osób aprobujących bicie jako metodę wychowawczą**; z **33%** w roku 2008 do **21%** w 2011 roku. Jednocześnie zwrócić należy uwagę na znaczny, bo **ponad 20% wzrost społecznej dezaprobaty dla stosowania kar fizycznych w celach wychowawczych**; w roku 2011 było to **71%** w porównaniu z rokiem 2008, kiedy wskaźnik analogicznych odpowiedzi wynosił **50%** badanych.

Aktualne wyniki badania opinii publicznej dotyczące akceptacji bicia dzieci jako metody wychowawczej można dodatkowo odnieść do jeszcze innych badań, zrealizowanych w 2009 roku przez Fundację Dzieci Niczyje pt. „Bicie dzieci. Postawy i doświadczenia dorosłych Polaków”, w których analizowano podobną tematycznie kwestię. Także i w tym wypadku, choć zastosowane w obu badaniach pytania nieco się różniły, przy pewnym uproszeniu w zestawieniu wyników obu badań, dostrzec można **zdecydowany wzrost w 2011 roku dezaprobaty** dla kar fizycznych jako metody wychowawczej w 2011. Różnica wartości wyniosła bowiem **39 punktów procentowych**; z **32%** badanych uznających, że bicie dziecka jako metoda wychowawcza „nigdy nie powinno być stosowane” w roku 2009 (wykres poniżej) do **71%** badanych w 2011 roku, którzy nie zgodzili się z twierdzeniem, iż „bicie dziecka jest w niektórych sytuacjach najbardziej skuteczną metodą wychowawczą”.

Można w tym momencie zwrócić także uwagę na fakt, iż porównywanie wcześniejszych danych na temat postaw społecznych w zakresie aprobaty kar fizycznych jako metody wychowawczej, dokonane na przykład poprzez zestawienie wyników z 2008 roku z badaniami CBOS z 1994 roku⁴⁸³, nie ukazało specjalnych różnic w poziomie społecznej aprobaty; w 1994 roku było to 30%, podczas gdy w roku 2008 odsetek ten wyniósł 33%. Podobnie, nieznaczące różnice w aprobacie bicia dzieci w różnych badaniach prowadzonych w Polsce w poprzednich latach ukazują także inne zestawienia porównawcze⁴⁸⁴. Z tego powodu, **sytuację wystąpienia znaczących różnic w wynikach badań z 2008 i 2011 roku można chyba interpretować, jako wzrost świadomości społecznej na temat niewłaściwości stosowania kar fizycznych w wychowaniu, który nastąpił prawdopodobnie na skutek działań, jakie miały miejsce pomiędzy jednym a drugim badaniem, w tym: uchwalenie i wprowadzenie w życie nowelizacji ustawy oraz tocząca się w tym czasie intensywna edukacja społeczna dotycząca tematu bicia dzieci, realizowana poprzez kilka kampanii społecznych prowadzonych przez różne podmioty, w tym Rzecznika Praw Dziecka, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej oraz kilka organizacji pozarządowych.**

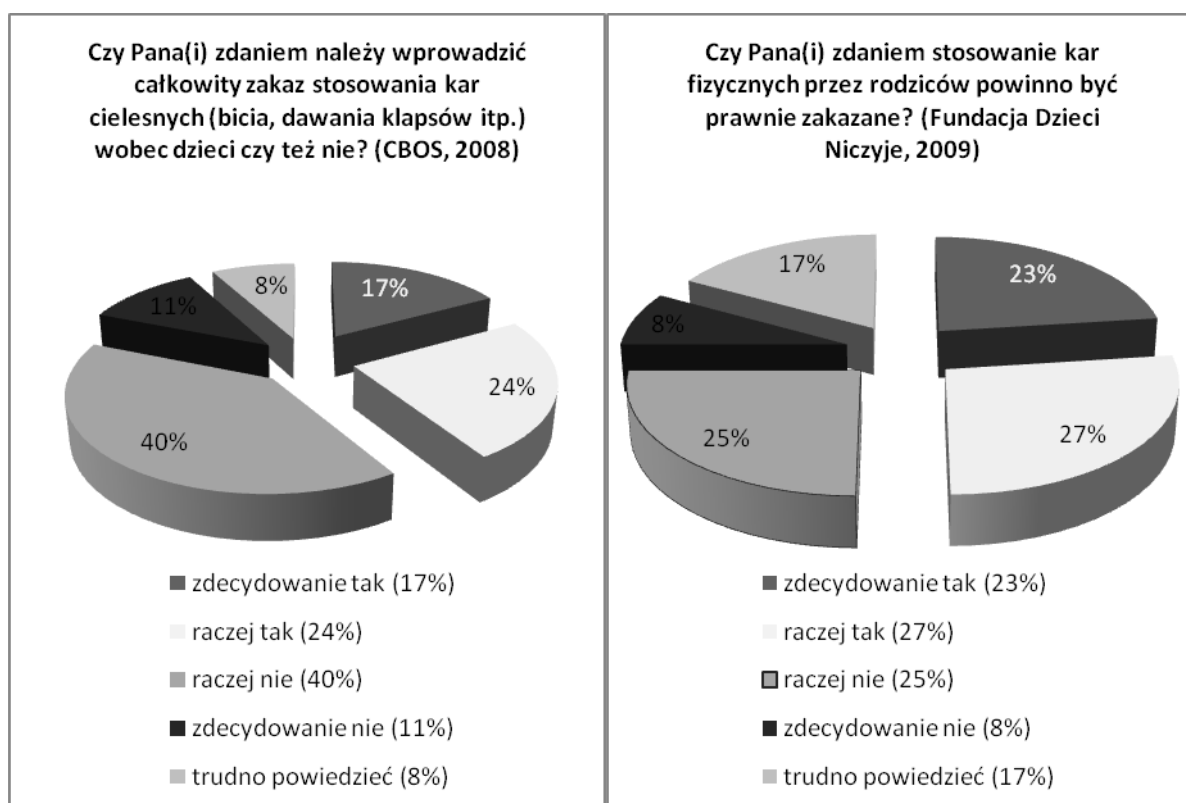
⁴⁸³ Porównanie to zawarte jest w raporcie CBOS „Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci”, Warszawa 2008.

⁴⁸⁴ Np. zestawienie wyników różnych badań na temat społecznej akceptacji bicia dzieci zamieszczone w „Dziecko Krzywdzone” 2003, nr 3.

Spółeczny stosunek do prohibicji kar fizycznych

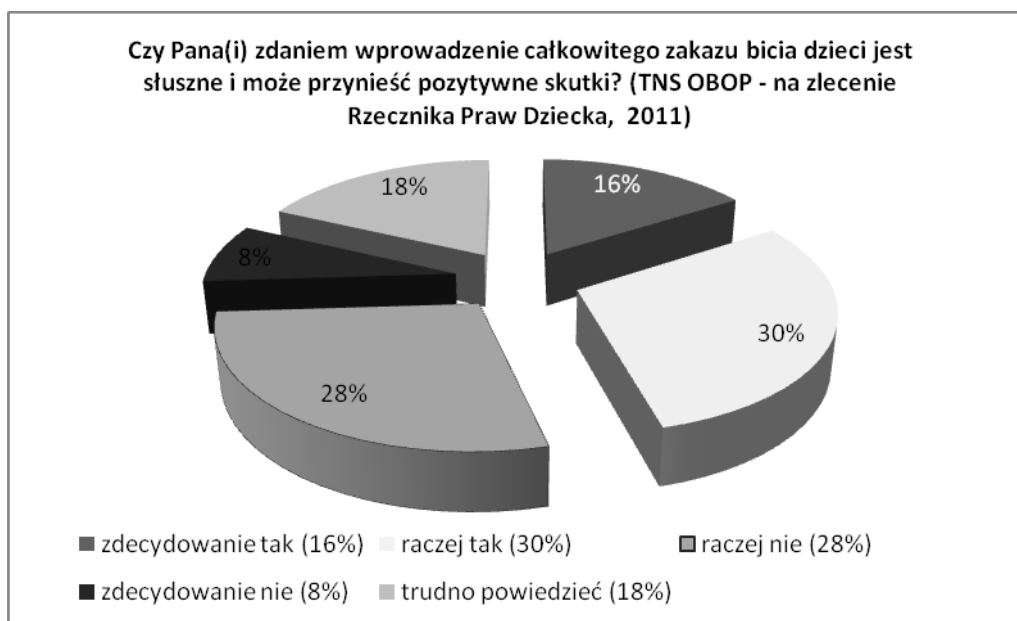
W czasie poprzedzającym uchwaleniem nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, trwała w Polsce dość burzliwa dyskusja dotycząca postulowanego przez Rzecznika Praw Dziecka (projektowanego wówczas) przepisu wprowadzającego całkowity zakaz stosowania kar fizycznych wobec dzieci, tj. wprowadzenia do Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego zakazu stosowania kar cielesnych przez rodziców (osoby wykonujące władzę rodzicielską i sprawujące opiekę lub pieczę nad małoletnim dzieckiem).

Badania na temat społecznego stosunku do wprowadzenia prawnego zakazu stosowania kar fizycznych wobec dzieci, które realizowane były przed uchwaleniem nowelizacji ukazywały najpierw tj. w 2008 roku, wyraźną polaryzację opinii społecznej z przewagą przeciwników wprowadzenia zakazu (51% odpowiedzi „nie” i „raczej nie” w stosunku do 41% opowiadających się za wprowadzeniem zakazu). Następnie w 2009 roku, wystąpiła względna „równowaga” zwolenników i przeciwników wprowadzenia zakazu (50% zwolenników).

Aktualne natomiast badania TNS OBOP dla Rzecznika Praw Dziecka z 2011 roku pokazują, iż stosunek do wprowadzenia oficjalnego przepisu zakazu kar cielesnych wobec dzieci nie zmienił się po wprowadzonej w 2010 roku zmianie prawnej na rzecz jego większej

aprobaty, w porównaniu z tematycznymi badaniami zrealizowanymi przez Millward Brown dla Fundacji Dzieci Niczyje w 2009.

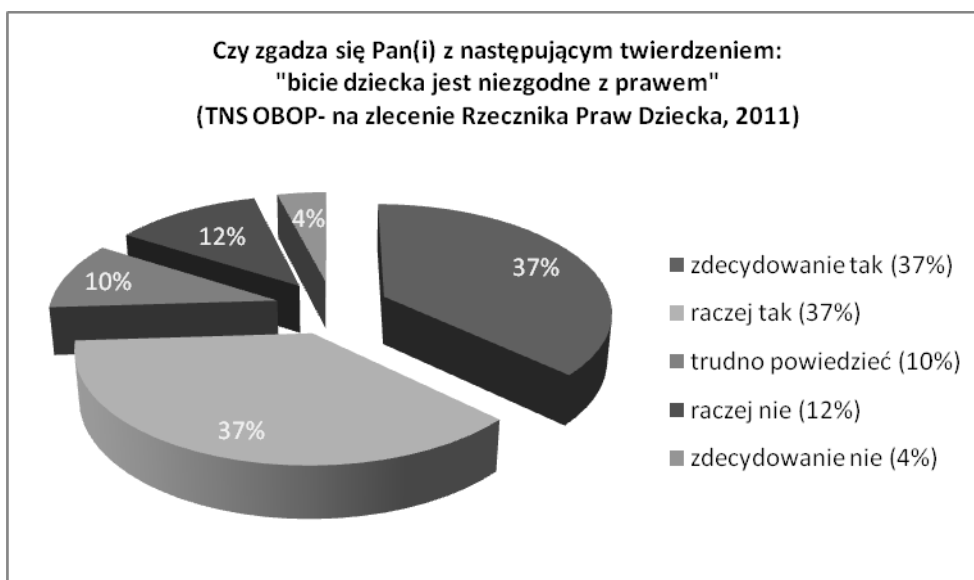

Doświadczenia innych państw pokazują, iż wzrost społecznej aprobaty dla oficjalnego (prawnego) zakazu bicia dzieci jest zazwyczaj procesem powolnym. W Szwecji, która jako pierwsze państwo wprowadziła w 1979 roku całkowity zakaz kar cielesnych wobec dzieci, wyraźny wzrost aprobaty dla tego zakazu oraz skutki jego istnienia dla rozwoju postaw dezaprobaty dla stosowania kar fizycznych wobec dzieci, nastąpiły po wielu latach od chwili jego ustanowienia (wzrost z 11% sprzed 1979 roku do 89% dopiero w 1994 roku). Podobnie proces wolnego rozwijania pozytywnych skutków w postawach społecznych wskutek wprowadzenia zakazu stosowania kar fizycznych obserwowany jest też w innych państwach np. w Austrii czy Niemczech⁴⁸⁵.

W kontekście aprobaty oficjalnego zakazu pojawia się także pytanie o świadomość prawną na temat karania fizycznego dzieci przez rodziców, tj. spostrzegania bicia dzieci jako zachowań bezprawnych. W ten sposób starano się ustalić pośrednio poziom społecznej wiedzy na temat istnienia w polskim prawie oficjalnego zakazu karania fizycznego dzieci. Uzyskane dane wskazują, iż **zdecydowana większość badanych, niemal $\frac{3}{4}$ (74%), spostrzega karanie fizyczne jako zachowanie bezprawne, ale w tym – co należy podkreślić – aż 37% badanych nie jest o tym do końca przekonanych.** Poziom społecznej wiedzy o istnieniu prawnego zakazu stosowania kar fizycznych, można więc uznać za

⁴⁸⁵ Badania porównawcze prezentowane przez K.Bussmanna, na Międzynarodowej Konferencji „Children without violence, Praga 2009.

stosunkowo wysoki, oraz będący konsekwencją (korzystnym efektem) burzliwej publicznej dyskusji, jaka toczyła się w roku 2010 wokół uchwalenia ustawy przez Parlament i jej wprowadzenia w życie, w której to dyskusji wprowadzenie tegoż zakazu było często poruszonym motywem.

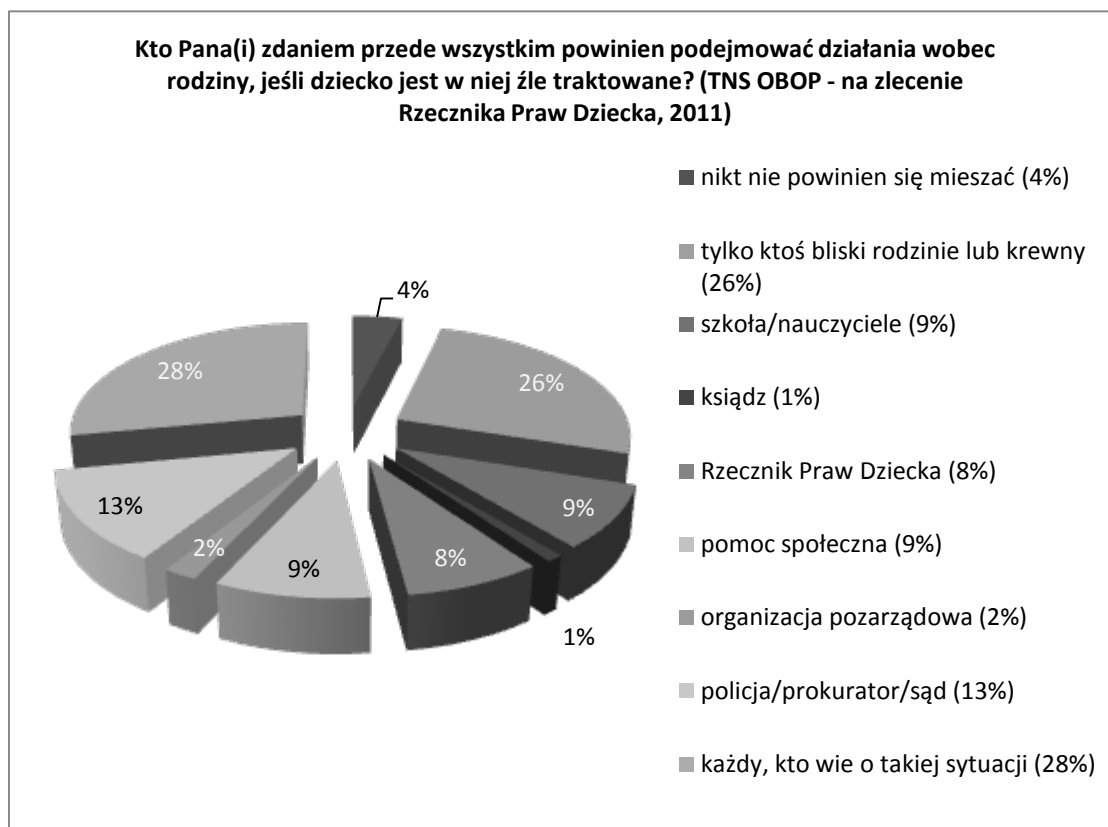
Z powyższym obrazem danych korespondują dane uzyskane w wyniku zastosowania innego pytania, dotyczącego uznawania prywatności rodziny w perspektywie postępowania z dzieckiem. Pokazują one, iż **sposób postępowania rodziców z dziećmi przestaje być traktowany w społeczeństwie polskim jako wyłącznie prywatna ich sprawa.**

Jak można zauważyć w obrazie powyższych danych, obecnie jedynie **1/3 badanych** (30%) prezentuje tradycyjne i niekorzystne postawy w tym względzie, uznając, iż postępowanie z dzieckiem jest prywatną sprawą rodziców. Zdecydowana większość społeczeństwa, **aż 61%, wykazuje postawy aprobaty wobec społecznej kontroli nad sposobem traktowania dzieci przez rodziców**, w tym – jak można dalej interpretować – Regulowania tego obszaru przez prawo. Czy znajduje to swoje odzwierciedlenie w społecznej aprobacie dla ingerencji w rodzinę w sytuacjach, gdy sposób postępowania rodziców z dzieckiem ma niewłaściwy charakter?

Społeczne postawy wobec ingerencji w rodzinę z problemem przemocy nad dzieckiem

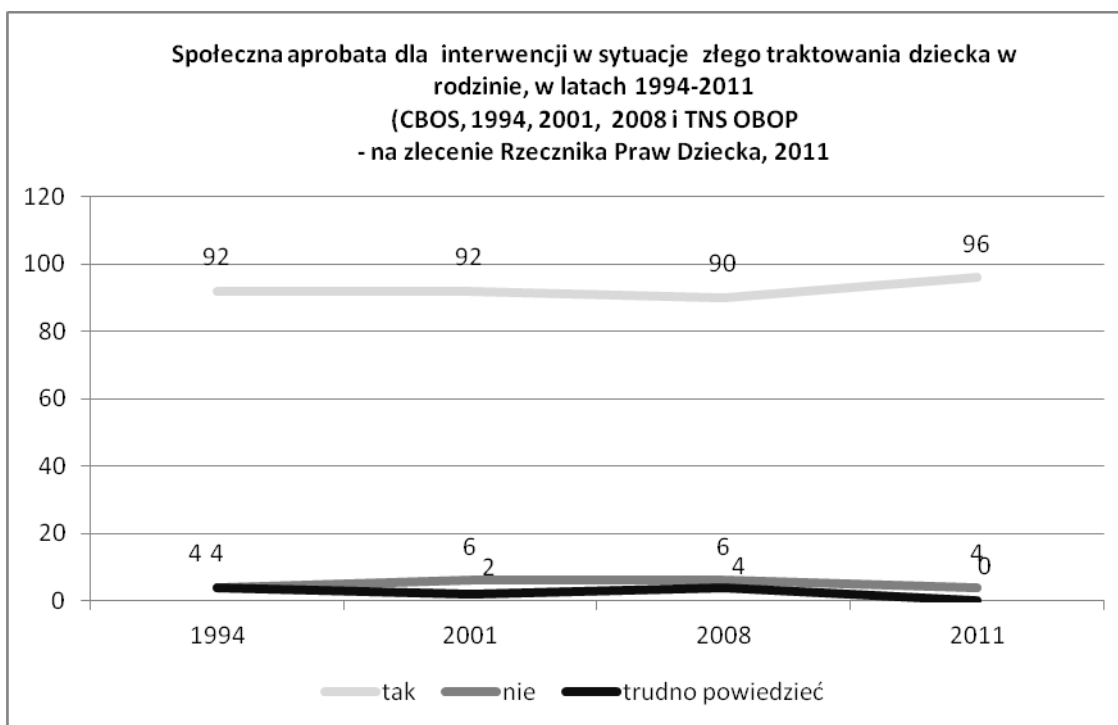
Rzeczywista poprawa sytuacji dzieci w rodzinach i ich lepsza ochrona przed przemocą w rodzinie, zależy od wielu czynników, wśród których istotną rolę pełnią społeczne postawy wobec zjawiska przemocy w stosunku do dzieci oraz postawy wobec interweniowania w rodzinę w przypadku występowania w niej tego problemu. Na podstawie badań z 2011 roku TNS OBOP dla RPD ukazano już wzrost społecznych postaw aprobaty dla sprawowania nad rodziną kontroli w zakresie sposobu postępowania z dzieckiem. Ponadto, uzyskane przez nas wyniki wskazują, iż **obecnie większość społeczeństwa charakteryzuje się stosunkowo wysoką aprobatą dla ingerencji zewnętrznego podmiotu w rodzinę z problemem złego traktowania dziecka**. Dane pokazują, iż 96% badanych wskazało któryś z przedstawionych podmiotów jako ten, który powinien ingerować w rodzinę w sytuacjach złego traktowania w niej dziecka. **Jedynie 4% badanych wybrało odpowiedź, iż „nikt nie powinien się mieszać”**. Zwrócić jednak należy uwagę, iż niemal **1/3 badanych (26%) uznaje, iż ingerencja taka może mieć miejsce tylko ze strony kogoś bliskiego rodzinie lub ze strony krewnego**.

Znacząca część badanych – niemal jedna trzecia (28%) aprobując interwencję z zewnątrz, nie określa preferencji kto tę interwencję powinien podejmować, udzielając odpowiedzi „każdy, kto wie o takiej sytuacji”. Wydaje się, iż ci badani uważają jako uprawnione do tego typu działań (interwencji w rodzinę) różne podmioty. Podmioty określone w ustawie nowelizującej jako podejmujące działania w sytuacjach występowania problemu przemocy w rodzinie tj.: szkoła, pomoc społeczna, Policja uzyskały podobny mandat tj. pomiędzy 9% a 13%, ale można też dostrzec, iż niemal podobny mandat społeczny dla ingerencji w rodzinę z problemem przemocy wobec dziecka uzyskał Rzecznik Praw Dziecka (8%).

Analizując na ile poziom społecznej akceptacji dla podejmowania interwencji w rodzinę z problemem przemocy nad dzieckiem zmienił się po wprowadzeniu w życie nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, można sięgnąć do badań zrealizowanych przed nowelizacją ustawy, które podejmowały kwestię aprobaty dla społecznej interwencji w sytuacje przemocy nad dzieckiem w rodzinie. Przykładem są badania realizowane przez CBOS w odstępach czasowych: 1994, 2001 i 2008, w których zastosowano pytania: „Czy Pana(i) zdaniem osoby obce, spoza rodziny powinny czy też nie

*interweniować, gdy widzą, że dziecko jest źle traktowane przez rodziców (opiekunów)?*⁴⁸⁶. Jeśli porównać dane z tych lat z badaniami z 2011 roku, okazuje się, iż poziom tej aprobaty jest podobny. Pomimo znaczącego odstępu czasu (7 lat) oraz faktu nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, różnice nie są znaczące.

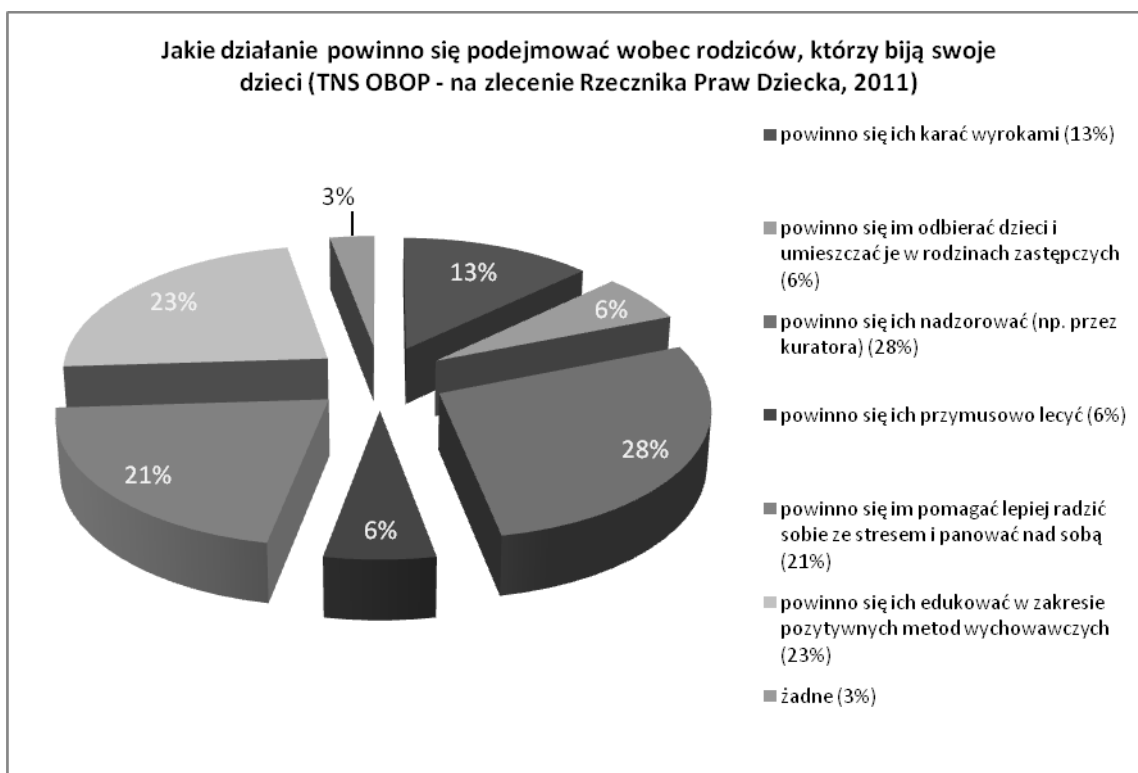
Powyższe dane porównujące w różnych latach poziom aprobaty dla ingerencji w rodzinę z problemem przemocy nad dzieckiem, oddają oczywiście uproszczony obraz w tej kwestii. W rzeczywistości istnieją różnice w postawach społecznych w tym zakresie, w zależności od szczegółowego kontekstu owej przemocy, tj. rodzaju zachowania rodzica wobec dziecka. Badania Fundacji Dzieci Niczyje z 2009 roku pokazały, iż najmniejszą akceptację społeczną ma interwencja, jeśli dziecko jest karcone przez rodziców kłapsem (nieco ponad 30%), a zdecydowanie większa aprobatą ma miejsce jeśli w grę wchodzi takie zachowania rodziców wobec dziecka, jak: bicie pasem, silne bicie ręką, czy uderzenie w twarz⁴⁸⁷.

W kontekście ujawnionej występującej obecnie ogólnej aprobaty społecznej dla ingerencji w rodzinę z problemem przemocy nad dzieckiem, starano się określić także

⁴⁸⁶ *Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci*, CBOS 2008.

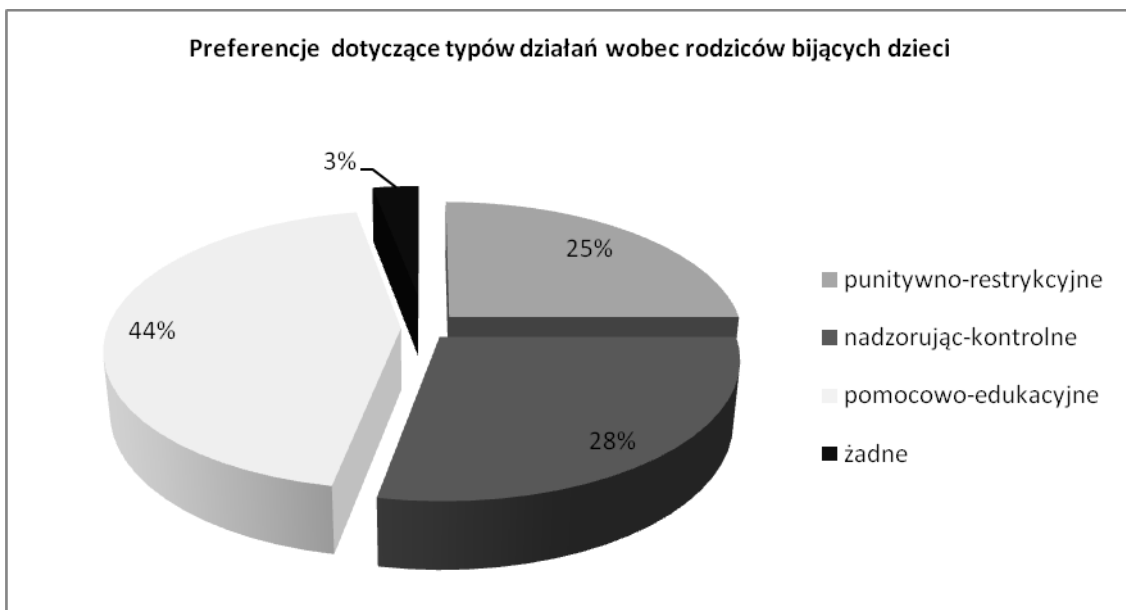
⁴⁸⁷ *Bicie dzieci. Postawy i doświadczenia dorosłych Polaków*. Raport z badań, Fundacja Dzieci Niczyje, Warszawa 2009

preferencje społeczne co do rodzaju owej interwencji, tj. preferencje co do typu działań, jakie powinno się podejmować wobec rodziców stosujących przemoc wobec swoich dzieci.

Uzyskane dane wskazują, iż w perspektywie przedstawionych określonych działań, najwyższą aprobatę uzyskało *nadzorowanie rodzin z problemem przemocy nad dziećmi* – 28% badanych, a następnie *edukacja rodziców o pozytywnych metodach wychowania* – 23% badanych, oraz *pomoc rodzicom w lepszym radzeniu sobie ze stresem* – 21% badanych.

Dokonując jednak analizy przedstawionych powyżej danych w kategoriach pewnych typów działań, zauważyć można, iż **najwięcej zwolenników mają działania pomocowe i edukacyjne (44%)** (łącznie wskazania na *edukowanie rodziców na temat pozytywnych sposobów postępowania z dzieckiem* a także *pomoc rodzicom w zakresie radzenia sobie ze stresem i emocjami*). **Mniej natomiast aprobowane są działania nadzorująco-kontrolujące** w postaci *nadzorowania rodzin przez kuratorów* (28%). **Najmniejszą natomiast aprobatę społeczną uzyskały działania punitywno – restrykcyjne – 25% badanych** (łącznie wskazania na *karanie rodziców wyrokami* i *odbieranie dzieci* oraz *przymusowa terapia rodziców*).

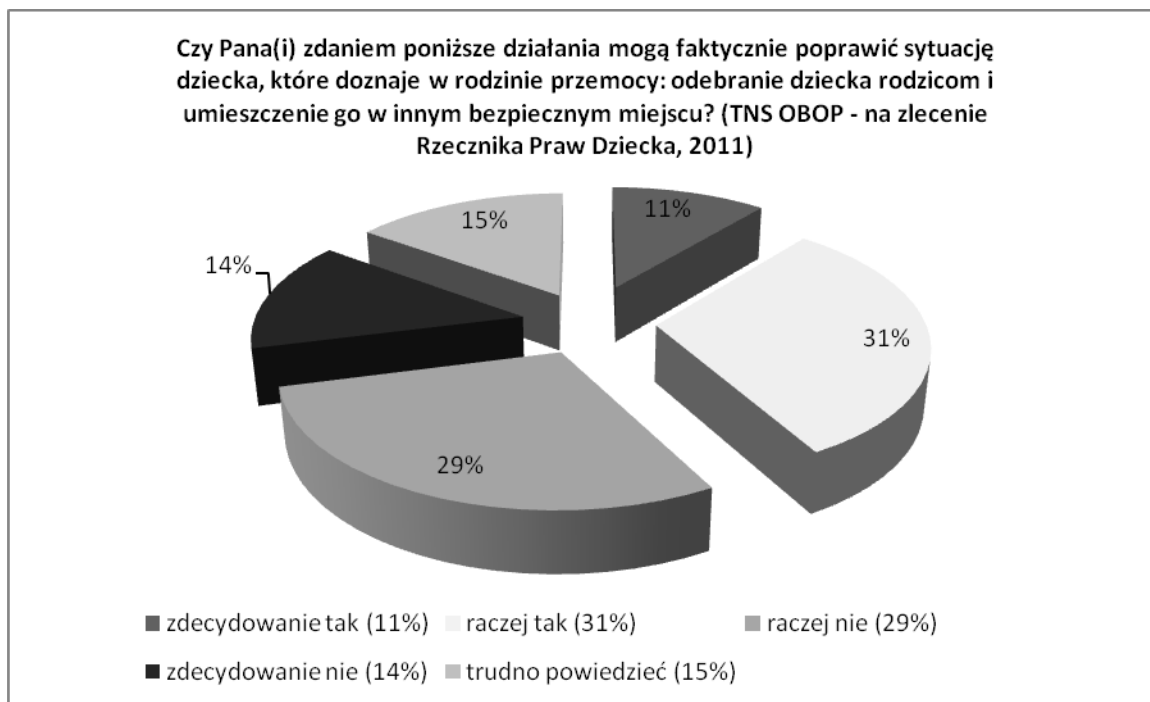

Ogólnie charakteryzując w oparciu o przeprowadzone badania i dokonane analizy porównawcze społeczną aprobatę dla ingerencji w rodzinę z problemem przemocy nad dzieckiem, stwierdzić można, iż

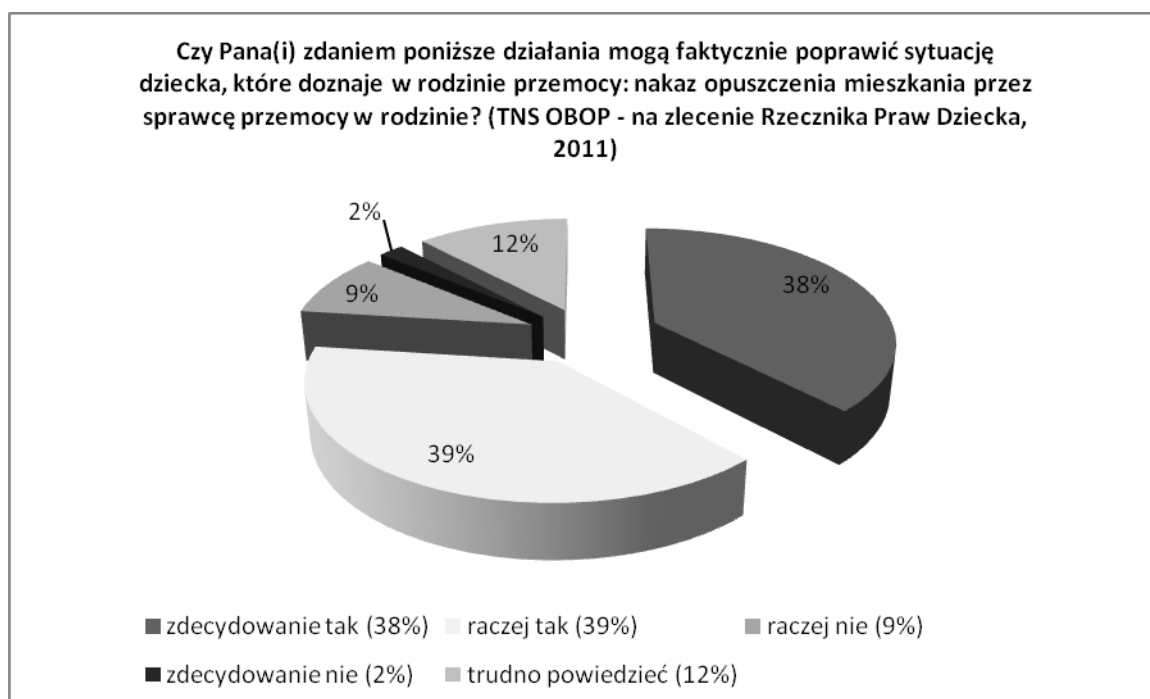
stosunkowo wysoka społeczna aprobata dla interwencji w rodzinę z problemem przemocy w stosunku do dziecka (ukazana wcześniej) w dużej części dotyczy pozarestrykcyjnych sposobów owego interweniowania. Interwencja o formalno-restrykcyjnym charakterze cieszy się bowiem stosunkowo niską akceptacją społeczną.

Ukazany profil społecznych preferencji dotyczących interwencji wobec rodzin z problemem przemocy nad dzieckiem znajduje też swoje odbicie w odpowiedziach badanych na temat oceny, w perspektywie sytuacji dziecka i jego ochrony, środków ochrony ofiar przemocy w rodzinie, które wprowadzone zostały przez nowelizację, tj.:

- odebranie dziecka rodzicom i umieszczenie go w bezpiecznym miejscu,
- nakaz opuszczenia mieszkania przez sprawcę przemocy
- zakaz zbliżania się sprawcy przemocy do określonych osób (do dziecka).

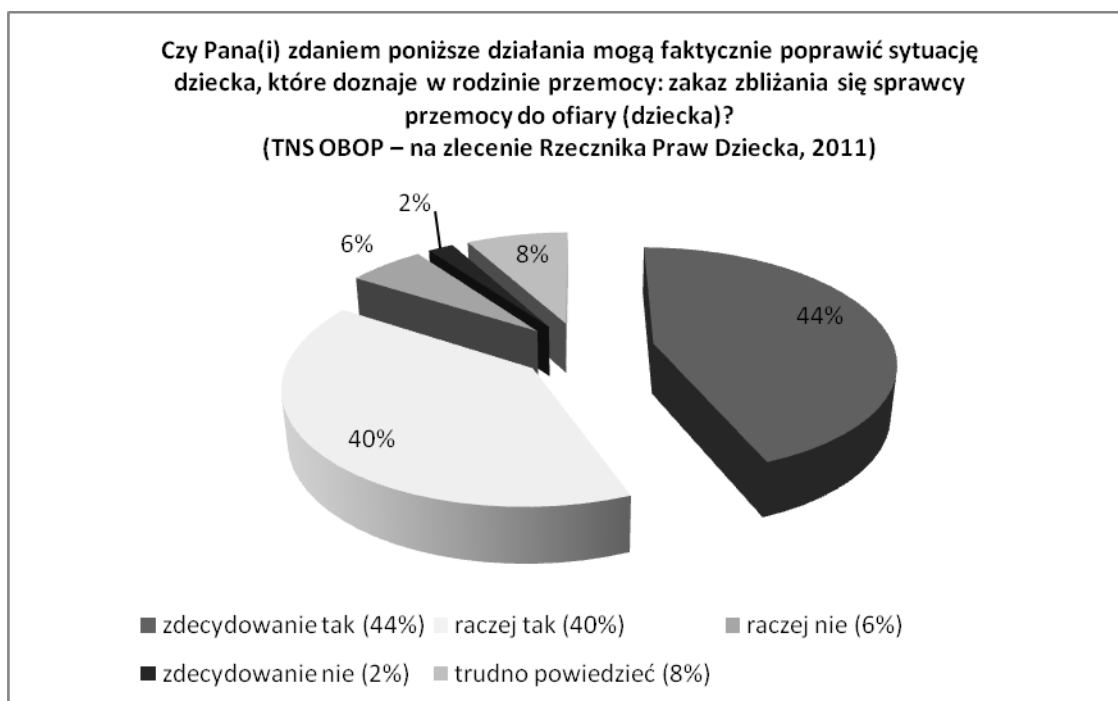

W przypadku środka, jakim jest **odebranie dziecka z rodziny, społeczna ocena jego funkcjonalności była właściwie spolaryzowana. Podobny procent badanych ocenił to rozwiązanie w kategoriach pozytywnych (42%) i negatywnych (43%).**

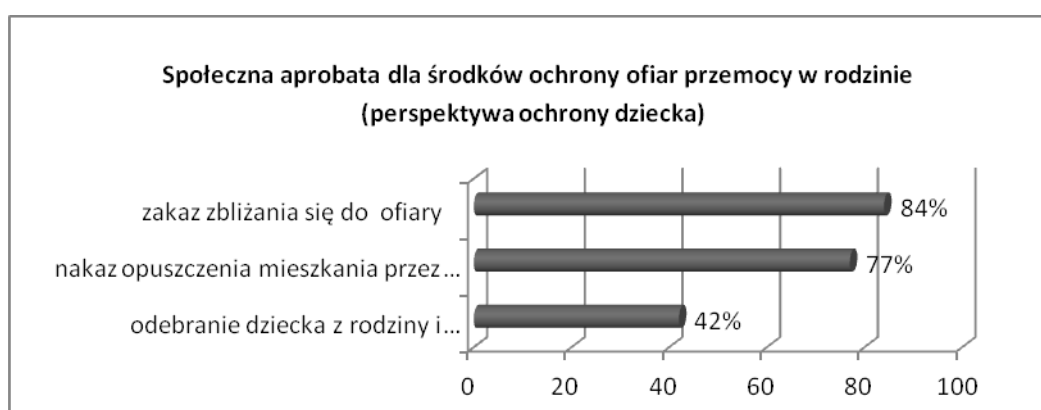
Ocena społeczna środka, jakim jest **nakaz opuszczenia mieszkania przez sprawcę przemocy, była z kolei zdecydowanie pozytywna. Ponad 2/3 badanych – 77% udzielając**

odpowiedzi „zdecydowanie tak” lub „raczej tak” oceniło, iż działanie tego typu może poprawić sytuację dziecka w rodzinie.

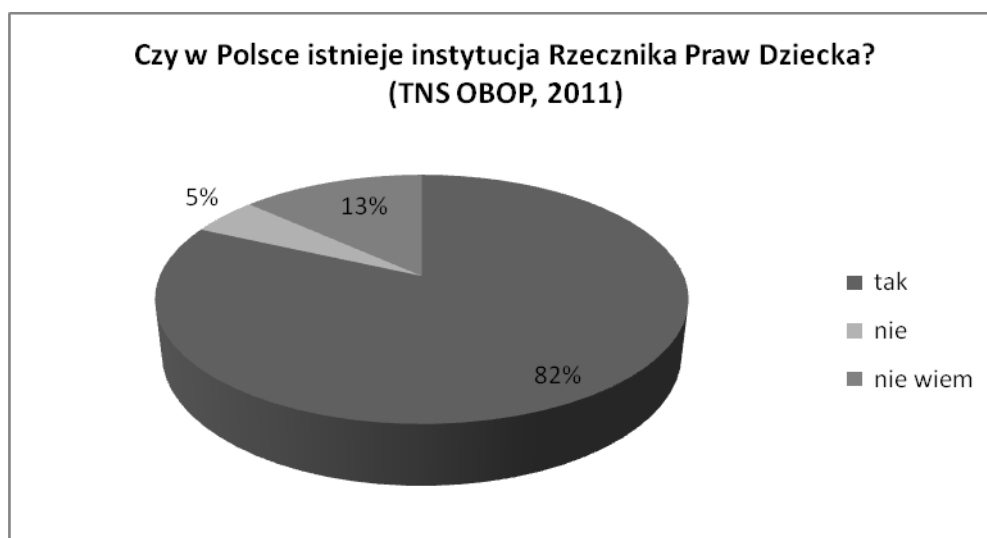
Jeszcze wyższą aprobatę społeczną uzyskało działanie wobec problemu przemocy nad dzieckiem w rodzinie w postaci środka, jakim jest **zakaz zbliżania się sprawcy przemocy do określonych osób**. **Dominująca większość badanych – 84% wyraziła bowiem jego pozytywną ocenę w perspektywie rozpatrywania sytuacji dziecka jako ofiary przemocy.**

Porównując oceną wszystkich trzech rodzajów działań ochrony dziecka jako ofiary przemocy w rodzinie, wyraźnie widać najbardziej ostrożne postawy aprobaty dla działania jakim jest odbieranie dziecka z rodziny. Jednocześnie uzyskany profil wyników jest, jak się wydaje, spójny ze zdaniem opinii społecznej na temat preferowanych działań wobec rodzin z problemem przemocy nad dziećmi, które to wyniki przedstawiono wcześniej.

Załącznik nr 11 – Działalność Rzecznika Praw Dziecka w opinii społecznej

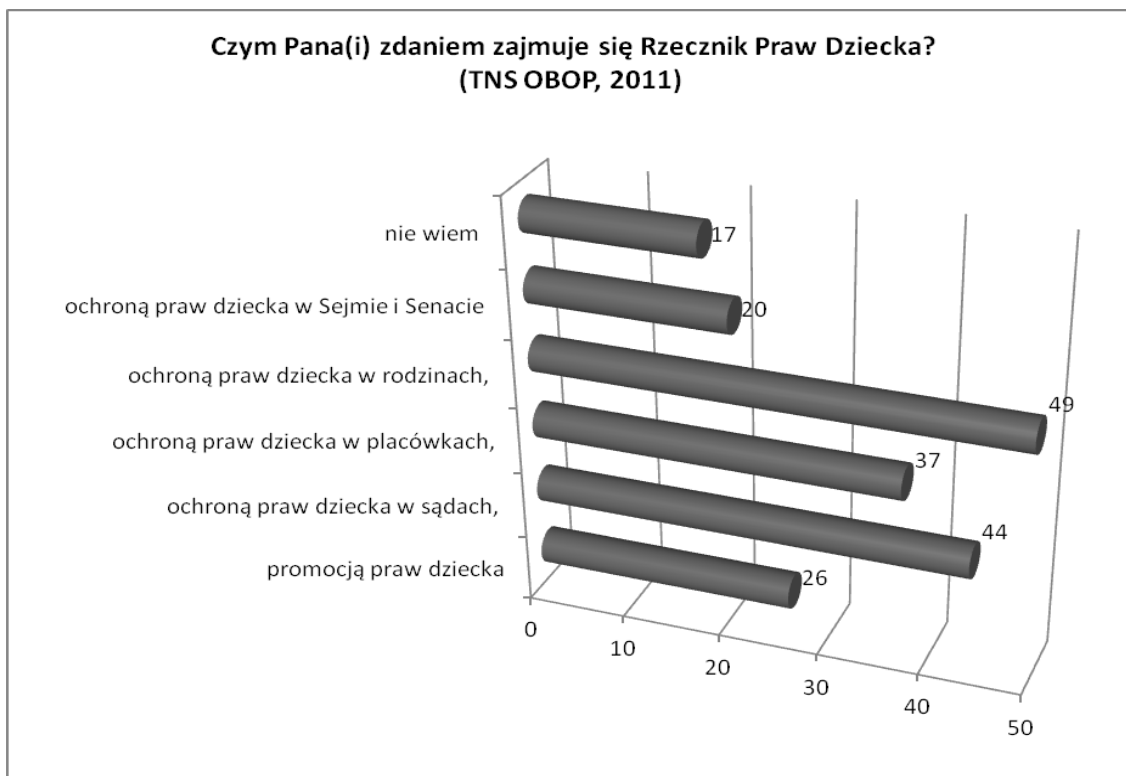
W 2011 roku TNS OBOP⁴⁸⁸ przeprowadził sondaż, w którym badając opinię społeczną zadano pytania mające na celu określenie poziomu społecznej świadomości na temat istnienia instytucji Rzecznika Praw Dziecka oraz jego działań.

Dane uzyskane w badaniu potwierdzają wysoki poziom wiedzy o funkcjonowaniu urzędu Rzecznika. Na pytanie „Czy w Polsce istnieje instytucja Rzecznika Praw Dziecka?” 82% badanych odpowiedziało tak, 13% nie wiem, a tylko 5% nie.

Wśród osób, które nie miały tej świadomości (18% badanych) znalazły się przede wszystkim osoby do 20. roku życia oraz po 65. roku życia, mieszkańcy mniejszych miejscowości, osoby z niższym wykształceniem (podstawowym i zawodowym), o niskich dochodach gospodarstwa domowego oraz nieposiadający dzieci. Wysoki poziom świadomości istnienia w Polsce Rzecznika Praw Dziecka można przypisywać intensywnej i widocznej na forum publicznym działalności merytorycznej Rzecznika, częstym wypowiedziom publicznym w kwestiach ochrony dzieci i ich dobra, a także organizowanym lub współorganizowanym kampaniom społecznym, konkursom czy innym przedsięwzięciom. W zakresie działań Rzecznika, badani przez TNS OBOP wskazywali na przedstawione im do wyboru kategorie z różną częstotliwością.

⁴⁸⁸ Badanie wykonane na reprezentatywnej próbie 1005 dorosłych mieszkańców Polski w wieku od 15. do 75. roku życia, w dniach 4-12 sierpnia 2011 roku.

Stosunkowo niewiele jest osób, które zupełnie nie wiedzą czym zajmuje się Rzecznik Praw Dziecka – grupę tę stanowi 17% badanych. Pozostali posiadają w tym względzie pewną orientację. Najwięcej badanych, 49%, wskazało na obszar zadań dotyczących ochrony praw dziecka w rodzinie (49%), kolejny obszar to ochrona praw dziecka w sądach (44%) oraz ochrona praw najmłodszych w placówkach (37%). Najniższy poziom świadomości zadań Rzecznika dotyczył natomiast ochrony praw dziecka w Sejmie i Senacie (20%) oraz promocji praw dziecka (26%).

We wrześniu 2011 roku TNS OBOP przeprowadził również zbiorcze badanie⁴⁸⁹ zaufania do instytucji publicznych, w tym Rzecznika Praw Dziecka. Wyniki tego badania wskazują na 57% zaufanie do instytucji Rzecznika przy nieufności na poziomie 11%. W poprzednim badaniu TNS OBOP z 2006 roku⁴⁹⁰ zaufanie do Rzecznika Praw Dziecka deklarowało 47%, a jego brak – 22% pytanych. W ciągu 5 lat nastąpił więc wzrost zaufania do instytucji o 10 punktów procentowych; o 10% spadł też poziom nieufności do dziecięcego ombudsmana.

⁴⁸⁹ Sondaż zrealizowany w dniach 1-4 września 2011 roku na ogólnopolskiej, losowej, reprezentatywnej próbie tysiąca Polaków w wieku powyżej 15 lat.

⁴⁹⁰ Sondaż zrealizowany w dniach 6-10 kwietnia 2006 roku na ogólnopolskiej losowej reprezentatywnej próbie 1005 mieszkańców Polski powyżej 15 roku życia.